

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ Α' Σταδίου

**«ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Εισαγωγή — Εφαρμογή των αρχών και της φιλοσοφίας
ΟΧΕ στον Σχεδιασμό της ολοκληρωμένης χωρικής επένδυσης των
νήσων Βορείων Σποράδων στη Θεσσαλία»**

στα πλαίσια του έργου:

«Επιχειρησιακό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης
Νήσων Βορείων Σποράδων στη Θεσσαλία»

Λάρισα, 30/11/2018

Πίνακας Περιεχομένων

1. Εισαγωγή	5
1.1. Περιγραφή του έργου «Εκπόνηση Επιχειρησιακού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης Νήσων Βορείων Σποράδων στη Θεσσαλία	5
1.2. Παραδοτέα του έργου.....	5
1.3. Περιγραφή και αντικείμενο Παραδοτέου	6
2. Σύνδεση της ΟΧΕ ως εργαλείου με τη φιλοσοφία και τις πρακτικές για τις Β. Σποράδες.	7
2.1. Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στο Πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020	7
2.2. Περιοχές Παρέμβασης Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020.....	7
2.3. Περιοχές Παρέμβασης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του Ε.Π. «Θεσσαλία 2014-2020»	8
2.4. Ο νησιωτικός χώρος της ελληνικής επικράτειας	10
3. Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης	14
3.1. Ο περιφερειακός χώρος της Θεσσαλίας	14
3.2. Αποτύπωση της περιοχής – συσχέτιση – σύνδεση, με την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας, της χώρας και ευρύτερα, σε όρους πληθυσμού	24
3.3. Κοινωνικά χαρακτηριστικά και κοινωνικές Δομές στην Περιοχή Παρέμβασης	25
3.4. Παραγωγικές Δραστηριότητες στην περιοχή της Θεσσαλίας.....	34
3.5. Αποτύπωση της περιοχής – συσχέτιση – σύνδεση, με την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας, της Χώρας και ευρύτερα, σε όρους Επιχειρηματικότητας.....	37
3.6. Αποτύπωση της περιοχής – συσχέτιση – σύνδεση, με την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας, της χώρας και ευρύτερα, σε όρους κοινωνικοοικονομικής κατάστασης	43
3.6.1. Η Απασχόληση στις Σποράδες.....	43
3.6.2 Τομείς Επιχειρηματικότητας στις Σποράδες	50
3.7. Υποδομές Ποιότητας Ζωής, Μεταφορών και Περιβάλλοντος – Συγκριτική Ανάλυση Περιφέρειας – Νησιωτικού Συμπλέγματος Βορείων Σποράδων	54
3.7.1 Οι φυσικοί πόροι της Θεσσαλίας	54
3.7.2 Οι φυσικοί πόροι των Β. Σποράδων.....	57
3.7.3 Απειλές των φυσικών πόρων και κλιματική αλλαγή	93
3.7.4 Οι πολιτιστικοί πόροι των Β. Σποράδων	94
3.7.5 Υποδομές – διασύνδεση των Β. Σποράδων	122

3.8. Η βαρύτητα, το μέγεθος και η σημασία του Νησιωτικού χώρου για την Περιφέρεια Θεσσαλίας – Φυσιογνωμία της περιοχής παρέμβασης	122
3.8.1. Σκιάθος	124
3.8.2. Σκόπελος.....	125
3.8.3. Αλόνησος	125
4. Η Περιφερειακή Οικονομία του Τουρισμού και της Επισκεψιμότητας	126
4.1. Ανάλυση τάσεων και δεδομένων στον παγκόσμιο και εγχώριο Τουρισμό και προσδιορισμός προφίλ τουριστών περιοχής.....	128
4.1.1 Αεροπορικές Αφίξεις στη Χώρα από Άλλες Χώρες	134
4.1.2 Πτήσεις Εσωτερικού σε επίπεδο Χώρας	137
4.1.3 Οδικές Αφίξεις.....	140
4.1.4 Εποχικότητα Τουρισμού στη Χώρα.....	143
4.1.5 Ζήτηση Υπηρεσιών Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων.....	145
4.1.6 Τιμές ξενοδοχείων Ελλάδος	155
4.2. Ανάλυση τουριστικής προσφοράς και ζήτησης στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και διακριτά στα Νησιά.....	157
4.2.1. Περιφέρεια Θεσσαλίας	157
4.2.2. Βόρειες Σποράδες	164
5. Ανάλυση και Συστηματοποίηση Ροών Επισκεψιμότητας στο νησιωτικό Σύμπλεγμα των Βορείων Σποράδων.....	179
5.1. Μεθοδολογικό Πλαίσιο Προσβασιμότητας και Ροών Επισκεψιμότητας στις Σποράδες.....	179
5.2. Μεθολογικά ζητήματα για την Ταυτοποίηση και Διαχείριση Ροών Προσβασιμότητας / Επισκεψιμότητας	181
5.3. Διεθνής Εμπειρία για την Ταυτοποίηση και Διαχείριση Ροών Προσβασιμότητας / Επισκεψιμότητας – Οι περιπτώσεις της Βενετίας και της Φλωρεντίας.....	185
5.4. Δεδομένα Επισκεψιμότητας στις Σποράδες – Συστημική Αποτύπωση και Κατάταξη	206
6. Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής, συσχέτιση των τομέων στην περιοχή και με την υπόλοιπη Θεσσαλία (SWOT ανάλυση).....	222
6.1. Συμπεράσματα της περιβαλλοντικής κατάστασης στα νησιά των Β. Σποράδων.	222
6.2. Συμπεράσματα της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης στα νησιά των Β. Σποράδων.....	223

6.3. Σύνθεση Συμπερασμάτων – Ανάλυση SWOT και Χάραξη Στρατηγικής.....	224
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	244
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	247
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.....	249
Βιβλιογραφία	254

1. Εισαγωγή

1.1. Περιγραφή του έργου «Εκπόνηση Επιχειρησιακού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης Νήσων Βορείων Σποράδων στη Θεσσαλία

Το Έργο αφορά στην εκπόνηση «**Επιχειρησιακού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (Ο.Χ.Ε.) των Νήσων Βορείων Σποράδων**», που διοικητικά ανήκουν στη Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Αντικείμενο του συγκεκριμένου Επιχειρησιακού Σχεδίου είναι η διαμόρφωση Αναπτυξιακής Στρατηγικής συνολικά για το σύμπλεγμα των νησιών των Βορείων Σποράδων, καθώς και η πρόβλεψη συγκεκριμένων και κοστολογημένων παρεμβάσεων / δράσεων που θα υλοποιήσουν την Στρατηγική που θα επιλεγεί.

Στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Σχεδίου (ΟΧΕ), περιλαμβάνεται η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης σε όλους τους τομείς της χωρικής, πολιτιστικής, οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης στην υπό συζήτηση «περιοχή παρέμβασης», η ανάδειξη των θετικών - αναπτυξιακών στοιχείων, καθώς αντίστοιχα και των δυσμενών - προβληματικών που χρήζουν στήριξης / ανάταξης, τόσο σε επίπεδο Νησιού – Δήμου, όσο και συνδυαστικά για τις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες προκειμένου, μέσα από διερεύνηση και διαβούλευση, να προκύψουν τα μέσα και πόροι για την βιώσιμη ανάπτυξή τους με στήριξη της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης.

Το αναμενόμενο αποτέλεσμα του «Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού» είναι η διασφάλιση, δημιουργία και διάχυση πολλαπλασιαστικών ωφελειών, επιδράσεων και αλληλεπιδράσεων, τόσο εντός της συγκεκριμένης ζώνης της ΟΧΕ (περιοχή Βορείων Σποράδων) όσο και ευρύτερα αυτής στη Θεσσαλία, συνδέοντας - δρώντας συνεργατικά για το σύνολο της Περιφέρειας.

Το ΟΣΣ/ΟΧΕ Βορείων Σποράδων εντάσσεται στον χωρικό σχεδιασμό του ΠΕΠ Θεσσαλίας 2014-2020 έγινε με βάση τις προβλέψεις του ΠΕΠ, αλλά και των άλλων Ε.Π. του ΕΣΠΑ 2014-2020 και στη λογική των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων του ΕΣΠΑ 2014-2020 και των κανόνων και περιορισμών που διέπουν την υλοποίησή τους.

1.2. Παραδοτέα του έργου

Τα παραδοτέα του έργου χωρίζονται σε τέσσερα στάδια και είναι τα ακόλουθα:

- **Α' Στάδιο:** Ενότητα 1: Εισαγωγή — Εφαρμογή των αρχών και της φιλοσοφίας ΟΧΕ

στον Σχεδιασμό

- **Β' Στάδιο:** Ενότητα 2: Στρατηγική της «Διαδρομής»
- **Γ' Στάδιο:** Ενότητες 3, 4, 5 και 6: Ενότητες 3, 4, 5 και 6: Σχέδιο Δράσης και ειδικότερα: Προσδιορισμός απαιτούμενων Δράσεων - Ενεργειών για την Ενεργοποίηση και Υλοποίηση της Ο.Χ.Ε. - Λεπτομερής χάραξη της Ο.Χ.Ε. Πλαίσιο Υλοποίησης της Ο.Χ.Ε. - Σχέδιο Χρηματοδότησης - Φορέας Λειτουργίας / Διαχείρισης της «Διαδρομής»
- **Δ' Στάδιο:** Επιχειρησιακό Σχέδιο Ο.Χ.Ε. Νήσων Βορείων Σποράδων: Αναλυτικό Τεύχος και Επιτελική Σύνοψη

1.3. Περιγραφή και αντικείμενο Παραδοτέου

Το παρόν αποτελεί το **1ο Παραδοτέο του Α' σταδίου** με τίτλο **«Εισαγωγή — Εφαρμογή των αρχών και της φιλοσοφίας ΟΧΕ στον Σχεδιασμό της ολοκληρωμένης χωρικής επένδυσης των νήσων Βορείων Σποράδων στη Θεσσαλία»** και το αντικείμενο του 1ου παραδοτέου είναι το ακόλουθο:

- Αναπτυξιακές Τάσεις με έμφαση στον Τουρισμό, Απασχόληση, Προσβασιμότητα, Περιβαλλοντική Κατάσταση, Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής, συσχέτιση των τομέων στην περιοχή και με την υπόλοιπη Θεσσαλία (SWOT ανάλυση).
- Αποτύπωση της περιοχής - συσχέτιση - σύνδεση, με την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας, της χώρας και ευρύτερα, σε όρους χωρικής προσέγγισης, πληθυσμού, επιχειρηματικότητας, κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, βασικών υποδομών κρίσιμων τομέων (μεταφορικών, υγείας, διοίκησης κ.α.), τουριστικής δραστηριότητας και τουριστικών ροών, άλλων μεγεθών που επηρεάζουν και επηρεάζονται στο πλαίσιο του σχεδιασμού του ΟΣΣ/ΟΧΕ των Βορείων Σποράδων.

2. Σύνδεση της ΟΧΕ ως εργαλείου με τη φιλοσοφία και τις πρακτικές για τις Β. Σποράδες.

2.1. Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στο Πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, το οποίο καθιερώνεται στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2014 - 2020. Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014 - 2020 και τις σχετικές οδηγίες του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν εργαλείο Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων Χωρικών Ενοτήτων. Οι περιοχές αυτές, είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται για τις σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο. Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του αντίστοιχου σχεδίου υλοποίησης, θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και τη συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων.

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) μπορούν να χρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, αναφερόμενες σε δύο τουλάχιστον Άξονες Προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσότερων συμπληρωματικών Επενδυτικών Προτεραιοτήτων από διαφορετικούς Θεματικούς Στόχους, ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Όπου κρίνεται απαραίτητο, δράσεις χρηματοδοτούμενες από συγκεκριμένα μέτρα των Ταμείων ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ, μπορούν να συμπληρώσουν τις ΟΧΕ.

2.2. Περιοχές Παρέμβασης Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αφορούν στις παρακάτω γενικές κατηγορίες περιοχών:

- Υποπεριφερειακές / αστικές περιοχές, με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις,
- Δια-περιφερειακές περιοχές, με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις, αλλά και προβλήματα που απαντώνται στις μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές του ελληνικού χώρου. Επιπλέον, ΟΧΕ θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στα όρια διασυνοριακών περιοχών.

- Περιοχές τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που εντάσσονται σε ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική/ σχέδιο.
- Περιοχές που ορίζονται σε ανάλογο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Περιοχές, με χρηματοδότηση από Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Κύριος στόχος της ΟΧΕ είναι η επιτάχυνση και η μεγιστοποίηση της ανάπτυξης συγκεκριμένων υποπεριοχών μιας Περιφέρειας οι οποίες, αφ' ενός παρουσιάζουν αναπτυξιακή υστέρηση έναντι άλλων περιοχών της Περιφέρειας λόγω μόνιμων γεωγραφικών, γεωφυσικών ή / και κοινωνικών / δημογραφικών μειονεκτημάτων, αφ' ετέρου ενδεχομένως να παρουσιάζουν συγκριτικά αναπτυξιακά πλεονεκτήματα τα οποία παραμένουν αναξιοποίητα. Αυτός ο κύριος στόχος επιτυγχάνεται, εφ' όσον οι ΟΧΕ για μια συγκεκριμένη περιοχή πληρούν ορισμένα κριτήρια / προϋποθέσεις, τόσο ως προς τον σχεδιασμό τους και τον προγραμματισμό των δράσεων, όσο και ως προς την υλοποίηση των δράσεων.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση καλείται να αντιμετωπίσει συγκροτημένα (και όχι μερικώς κατά Επενδυτική Προτεραιότητα και Θεματικό Στόχο) τις ιδιαίτερες προκλήσεις στο χωρικό επίπεδο όπου εμφανίζονται και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από το ΕΣΠΑ σε χωρικό επίπεδο, οργανώνοντας κατάλληλες συνέργειες Θεματικών Στόχων, Επενδυτικών και Διαρθρωτικών Ταμείων και Προγραμμάτων αλλά και παράλληλων πολιτικών και πηγών χρηματοδότησης.

2.3. Περιοχές Παρέμβασης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του Ε.Π. «Θεσσαλία 2014-2020»

Στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2014 – 2020 (ΠΕΠ) το εργαλείο της ΟΧΕ προβλέπεται να αξιοποιηθεί μέσω της εφαρμογής Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και σε περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά, κοινά προβλήματα, καθώς και ομοειδείς δυνατότητες ανάπτυξης, με στόχους τη δημιουργία κινητήρων ανάπτυξης της Περιφέρειας και την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων πολυτομεακού χαρακτήρα, με τη μέγιστη δυνατή αποδοτικότητα των διαθέσιμων δημόσιων πόρων σε χωρικό επίπεδο.

Το εργαλείο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ), θα εφαρμοστεί στην περιοχή των Νήσων Βορείων Σποράδων (Σκιάθος, Σκόπελος και Αλόνησος) στη Θεσσαλία (Εικόνα 1), προκειμένου να αποτελέσει μοχλό αειφορικής ανάπτυξης τόσο για την ίδια την περιοχή που αφορά, όσο και για ολόκληρη την Περιφέρεια.

Εικόνα 1: περιοχή παρέμβασης ΟΧΕ των νήσων Β. Σποράδων

Οι περιοχές αυτές αντιστοιχούν σε μικρό μέρος της έκτασης και του πληθυσμού της Περιφέρειας Θεσσαλίας, αλλά το ειδικό τους βάρος, με αιχμή τον τουρισμό, είναι σημαντικό, με κύριο χαρακτηριστικό τον εποχικό καλοκαιρινό τουρισμό ο οποίος εμφανίζεται μαζικός στην Σκιάθο, μέτριας μαζικότητας στη Σκόπελο και ήπιος στην Αλοννήσο. Συγκεντρώνουν επίσης αξιόλογες παραγωγικές δυνατότητες, κυρίως στους τομείς της γεωργίας και της αλιείας.

Επιπρόσθετα, συγκεντρώνουν σημαντικό πολιτιστικό και φυσικό πλούτο, ενδεικτικά αναφέροντας το Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου, Βυζαντινά Μνημεία, Κηρυγμένα (Ναυάγια) Κλασσικής περιόδου αλλά και της Νεώτερης, παραδοσιακούς οικισμούς κ.ά. Ωστόσο, στο εσωτερικό των νησιών εμφανίζονται προβλήματα τόσο ως προς το περιβάλλον, όσο και ως προς την ενίσχυση και την απόδοση μιας περισσότερο αιφορικής τουριστικής δραστηριότητας. Παράλληλα τα νησιά αντιμετωπίζουν τα βασικά προβλήματα που συνεπάγεται η νησιωτικότητά τους: προβλήματα προσπελασιμότητας, ειδικά κατά τους μήνες με περιορισμένη τουριστική κίνηση, περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης της μεταποίησης και της γεωργίας, καθώς και προβλήματα στην αλιεία που συνδέονται με τη μείωση των αλιευμάτων, την έλλειψη σύγχρονων μέσων αλιείας αλλά και τη γήρανση του πληθυσμού των αλιέων.

Αντιθέτως, η αναγνωρισιμότητά τους και επισκεψιμότητά τους, αποφέρει οικονομική δραστηριότητα και μεγέθη σημαντικά, ενισχύοντας και την απασχόληση, έστω και μόνο κατά την περίοδο υψηλής τουριστικής κίνησης. Με την εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Στρατηγικής στα νησιά των Βορείων Σποράδων, στην οποία εκτός των τριών μεγάλων

νησιών συμπεριλαμβάνονται και όλα τα μικρότερα νησιά αλλά και ο περιβάλλον θαλάσσιος χώρος των Βορείων Σποράδων, θα συσχετιστούν δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής, ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης, βελτιώσεις της προσπελασιμότητας, και όποιες άλλες προκύψουν μέσα από το Επιχειρησιακό Σχέδιο, αναμένοντας να δοθεί στήριξη στα ίδια τα νησιά των Βορείων Σποράδων, ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης σε αυτά και αειφορικής ανάπτυξής τους και να αποτελέσουν κινητήρες ανάπτυξης όλης της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Το αναμενόμενο αποτέλεσμα είναι η δημιουργία πολλαπλασιαστικού οφέλους και επιδράσεων, τόσο εντός της συγκεκριμένης ζώνης της ΟΧΕ, όσο και ευρύτερα αυτής στη Θεσσαλία, συνδέοντας άμεσα τις περιοχές και δρώντας συνεργατικά και αναπτυξιακά.

2.4. Ο νησιωτικός χώρος της ελληνικής επικράτειας

Η ιδιομορφία του νησιωτικού χώρου επηρεάζει σημαντικά την δομή, τον χαρακτήρα και την αναπτυξιακή διάρθρωση του ελληνικού κράτους. Αναμφισβήτητα η τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα θα ήταν πολύ περιορισμένη αν δεν υπήρχε ο νησιωτικός χώρος, στον οποίο βρίσκονται οι σημαντικότεροι από πλευράς μεγέθους προορισμοί μαζικού – παραθεριστικού τουρισμού. Ο συνδυασμός της θάλασσας, της μεγάλης (αναλογικά με το μέγεθος της ξηράς) ακτογραμμής, των ευνοϊκών κλιματολογικών συνθηκών, του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού περιεχομένου είναι συστατικά που διαθέτουν σε αφθονία τα ελληνικά νησιά, δημιουργώντας ένα ελκυστικό και ποιοτικό πακέτο τουρισμού. Η τουριστική ανάπτυξη, αρχίζει να οργανώνεται σε μια μαζική δραστηριότητα από την δεκαετία του 1960 και έπειτα, πρώτα σε ορισμένα νησιά, για να επεκταθεί στο σύνολο του ελληνικού νησιωτικού χώρου ως την δεκαετία του 1990. Η εξέλιξη αυτή σηματοδοτήθηκε από μια σειρά πολιτικές και γεγονότα τα οποία επέδρασαν καταλυτικά στην διαμόρφωση της υφιστάμενης κατάστασης.

Σημαντικότερα από αυτά είναι:

- οι δημόσιες επενδύσεις σε γενικές και ειδικές υποδομές. Η τουριστική ανάπτυξη στηρίχθηκε εξ αρχής στις δημόσιες επενδύσεις στις υποδομές. Οι επενδύσεις σε πρώτη φάση κατευθύνθηκαν στην κατασκευή λιμανιών, αεροδρομίων, εσωτερικών οδικών δικτύων και συνδέσεων με ενεργειακά δίκτυα. Αρχικά στα πλαίσια του ΠΔΕ και ως σήμερα, μέσω Μ.Ο.Π. και Κ.Π.Σ., εξακολουθούν να είναι σημαντικές για τις αναπτυξιακές δυνατότητες των νησιών και πλέον έχουν επεκταθεί και στην κάλυψη άλλων (νέων ή αναδεικνυόμενων) αναγκών, όπως στην δημιουργία υποδομών για την διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων, την αντιμετώπιση της λειψυδρίας,

την ενεργειακή αυτονομία και την εκμετάλλευση των Α.Π.Ε., την κάλυψη από σύγχρονα δίκτυα Τ.Π.Ε.. Παράλληλα, οι δημόσιες επενδύσεις διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην πρώτη φάση ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού ως προς τις ειδικές υποδομές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η δημιουργία και η λειτουργία των ΞΕΝΙΑ στις δεκαετίες του '60 και '70, η δημιουργία και λειτουργία μαρίνων και τουριστικών λιμένων, η διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων και μουσείων. Η σκοπιμότητα των δημόσιων επενδύσεων ήταν η κάλυψη της έλλειψης ιδιωτικών πόρων, ικανών να δημιουργήσουν σημαντικές επενδύσεις στον νησιωτικό χώρο κατά την εκκίνηση της αναπτυξιακής πορείας. Σταδιακά, η αύξηση της προσφοράς ιδιωτικού κεφαλαίου και η ανάγκη για δημιουργία ενός λιγότερο παρεμβατικού κράτους οδήγησαν σε μείωση του ρόλου των δημοσίων επενδύσεων σε ειδικές τουριστικές υποδομές, οι οποίες παραμένουν μόνο σε τομείς όπου το επενδυτικό ενδιαφέρον είναι εξαιρετικά χαμηλό, ή λόγω δημοσίου χαρακτήρα των αγαθών (π.χ. αρχαιολογικοί χώροι) δεν κατοχυρώνεται θεσμικά η ιδιωτική παρέμβαση.

- Η ανάπτυξη των θαλασσιών και αεροπορικών μεταφορών. Η τεχνολογική εξέλιξη και «απελευθέρωση» των μεταφορών, έχει αλλάξει ριζικά τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης των νησιών, κυρίως αυξάνοντας ποσοτικά την ικανότητα πρόσβασης στα νησιά. Η έξαρση των επενδύσεων τα τελευταία χρόνια από όλες τις ναυτιλιακές εταιρείες σε πλοία νέας τεχνολογίας και η είσοδος νέων αξιόλογων μονάδων, αναμφίβολα αναβάθμισαν το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών σε κάποιες γραμμές που εξυπηρετούν μόνο συγκεκριμένα νησιά. Παρά την εκσυγχρονιστική τάση στον τομέα των μεταφορών, προβλήματα στη διασύνδεση μεταξύ των νησιών συνεχίζουν να υφίστανται λόγω της γεωγραφικής κατάτμησης, και της περιοδικότητας της ζήτησης, δημιουργώντας στον νησιωτικό πληθυσμό αισθήματα ανασφάλειας και απομόνωσης. Επιπλέον, η ένταση του ανταγωνισμού δεν φαίνεται να οδήγησε στα αναμενόμενα αποτελέσματα σε επίπεδο τιμών, γεγονός που πρόσφατα επιβαρύνεται από την διακύμανση των τιμών του πετρελαίου. Συμπερασματικά, οι εξελίξεις στις μεταφορές έχουν κατά την τελευταία δεκαετία ως αποτέλεσμα να γίνει ο νησιωτικός χώρος πιο προσιτός για τους επισκέπτες – τουρίστες της θερινής περιόδου, χωρίς ωστόσο να φαίνεται ότι έχουν βελτιώσει αισθητά την προσβασιμότητα για τους μόνιμους κατοίκους. Σχετική έρευνα του Πανεπιστημίου Αιγαίου έχει δείξει ότι η εικονική απόσταση των νησιών του Αιγαίου (ή αλλιώς η χρονοαπόστασή τους) διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ χειμερινής και θερινής περιόδου.

- Η οικιστική ανάπτυξη και η πολεοδομική πολιτική. Τα πολεοδομικά προβλήματα του ελληνικού χώρου εμφανίζονται έντονα στα νησιά. Φαινόμενα όπως η αυθαίρετη – απρογραμματίστη δόμηση, οι συγκρούσεις χρήσεων γης, η οικιστική εξάπλωση στην ύπαιθρο σε βάρος και με καταστροφή των φυσικών περιοχών, εντείνονται στον νησιωτικό χώρο λόγω της υψηλής ζήτησης τουριστικής – παραθεριστικής κατοικίας και του εξ ορισμού περιορισμένου χώρου. Το πρόβλημα της ανυπαρξίας ενός ικανού πλαισίου οικιστικής – πολεοδομικής ανάπτυξης παραμένει, εφ’ όσων μηχανισμοί όπως η εκτός σχεδίου δόμηση διατηρούνται και «εργαλεία» όπως το κτηματολόγιο και το δασολόγιο απουσιάζουν. Την τελευταία δεκαετία ρυθμίσεις για την διαχείριση του χώρου, όπως το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του αιγιαλού, η εφαρμογή Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., η θεσμοθέτηση των Εθνικών Πάρκων, έχουν συμβάλει στην αντιμετώπιση κάποιων ζητημάτων, χωρίς ωστόσο να προσφέρουν ολοκληρωμένες και «βιώσιμες» λύσεις.

Η επίδραση των ελληνικών νησιών στην οικονομική διάθρωση της χώρας δεν περιορίζεται χρονικά από την δεκαετία του '60 και έπειτα και θεματικά μόνο στον τουρισμό. Καταρχάς, η ύπαρξη των νησιών αποτέλεσε κύριο παράγοντα για την δημιουργία της σύγχρονης ελληνικής ναυτιλίας. Η σχέση των κατοίκων των νησιών με την ναυτιλία είναι διαχρονική ως σήμερα, καθώς παρά το παγκόσμιο μέγεθος της ελληνικής ναυτιλίας, τα ελληνικά νησιά συνεχίζουν να εφοδιάζουν με ικανούς ανθρώπινους πόρους.

Η τρίτη αναπτυξιακή διάσταση των νησιών σχετίζεται με τον πρωτογενή τομέα. Οι συνθήκες απομόνωσης, άλλα και τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά έχουν διαμορφώσει μια σημαντική αγροτική οικονομία στον νησιωτικό χώρο. Μέχρι πρόσφατα και πριν την ανάπτυξη των παρόντων ακτοπλοϊκών συνδέσεων, η επιβίωση στα νησιά στηριζόταν σε μεγάλο ποσοστό στην αυτονομία τους σε τρόφιμα. Η συνθήκη αυτή σε συνδυασμό με την μικρή διαθεσιμότητα χώρου και νερού, οδήγησε διαχρονικά στην ανάπτυξη ιδιαίτερα σημαντικών αγροτικών πρακτικών και τεχνολογιών, που αποσκοπούσαν στην «βιώσιμη» παραγωγή και την βέλτιστη διαχείριση των πεπερασμένων πόρων. Συστήματα συλλογής όμβριου νερού, καλλιέργειες σε αναβαθμίδες κ.ο.κ. απετέλεσαν σημαντικές τεχνολογικές λύσεις. Παράλληλα, η γεωγραφική απομόνωση ενίσχυσε τη δημιουργία ενδημικών ειδών και τη δημιουργία ειδικών τοπικών προϊόντων (π.χ. η μαστίχα Χίου, ποικιλίες κρασιών κ.ο.κ.). Η κτηνοτροφική παραγωγή στηρίχθηκε στα αιγοπρόβατα, είδη ειδικά προσαρμοσμένα στη διαβίωση σε βραχώδη και άνυδρα μέρη, τα οποία παρείχαν επάρκεια σε κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα. Σημαντικό, φυσικά, τμήμα της πρωτογενούς παραγωγής αποτελεί η αλιεία. Κύρια μορφή διάρθρωσης της που

εντοπίζεται στα ελληνικά νησιά, αφορά την παράκτια – τοπική παραγωγή, καθώς η δυσκολία άμεσης πρόσβασης των τοπικών αλιείων προς τις μεγάλες αγορές των αστικών κέντρων δεν επέτρεψε ιστορικά τη δημιουργία ισχυρών οικονομιών εκμετάλλευσης του αλιευτικού αποθέματος. Σήμερα, η αλιεία εξακολουθεί στα περισσότερα νησιά να αποτελεί μια τοπικής κλίμακας οικονομία, χαρακτήρας που επιτείνεται από την μείωση των θαλάσσιων οργανισμών λόγω της νόμιμης ή παράνομης υπεραλίευσης.

Η συνεχής αύξηση της συμμετοχής του τριτογενή τομέα στην σύνθεση του τοπικού – περιφερειακού προϊόντος των νησιωτικών περιοχών, λόγω της αύξησης των δραστηριοτήτων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό, σηματοδοτεί την διαρθρωτική εξέλιξή τους τα τελευταία 30 έτη. Η αύξηση αυτή επιτεύχθηκε κυρίως σε βάρος του πρωτογενή τομέα, καθώς ο δευτερογενής είχε παρουσία μόνο σε ορισμένα «μεγάλα» πληθυσμιακά νησιά (Κρήτη, Λέσβος, Σάμος, Σύρος). Η πρωτογενής παραγωγή όχι μόνο συρρικνώθηκε, αλλά και διαφοροποιήθηκε, από την στιγμή που οι συνδέσεις με την ενδοχώρα εξασφάλισαν τον επαρκή ανεφοδιασμό των νησιών σε αγαθά. Ενδείξεις κάποιων σπασμών του πρωτογενή τομέα εμφανίστηκαν πρόσφατα, κυρίως λόγω της «στροφής» των αγορών σε προϊόντα ποιότητας – διαφοροποιημένα προϊόντα, στα οποία τα νησιά λόγω «ενδημικότητας» διαθέτουν πλεονεκτήματα, ικανά να δώσουν προστιθέμενη αξία.

3. Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης

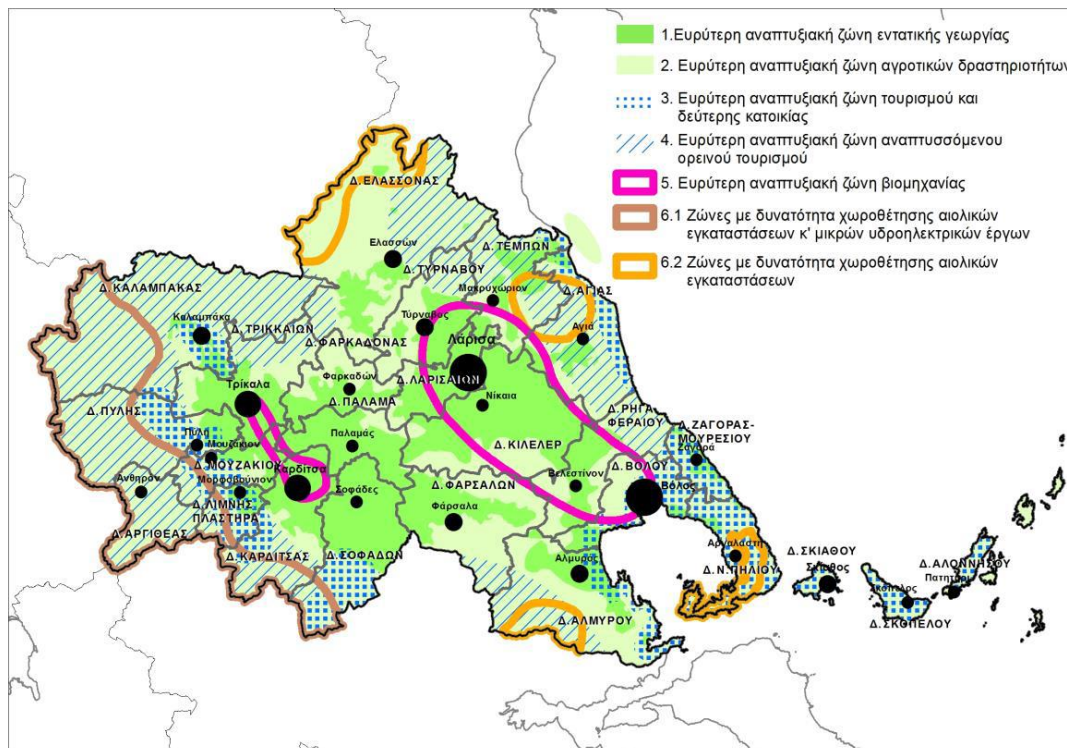
3.1. Ο περιφερειακός χώρος της Θεσσαλίας

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας καταλαμβάνει το κεντρικό – ανατολικό τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδας. Αποτελείται από τους Νομούς Καρδίτσας, Λαρίσης, Μαγνησίας και Τρικάλων και καταλαμβάνει συνολική έκταση 14.036 χλμ² (10,6% της συνολικής έκτασης της χώρας). Συνορεύει προς Βορρά με τις Περιφέρειες Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, προς Νότο με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος, Δυτικά με την Περιφέρεια Ηπείρου, ενώ Ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Η περιφέρεια Θεσσαλίας διαθέτει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία χρήζουν ειδικής διαχείρισης. Αυτά είναι: Οι ορεινές εκτάσεις που καλύπτουν το 45,6% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, ενώ ο πληθυσμός τους είναι 109.660 κάτοικοι και κάλυπτε το 14,9% (2001) του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Στην Περιφέρεια ανήκει το νησιωτικό σύμπλεγμα των Βόρειων Σποράδων με μεγαλύτερα, τα νησιά Σκιάθος, Σκόπελος και Αλόνησος, όπως και άλλα μικρότερα.

Επίσης, στη Θεσσαλία προσδιορίζονται «ευρύτερες ζώνες με ομοιογενή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά» με βάση την εξής τυπολογία:

1. Ευρύτερη Ζώνη εντατικής γεωργίας
2. Ευρύτερη Ζώνη αγροτικών δραστηριοτήτων
3. Ευρύτερη Ζώνη τουρισμού και δεύτερης κατοικίας
4. Ευρύτερη Ζώνη αναπτυσσόμενου ορεινού τουρισμού
5. Ευρύτερη Ζώνη ανάπτυξης βιομηχανίας
6. Ευρύτερη Ζώνη ΑΠΕ

Χάρτης 1: Προσδιορισμός «ευρύτερων ζωνών» στη Θεσσαλία με ομοιογενή αναπτυξιακά
βάσει του ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας

Σύμφωνα με τον νέο χωροταξικό σχεδιασμό¹, η Περιφέρεια Θεσσαλίας αναμένεται αποκτήσει επαφή με τον υπό διαμόρφωση σύνθετο άξονα ανάπτυξης της Εγνατίας οδού, με δύο βασικές οδικές συνδέσεις, τον υπάρχοντα ΠΑΘΕ και τον οδικό κλάδο Ε65 προς Εγνατία (Λαμία-Παναγιά) και δευτερευόντως με τον δρόμο Λάρισας-Κοζάνης. Οι δρόμοι αυτοί θα λειτουργήσουν όχι απλώς ως οδικοί άξονες αλλά και ως διάδρομοι ανάπτυξης της περιφέρειας, ενισχύοντας ιδιαίτερα ο Ε65 την ανάπτυξη του δυτικού τμήματός της. Το πρότυπο της χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας απεικονίζεται στον **Χάρτη 1: Το Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας** που ακολουθεί παρακάτω. Ειδικότερα, όσον αφορά στον άξονα Λάρισας-Βόλου, εμφανίζει μεν μια αναπτυξιακή δυναμική, αλλά η μέχρι σήμερα αξιοποίησή του είναι εξαιρετικά περιορισμένη (ουσιαστικά δεν έχουν προκληθεί δράσεις για τη διασύνδεση και συμπληρωματικότητα των δύο πόλεων). Ο άξονας Τρικάλων-Καρδίτσας έχει από άποψη κλίμακας περιορισμένες δυνατότητες, πέρα αυτής ενός τοπικού άξονα ανάπτυξης. Η προώθηση του Ε65 θα δώσει ωστόσο μεγαλύτερη ώθηση, χωρίς όμως να υπάρχει ιδιαίτερος λόγος αυτή να εστιαστεί ειδικά στο μεταξύ των δύο συγκεκριμένων αστικών κέντρων. τμήμα του οδικού άξονα. Πιθανότερη κρίνεται η

¹ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Οκτώβριος 2014, Στάδιο Β.1

γενικότερη (έστω και περιορισμένη) ανάδυση γύρω από τον Ε65 μιας επιμήκους δυτικής ζώνης ανάπτυξης που θα αποτελείται από επιμέρους κόμβους (οι σημαντικότεροι των οποίων οι δύο μεγαλύτερες πόλεις) και ενδιάμεσους προορισμούς.

Η ζώνη Λάρισας-Βόλου θεωρείται εν δυνάμει «μητροπολιτικής εμβέλειας», με την έννοια ότι σε αυτή παρατηρούνται τα υψηλότερα αναπτυξιακά μεγέθη στη Θεσσαλία. Διαπιστώνεται όμως ότι δεν έχει υπάρξει πρόοδος προς την κατεύθυνση της δημιουργίας του διπόλου Λάρισας-Βόλου (που ακόμα και αν / όταν υλοποιηθεί, μόνο οριακά θα προσεγγίζει το επίπεδο «μητρόπολης»).

Σύμφωνα με το Γενικό ΠΧΣΑΑ, το Λιμάνι του Βόλου συγκαταλέγεται στις Κύριες Διεθνής Θαλάσσιες Πύλες – Λιμένες της Χώρας και δίδεται η κατεύθυνση να γίνουν επενδύσεις σε υποδομές ακτοπλοΐας, φιλοξενίας κρουαζιέρας και θαλάσσιου τουρισμού, καθώς και σε υποδομές εμπορευματικών μεταφορών.

Οι δυνατότητες να αξιοποιηθεί περαιτέρω ως μοχλός ανάπτυξης της Περιφέρειας είναι μεγάλες, δεδομένου ότι συνδέεται με το κύριο Εθνικό (και Διευρωπαϊκό) οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, καθώς και με το αεροδρόμιο της Ν. Αγχιάλου αλλά και της Σκιάθου.

Οι εξειδικευμένες για την εξυπηρέτηση σκαφών αναψυχής λιμενικές εγκαταστάσεις της Περιφέρειας δεν ανταποκρίνονται στους στόχους για την ανάπτυξη του τουρισμού.

Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού, Ν.4070/2012) στην Περιφέρεια είναι ήδη χωροθετημένα :

- Τουριστικός Λιμένας (Μαρίνα) στη Σκιάθο, 350 θέσεων
- Τουριστικό Καταφύγιο στη Χώρα Σκοπέλου, 100 θέσεων
- Τουριστικό Αγκυροβόλιο στον Εληό Σκοπέλου, 80 θέσεων

οι εγκαταστάσεις των οποίων πρέπει να ολοκληρωθούν άμεσα.

Επιβάλλεται η πύκνωση του δικτύου τουριστικών λιμένων με τη δημιουργία Μαρίνας ή τουριστικού καταφυγίου στο Βόλο (όπως προβλεπόταν παλαιότερα) και η διερεύνηση των δυνατοτήτων χωροθέτησης και άλλων σχετικών εγκαταστάσεων σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις αλιευτικών καταφυγίων, στην Αλόνησο, στα παράλια της ΠΕ Λάρισας στα εξωτερικά παράλια του Πηλίου και στον Παγασητικό Κόλπο.

Όσον αφορά στα Αεροδρόμια και τις αεροπορικές μεταφορές, οι ανάγκες της Περιφέρειας σήμερα πηγάζουν κυρίως από τον τουρισμό και καλύπτονται από τα αεροδρόμια της Ν. Αγχιάλου και της Σκιάθου.

Με τα μέχρι σήμερα στοιχεία η επιβατική κίνηση αυξάνεται συνεχώς, τάση που αναμένεται να ενταθεί εφόσον, εκτός των άλλων η αναβάθμιση και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος αποτελούν βασικούς στόχους του προγραμματισμού. Παράλληλα η ζητούμενη αναδιάρθρωση της γεωργίας συνεπάγεται τη δυνατότητα αερομεταφοράς των ευπαθών και των εξαγωγίμων προϊόντων.

Απαιτείται η ολοκλήρωση των προγραμματισμένων έργων και η δρομολόγηση των ενεργειών που θα καλύψουν τις άμεσες και μελλοντικές ανάγκες.

Ειδικότερα:

- Κρατικός Αερολιμένας Ν. Αγχιάλου. Μετά τα πρόσφατα έργα αναβάθμισης και συμπλήρωσης των υποδομών του είναι σε θέση να ανταποκριθεί στη κίνηση. Απαιτείται να υλοποιηθεί η προγραμματισμένη οδός προσπέλασης από Ν. Αγχιάλο και Αλμυρό, καθόσον σήμερα η πρόσβαση γίνεται μέσω του στρατιωτικού αεροδρομίου.
- Κρατικός Αερολιμένας Σκιάθου «Α. Παπαδιαμάντης». Το αεροδρόμιο της Σκιάθου παρουσιάζει διαχρονικά σημαντική αύξηση της κίνησης (2.400 αεροσκάφη και 247.000 επιβάτες περίπου το 2011 που το 2017 εμφανίζεται να έχουν «ισορροπήσει» περίπου στα ίδια επίπεδα με 360.000 αφιξοαναχωρήσεις). Επιβάλλεται να ολοκληρωθούν το συντομότερο τα έργα που προβλέπονται από το σχετικό σχέδιο ανάπτυξης (master plan).

Προτείνεται σχετικά η κατασκευή σύγχρονων ελικοδρομιών και υδατοδρομιών για την εξυπηρέτηση απομονωμένων/ δυσπρόσιτων/ νησιωτικών αλλά και τουριστικών περιοχών, αντιμετωπίζεται θετικά από την ΥΠΑ και συμπληρώνει το δίκτυο των αναγκαίων υποδομών στον τομέα των αερομεταφορών. Η χωροθέτηση θα πρέπει να γίνει κατ' αντιστοιχία της προτεινόμενης ιεράρχησης του οικιστικού δικτύου.

Ως προς τις χρήσεις γης, επισημαίνεται ότι στην παράκτια ζώνη της Περιφέρειας με έμφαση στην εξωτερική πλευρά του Παγασητικού, αναπτύσσονται αλλά και προβλέπεται να αναπτυχθούν πλήθος χρήσεων (αστικές του ΠΣ Βόλου, βιομηχανία, λιμενικές εγκαταστάσεις, το Αεροδρόμιο της Ν. Αγχιάλου κ.λπ.).

Κατά συνέπεια ο χαρακτηρισμός της περιοχής από το ΕΠΣΧΑΑ Τουρισμού ως αναπτυσσόμενης τουριστικά (κατηγορία Α2) οδηγεί σε συγκρούσεις και θα πρέπει να εξειδικευθεί. Με το παρόν τροποποιείται το όριο της υπόψη περιοχής του ΕΠ ώστε να

εξαιρείται από την κατάταξή της στην κατηγορία Α2 (το νέο χωροταξικό του τουρισμού είναι υπό εκπόνηση).

Από το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού η Σκιάθος και η Αλόνησος έχουν χαρακτηριστεί ως αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές (κατηγορία Α2), ενώ στη Σκόπελο ο χαρακτηρισμός περιορίζεται στα βορειοανατολικά και δυτικά παράλια. Στο πλαίσιο του «νέου» χωροταξικού, έχει προταθεί να επεκταθεί στο σύνολο του νησιού.

Για την κατάρτιση σχεδίων και την προώθηση Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων, σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας, οι περιοχές που ικανοποιούν τις προϋποθέσεις για το χαρακτηρισμό τους ως «Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων» είναι κατ'αρχήν οι ακόλουθες:

- Οι περιοχές των νέων τεχνητών λιμνών Σμοκόβου και Κάρλας.
- Η ευρύτερη περιοχή της Πίνδου όπου εξελίσσονται τα έργα της εκτροπής του Αχελώου, με στόχο την αξιοποίησή τους, ανάλογα με την τελική έκβαση του σχεδιασμού, και ιδιαίτερα των περιοχών των τεχνητών λιμνών Μεσοχώρας και Συκιάς.
- Η ορεινή περιοχή των Δ. Αργιθέας και Πύλης στην Πίνδο, όπου παρατηρούνται ιδιαίτερα αρνητικές δημογραφικές προοπτικές, με πολλαπλές κοινωνικές, οικονομικές και δυνητικά περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

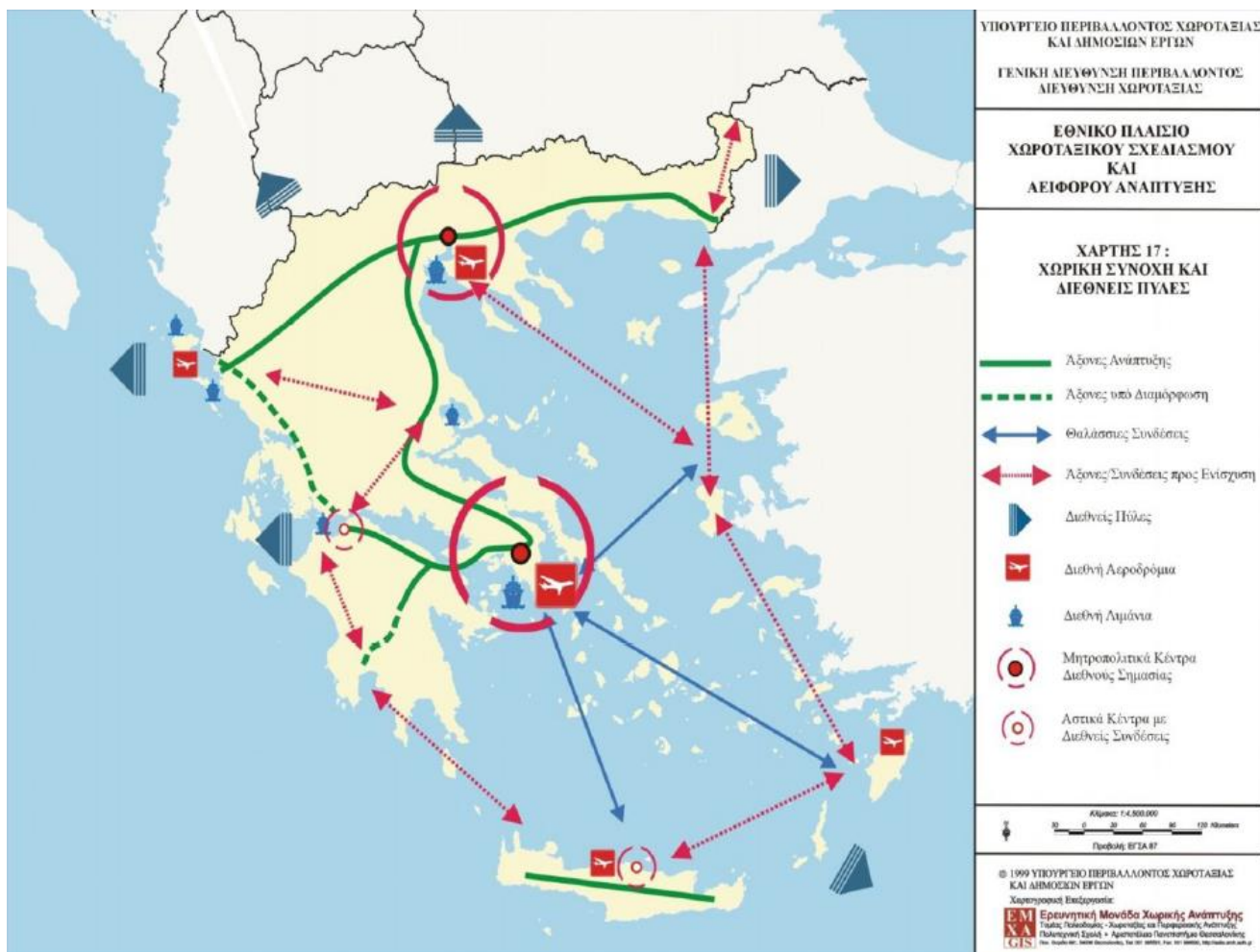
Παράλληλα, υπάρχει δυνατότητα κατάρτισης «Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων» (ΣΟΑΠ) στις εξής περιοχές:

- Στις δύο μεγαλύτερες πόλεις της Θεσσαλίας (Λάρισα και Βόλο), για την αντιμετώπιση σύνθετων προβλημάτων αστικής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και χωρικής οργάνωσης σε τμήματα των πόλεων αυτών ή/και στο πλαίσιο της προώθησης του διπόλου Λάρισας-Βόλου.
- Μετά από προκαταρκτική διερεύνηση για την ύπαρξη θυλάκων φτώχειας στην Καρδίτσα και τα Τρίκαλα (πόλεις που μετά το 2011 έχουν παρουσιάσει αισθητή μείωση του φορολογητέου εισοδήματος).
- Σε ορισμένες μικρότερες πόλεις και οικισμούς με υποβαμισμένους θυλάκους Ρομά (ενδεικτικά: περιοχή Αλιβερίου Νέας Ιωνίας Βόλου, περιοχή Ρομά Σοφάδων, και Τυρνάβου)².

² ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

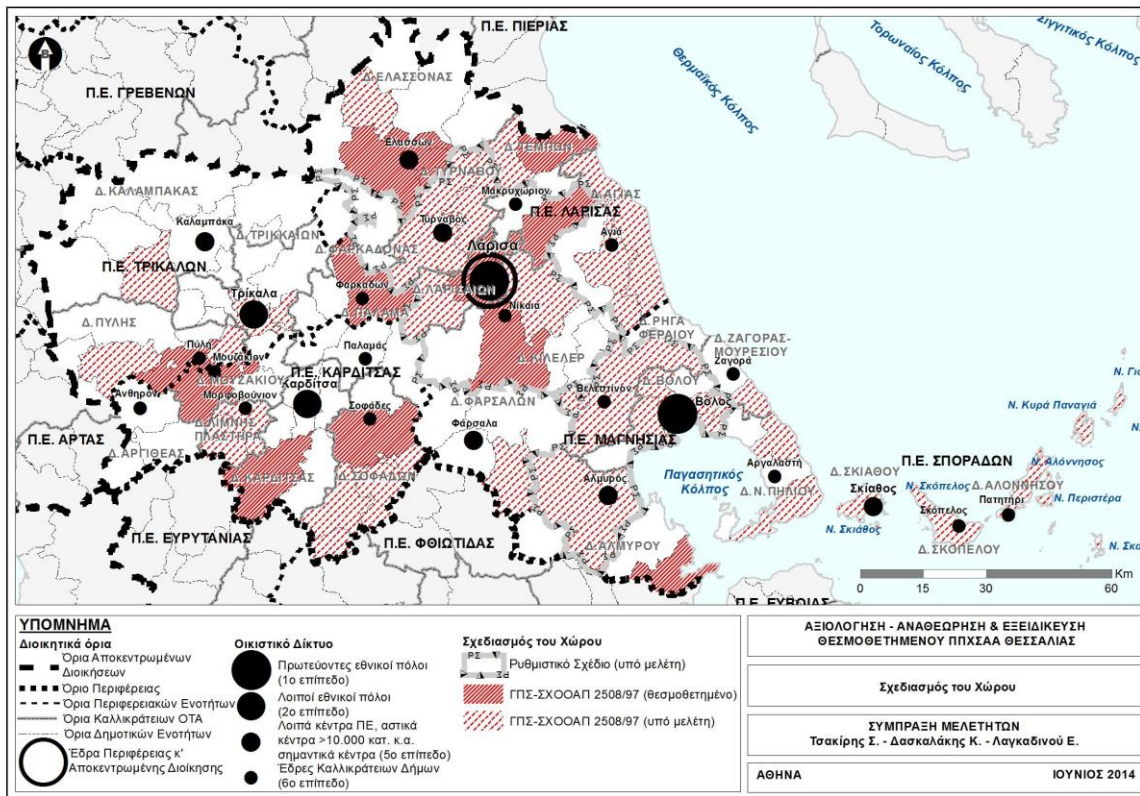
Το προτεινόμενο Χωροταξικό Σχέδιο (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Θεσσαλίας φαίνεται στον **Χάρτη 2: Προτεινόμενη Αναθεώρηση του Θεσμοθετημένου Χωροταξικού Σχεδίου (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2015** που ακολουθεί.

Χάρτης 1: Το Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας, Α Φάση, 2012

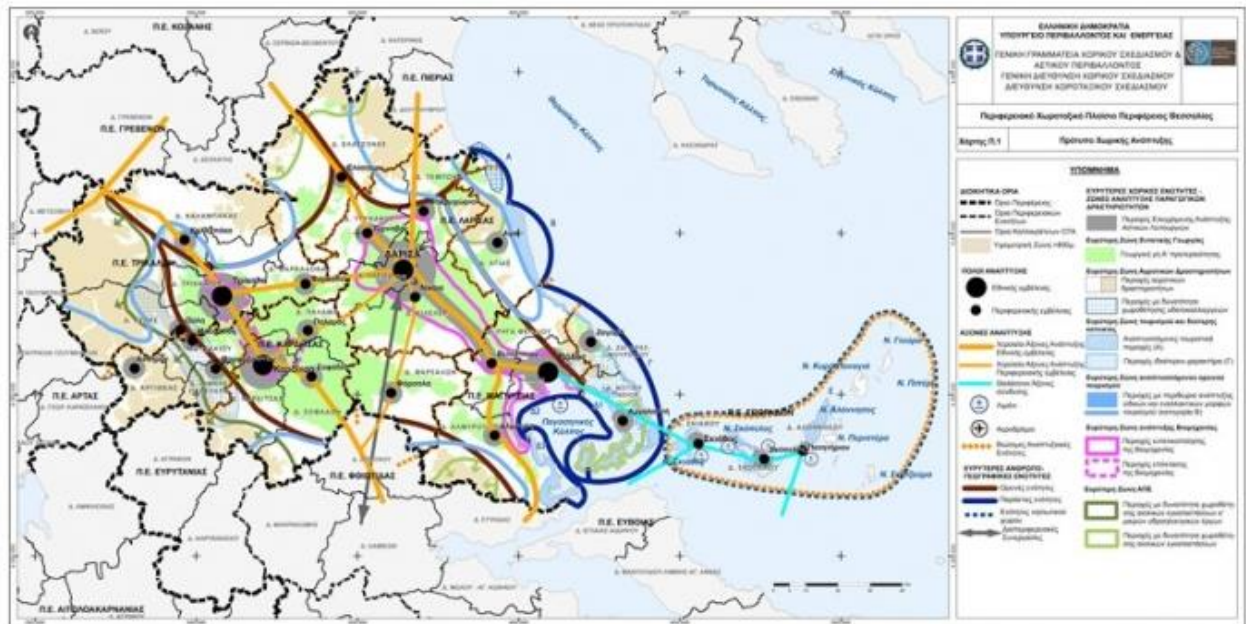
Χάρτης 2: Προτεινόμενη Αναθεώρηση του Θεσμοθετημένου Χωροταξικού Σχεδίου (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2015

Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας, Β Φάση, 2014

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι εγκεκριμένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) της Θεσσαλίας το οποίο αναθεωρεί και αντικαθιστά το προγενέστερο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της ίδιας Περιφέρειας. Το νέο πλέον ΠΧΠ Θεσσαλίας στοχεύει στην ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, με την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει, στην προώθηση της βιώσιμης, ισόρροπης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, η πρόληψη της ρύπανσης και η βελτίωση της ποιότητας ζωής. Επίσης, ο περιορισμός της διάσπαρτης δόμησης, η χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων και η αποφυγή συγκρούσεων μεταξύ των χρήσεων, η ανάπτυξη των μεταφορών, της ενέργειας και των λοιπών υποδομών ανάλογα με τις ανάγκες της Περιφέρειας και των επιμέρους ενοτήτων αποτελούν συμπληρωματικούς στόχους του ΠΧΠ Θεσσαλίας³.

³ Πηγή: <https://government.gov.gr/egkrithike-to-periferiako-chorotaxiko-plesio-pchp-tis-thessalias/>

Χάρτης 2: Το Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης του νέου ΠΧΠ Θεσσαλίας⁴

Η κατανομή του πληθυσμού στην Περιφέρεια ανάμεσα στις πόλεις και την ύπαιθρο χαρακτηρίζεται «ισορροπημένη». Ο αστικός πληθυσμός της Θεσσαλίας ανέρχεται στο 44% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Τα σημαντικότερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, είναι η Λάρισα (124.394 κατ.), το ΠΣ Βόλου (περίπου 113.243 κατ.), τα Τρίκαλα (48.686 κατ.) και η Καρδίτσα (32.031 κατ.). Σύμφωνα με τη νέα συγκρότηση των δήμων, το 2011, ο Δήμος Λάρισας είχε πληθυσμό 162.591 κατοίκων, ο Δήμος Βόλου είχε 144.449 κατοίκους, ο Δήμος Τρικκαίων (Τρικάλων) 81.355 κατοίκους και ο Δήμος Καρδίτσας 56.747 κατοίκους, ως πρωτεύουσες των περιφερειακών ενοτήτων.

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Θεσσαλίας ήταν 753.888 κάτοικοι, σύμφωνα με την ΕΣΥΕ για το 2001, που αντιπροσώπευε το 6,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή (της ΕΛ.ΣΤΑΤ.) του 2011, η περιφέρεια Θεσσαλίας είχε πληθυσμό 732.762 κατοίκους ή 6,77% του συνολικού πληθυσμού. Δηλαδή ο πληθυσμός μειώθηκε, τις αρχές της δεύτερης δεκαετίας, ενώ μεταξύ 1991 και 2001, ο πληθυσμός της περιφέρειας αυξήθηκε κατά 2,6%, ρυθμός πολύ χαμηλότερος του συνολικού που ήταν 6,9%. Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας είναι 52,9 κατ. ανά τετρ. χλμ. έναντι 79,7 της χώρας.

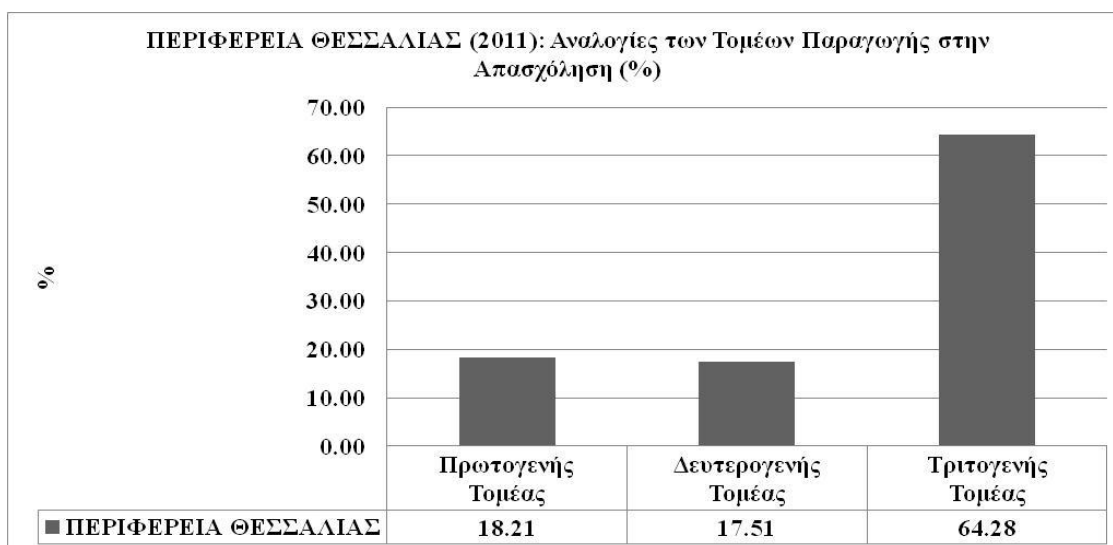
⁴ Πηγή: <https://government.gov.gr/egkrithike-to-periferiako-chorotaxiko-plesio-pchp-tis-thessalias/>

Η Θεσσαλία κατά το παρελθόν θεωρείτο μια περιοχή με μεγάλη συνεισφορά του πρωτογενούς τομέα στην παραγωγή του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ). Παρά το γεγονός ότι η συμβολή του πρωτογενή τομέα είναι μεγαλύτερη από άλλες περιοχές της χώρας, η τάση προς την επικράτηση των υπηρεσιών είναι αναμφισβήτητη, μετά την υποχώρηση και της εν γένει βιομηχανίας. Επισημαίνουμε ότι, σε εθνικό πλαίσιο, το 1995, ο πρωτογενής τομέας αντιπροσωπεύει το 8,11% του ΑΕΠ, η δευτερογενής παραγωγή συμβάλλει με 21,56% και οι υπηρεσίες συνεισφέρουν με 70,34% στον πλούτο της χώρας. Το 2001 οι αναλογίες ήταν 5,84% για τον αγροτικό τομέα, 21,72% για την εν γένει βιομηχανία και 72,44% για τις υπηρεσίες. Το 2011 ο πρωτογενής τομέας, με 3,36% και ο δευτερογενής, με 15,57%, συρρικνώνονται περαιτέρω, ενώ οι υπηρεσίες διευρύνονται και άλλο, με αναλογία 81,07% του ΑΕΠ της χώρας. Με διαθέσιμα δεδομένα, το 2016, ο πρωτογενής τομέας με 3,97% και ο δευτερογενής με 16,33% ανακάμπτουν ελαφρά, χάριν της πτώσης της κατανάλωσης, εν μέσω κρίσης, η οποία πλήττει με έναν ανάλογο σπασμό τη συμβολή των υπηρεσιών (79,70%) (δεδομένα: World Bank).

Η αγροτική παράδοση είναι η έκφανση της ειδίκευσης της περιφέρειας, που έρχεται από το παρελθόν, και προσδιορίζεται από την υλική ύπαρξη σημαντικών γεωργικών πόρων (σημαντικές καλλιεργούμενες εκτάσεις, σχετικά μεγαλύτερες αγροτικές εκμεταλλεύσεις, σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα κ.ά.). Βρίσκεται, ωστόσο, σε διαδικασία συρρίκνωσης και πλήττεται σαφώς από τις εξελίξεις στην Κοινή Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Επίσης, σημειώνεται η χαμηλή παραγωγικότητα του τριτογενή τομέα ως προς τον εθνικό μέσο όρο. Η αδυναμία αυτή συνδέεται αφενός με τη συγκριτικά χαμηλή ανάπτυξη του τουρισμού (παρά την ύπαρξη ορισμένων ισχυρών ζωνών) και αφετέρου με την περιορισμένη παρουσία σύγχρονων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις.

Στην απογραφή (της ΕΛ.ΣΤΑΤ.) του 2011 το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας ήταν 283.427 και οι απασχολούμενοι αγγίζουν τους 230.405. Είναι προφανές ότι η δημοσιονομική και οικονομική κρίση περιορίζει σημαντικά το εργατικό δυναμικό και την απασχόληση, σε σχέση με το 2001, ενώ η απασχόληση έπεσε κάτω ακόμη και από τα μεγέθη του 1991. Το εργατικό δυναμικό της Θεσσαλίας για το 2001 ανερχόταν σε 298.777 άτομα ενώ οι απασχολούμενοι ήταν 266.460. Αντίστοιχα για το 1991, το εργατικό δυναμικό της Θεσσαλίας ήταν 265.934 και οι απασχολούμενοι 245.474. Η κρίση είναι προφανές, ότι έθιξε σοβαρά την απασχόληση στην Περιφέρεια.

Διάγραμμα 1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Σύμφωνα με το παραπάνω **Διάγραμμα 1**, το 2011, το 18,21% των απασχολουμένων εργαζόταν στον πρωτογενή τομέα, το 17,51% στην εν γένει βιομηχανία και το 64,28% στις υπηρεσίες. Το 2001, το 28,8% των απασχολουμένων εργαζόταν στον πρωτογενή τομέα, το 20% στον δευτερογενή τομέα και το 51,2% στον τριτογενή τομέα. Αντίστοιχα το 1991, το 32,8% των απασχολουμένων εργαζόταν στον πρωτογενή τομέα, το 22,7% στον δευτερογενή τομέα και το 44,5% στον τριτογενή τομέα. Κατά την περίοδο 1991-2011 φαίνεται μια σαφής τάση ενίσχυσης του τριτογενή και η αισθητή κυριαρχία του στην απασχόληση, έναντι του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα.

Ο ρόλος της Περιφέρειας στον τομέα των συγκοινωνιών και μεταφορών είναι ιδιαίτερα σημαντικός, λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Διασχίζεται από το βασικό άξονα (ΠΑΘΕ) ανάπτυξης που είναι ενταγμένος στο Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών και περιλαμβάνει τμήμα της βασικής σιδηροδρομικής γραμμής Αθήνας Θεσσαλονίκης.

Όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές το σημαντικό λιμάνι της Περιφέρειας είναι αυτό του Βόλου, το οποίο διαθέτει τις κατάλληλες προϋποθέσεις να εξελιχθεί σε βασικό λιμάνι της Κ. Ελλάδας προς τις αγορές της Ν.Α. Μεσογείου και των Παρευξείνιων περιοχών. Άλλα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Σκιάθου, της Σκοπέλου, της Γλώσσας, της Αλοννήσου και του Αγίουκαμπου.

Οι αεροπορικές μεταφορές έχουν μικρή συμμετοχή στην εκτέλεση του επιβατικού μεταφορικού έργου. Στην Περιφέρεια λειτουργούν τρία αεροδρόμια, Σκιάθου, Ν. Αγχιάλου και Λάρισας (τα δύο τελευταία είναι στρατιωτικά). Τα αεροδρόμια της Σκιάθου και Ν.

Αγκιάλου εξυπηρετούν πτήσεις Charters για τις ανάγκες της τουριστικής περιόδου με αυξητικές τάσεις.

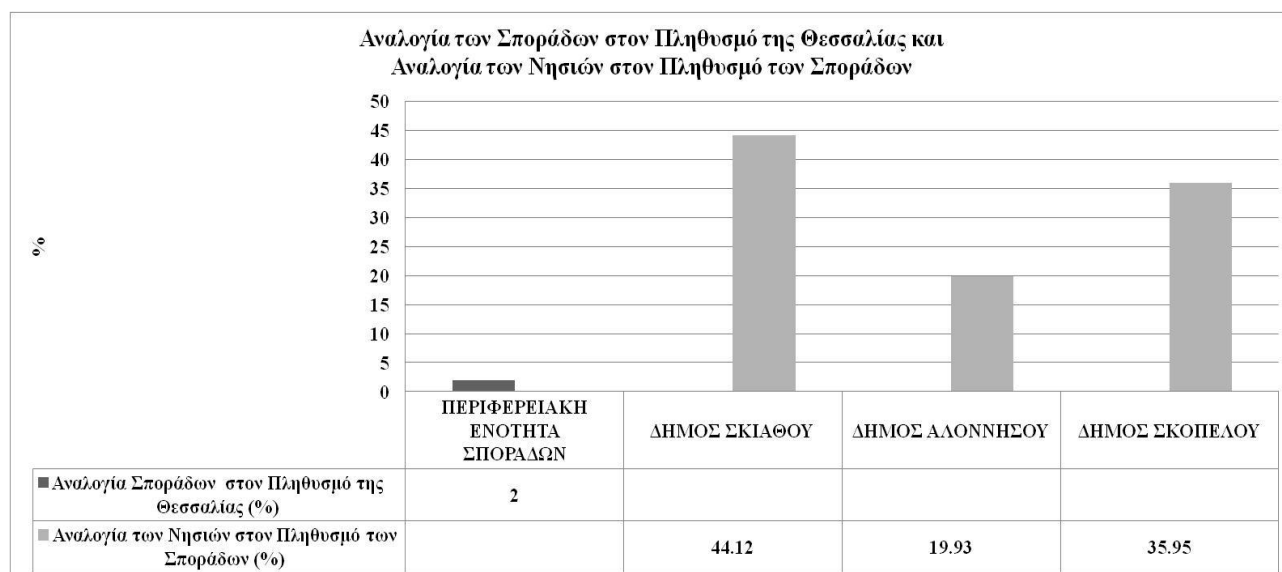
3.2. Αποτύπωση της περιοχής – συσχέτιση – σύνδεση, με την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας, της χώρας και ευρύτερα, σε όρους πληθυσμού

Οι Β. Σποράδες ανήκουν διοικητικά στο Ν. Μαγνησίας και διακρίνονται σε τρεις Δήμους (Σκιάθου, Σκοπέλου, Αλοννήσου). Εξ αυτών μόνο ο Δήμος Σκοπέλου διαθέτει ξεχωριστά δημοτικά διαμερίσματα (Σκοπέλου, Γλώσσας, Κλημάτων). Πληθυσμιακά, οι νησιωτικές περιοχές καταλαμβάνουν μικρό ποσοστό του πληθυσμού της περιφέρειας και του Νομού Μαγνησίας. Η Σκιάθος, αν και το μικρότερο σε έκταση νησί, φιλοξενεί περίπου το 45% του συνολικού πληθυσμού των Β. Σποράδων και ακολουθεί η Σκόπελος (35%) και η Αλόνησος (20%), ενώ στα υπόλοιπα μικρότερα νησιά ο μόνιμος πληθυσμός είναι ελάχιστος (έως 10 κάτοικοι) ή μηδενικός.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη των Βορείων Σποράδων συνδέεται και συμβαδίζει με τις εξελίξεις στις ευκαιρίες απασχόλησης σε κάθε νησί και μπορεί να ερμηνευτεί ως ένας δείκτης για την εξέλιξη της τουριστικής ανάπτυξης. Ο πληθυσμός των νησιών υποχωρεί κατά την ιστορική περίοδο της αστικοποίησης στην Ελλάδα και ως την δεκαετία του 1970, όπου αρχικά η Σκιάθος και σταδιακά τα υπόλοιπα νησιά αρχίζουν να επανακάμπτουν οικονομικά. Συνολικά, ο πληθυσμός, το 2001, των Β. Σποράδων αντιστοιχούσε στο 1,83% του πληθυσμού της Περιφέρειας, έναντι του 1,67% που ήταν το 1951, με τον πληθυσμό να έχει σχεδόν διπλασιαστεί στην πεντηκονταετία στην Αλόνησο και την Σκιάθο, άλλα να έχει μειωθεί κατά 17% στο ίδιο διάστημα στην Σκόπελο.

Στο παρακάτω **Διάγραμμα 2** φαίνεται ότι, σύμφωνα με την απογραφή (της ΕΛ.ΣΤΑΤ.) του 2011, οι κάτοικοι στις Σποράδες αντιπροσωπεύουν το 2% του πληθυσμού της Περιφέρειας. Από το σύνολο του πληθυσμού των Σποράδων, το 19,93% είναι οι κάτοικοι της Αλοννήσου, το 44,12% της Σκιάθου και το 35,95% της Σκοπέλου.

Διάγραμμα 2

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα είναι η ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού στα θεσσαλικά νησιά. Η Σκόπελος εμφανίζει ιδιαίτερα γηρασμένο πληθυσμό, ο οποίος θεωρείται από τους υψηλότερους στην περιφέρεια και φαίνεται να διευρύνεται το 2011. Ο πληθυσμός αυτός μάλιστα είναι συγκεντρωμένος στο Δ.Δ. της Γλώσσας, όπου σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 το 50,8% του πληθυσμού ήταν μεγαλύτερο των 65 ετών. Το στοιχείο αυτό δείχνει την ύπαρξη ενός θύλακα ιδιαίτερα διαφοροποιημένου από τις υπόλοιπες περιοχές των Β. Σποράδων, που βρίσκεται σε σημαντική πληθυσμιακή (και πιθανώς οικονομική) συρρίκνωση.

Οικιστικά, ο πληθυσμός των νησιών συγκεντρώνεται στους επίγειους οικισμούς – λιμάνια – έδρες των Δήμων. Συγκεκριμένα στον οικισμό της Σκιάθου διαμένει το 81% του μόνιμου πληθυσμού του αντίστοιχου νησιού, στο Πατητήρι το 63% του πληθυσμού της Αλοννήσου και στην χώρα Σκοπέλου το 60% του πληθυσμού του νησιού. Πέραν των οικισμών αυτών πληθυσμιακές συγκεντρώσεις άνω των 500 μόνιμων κατοίκων υπάρχουν στον οικισμό της Γλώσσας (1006 κάτοικοι) στην Σκόπελο και στον οικισμό Βότση (500 κάτοικοι) στην Αλόνησο.

3.3. Κοινωνικά χαρακτηριστικά και κοινωνικές Δομές στην Περιοχή Παρέμβασης

Στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, οι Κατηγορίες Παρεχόμενων

Υπηρεσιών Κοινωνικής Υποστήριξης στην Περιφέρεια Θεσσαλίας κωδικοποιούνται στις ακόλουθες:

- **Πρόσβαση σε Υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας**
 - Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες
 - Πρόληψη Υγείας
- **Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά**
 - Στέγαση- Φιλοξενία
 - Διανομή Τροφίμων
 - Εισοδηματική Στήριξη
- **Δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης**
- **Υπηρεσίες υποστήριξης των ωφελουμένων για την πρόσβασή τους:**
 - σε συμβουλευτική στήριξη και στην παροχή της κατάλληλης κατάρτισης,
 - στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας
 - στην πρόσβασή τους σε επιλογές επιχειρηματικότητας και κοινωνικής Επιχειρηματικότητας⁵.

Στη συγκέντρωση των Κατηγοριών Παρεχόμενων Υπηρεσιών Κοινωνικής Υποστήριξης ανά Ομάδα Στόχο παρατηρούνται τα εξής:

Πίνακας 1: Κατηγορίες Παρεχόμενων Υπηρεσιών Κοινωνικής Υποστήριξης ανά Ομάδα Στόχο

A.1 ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ	Στη συγκεκριμένη Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στις Υπηρεσίες Πρόληψης Υγείας και στην ψυχοκοινωνική στήριξη. Στις υπόλοιπες κατηγορίες υπηρεσιών δεν παρατηρείται ιδιαίτερη συγκέντρωση
A.2 ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΑ Ή ΑΠΕΞΑΡΤΗΜΕΝΑ ΑΠΌ ΟΥΣΙΕΣ ΑΤΟΜΑ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρουσιάζεται μία σχετικά ίση κατανομή στις Υπηρεσίες με την μεγαλύτερη με μικρή διαφορά στις Ψυχοκοινωνικές.
A.3 ΟΡΟΘΕΤΙΚΟΙ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο συγκέντρωση παρουσιάζεται μόνο στην Ιατρική φροντίδα.
A.4 ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ/ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο συγκέντρωση έχουμε κυρίως στις Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες, ενώ μικρότερη συγκέντρωση

⁵ Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, Φάση 2^η, Τελική Έκδοση, Σεπτέμβριος 2015

	εμφανίζεται στην Πρόληψη Υγείας, στην Απασχόληση, την Κατάρτιση και στις Δράσεις Ενσωμάτωσης – Προώθησης στην Απασχόληση .
B.1 ΑΝΕΡΓΟΙ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στη Διανομή Τροφίμων.
B.2 ΑΝΕΡΓΟΙ ΧΩΡΙΣ ΚΑΡΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται συγκέντρωση μόνο στη Διανομή Τροφίμων.
B.3 ΑΝΕΡΓΟΙ ΑΝΩ ΤΩΝ 54 ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ 65 ΕΤΩΝ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στην Απασχόληση και ακολουθούν οι Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες, η Πρόληψη Υγείας, η Απασχόληση και μηδαμινή συγκέντρωση στη Διανομή Τροφίμων.
B.4 ΜΕΛΗ ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στη Διανομή Τροφίμων.
B.5 ΑΡΧΗΓΟΙ ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στη Διανομή Τροφίμων.
B.6 ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στις Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες.
B.7 ΠΑΙΔΙΑ, ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται ισοκατανομή συγκέντρωση στις Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες, την Πρόληψη Υγείας και τη Στέγαση – Φιλοξενία.
B.8 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στις Δράσεις Ενσωμάτωσης – Προώθησης στην Απασχόληση , με μικρή διαφορά ακολουθεί η Διανομή Τροφίμων, ενώ παρουσιάζεται σχετικά ίση κατανομή συγκέντρωσης στις Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες, την Πρόληψη Υγείας, την Απασχόληση και την Κατάρτιση.
B.9 ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο συγκέντρωση παρατηρείται μόνο στις Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες, στις Δράσεις Ενσωμάτωσης – Προώθησης στην Απασχόληση και στην Απασχόληση.

B. 10 ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο συγκέντρωση παρατηρείται μόνο στη Διανομή Τροφίμων.
Γ.1 ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΚΑΝΕΝΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση με μεγάλη διαφορά στη Διανομή Τροφίμων.
Γ.2 ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ – ΡΟΜΑ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στις Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες, ενώ με μικρή διαφορά ακολουθεί η Διανομή Τροφίμων.
Γ.3 ΑΣΤΕΓΟΪΉ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΕΓΑΣΗ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στη Διανομή Τροφίμων, ενώ με μικρή διαφορά ακολουθούν οι Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες και η Πρόληψη Υγείας.
Γ.4 ΦΤΩΧΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση με πολύ μεγάλη διαφορά στη Διανομή Τροφίμων.
Γ.5 ΦΤΩΧΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στην Πρόληψη Υγείας, ενώ ακολουθούν με επίσης μεγάλη συγκέντρωση η Διανομή Τροφίμων και οι Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες .
Γ.6 ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ (ΆΝΩ ΤΩΝ 65 ΕΤΩΝ) ΧΩΡΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΥΓΕΙΑΣ	Σε αυτήν την Ομάδα Στόχο παρατηρείται υψηλότερη συγκέντρωση στην Πρόληψη Υγείας, ενώ ακολουθούν οι Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες.

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, Φάση 2^η, Τελική Έκδοση, Σεπτέμβριος 2015

Συμπερασματικά, η ΠΕΣΚΕ Θεσσαλίας καταλήγει στα εξής:

- Η υψηλότερη «συγκέντρωση» Κοινωνικών Δομών και ένταση παροχής υπηρεσιών παρατηρείται στη διανομή τροφίμων, ενώ ακολουθούν η Πρόληψη Υγείας και οι Ψυχοκοινωνικές Υπηρεσίες.
- Διαφαίνεται ότι υπάρχει σοβαρή έλλειψη υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης (ανάλογα με την ομάδα ωφελουμένων), προώθησης στην αγορά εργασίας και στην άσκηση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, μεταξύ των οποίων και η κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Αναλυτικότερα, η ΠΕΣΚΕ Θεσσαλίας περιγράφει τα ακόλουθα:

B.2 Άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας

Οι άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας υποστηρίζονται στην ουσία από τις Κοινωνικές Δομές που υποστηρίζουν του ανέργους που διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Η συγκεκριμένη «υποομάδα» ταυτοποιείται συνήθως από Δομές καταπολέμησης της φτώχειας, ή από την εξέταση δικαιολογητικών απορίας (Κοινωνικές Υπηρεσίες, Γραφεία Διαμεσολάβησης κ.λπ.). Οι άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας ως «Υπο-ομάδα» έχουν την δυσκολία της «αναγνωρισιμότητας» και επιλεξιμότητας δράσεων εισοδηματικής και ψυχοκοινωνικής στήριξης, καταπολέμησης της φτώχειας, προώθησης στην απασχόληση κ.λπ. μέσω του ΕΣΠΑ. Οι άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας «αναγνωρίζονται» κατ'αρχήν από την αδυναμία προσκόμισης της κάρτας ανεργίας (όταν αυτό ζητείται ως δικαιολογητικό), αλλά καλύπτεται ως προς άλλα χαρακτηριστικά μετά από κοινωνική έρευνα. Για τους λόγους αυτούς, εκφράζονται επιφυλάξεις ως προς την χωρική κατανομή της συγκεκριμένης Υπο-ομάδας.

- Στην Π.Ε Μαγνησίας προκύπτει ότι ο άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας συγκεντρώνονται μόνο σε 2 Δήμους και συγκεκριμένα κατά 37,2% στο Δήμο Αλμυρού και 32,8% στο Δήμο Σκοπέλου.

B.4 Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα

- Για την Π.Ε Μαγνησίας προκύπτει ότι τα Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα συγκεντρώνονται κατά 89,9% σε 3 από τους 4 Δήμους (Σκόπελος 35,4%, Αλμυρός 30,3%, Βόλος 24,2%). Στο Δήμο Ρήγα Φεραίου παρατηρείται μια συγκέντρωση της τάξης του 10,1%.

Γ.4 Φτωχοί εργαζόμενοι με χαμηλό εισόδημα

- Στην Π.Ε Μαγνησίας προκύπτει ότι από το σύνολο των δεκαεννέα (19) Κοινωνικών Δημοτικών Δομών, τέσσερις (4) που εντοπίζονται μία (1) στο Δήμο Βόλου, δύο (2) στο Δήμο Ρήγα Φεραίου και μία (1) στο Δήμο Σποράδων.

Γ.5 Φτωχοί συνταξιούχοι με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα

- Από το σύνολο των δεκαεννέα (19) Δημοτικών Κοινωνικών Δομών, οι εννέα (9) υλοποιούν Δράσεις φτωχούς συνταξιούχους που εντοπίζονται στους Δήμους Βόλου, Αλμυρού, Ζαγοράς – Μουρεσίου, Ν.Πηλίου, Ρήγα Φεραίου, Σκοπέλου και Αλοννήσου.

Γ.6 Ηλικιωμένοι (άνω των 65 ετών) χωρίς Ασφάλιση Υγείας

- Από το σύνολο των δεκαεννέα (19) Δημοτικών Κοινωνικών Δομών, οι εννέα (9) υλοποιούν Δράσεις για ηλικιωμένους (άνω των 65 ετών) χωρίς ασφάλιση υγείας που εντοπίζονται στους Δήμους Βόλου, Αλμυρού, Ζαγοράς – Μουρεσίου, Ν.Πηλίου, Ρήγα Φεραίου, Σκοπέλου και Αλοννήσου.

Η αξιολόγηση και κατάταξη των Φαινομένων Έξαρσης Κοινωνικού Διαχωρισμού και Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας ανά Δήμο στην 1η Φάση της ΠΕΣΚΕ, οδήγησε στην ακόλουθη συγκεντρωτική εικόνα:

Πίνακας 2: Κατάταξη των Φαινομένων Έξαρσης Κοινωνικού Διαχωρισμού και Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

«Ζώνες» Κοινωνικού Διαχωρισμού και Φτώχειας	% Επίδοση	Πλήθος Δήμων	Πληθυσμός που αντιστοιχεί	% Κατανομή Πληθυσμού
Πολύ Υψηλή	30,2%	3	216.232	28,5%
Υψηλή	26,5%	4	206.377	27,2%
Χαμηλή	26,3%	7	181.643	23,9%
Πολύ Χαμηλή	17,1%	11	154.469	20,4%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100,0%	25	758.721	100,0%

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, Φάση 2^η, Τελική Έκδοση, Σεπτέμβριος 2015

Η ένταση των φαινομένων Κοινωνικού Διαχωρισμού και Φτώχειας «συγκεντρώνεται» κατ' αρχήν σε επτά από τους είκοσι πέντε Δήμους στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (πολύ υψηλή / υψηλή ένταση αρνητικών κοινωνικών φαινομένων):

Πίνακας 3: Η ένταση των φαινομένων Κοινωνικού Διαχωρισμού και Φτώχειας σύμφωνα με την ΠΕΣΚΕ Θεσσαλίας

«Ζώνες» Κοινωνικού Διαχωρισμού και Φτώχειας	Δήμοι
Πολύ Υψηλή	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ
	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
	ΔΗΜΟΣ ΣΟΦΑΔΩΝ
Υψηλή	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ
	ΔΗΜΟΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
	ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ
	ΔΗΜΟΣ ΤΥΡΝΑΒΟΥ
Χαμηλή	ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ
	ΔΗΜΟΣ ΤΕΜΠΩΝ
	ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ
	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ
	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ
	ΔΗΜΟΣ ΚΙΛΕΛΕΡ
Πολύ Χαμηλή	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ
	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, Φάση 2^η, Τελική Έκδοση, Σεπτέμβριος 2015

Πίνακας 4: Κωδικοποίηση των Παρεχόμενων Κατηγοριών Υπηρεσιών Κοινωνικής Υποστήριξης για τα Άτομα με Αναπηρίες

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Α.1 ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ								
	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ								
	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ		ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΑ ΑΓΑΘΑ				ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ:		
	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΡΟΛΗΨΗ ΥΓΕΙΑΣ	ΣΤΕΓΑΣΗ-ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ	ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ - ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΗΜΕΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΜΕΑ			X			X			
ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ – ΣΤΕΓΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ (ΣΥΔ)	X	X	X	X		X			X
ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ-ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΦΡΟΠΑΘΩΝ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΑΠΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ		X							

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, Φάση 2η, Τελική Έκδοση, Σεπτέμβριος 2015

**Πίνακας 5: Κωδικοποίηση των Παρεχόμενων Κατηγοριών Υπηρεσιών Κοινωνικής Υποστήριξης για
Φτωχούς Συνταξιούχους με Χαμηλό Οικογενειακό Εισόδημα**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Γ.5 ΦΤΩΧΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ								
	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ								
	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ		ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΑ ΑΓΑΘΑ				ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ:		
	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΡΟΛΗΨΗ ΥΓΕΙΑΣ	ΣΤΕΓΑΣΗ-ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ	ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ - ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ ΜΟΝΑΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ		X							
ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ Ν. ΠΗΛΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Γ.5 ΦΤΩΧΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ								
	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ								
	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ		ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΑ ΑΓΑΘΑ				ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ:		
	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΡΟΛΗΨΗ ΥΓΕΙΑΣ	ΣΤΕΓΑΣΗ-ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ	ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ - ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ ΛΕΣΧΗ ΦΙΛΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ	X								
ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ ΒΟΛΟΥ			X						
ΙΔΡΥΜΑ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ	X	X	X						
ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΒΟΛΟΥ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ									
Ι.Ν. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΣΩΤΗΡΟΣ				X					
Ι.Ν. ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ				X					
Ι.Ν ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ				X					
Ι.Ν ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΔΩΡΟΙ				X					
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ				X					

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, Φάση 2^η, Τελική Έκδοση, Σεπτέμβριος 2015

Πίνακας 6: Κωδικοποίηση των Παρεχόμενων Κατηγοριών Υπηρεσιών Κοινωνικής Υποστήριξης για Ηλικιωμένους (Ανω των 65 Ετών) χωρίς ασφάλιση Υγείας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Γ.6 ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ (ΑΝΩ ΤΩΝ 65 ΕΤΩΝ) ΧΩΡΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΥΓΕΙΑΣ								
	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ								
	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ		ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΒΑΣΙΚΑ ΑΓΑΘΑ				ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ:		
	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΡΟΛΗΨΗ ΥΓΕΙΑΣ	ΣΤΕΓΑΣΗ-ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ	ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΣΩΜΑΤΩΣΗΣ - ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ ΜΟΝΑΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ		X							
ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ Ν. ΠΗΛΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ		X							
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ ΛΕΣΧΗ ΦΙΛΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ		X							

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, Φάση 2η, Τελική Έκδοση, Σεπτέμβριος 2015

3.4. Παραγωγικές Δραστηριότητες στην περιοχή της Θεσσαλίας

- **Πρωτογενής Τομέας**

Το νέο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο της Θεσσαλίας αναδεικνύει την αναγκαιότητα κατηγοριοποίησης της γεωργικής γης ως προς την παραγωγικότητά της, προωθεί τον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης, προωθεί τις χρήσεις και δραστηριότητες σχετικές και συμβατές με τη γεωργία, καθώς και την ανάπτυξη βιομηχανικών - βιοτεχνικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας - τυποποίησης προϊόντων, που έχουν σχέση με την τοπική παραγωγή, ακόμη και σε γεωργική γη Α' προτεραιότητας. Σε περιοχές γεωργικής γης Α' προτεραιότητας, επιβάλλεται η αύξηση του ορίου αρτιότητας για τυχόν άλλες εκτός γεωργικής δραστηριότητας χρήσεις σε 10 έως 20 στρέμματα και η κατάργηση των παρεκκλίσεων δόμησης. Όπως υπογραμμίζεται ο Θεσσαλικός κάμπος, είναι και πρέπει να παραμείνει, μία από τις σημαντικότερες γεωργικές περιοχές της χώρας, στις οποίες υπάρχουν οι προϋποθέσεις άσκησης «αποτελεσματικής γεωργίας».

Επίσης, αναδεικνύεται η υλοποίηση των έργων που θα καλύψουν τις ανάγκες της Περιφέρειας και θα συμβάλλουν στην αναβάθμιση των υδατικών πόρων, σύμφωνα με τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής, π.χ μικρής κλίμακας, άμεσης απόδοσης έργα, όπως μικρά και μεσαία φράγματα, λιμνοδεξαμενές και λοιπά έργα, με στόχο τη συγκράτηση των επιφανειακών νερών και τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδάτων. Παράλληλα στο νέο Πλαίσιο δίνεται έμφαση στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, καθώς και στην προστασία και προώθηση των επωνύμων τοπικών προϊόντων ποιότητας, που θα ωφελήσει πολλαπλά και την εθνική αλλά και την τοπική οικονομία ιδιαίτερα στην προσπάθεια ανάπτυξης ήπιων μορφών τουρισμού στις ορεινές και προβληματικές περιοχές της Περιφέρειας. Σημαντική θα είναι η στήριξη ομάδων παραγωγών για την οργάνωση εμπορικών δικτύων και την προώθηση της τοπικής παραγωγής στις διεθνείς αγορές και η υποστήριξη σύνδεσης μεταποίησης και υπηρεσιών και της αγροτικής παραγωγής με τα ερευνητικά κέντρα.

- **Βιομηχανία**

Σχετικά με τη βιομηχανική δραστηριότητα το Χωροταξικό Πλαίσιο της Περιφέρειας Θεσσαλίας προβλέπει τα ακόλουθα:

- η εξυγίανση της υπάρχουσας κατάστασης, με οργάνωση των άτυπων βιομηχανικών συγκεντρώσεων,
- η πλήρης αξιοποίηση των υφιστάμενων υποδομών και επαναχρησιμοποίηση εγκαταλελειμμένων εγκαταστάσεων
- η αποτροπή της διάσπαρτης χωροθέτησης των μονάδων και η συγκέντρωση των δραστηριοτήτων μεταποίησης σε οργανωμένους υποδοχείς
- η δημιουργία νέων οργανωμένων υποδοχέων, λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες συγκεντρώσεις
- η χωροθέτηση οργανωμένου υποδοχέα, στην παράκτια ζώνη του Αλμυρού, σε συνδυασμό με τις προτάσεις δημιουργίας εμπορευματικού λιμανιού και σύνδεσής της με το σιδηροδρομικό δίκτυο
- η χωροθέτηση μονάδων χαμηλής - μέσης όχλησης, που έχουν σχέση με την τοπική αγροτική παραγωγή σε αντιστοιχία με τις αγροτικές δραστηριότητες.
- Καθορισμός της Λάρισας και του Βόλου ως πόλοι ανάπτυξης του τομέα της βιομηχανίας, ο οποίος παράλληλα χαρακτηρίζεται και ως πόλος επέκτασης

- Καθορισμός της ευρύτερης περιοχής του διπόλου, ως περιοχή εντατικοποίησης και ταυτόχρονα στήριξης της βιομηχανίας

- **Εμπόριο**

Στον άξονα ανάπτυξης Λάρισας - Βόλου προτείνεται η χωροθέτηση «Εμπορευματικού Κέντρου Θεσσαλίας» το οποίο εκτιμάται ότι θα φέρει σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη του εμπορικού τομέα και ως αρχικός χώρος επιλογής χωροθέτησης του προβλέπεται η ευρύτερη περιοχή του Βελεστίνου. Για την ολοκλήρωση του σχεδιασμού, απαιτείται επίσης ο προγραμματισμός εμπορευματικών κόμβων για την εξυπηρέτηση των αναγκών της Καρδίτσας και των Τρικάλων, σε συνδυασμό με την ανάγκη ίδρυσης Δημοπρατηρίου Αγροτικών Προϊόντων.

- **Τουρισμός**

Στις συγκεκριμένες ευρύτερες τουριστικές ζώνες, αλλά και γενικότερα στο σύνολο της τουριστικής δραστηριότητας, προωθείται η χωρική οργάνωση, ο εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της τουριστικής δραστηριότητας. Σε αυτή την κατεύθυνση, και για εξομαλυνθεί η έντονη πίεση για τουριστική ανάπτυξη, το ΠΧΠ Θεσσαλίας προβλέπει ενέργειες και Στρατηγικές που σχετίζονται με τα εξής:

- Καθορισμός χρήσεων γης
- Περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης

- Δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων και σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών
- Αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων για την ανάπτυξη ειδικών – εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού κ.λπ.) και θεματικού τουρισμού (συνεδριακού, θρησκευτικού, μαθητικού, τρίτης ηλικίας, ΑΜΕΑ κ.λπ.)
- Αξιοποίηση και επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων και συνόλων και η παροχή κινήτρων για μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες
- Ανάδειξη της κοιλάδας των Τεμπών, της περιοχής του Ολύμπου και του όρους Όρθυς
- Ανάπτυξη δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και η αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της Περιφέρειας
- Βελτίωση των υποδομών υποδοχής κρουαζιερόπλοιων στο λιμάνι του Βόλου, η πύκνωση του δικτύου τουριστικών λιμένων
- Δημιουργία καταδυτικού Πάρκου Σποράδων - Παγασητικού⁶.

3.5. Αποτύπωση της περιοχής – συσχέτιση – σύνδεση, με την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας, της Χώρας και ευρύτερα, σε όρους Επιχειρηματικότητας

Η Ελλάδα δεν αξιοποιεί το δυναμισμό της για την προσέλκυση επενδύσεων και εγκατάσταση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η Αθήνα κατατάσσεται στην τελευταία θέση των Ευρωπαϊκών Πόλεων ως επιχειρηματικό κέντρο: από την 32η θέση το 2006 στην 34η θέση το 2009 και στην 36η (τελευταία) το 2010 και το 2011.

Διατηρεί έναν δυναμισμό στην επιχειρηματικότητα, δεδομένου ότι συγκεντρώνει το 35% των ΜΜΕ της χώρας, οι οποίες επιτυγχάνουν αντίστοιχα το 67% του κύκλου εργασιών σε εθνικό επίπεδο, ενώ παραμένει σημαντική εξαγωγική πύλη. Το 94% περίπου των ΜΜΕ απασχολεί έως 9 εργαζόμενους και πραγματοποιεί ετήσιους τζίρους έως 500 χιλ. €, ενώ βάσει ερευνών, διαπιστώνεται ότι περίπου το 80% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Αττικής έχει τη μορφή οικογενειακής επιχείρησης.

⁶ Πηγή: <https://government.gov.gr/egkrithike-to-periferiako-chorotaxiko-plesio-pchp-tis-thessalias/>

Οι πυλώνες στρατηγικής για την επιχειρηματικότητα είναι συνοπτικά (α) τα clusters (β) τα start ups (γ) η αλλαγή της επιχειρησιακής διακυβέρνησης (δ) νέοι τύποι χρηματοδότησης σε περιφερειακό επίπεδο (ε) δομές επιχειρηματικότητας μακροχρόνιας στήριξης κ.ά.

Χαμηλός είναι ο βαθμός συνεργασίας των επιχειρήσεων, αφού μόνο 180 επιχειρήσεις συμμετέχουν σε clusters. Στον τουρισμό, η Αττική αποτελεί ήδη διεθνώς αναγνωρισμένο τουριστικό προορισμό, λόγω των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων που διαθέτει. Το βασικό «brand name» είναι η Αθήνα και τα μνημεία της. Η εξέλιξη του τουρισμού στην Αττική ήταν αρνητική για την περίοδο 2008-2012 με αποτέλεσμα τη διακοπή της λειτουργίας μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων, ιδιαίτερα στο κέντρο της Αθήνας, ενώ εμφανίζεται ανάκαμψη από το 2013. Υψηλή δυναμική παρουσιάζει ο κλάδος της κρουαζιέρας με συνεχή αύξηση των αφίξεων, κυρίως διερχόμενων επιβατών, ενώ υπάρχουν δυνατότητες για την αναβάθμιση του Πειραιά ως Home port. Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι ανεπτυγμένος, ενώ εμπλουτίζεται σταδιακά από αναβαθμισμένες υποδομές μαρίνων. Καταγράφονται ισχυρές διασυνδέσεις του κλάδου με την επισκευή-συντήρηση σκαφών, αλλά και προβλήματα οργανωμένων ζωνών εναπόθεσης σκαφών.

Η βασική αναπτυξιακή ανάγκη εστιάζεται στη δημιουργία νέων και βιώσιμων θέσεων απασχόλησης για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερα υψηλών ποσοστών ανεργίας, μέσω της ενίσχυσης του ιδιωτικού τομέα για την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών. Η αναστροφή των φαινομένων συρρίκνωσης της παραγωγικής βάσης προϋποθέτει την ενίσχυση των ΜΜΕ του δευτερογενή και τριτογενή τομέα, σε τομείς και κλάδους που συνάδουν με την παραγωγική ανασυγκρότηση και με την στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης.

Στην Ελλάδα το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών που εντάσσεται το 2016 σε αρχικά στάδια επιχειρηματικής δραστηριότητας υποχωρεί σημαντικά στο 5,7% (380 χιλιάδες άτομα) από 6,7% (450 χιλιάδες άτομα) το 2015. Πρόκειται σαφώς για μία από τις χαμηλότερες διαχρονικά επιδόσεις της χώρας, ενώ είναι χαμηλότερη και από το μέσο όρο των χωρών της Ομάδας Γ (2016: 9,1%). Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2014, όταν ο σχετικός δείκτης άγγιξε οριακά το 8%, καταγράφεται μια συνεχής εξασθένηση του σχετικού δείκτη, γεγονός που συνδέεται με την ενίσχυση της αστάθειας στη χώρα. Στο εν λόγω διάστημα, οι πολιτικοοικονομικές εξελίξεις είχαν δημιουργήσει ένα νέο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και σε σχέση με τους εταίρους και πιστωτές, προς τους οποίους και απευθυνθήκαμε για νέα χρηματοδοτική υποστήριξη. Ταυτόχρονα, από το καλοκαίρι του 2015 και μετά είχαμε την επιβολή κεφαλαιακών περιορισμών, μοναδική εξέλιξη για τη σύγχρονη οικονομική ιστορία της χώρας. Η υποχώρηση του 2016 θα πρέπει να συνδεθεί ωστόσο και με τις φορολογικές επιβαρύνσεις

οι οποίες εντάθηκαν και πίεσαν τη νέα μικρή επιχειρηματικότητα και την έναρξη αυτοαπασχόλησης. Συνεπώς, αυτή η υποχώρηση μάλλον θα πρέπει να θεωρηθεί λογική στο συγκεκριμένο πλαίσιο που μετρήθηκε. Σε κάθε περίπτωση, η επίδοση αυτή φέρνει την Ελλάδα όχι μόνο κάτω από τον μέσο όρο των χωρών καινοτομίας, αλλά και χαμηλότερα από το διαχρονικό μέσο του δείκτη (2003-2016: 6,9%). Συνολικά πάντως, η εξέλιξη του δείκτη αυτού τα τελευταία χρόνια φαίνεται να εμφανίζει αρκετές διακυμάνσεις, με το φετινό δείκτη να κινείται κάτω από τα όρια του μακροχρόνιου μέσου όρου του.

Η επιχειρηματικότητα στη Περιφέρεια Θεσσαλίας συνεχίζει να εμφανίζει τις εγγενείς αδυναμίες που εμφανίζονται στο σύνολο της χώρας και οι οποίες σχετίζονται με το φαινόμενο της «επιχειρηματικότητας ανάγκης» και όχι της «επιχειρηματικότητας της ευκαιρίας». Ο κορμός της επιχειρηματικής βάσης στη Περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελείται από οικογενειακού τύπου μικρομεσαίες και πολύ μικρές επιχειρήσεις προσανατολισμένες στη τοπική αγορά και κατανάλωση, με πολύ χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας, πολύ χαμηλό βαθμό καινοτόμων δραστηριοτήτων και σχεδόν μηδενικές ιδιωτικές δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη. Αυτά τα χαρακτηριστικά του βασικού κορμού των επιχειρήσεων της Θεσσαλίας συμβάλλουν στη περιορισμένη έως ανύπαρκτη συνεργασία τους με τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα ερευνητικά κέντρα της Περιφέρειας, στην έλλειψη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών έντασης γνώσης και τεχνολογίας, στην έλλειψη κλαδικών συσπειρώσεων και συστάδων (clusters), καθώς και στη μεγαλύτερη εξάρτησή τους από τον πρωτογενή τομέα. Η έλλειψη αποτελεσματικής υποστήριξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων από κατάλληλες δομές, έχουν δυσχεράνει την πορεία / εξέλιξη του ευρέως επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας προς μια δυναμική και εξωστρεφή κατεύθυνση. Το ίδιο συμβαίνει όσον αφορά και την παντελή έλλειψη δομών υποστήριξης της νέας επιχειρηματικότητας έντασης γνώσης, γεγονός που οδηγεί σε εσωτερική μετανάστευση ικανών και καταρτισμένων νέων προς την Αττική ή την Κεντρική Μακεδονία.

Την περίοδο αυτή δε, με την εμφάνιση, τη διάρκεια και την ένταση της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της οικονομικής ύφεσης, η επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια έχει αποδυναμωθεί και πλέον, σε πολύ μεγάλο βαθμό, η επιχειρηματική δραστηριότητα στοχεύει στην επιβίωση, αναστέλλοντας την επέκταση και ανάπτυξη.

Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον υπάρχουν ορισμένες φωτεινές εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα:

- Μετά το 2009 ιδρύθηκαν δύο εταιρείες τεχνοβλαστοί (spinoffs) από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, μία από το ΤΕΙ Θεσσαλίας και μία από το ΙΕΤΕΘ, όλες με σκοπό την εμπορική εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων. Ακόμη μία, προερχόμενη επίσης από το ΠΘ, έχει έδρα την Αττική. Κατά τη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης προέκυψε ότι υπάρχει ακόμα ζήτηση για ενίσχυση τέτοιων εγχειρημάτων.
- Υπάρχουν λίγες επιτυχημένες περιπτώσεις συνεργατικών σχημάτων (ΘΕΣγάλα, Αγροκτήματα Βόλου, ΕΒΟΛ, κ.ά.) και αρκετά παραδείγματα κάθετης ολοκλήρωσης, υπό τη μορφή συμβολαιακής γεωργίας, κυρίως στον τομέα της βιομηχανικής τομάτας και των αχλαδιών. Η ένωση παραγωγών ΘΕΣγάλα που δραστηριοποιείται από το 2010 είναι ένα παράδειγμα επιτυχημένης συνεργασίας παραγωγών με ιδιαίτερη έφεση σε οργανωσιακές και προωθητικές καινοτομίες.
- Μια προσπάθεια clustering που ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Τμήματος Σχεδιασμού Ξύλου και Επίπλου το 2009 δε φαίνεται να κατάφερε να ορθοποδήσει, για πολλούς και διάφορους λόγους.

Είναι γεγονός ότι ο παραγωγικός και επιχειρηματικός ιστός της Περιφέρειας κυριαρχείται από πολύ μικρές και μικρές εκμεταλλεύσεις και επιχειρήσεις, με παρουσία ορισμένων μεσαίου και μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεων, σε συγκεκριμένους κλάδους, καθώς και γεωργικές εκμεταλλεύσεις στη φυτική και ζωική παραγωγή, οι οποίες, αν και οικογενειακού χαρακτήρα, τουλάχιστον μέχρι πριν την εκδήλωση και διάχυση της οικονομικής κρίσης και ύφεσης και της χρηματοπιστωτικής δυσπραγίας, παρουσίαζαν δυναμική με εκσυγχρονισμένη λειτουργία και ορισμένες από αυτές με εξωστρεφή παραγωγική δραστηριότητα. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των επιχειρήσεων, έχουν χαμηλό βαθμό και ρυθμό ενσωμάτωσης καινοτομιών και αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας και πολύ χαμηλό βαθμό χρήσης ΤΠΕ.

Τα προαναφερόμενα χαρακτηριστικά του παραγωγικού και επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας Θεσσαλίας, προσδιορίζουν τις επί μέρους ανάγκες, οι οποίες αναφέρονται στα εξής:

- Αύξηση της παραγωγικότητας και αποδοτικότητας του πρωτογενή τομέα, με τον εκσυγχρονισμό και διαφοροποίηση των εκμεταλλεύσεων και τη χρήση καινοτομιών στην παραγωγική και εμπορική διαδικασία.

- Εκσυγχρονισμός της παραγωγής και διάθεσης μεταποιητικών προϊόντων, καθώς και λειτουργική και παραγωγική διασύνδεση των επιχειρήσεων, για δημιουργία θετικών εξωτερικών οικονομιών και οικονομιών κλίμακας.
- Αναβάθμιση και διεύρυνση των παρεχόμενων τουριστικών και συναφών υπηρεσιών με την αξιοποίηση του συνόλου των φυσικών και ανθρωπογενών τουριστικών πόρων της Περιφέρειας και τη διασύνδεση / αξιοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή και μεταποιητικού τομέα στις τουριστικές υπηρεσίες /δραστηριότητες.
- Προσανατολισμός των επιχειρήσεων σε αγορές του εξωτερικού, προσαρμόζοντας ανάλογα τα προϊόντα τους και τις οργανωτικές λειτουργικές τους διαδικασίες.
- Δημιουργία / ίδρυση και στήριξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων, σε όλους τους τομείς της οικονομίας.
- Ενδυνάμωση / εκπαίδευση και διεύρυνση του αντικειμένου παρέμβασης υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και τους παραγωγούς αγροτικών προϊόντων.
- Δημιουργία συνθηκών εύκολης, άμεσης και μικρού κόστους πρόσβασης στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Όσον αφορά στα νησιά των Β. Σποράδων, τα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση προσδιορίζουν μια αισθητή διαφοροποίηση των προτύπων απασχόλησης των νησιών από αυτές της Θεσσαλίας, άλλα και μια εσωτερική διαφοροποίηση η οποία συσχετίζεται άμεσα με τα επίπεδα τουριστικής ανάπτυξης και την ηλικιακή κατανομή των κατοίκων τους. Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα είναι ιδιαίτερα χαμηλή, έναντι του δευτερογενούς και κυρίως του τριτογενούς. Εξάριση αποτελεί η Αλόνησος, στην οποία ο τριτογενής τομέας, παρά το γεγονός ότι προηγείται, υπολείπεται σε σχέση με τα άλλα νησιά. Η υψηλή απασχόληση στον δευτερογενή τομέα ερμηνεύεται από την συμμετοχή του κλάδου των κατασκευών, η οποία επικεντρώνεται κυρίως στην κατασκευή α΄ και β΄ κατοικίας, καθώς και τουριστικών μονάδων. Πρέπει ωστόσο να τονιστεί, ότι σε πολλές περιπτώσεις στις τουριστικές περιοχές της Ελλάδας, η παροχή υπηρεσιών αποτελεί μια περιστασιακή – συμπληρωματική δραστηριότητα, η οποία είτε ως δευτερεύουσα δεν καταγράφεται στις έρευνες δυναμικού, είτε παραμένει αδήλωτη.

Στην Αλόνησο, μεγαλύτερη αναλογία του ενεργού πληθυσμού, από τα υπόλοιπα νησιά απασχολείται με δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα. Κύριες δραστηριότητες αποτελούν

(ΤΑΠ Αλοννήσου, 2003) η αλιεία και η κτηνοτροφία, δεδομένου ότι η υποτυπώδης γεωργία ασκείται ως δευτερεύουσα απασχόληση για αυτοκατανάλωση. Στον δευτερογενή τομέα, δεν εντοπίζονται μεταποιητικές μονάδες πέραν ενός ελαιοτριβείου και ορισμένων εργαστηρίων που καλύπτουν βασικές ανάγκες της τοπικής οικονομίας. Σημαντική δραστηριότητα αποτελούν οι κατασκευές. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ το 2001 στην Αλόννησο δηλώθηκαν υπό κατασκευή 61 κτήρια, τα οποία αντιστοιχούν σε 25,15 υπό ανέγερση κτίρια ανά 1000 κατοίκους. Η τιμή του δείκτη είναι σχεδόν πενταπλάσια από αυτή της περιφέρειας (5,5 υπό ανέγερση κτίρια ανά 1000 κατοίκους) και δείχνει την σχετική ζήτηση για νέα κατοικία και τουριστικές χρήσεις. Στην Σκιάθο, οι δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών απασχολούν το 60,3% των εργαζομένων. Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα είναι ελάχιστη και επικεντρώνεται κύρια στην γεωργία (κυρίως ελαιοπαραγωγή) και την αλιεία. Η κατασκευαστική δραστηριότητα είναι λιγότερο έντονη και συμβαδίζει με τους περιφερειακούς ρυθμούς (παρά τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού), γεγονός που υποδεικνύει ότι η Σκιάθος αποτελεί ένα ώριμο τουριστικό προορισμό, από πλευράς ανωδομής. Η απασχόληση στον δευτερογενή τομέα σχετίζεται (ΤΑΠ Αλοννήσου, 2003) με την ύπαρξη μικρών εργαστηρίων κατασκευής αγαθών που σχετίζονται με τον τουρισμό (επιπλοποιεία, πρώτη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, επισκευή οχημάτων – πώληση καυσίμων). Η Σκόπελος διαθέτει την πιο «ισορροπημένη» οικονομική διάρθρωση. Στο νησί βρίσκεται περίπου το 52% των συνολικών καλλιεργήσιμων εκτάσεων των Β. Σποράδων και το 40% του ζωικού κεφαλαίου (ΤΑΠ Αλοννήσου 2003). Στην γεωργία κυριαρχούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (ελιά και δαμάσκηνο). Βάσει της υπάρχουσας δυναμικής και της καλλιεργητικής παράδοσης στο νησί, διαφαίνονται σημαντικές δυνατότητες για την ανάπτυξη παραδοσιακών προϊόντων ποιότητας. Η παρουσία του δευτερογενή τομέα είναι αρκετά υψηλή. Η κατασκευή είναι οριακά πιο υψηλή από τον περιφερειακό μέσο όρο (6,2 υπό κατασκευή κτήρια ανά 1000 κατοίκους), ενώ εντοπίζεται ένας σημαντικός αριθμός μικρών μεταποιητικών μονάδων στους κλάδους της επεξεργασίας της πρωτογενούς παραγωγής (τρόφιμα και ποτά, ξυλεία). Σημαντικό στοιχείο της Σκοπέλου αποτελεί ο υψηλός ρυθμός απασχόλησης που ανέρχεται στο 80,3% της εργασιακής πληθυσμιακής κλάσης μεταξύ 15 - 64 ετών. Το ποσοστό αυτό σε συνδυασμό με την ύπαρξη ενός μεγάλου ποσοστού πληθυσμού άνω των 65 ετών, μπορεί να ερμηνευτεί διττά. Αφενός προσδιορίζει ότι πιθανότητα ο εργασιακός μέσος όρος ηλικίας είναι αρκετά υψηλός, αφετέρου σκιαγραφεί ένα «παραδοσιακό» σύστημα οικογενειακής δομής που ενθαρρύνει την απασχόληση των γυναικών.

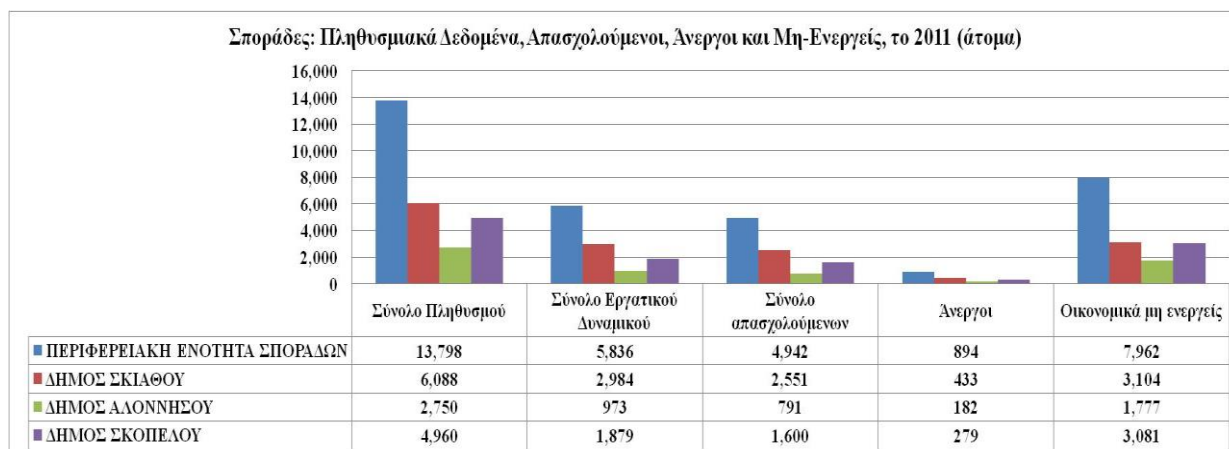
Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς οικονομικούς κλάδους με άμεση επιρροή σε όλες τις εκφάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας των νησιών των Β. Σποράδων, καθώς ως κλάδος έντασης εργασίας συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στις επενδύσεις, στην άμεση δημιουργία τοπικού προϊόντος αλλά και στην έμμεση (π.χ. κατανάλωση τοπικών προϊόντων και μιας σειράς υπηρεσιών). Ο τουρισμός κυριαρχεί στην οικονομική ζωή και επηρεάζει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των νησιών καθώς αποτελεί και τη σημαντικότερη πηγή εσόδων των κατοίκων.

3.6. Αποτύπωση της περιοχής – συσχέτιση – σύνδεση, με την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας, της χώρας και ευρύτερα, σε όρους κοινωνικοοικονομικής κατάστασης

3.6.1. Η Απασχόληση στις Σποράδες

Το παρακάτω **Διάγραμμα 3** καταγράφει το σύνολο του πληθυσμού, το εργατικό δυναμικό, την απασχόληση, την ανεργία και τον μη-ενεργό πληθυσμό, με τις ιδιαίτερες κατηγορίες του, σύμφωνα την απογραφή του 2011.

Διάγραμμα 3

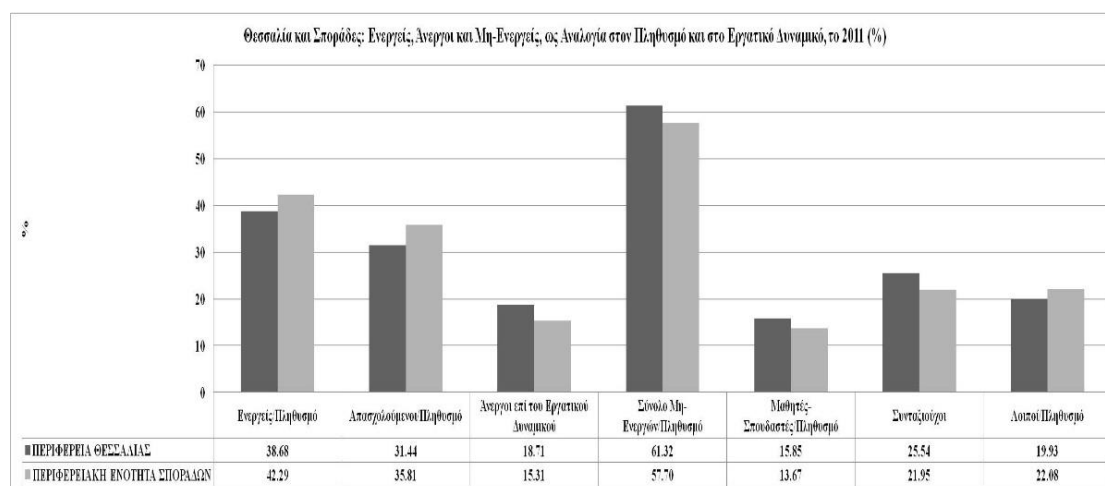

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Στο πεδίο των αναλογιών (%), το οποίο παρουσιάζεται παρακάτω στο **Διάγραμμα 4**, είναι δυνατόν να αναδειχθούν πολύ ενδιαφέροντα ζητήματα. Λίγο παραπάνω από το ένα τρίτο του πληθυσμού (35,81%) των Σποράδων εργάζεται τη στιγμή της πραγματοποίησης της απογραφής (2011). Οι άνεργοι αντιπροσωπεύουν το 15,31% του εργατικού δυναμικού των νησιών, το οποίο είναι αρκετά χαμηλότερο από το αντίστοιχο της Θεσσαλίας (το ίδιο έτος το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια, το 2001, φθάνει το 10,8% και είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό, που ανέρχεται στο 11,1%, ενώ το 2011 φτάνει στο 18,71%).

Οι μη-ενεργοί είναι η σημαντική πλειονότητα του πληθυσμού τους (57,70%), αλλά είναι αρκετά λιγότεροι από τους αντίστοιχους του συνόλου της Θεσσαλίας (61,32%). Στο πλαίσιο των μη ενεργών η πλειονότητα είναι οι εν γένει μη εργαζόμενοι (κυρίως γυναίκες-22,08%) και οι συνταξιούχοι (21,95%). Οι μαθητές και οι σπουδαστές (με 15,85%) ολοκληρώνουν τη σύνθεση, όσων δεν εντάσσονται στους οικονομικά ενεργούς.

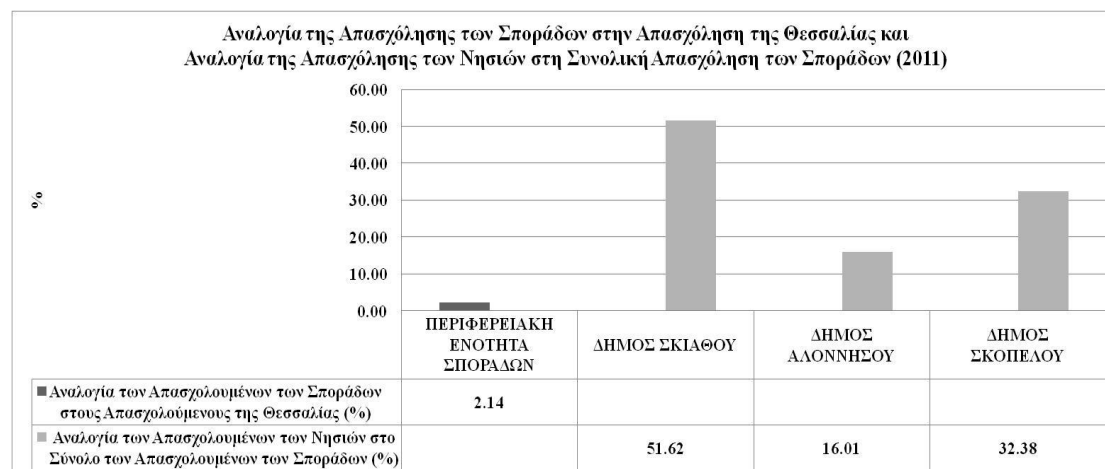
Διάγραμμα 4

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Οι απασχολούμενοι στις Σποράδες είναι μια μικρή αναλογία των συνολικών εργαζομένων της Θεσσαλίας. Μόλις το 2,14% απασχολούνται, με διαφορετικά καθεστάτα, στο νησιωτικό σύμπλεγμα. Είναι άξιο μνείας, πως η συγκεκριμένη αναλογία υπερβαίνει το ποσοστό (%) του πληθυσμού των νησιών στο σύνολο της Θεσσαλίας.

Διάγραμμα 5

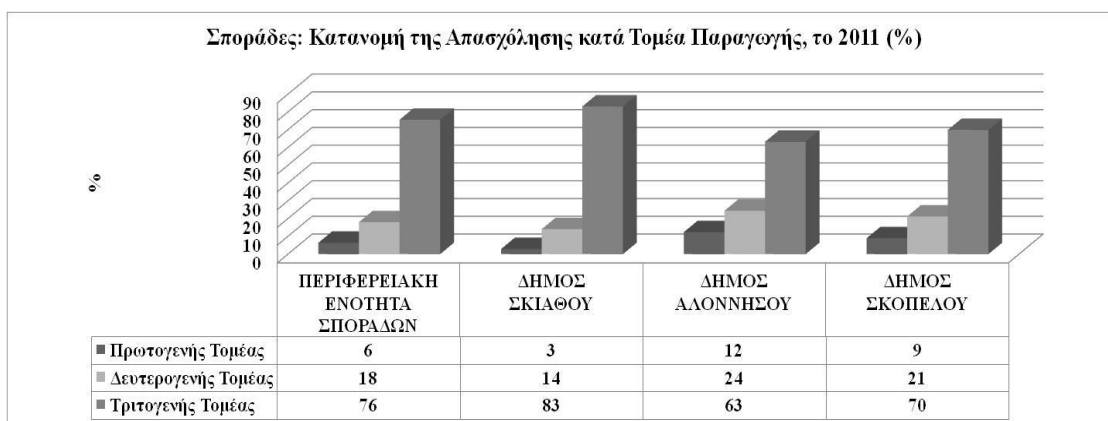

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Η πλειονότητα των απασχολούμενων του συμπλέγματος εργάζεται, το ίδιο έτος, στη Σκιάθο (51,62%). Στη Σκόπελο απασχολείται περίπου το ένα τρίτο (32,38%) των εργαζομένων στις Σποράδες. Η Αλόνησος συγκεντρώνει λίγο περισσότερους από το 16% των απασχολούμενων των Σποράδων.⁷

Είναι ενδιαφέρον ότι οι απασχολούμενοι των Σποράδων εργάζονται στην συντριπτική τους πλειονότητα στη τριτογενή παραγωγή (76%). Ελάχιστοι εργάζονται πλέον (με διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα νησιά) στην πρωτογενή παραγωγή (6%). Στην δευτερογενή παραγωγή απασχολείται το 18% των εργαζομένων. Η Σκιάθος έχει σχεδόν ολοκληρώσει τη διαδρομή, που δηλώνει την προσέγγιση στα παγκόσμια πρότυπα των κατανομών της σύγχρονης παραγωγής και της απασχόλησης (με εξαίρεση τις μικρές αποκλίσεις στις αναλογίες της βιομηχανίας). Στον αντίποδα της Σκιάθου, η Αλόνησος διατηρεί έναν ευρύτερο πληθυσμό εργαζομένων στην πρωτογενή παραγωγή και μια μεγαλύτερη και από το ποσοστό του νησιωτικού συμπλέγματος, ομάδα απασχολούμενων στην δευτερογενή παραγωγή. Η Σκόπελος αντιπροσωπεύει μια ενδιάμεση περίπτωση στις αναφερόμενες κατανομές. Σε κάθε περίπτωση σε όλα τα νησιά επικρατούν θεαματικά οι υπηρεσίες. **(Διάγραμμα 6).**

Διάγραμμα 6

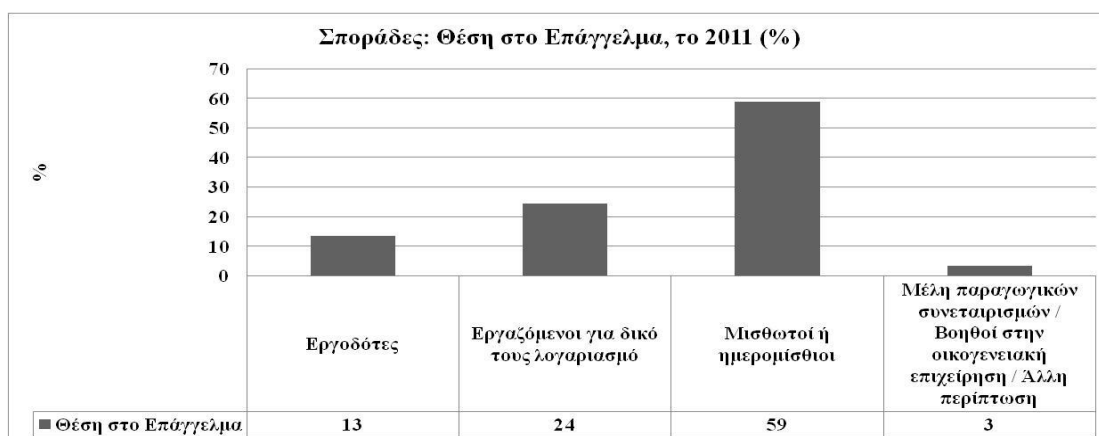

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

⁷ Η παρούσα ανάλυση, περί της απασχόλησης στην Περιφερειακή Ενότητα των Σποράδων, λαμβάνει υπόψη και συνυπολογίζει τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ). Ιδίως επισημαίνει τις επικεντρώσεις της σχετικής πιλοτικής μελέτης στην μισθωτή εργασία, η οποία ενσωματώνει επεξεργασίες για τα δεδομένα από το «Σύστημα Εργάνη». Αυτή η διερεύνηση δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις λεπτοφυείς διαφορές της κατάστασης της Περιφερειακής Ενότητας των Σποράδων. Πβ., Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Γραφείο Αναπληρώτριας Υπουργού)-[ΕΙΕΑΔ], *Διάγνωση Αναγκών της Αγοράς Εργασίας. Επιχειρηματικότητα και Απασχόληση. Πιλοτική Εφαρμογή στην Περιφέρεια Θεσσαλίας*, Αθήνα, 2016, σσ. 2, 24-27-[ΕΙΕΑΔ], «Ετήσια Έκθεση 2018», *Μηχανισμός Διάγνωσης της Αγοράς Εργασίας*, Αθήνα, 2018 (Σεπτέμβριος), σσ. 9-13, 24-49, 56-88, 150-167.

Η κατανομή των καθεστώτων της απασχόλησης φαίνεται να είναι προέκταση της πιο παραδοσιακής δομής της περιφέρειας και των νησιών. Προφανώς οι μισθωτοί επικρατούν (59%), αλλά οι αναλογίες τους είναι μικρότερες από την εθνική αναλογία. Πολύ μεγαλύτερη αναλογία από την εθνική παρατηρείται στους εργοδότες (13%). Αυτό το γεγονός σημαίνει παράλληλα ότι, κατά μέσο όρο, οι επιχειρήσεις με μισθωτούς είναι είτε μικρές είτε πολύ μικρές. Οι αυτοαπασχολούμενοι είναι σημαντικό ποσοστό των εργαζομένων και η αναλογία τους δεν απέχει από την εθνική αναλογία, τον ίδιο χρόνο. Οι λοιπές κατηγορίες εργαζομένων, με βασική την κατηγορία των συμβοηθούντων και μη αμειβόμενων μελών της οικογένειας, δεν απέχουν ως ποσοστό από τα ευρήματα στο σύνολο της χώρας.

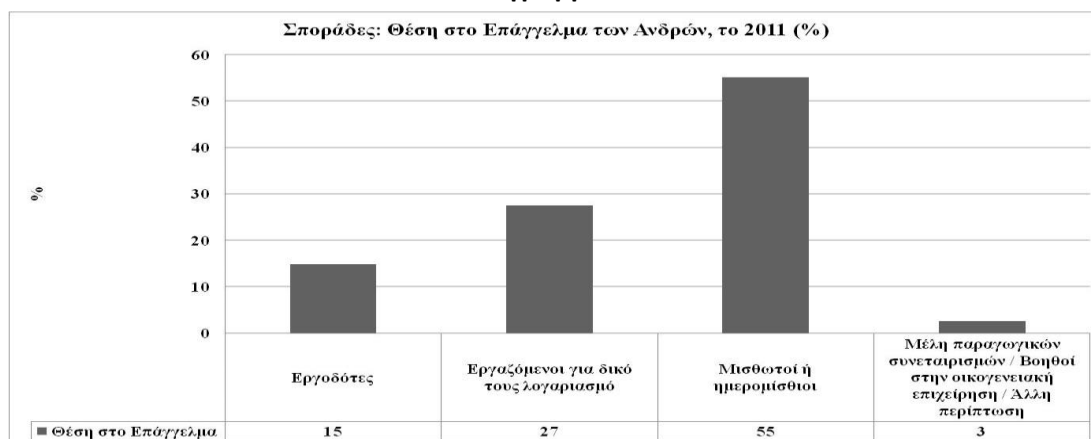
Διάγραμμα 7

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Μεταξύ των ανδρών παρατηρείται μεγαλύτερη αναλογία εργοδοτών και αυτοαπασχολούμενων έναντι του συνολικού πληθυσμού. Οι μισθωτοί άνδρες είναι λιγότεροι (**Διάγραμμα 7.1**).

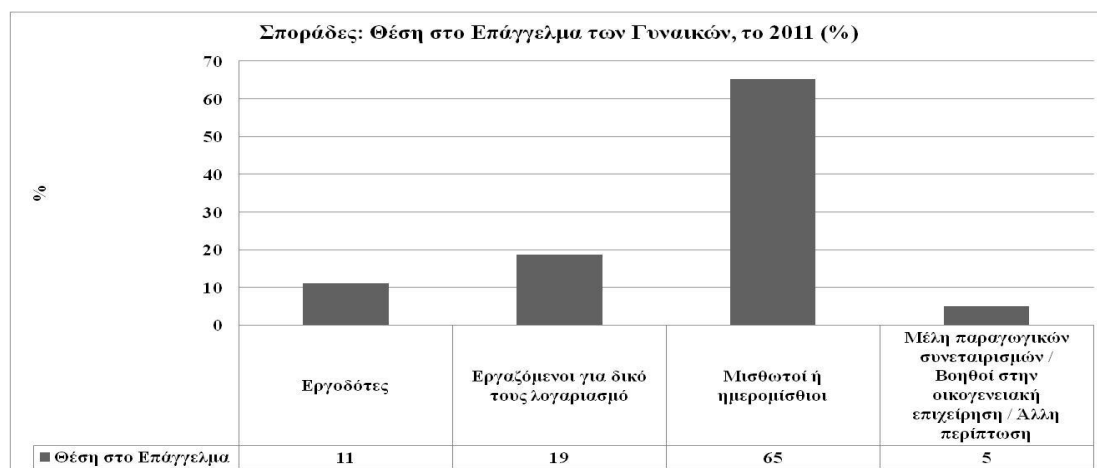
Διάγραμμα 7.1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Οι γυναίκες εργοδότες αντιπροσωπεύουν μικρότερη αναλογία από τους άνδρες, αλλά η απόσταση τους είναι μικρή. Εκεί που η απόσταση είναι ευρύτερη και με μικρότερη αναλογία των γυναικών, είναι ο χώρος των αυτοαπασχολουμένων. Αντίθετα από τα δύο προηγούμενα καθεστώτα απασχόλησης, οι γυναίκες υπερέχουν πολύ αισθητά στην αναλογία της μισθωτής εργασίας (65%). Πολύ περισσότερες από τους άνδρες είναι οι γυναίκες μισθωτοί (Διάγραμμα 7.2).

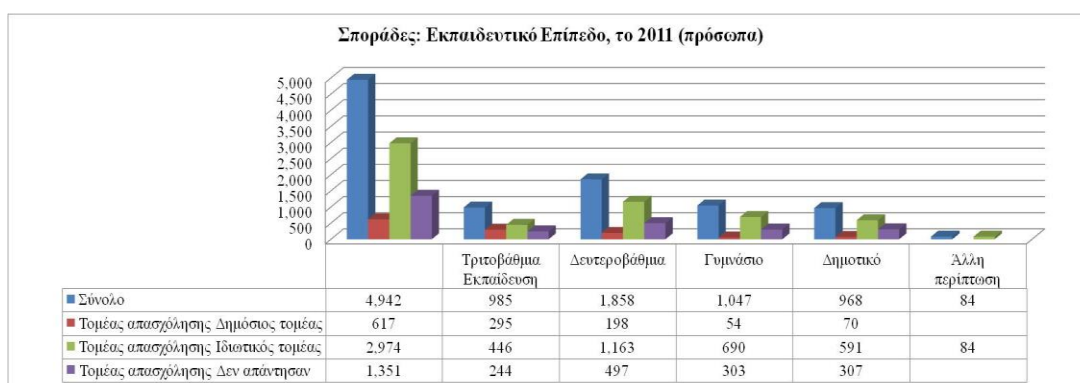
Διάγραμμα 7.2

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Μεταξύ των απασχολούμενων είναι χαρακτηριστικό πως το ένα πέμπτο περίπου είναι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η σχετική πλειονότητα είναι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τους ακολουθούν οι απόφοιτοι Γυμνασίου και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Έχει μια ιδιαίτερη σημασία, πως όσοι εργάζονται στο Δημόσιο έχουν πολύ υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα.

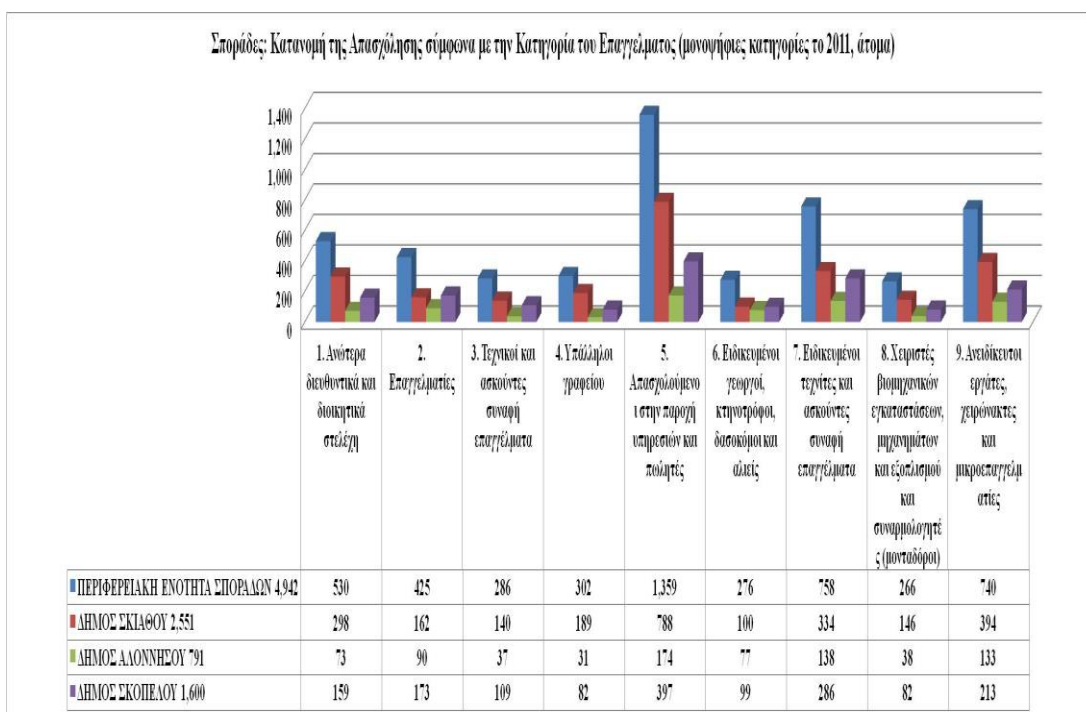
Διάγραμμα 8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Η κατανομή των επαγγελματιών, σύμφωνα με τις μονοψήφιες κατηγορίες, επιβεβαιώνει την κατανομή της απασχόλησης σύμφωνα με τους τομείς παραγωγής. Οι απασχολούμενοι στις πωλήσεις και την παροχή υπηρεσιών υπερéχουν τόσο στο σύνολο, όσο και ιδίως στα νησιά. Ακολουθούν οι ειδικευμένοι τεχνίτες και μετά οι ανειδίκευτοι εργάτες. Τα ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη φαίνεται να υπέρ-εκπροσωπούνται. Μεγάλη πυκνότητα παρουσιάζει η κατηγορία των επαγγελματιών. Σε σχετική απόσταση από τους τελευταίους βρίσκονται οι υπάλληλοι γραφείου και κοντά τους οι τεχνικοί και οι χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Ελάχιστα περισσότεροι από τους τελευταίους είναι οι ειδικευμένοι αγρότες και κτηνοτρόφοι (κ.ά.). Παρά την αίσθηση που υπάρχει για την ευρεία διάδοση των αγροτικών ενασχολήσεων, αυτές είναι μάλλον παρελθούσες καταστάσεις στα επαγγέλματα των νησιών. Στη Σκιάθο ήταν το 2011 ακριβώς 100 άτομα. Οι καταγεγραμμένοι απασχολούμενοι στη συγκεκριμένη κατηγορία στη Σκόπελο ήταν το ίδιο έτος 99 εργαζόμενοι και στην Αλόνησο 77 άτομα (**Διάγραμμα 9**). Από την άποψη της απασχόλησης και της παραγωγής, οι Σποράδες είναι αστικοποιημένες, σε τέτοιο βαθμό που μοιάζουν με τρεις γειτονιές ενός ενιαίου αστικού συγκροτήματος. Δεν πρέπει να λησμονούμε, ωστόσο, ότι η μορφή της ανάπτυξης συνέβαλε στην ευημερία του νησιωτικού συμπλέγματος.

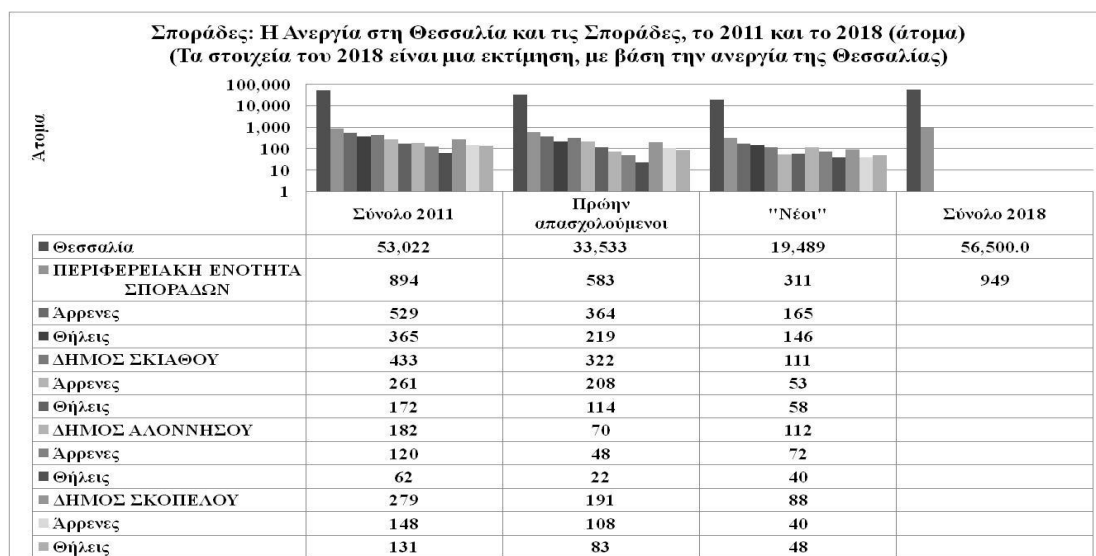
Διάγραμμα 9

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Η ανεργία είναι ένα από τα σύγχρονα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας, ιδίως μετά την εκδήλωση της δημοσιονομικής κρίσης, Έχουμε σημειώσει σε προηγούμενο σημείο αυτής της ανάλυσης τις αναλογίες (%) του γενικού επιπέδου της ανεργίας, με επικέντρωση στα δεδομένα του 2011. Έχει μια πρόσθετη σημασία να έχουμε μια κατευθυντική άποψη, για τις εκτιμήσεις μας, σχετικά με τα αναλυτικά στοιχεία ανά φύλο και ανά κατηγορία, όπως σταχυολογούνται από την απογραφή του 2011 (**Διάγραμμα 10**). Από εκείνα τα στοιχεία αντιλαμβανόμαστε ότι οι περισσότεροι των ανέργων είναι όσοι ήταν πρώην εργαζόμενοι, αλλά είναι σημαντική σε μέγεθος η ομάδα των νέων που αναζητούν για πρώτη φορά απασχόληση. Επιπλέον, σε όλες τις σχετικές καταγραφές για τα νησιά, οι άνεργοι είναι κατά πλειονότητα άνδρες. Στις μόνες περιπτώσεις που υπερέχουν οι γυναίκες έναντι των ανδρών ανέργων είναι μεταξύ των «νέων» ανέργων, στη Σκιάθο και τη Σκόπελο. Η ενδεικτική αποτύπωση του αριθμού των ανέργων στην τελευταία στήλη του διαγράμματος (10) είναι μια εκτίμηση του συνόλου τους, με βάση την εξέλιξη των ανέργων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας από το 2011 (53.022 άτομα), μέχρι και την καταγραφή, από την έρευνα του εργατικού δυναμικού (της ΕΛ.ΣΤΑΤ.), για το πρώτο εξάμηνο του 2018 (56.500 άτομα).

Διάγραμμα 10

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

3.6.2 Τομείς Επιχειρηματικότητας στις Σποράδες

Από τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), σχετικά με τους τομείς της επιχειρηματικότητας,⁸ είναι εμφανής η επιβεβαίωση των εκτιμήσεων για τον κυρίως τουριστικό χαρακτήρα της οικονομίας των νησιών, σε συνάρτηση προς τις συνοδευτικές ή ακόμη και τις υποστηρικτικές οικονομικές δραστηριότητες.

Το 2015 εμφανίζονται να λειτουργούν 2.576 επιχειρήσεις, με 5.683 απασχολούμενους. Από το πρώτο κιάλας δεδομένο μπορούμε να αντιληφθούμε την αύξηση της απασχόλησης (σε σχέση με τα απογραφικά στοιχεία του 2011). Τη μερίδα του λέοντος σε αυτήν την συγκρότηση της επιχειρηματικότητας κρατούν οι αμιγώς τουριστικές επιχειρήσεις και εκείνες της εστίασης (1.157), μαζί με τις επιχειρήσεις του χονδρικού-λιανικού εμπορίου κ.τ.λ. (492). Οι ίδιες δραστηριότητες κρατούν και το μεγαλύτερο μερίδιο της απασχόλησης (4.042 άτομα ή το 71,12% των απασχολουμένων σε όλες τις αναφερόμενες δραστηριότητες).

Η φυσιολογική ανάλυση της πρωτεύουσας δραστηριότητας των νησιών, δηλαδή των αμιγώς τουρισμού, είναι σε αυτό το σημείο αδρομερής και καταγραφική, καθώς τα στοιχεία που αφορούν στα λεπτομερή χαρακτηριστικά και τις επιδόσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας θα εξεταστούν στις ενότητες τέσσερα (4) και πέντε (5) της παρούσας μελέτης. Αρκεί εδώ να επισημάνουμε, πως η μέση επιχείρηση (όπως και εκείνες της εστίασης) είναι πολύ μικρή. Το μέσο μέγεθός της από την άποψη της απασχόλησης είναι 2,78 απασχολούμενοι. Αυτό το γεγονός πρέπει να κινήσει την προσοχή μας, καθώς το μέσο μέγεθος, αφορά σε όλα τα καθεστώτα απασχόλησης (εργοδότες, μισθωτούς, αυτοαπασχολούμενους και συμβοηθούντα μέλη της οικογένειας). Η συνέπεια αυτής της αποτίμησης είναι η αυτόματη αναγνώριση της οικονομικά ευαίσθητης θέσης αυτών των επιχειρήσεων.

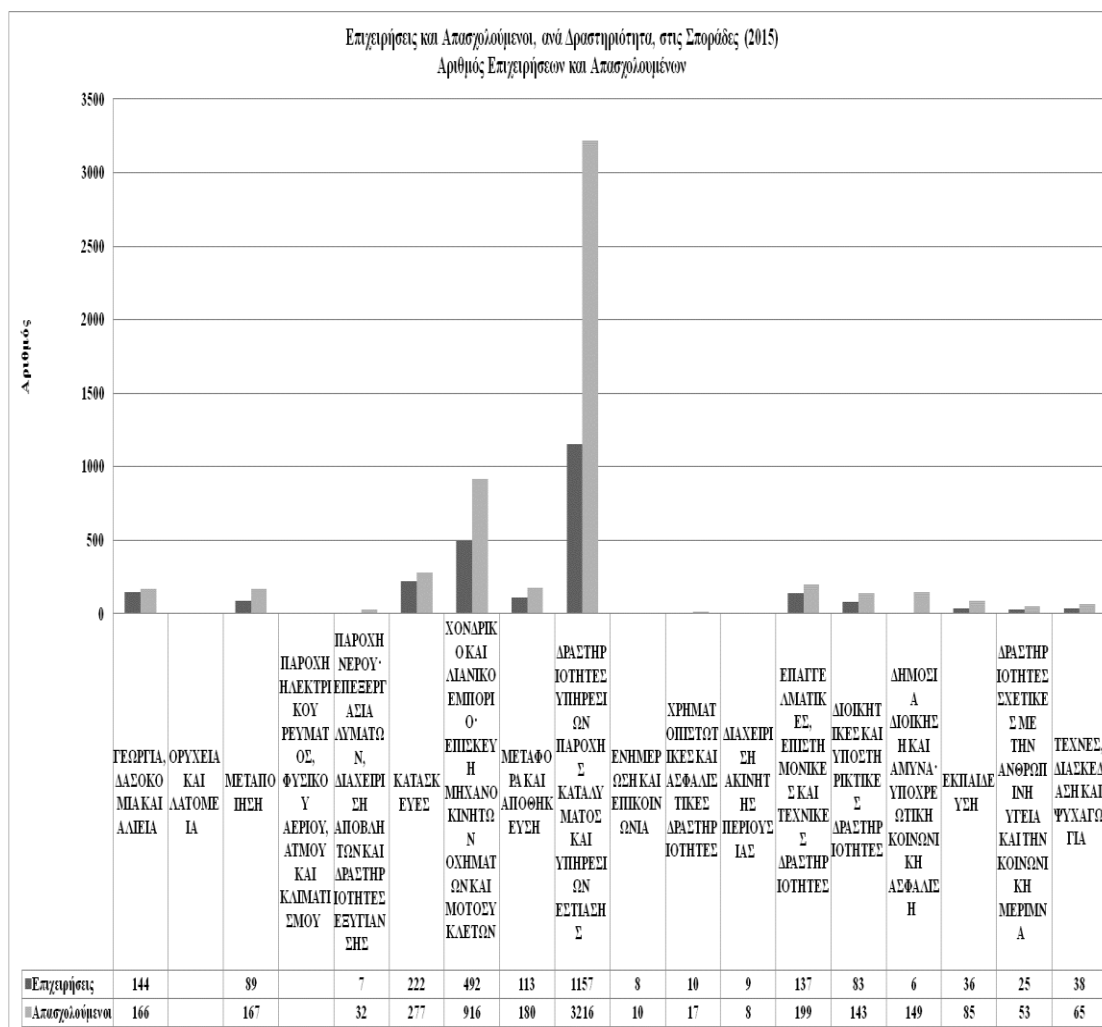
Ανάλογα χαρακτηριστικά με τις τουριστικές επιχειρήσεις, σε σχέση με το μέσο μέγεθος εμφανίζουν και όσες εντάσσονται στην κατηγορία του χονδρικού-λιανικού εμπορίου (κ.τ.λ.). Σε αυτήν περίπτωση, μάλιστα, τα μεγέθη είναι ακόμη μικρότερα, καθώς η μέση

⁸ Η παρούσα ανάλυση, περί της επιχειρηματικότητας στην Περιφερειακή Ενότητα των Σποράδων, λαμβάνει υπόψη και συνυπολογίζει τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), για την εκτίμηση της εξέλιξής της, στην πολύ μικρή χρονική διάρκεια. Αυτή η διερεύνηση δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις λεπτοφυείς διαφορές της κατάστασης της Περιφερειακής Ενότητας των Σποράδων. Πβ., Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Γραφείο Αναπληρώτριας Υπουργού)-[ΕΙΕΑΔ], *Διάγνωση Αναγκών της Αγοράς Εργασίας. Επιχειρηματικότητα και Απασχόληση. Πιλοτική Εφαρμογή στην Περιφέρεια Θεσσαλίας*, ό.π., σσ. 2-23, 28-29· [ΕΙΕΑΔ], «Ετήσια Έκθεση 2018», *Μηχανισμός Διάγνωσης της Αγοράς Εργασίας*, Αθήνα, 2018 (Σεπτέμβριος), σσ. 9-13, 24-51, 150-167.

επιχείρηση απασχολεί 1,87 άτομα (σε όλα τα καθεστώτα εργασίας). Υποδεικνύεται και για αυτές τις επιχειρήσεις, ότι, πολύ συχνά, είναι μονάδες αυτοαπασχολουμένων, με μικρή (ή άδηλη) συμμετοχή μισθωτών υπαλλήλων.

Θα παρακάμψουμε τις περιπτώσεις των δραστηριοτήτων, που προφανώς αφορούν σε οργανώσεις του δημοσίου και της τοπικής αυτοδιοίκησης (είναι οι μοναδικές περιπτώσεις αξιόλογου μεγέθους από την άποψη της απασχόλησης). Από τις επιχειρήσεις που εξυπηρετούν διαφορετικές δραστηριότητες σταχυολογούμε, ως σημαντικές (από την άποψη του μεγέθους) κατηγορίες, τις ακόλουθες: τη μεταποίηση με 1,87 εργαζόμενους, τις μεταφορές και την αποθήκευση με 1,59 άτομα, όπως και τις επαγγελματικές-επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες με 1,45 άτομα. Στην κατηγορία των τεχνών, της διασκέδασης και της ψυχαγωγίας εμφανίζεται ένα μέσο μέγεθος ελαφρά μεγαλύτερο από ορισμένες των προαναφερθεισών δραστηριοτήτων (1,71 άτομα), αλλά αφορά σε μικρό αριθμό επιχειρήσεων (38) και εργαζομένων (65). Πέραν του Δημοσίου, της Υγείας και Μέριμνας (σε σημαντικό βαθμό είναι δημόσιες), της Εκπαίδευσης (επίσης είναι κατά το μάλλον δημόσια), των τραπεζικών υπηρεσιών και των παροχών της κοινής ωφέλειας, οι άλλες κατηγορίες χαρακτηρίζονται από ακόμη μικρότερο μέσο μέγεθος, από την άποψη της απασχόλησης. Αγγίζουν, σχεδόν, το επίπεδο της ατομικής επιχείρησης, χωρίς υπαλλήλους. Κάθε σχεδιασμός έχει την οφειλή να συνυπολογίσει αυτήν τη γενική συνθήκη.

Διάγραμμα 3.6.2.1

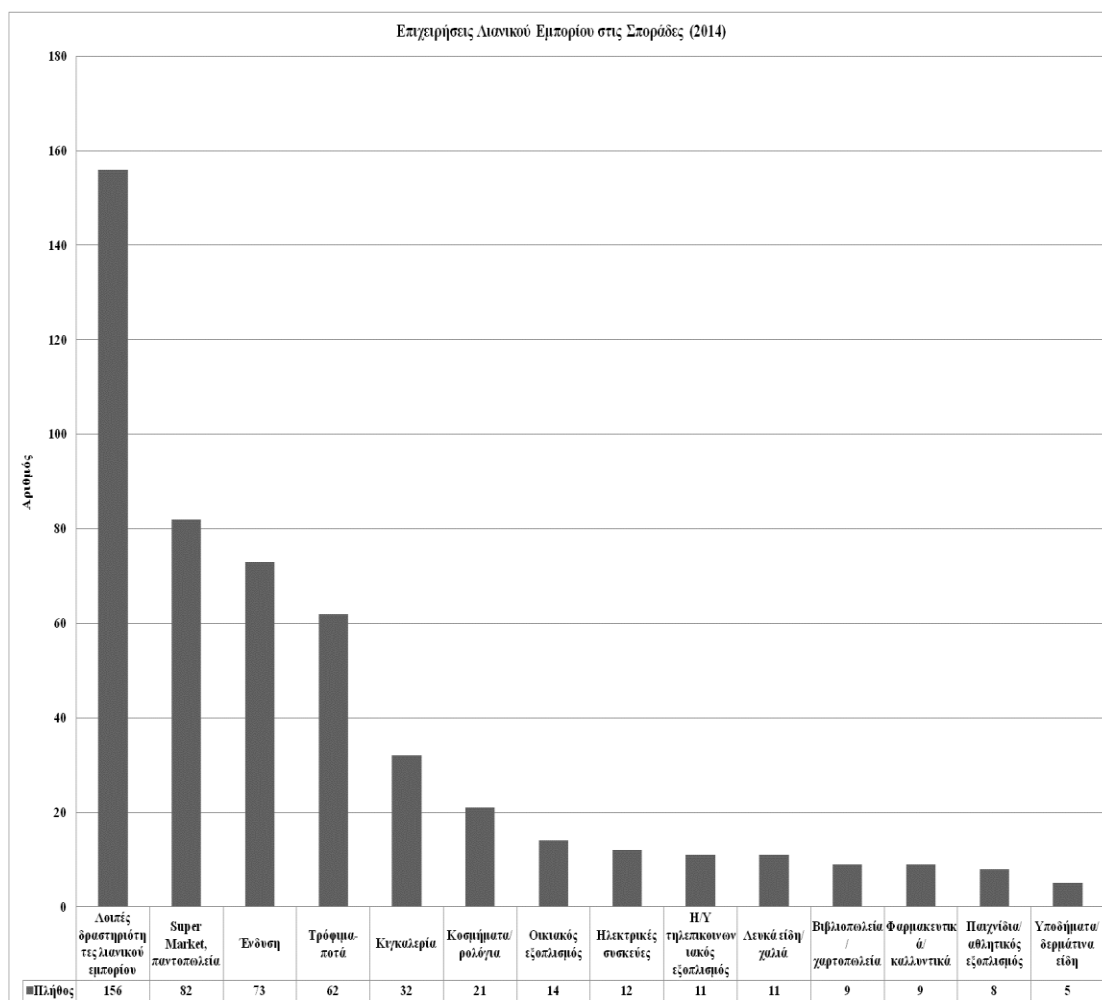

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Μητρώο Περιφερειακής Ενότητας Σποράδων-2015

Η πραγματικότητα της οικονομικής συγκρότησης προτρέπει, εκτός των αμιγώς τουριστικών επιχειρήσεων, να εστιάσουμε πιο ειδικά στο λιανικό εμπόριο των νησιών. Οι επεξεργασίες του INEMY της ΕΣΕΕ μας δίνουν μια μικρή απόκλιση για τα δεδομένα αυτής της δραστηριότητας, σε σχέση με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, τα οποία προτάσσονται στο προηγούμενο Διάγραμμα (και ήδη σχολιάστηκαν). Συνολικά στα νησιά φαίνεται να λειτουργούν, το 2014, 505 επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου. Η εξειδίκευση επί αυτών των δεδομένων (αφορούν σε τετραψήφια ανάλυση) παρατίθεται στο ακόλουθο Διάγραμμα (3.4.2.2). Είναι δίχως αμφιβολία ευρύτερη των υπολοίπων, η κατηγορία «λοιπές δραστηριότητες λιανικού εμπορίου» (π.χ. φωτογραφικά είδη, οπτικά και τα είδη λαϊκής τέχνης). Αυτές οι δραστηριότητες γνωρίζουν ιδιαίτερη διάδοση σε τουριστικές περιοχές. Κατά πόδας παρακολουθούν την πρώτη κατηγορία τα super markets και τα παντοπωλεία. Ακολουθεί η ένδυση και οι επιχειρήσεις τροφίμων. Σημαντικές κατηγορίες είναι οι

κατηγορίες των ειδών κιγκαλερίας, των κοσμημάτων (και ρολογιών), του οικιακού εξοπλισμού, των ηλεκτρικών συσκευών, του τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού και των λευκών ειδών.

Διάγραμμα 3.6.2.2

Πηγή: Στοιχεία ΓΕΜΗ,2014-Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ.

Έχει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της η αναγνώριση της χωροθέτησης των εμπορικών επιχειρήσεων, στα τρία νησιά. Στη Σκιάθο συγκεντρώνονται 253 εμπορικές επιχειρήσεις (ή το 50,1% του συνόλου των επιχειρήσεων του λιανικού εμπορίου των Σποράδων). Έχει τη δική του σημασία ότι από το γενικό σύνολο των σχετικών επιχειρήσεων του νησιού οι 192 (το 77,87% του συνόλου του νησιού) λειτουργούν στην πόλη. Στη Σκόπελο είναι συγκεντρωμένες οι 161 (31,9% του συνόλου των Σποράδων) εμπορικές επιχειρήσεις. Στην πόλη της Σκοπέλου λειτουργούν 102 σχετικές επιχειρήσεις (δηλαδή το 63,35% του νησιού). Στην Αλόνησο εντοπίζονται 91 (ή το 18% των Σποράδων) εμπορικές επιχειρήσεις. Στη Χώρα του νησιού φαίνεται να λειτουργούν 64 επιχειρήσεις της δραστηριότητας [ή το 70,33% των

εμπορικών μονάδων του νησιού-για όλα τα προηγούμενα δεδομένα, βλ., Πηγή: Στοιχεία ΓΕΜΗ,2014-Επεξεργασία INEMY-ΕΣΕΕ].

Η μονοσήμαντη εξάρτηση της ευημερίας των νησιών από τον τουρισμό, παρά τα οφέλη που επιφέρει, συνεπάγεται και κινδύνους, όπως είναι αυτός της πιθανής ύφεσης του κλάδου λόγω διαφόρων αιτιών (π.χ. οικονομική κρίση στις χώρες προορισμού, φυσικές καταστροφές, πολιτικές κρίσεις, ανασφάλεια στις διεθνείς μετακινήσεις). Μια κρίση στον κλάδο μπορεί να προκαλέσει ισχυρά πλήγματα στην τουριστική δραστηριότητα, στην απασχόληση και στην ευημερία των κατοίκων των νησιώτικων περιοχών. Για το λόγο αυτό η αναπτυξιακή παρέμβαση θα πρέπει να εστιάζει παράλληλα και στην ενίσχυση της πολυδραστηριότητας, εκτός του τουριστικού κυκλώματος.

Τα νησιά των Βορείων Σποράδων, όπως και όλα τα μικρά και μεσαία νησιά, εμφανίζουν εγγενείς αδυναμίες στην ανάπτυξη έντονων και εκτατικών μεταποιητικών και αγροτικών δραστηριοτήτων. Αυτό όμως δεν αποκλείει απολύτως την προώθηση εναλλακτικών δραστηριοτήτων, κυρίως συμπληρωματικών στον τουρισμό, με την πιθανότητα να διαδραματίσουν ευρύτερο ρόλο. Από την ανάλυση του παραγωγικού συστήματος διαπιστώθηκε πως υπάρχουν περιθώρια για την προώθηση παραδοσιακών και σύγχρονων δραστηριοτήτων όπως:

- Ενίσχυση και προώθηση παραδοσιακών γεωργικών προϊόντων Β. Σποράδων
- Διαχείριση ζωικού κεφαλαίου (αιγοπρόβατα) και βελτίωση της εμπορίας του
- Διαχείριση αλιευτικών πόρων και υποστήριξη αλιευτικής οικονομίας
- Κίνητρα για την εγκατάσταση νέων επαγγελματιών και την ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων σε τομείς παροχής υπηρεσιών (π.χ. υγεία, εκπαίδευση, έρευνα, εμπόριο, πληροφορική, μεταφορές, πολιτισμός, ναυτιλία, συμβουλευτική, κ.ά.)
- Ενίσχυση ΜΜΕ και ΠΜΕ στην προώθηση βιοτεχνικών και χειροτεχνικών δραστηριοτήτων.

3.7. Υποδομές Ποιότητας Ζωής, Μεταφορών και Περιβάλλοντος – Συγκριτική Ανάλυση Περιφέρειας – Νησιωτικού Συμπλέγματος Βορείων Σποράδων

3.7.1 Οι φυσικοί πόροι της Θεσσαλίας

Η Θεσσαλία βρίσκεται σε κεντρική-ανατολική θέση του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδας, με έκταση ίση με 10,6% της συνολικής επικράτειας. Διέρχεται από αυτήν ο βασικός

αναπτυξιακός και μεταφορικός άξονας της χώρας ΠΑΘΕ (N-B) και η απόστασή της από τους δύο μεγάλους αναπτυξιακούς πόλους της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης είναι 350-150 χλμ. και 3-1,5 ώρες αντίστοιχα (που επιτρέπουν αυθημερόν μετάβαση και επιστροφή). Σε σχετικά μικρή απόσταση από το βόρειο όριο της διέρχεται η Εγνατία οδός, που αποτελεί μείζονα άξονα ανάπτυξης Ανατολής-Δύσης. Συνεπώς, η Περιφέρεια βρίσκεται σε στρατηγική και εύκολα προσπελάσιμη γεωγραφική θέση. Η μορφολογία της, με εκτεταμένο πεδινό τμήμα που περιβάλλεται από ορεινούς όγκους και η προς τα Ανατολικά επαφή με το Αιγαίο Πέλαγος, διευκολύνει την εσωτερική συνοχή και χωροταξική ολοκλήρωση της Περιφέρειας. Το οικιστικό της δίκτυο είναι, εξάλλου, συνεκτικό και με ισχυρές μεσαίες προς μεγάλες πόλεις, συνολικά 20 περίπου αστικών και τουριστικών οικιστικών κέντρων. Οι ορεινοί όγκοι, ο μεγάλος κάμπος, τα ποτάμια, οι τεχνητές λίμνες η θάλασσα και το νησιωτικό σύμπλεγμα συνθέτουν ένα περιβάλλον υψηλής αναπτυξιακής δυναμικής. Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα συνοψίζονται:

- Στη γεωγραφική θέση που εξασφαλίζει, για τους επισκέπτες και τους κατοίκους της, σύντομη και άνετη πρόσβαση σε οποιοδήποτε μέρος της χώρας.
- Στις κλιματολογικές - οικολογικές - περιβαλλοντικές συνθήκες, που επιτρέπουν την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων.
- Στη μεγάλη και γόνιμη πεδιάδα, που αποτελεί μια ισχυρή παραγωγική βάση.
- Στην αξιόλογη ποικιλία οικοσυστημάτων και στο περιβάλλον με ιδιαίτερα υψηλή αισθητική, πολιτιστική και ιστορική αξία και ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας διαθέτει ένα ποικίλο γεωγραφικό υπόβαθρο και σημαντικούς φυσικούς πόρους, ο συνδυασμός των οποίων επιτρέπει την ανάπτυξη πληθώρας δραστηριοτήτων που καλύπτουν και τους τρεις παραγωγικούς τομείς. Οι δραστηριότητες πρέπει να χωροθετηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην δημιουργούνται συγκρούσεις χρήσεων γης, αλλά να λειτουργούν συμπληρωματικά, και ταυτόχρονα να διέπονται από ένα στρατηγικό πλαίσιο, με οριζόντια συνιστώσα την αειφορική διαχείριση του συνόλου των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος.

Η συστηματική και διαχρονική διαχείριση των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας είναι πρωταρχικής σημασίας για την ανάπτυξη οποιασδήποτε άλλης παραγωγικής δραστηριότητας. Δεν είναι δυνατόν να υφίσταται διαχρονικά ένας δυναμικός πρωτογενής τομέας όταν το νερό, θεμελιώδες στοιχείο για την ανάπτυξή του, δεν είναι διαθέσιμο. Ο όρος «διαθέσιμο» δεν αφορά μόνο στην ποσότητα αλλά και στην ποιότητα. Η απαραίτητη ποσότητα νερού για ύδρευση και άρδευση μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω μιας

ολοκληρωμένης προσέγγισης με συνιστώσες τεχνικές, πολιτικές και παραγωγικές. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας πρέπει να φροντίσει για την επάρκεια των υδατικών πόρων με δικά της μέσα και φυσικά, πρέπει να εξασφαλίζεται με οποιονδήποτε τρόπο η αυτάρκεια. Η ποιότητα του νερού μπορεί να διασφαλιστεί με ένα συνδυασμό πολιτικών, τεχνικών έργων και αυστηρών μέτρων προστασίας στα πλαίσια πάντα των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Ο Θεσσαλικός κάμπος, είναι και πρέπει να παραμείνει, μία από τις σημαντικότερες γεωργικές περιοχές της χώρας, στις οποίες υπάρχουν οι προϋποθέσεις άσκησης αποτελεσματικής γεωργίας. Η αειφόρος διαχείριση του φυσικού αυτού πόρου, αποτελεί πρώτη προτεραιότητα περιφερειακής αλλά και εθνικής σημασίας. Παρότι οι απασχολούμενοι στον αγροτικό τομέα, έχουν μειωθεί σε σημαντικό ποσοστό, ο κάμπος πρέπει να διατηρήσει, στη μεγαλύτερη κατά το δυνατόν έκτασή του, τη γεωργική χρήση, όχι μόνο για την εξασφάλιση εισοδήματος, αλλά και για τη διασφάλιση των διατροφικών αναγκών του πληθυσμού της χώρας σε απρόβλεπτες και δύσκολες συγκυρίες. Γι' αυτό επιβάλλεται να ληφθεί μια σειρά από μέτρα που θα στοχεύουν στη στήριξη του γεωργικού τομέα σε πολλαπλά επίπεδα. Ο περιορισμός των αστικών χρήσεων γης σε εκτάσεις γεωργικής γης μέσω της θεσμοθέτησης ειδικών περιοχών και του περιορισμού της εκτός σχεδίου δόμησης, θα διασφαλίσει την εδαφική ακεραιότητα της γεωργικής γης. Η εφαρμογή αποτελεσματικών μεθόδων και έργων περιβαλλοντικής εξυγίανσης των πεδινών εδαφών, όπως τα προγράμματα απονιτρορύπανσης, θα διασφαλίσουν την ποιότητα του καλλιεργούμενου εδάφους. Η λήψη μέτρων περιορισμού της σπατάλης του νερού κατά την άρδευση των καλλιεργειών και η κάλυψή της με συλλογικά αρδευτικά δίκτυα θα εξορθολογήσει τη χρήση του αρδευόμενου νερού και θα συμβάλει στην εξοικονόμησή του. Επίσης, η στροφή της παραγωγής σε ποιοτικά προϊόντα θα προσδώσει συγκριτικό πλεονέκτημα στην αγορά και μέσω της προστασίας και προώθησης των επώνυμων τοπικών προϊόντων ποιότητας, θα διαφοροποιήσει το τελικό προϊόν από αυτά των ανταγωνιστών. Η σύγχρονη γεωργία μπορεί να παράγει προϊόντα που συγχρόνως να ανταποκρίνονται στη ζήτηση της αγοράς και να διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο υγιεινής, χρησιμοποιώντας μεθόδους παραγωγής φιλικές στο περιβάλλον.

Η διαφύλαξη και προστασία των φυσικών πόρων είναι καθοριστικής σημασίας τόσο για την οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας, όσο και για την αειφόρο ανάπτυξη γενικότερα. Η Περιφέρεια διαθέτει ένα πολυποίκιλο γεωμορφολογικό υπόβαθρο, το οποίο επιτρέπει την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων. Ήδη τα νησιά των Σποράδων αποτελούν δημοφιλή προορισμό κατά τη θερινή περίοδο εδώ και πολλά χρόνια σε

επισκέπτες του εξωτερικού, σε αντίθεση με τις ακτές του χερσαίου υποβάθρου οι οποίες κατακλύζονται από εγχώριους επισκέπτες. Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η αξιοποίηση ήπιων μορφών τουρισμού θα λειτουργήσει αναζωογονητικά για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Επιπλέον, θα λειτουργήσει συμπληρωματικά στο παραγόμενο εισόδημα στις περιοχές αυτές. Είναι λοιπόν προφανές, ότι για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον τομέα του τουρισμού, είναι απαραίτητη προϋπόθεση η διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Η διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα σε οποιαδήποτε επενδυτική και αναπτυξιακή δραστηριότητα, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα των επιμέρους δραστηριοτήτων μεταξύ τους. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας διαθέτει τις υποδομές για να προσελκύσει επενδύσεις. Η όλη προσέγγιση όμως θα πρέπει να γίνει συστηματικά και λαμβάνοντας υπόψη και άλλες παραμέτρους πέραν αυτής της αύξησης του παραγόμενου εισοδήματος.

3.7.2 Οι φυσικοί πόροι των Β. Σποράδων

Οι φυσικοί πόροι των Β. Σποράδων αποτελούν την κύρια βάση στην οποία στηρίζεται το τουριστικό «προϊόν», καθώς πρόκειται για μια σπάνια σε φυσικό πλούτο περιοχή. Το υψηλό γεωγραφικό τους πλάτος σε συνδυασμό με την μικρή σχετική απόσταση από την ορεινή ηπειρωτική χώρα, διαμορφώνουν ένα ιδιαίτερο περιβάλλον, το οποίο διαφοροποιεί τα οικοσυστήματα των Β. Σποράδων από τα συνήθη ξηρά χαρακτηριστικά του αιγαιοπελαγίτικου νησιωτικού χώρου.

Οι Β. Σποράδες αποτελούν την απόληξη μιας οροσειράς στην δυτική πλευρά του Αιγαίου Πελάγους που διέρχεται από Βορειοδυτικά προς τα Νοτιοανατολικά από το Βέρμιο, τα Πιέρια Όρη, τον Όλυμπο, τον Κίσσαβο (Όσσα) – Μαυροβούνι και καταλήγει στο Όρος Πήλιο. Το νησιωτικό σύμπλεγμα περιλαμβάνει εννέα νησιά έκτασης μεγαλύτερης των 0,5 τ. χλμ. και έναν μεγαλύτερο αριθμό μικρότερων νησίδων και βραχονησίδων.

Πίνακας 1: Εκτάσεις νησιών Β. Σποράδων

Νησί	Έκταση σε Km ²	Νησί	Έκταση σε Km ²
Σκιάθος	49,9	Γιούρα	11
Σκόπελος	96,2	Σκάντζουρα	8
Αλόνησος	64,8	Πιπέρι	7
Κυρα Παναγιά	25	Ψαθούρα	0,7
Περιστέρα	16	Αδελφοί (2 νησιά)	1,4

Πηγή: ΕΣΥΕ

Κλιματολογικά δεδομένα

Οι Μετεωρολογικοί Σταθμοί στην περιοχή μελέτης, με πλήρη καταγραφή στοιχείων για σημαντική χρονική περίοδο, είναι οι Μετεωρολογικοί Σταθμοί (Μ.Σ.) της Σκιάθου και της Σκοπέλου.

Το κλίμα της περιοχής μελέτης χαρακτηρίζεται ως εύκρατο μεσογειακό. Τους θερινούς μήνες χαρακτηρίζεται από μεγάλη ηλιοφάνεια, υψηλές θερμοκρασίες και αραιές βροχοπτώσεις, συνθήκες οι οποίες ευνοούν τη δημιουργία φαινομένων ξηρασίας. Τους χειμερινούς μήνες, επικρατούν σχετικά ήπιες θερμοκρασίες, με συχνή εμφάνιση βροχοπτώσεων. Ψυχρότεροι μήνες του έτους είναι ο Ιανουάριος και ο Φεβρουάριος, ενώ θερμότεροι μήνες είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος.

Οι επικρατέστεροι άνεμοι στην περιοχή μελέτης είναι Βόρειοι – Βορειοανατολικοί. Ακολουθούν με διαφορά οι Βορειοδυτικοί, Νότιοι και Νοτιοδυτικοί, ενώ σπανιότεροι είναι οι Νοτιοανατολικοί και Νότιοι άνεμοι. Η συχνότερη ένταση των επικρατούντων ανέμων είναι 2 έως 4 Beaufort. Σπάνια εμφανίζονται άνεμοι μεγάλης έντασης (>7 Beaufort), ενώ υψηλό είναι και το ποσοστό της νηνεμίας (38,0%).

Γεωμορφολογία – Ανάγλυφο

Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Βορείων Σποράδων εκτείνεται βόρεια της Εύβοιας και ανατολικά της χερσονήσου του Πηλίου, στη βορειοδυτική πλευρά του Αιγαίου Πελάγους. Χωρίζεται από τις ακτές της Χαλκιδικής και το Θερμαϊκό κόλπο με την τάφρο του Β. Αιγαίου (υποθαλάσσια γεωλογική κατακρήμνιση με μέγιστο βάθος 150 μέτρα).

Όλα τα νησιά χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα μορφολογικών στοιχείων, τα οποία μεταβάλλονται έντονα. Το υψηλότερο σημείο της Σκιάθου είναι η κορυφή του ασβεστολιθικού λόφου Καμπιά (429 μ.). Ιδιαίτερο στοιχείο της μορφολογίας όλων των νησιών είναι η ύπαρξη σπηλαίων, κυρίως στις περιοχές όπου επικρατούν τα ασβεστολιθικά πετρώματα τα οποία διακρίνονται σε χερσαία, παραθαλάσσια και υποβρύχια. Αξιοσημείωτη είναι η ύπαρξη σκοπέλων και πολλών υφάλων, καθώς και άλλων βαθύτερων ανυψώσεων του βυθού, ενώ το βάθος του νερού της ευρύτερης περιοχής είναι σημαντικό.

Στα νησιά κυριαρχεί το ορεινό – λοφώδες ανάγλυφο και οι έντονες κλίσεις. Οι ακτές είναι ιδιαίτερα βραχώδεις στο βορεινό, εκτεθειμένο στους κυρίαρχους Β-ΒΑ ανέμους τμήμα και πιο ήπιες στα δυτικά και νότια τμήματα των νησιών, όπου σχηματίζονται οι κυριότερες παραλίες. Η μορφολογία των παραλιών διαφέρει σε κάθε νησί, με την Σκιάθο να υπερτερεί σε σχέση με τα άλλα νησιά των Β. Σποράδων, στην ύπαρξη αμμωδών παραλιών. Το μήκος

των ακτών της Σκιάθου ανέρχεται σε 9.600 μ., της Σκοπέλου σε 9.450μ. και της Αλοννήσου σε 8.130μ., με φυσικές ομορφιές και γραφικές παραλίες που αποτελούν και το βασικότερο στοιχείο προσέλκυσης θερινού τουρισμού.

Υδατικοί Πόροι

Ο γεωγραφικός χώρος των Σποράδων δε φέρει υδρολογικό πλέγμα, παρά μόνο μερικούς χείμαρρους. Το υδρογραφικό δίκτυο είναι μικρού γενικά μήκους αλλά σημαντικής επιφανειακής απορροής σε περιόδους έντονων βροχοπτώσεων.

Ποιότητα Ατμόσφαιρας

Στην περιοχή μελέτης όπως και στην ευρύτερη περιοχή δεν υπάρχουν διαθέσιμες μετρήσεις για την εκτίμηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Ωστόσο, η απουσία βιομηχανικών και αστικών δραστηριοτήτων τόσο στην περιοχή μελέτης, όσο και στην ευρύτερη περιοχή, η πλούσια βλάστηση και το καθεστώς προστασίας που αποτρέπει την ανάπτυξη ρυπογόνων δραστηριοτήτων, συμβάλλουν στην καλή ποιότητα της ατμόσφαιρας στην περιοχή.

Χλωρίδα – Πανίδα

Η περιοχή των Β. Σποράδων διαθέτει ένα εξαιρετικό και ιδιαίτερα σημαντικό, από πλευράς ποικιλότητας και κατάστασης, φυσικό περιβάλλον. Η σπουδαιότητα του αναγνωρίζεται από το γεγονός ότι πάνω από το 50% των χερσαίων εκτάσεων των Β. Σποράδων, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος του θαλάσσιου χώρου τους, αποτελούν προστατευόμενες περιοχές.

Τα χερσαία οικοσυστήματα των Β. Σποράδων διαμορφώνονται από καθαρά μεσογειακούς σχηματισμούς βλάστησης. Σε αυτά περιλαμβάνονται ενδημικά είδη θάμνων και αγριολούλουδων των Β. Σποράδων και του Αιγαίου. Ιδιαίτερα εκτεταμένα είναι τα δασικά οικοσυστήματα Χαλεπίου Πεύκης και τα δάση Πρίνου που καλύπτουν ευρύτερες περιοχές των νησιών. Σε όλα τα νησιά των Β. Σποράδων, ακόμα και στα μικρότερα σε μέγεθος, σχηματίζονται πλούσιοι δασικοί σχηματισμοί κωνοφόρων, οι οποίοι εκτείνονται ως το θαλάσσιο μέτωπο. Το στοιχείο αυτό διακρίνεται μόνο στα σαφώς μεγαλύτερα νησιά του ΝΑ Αιγαίου (Λέσβος, Ικαρία, Σάμος) και σε πολύ μικρότερη έκταση, αναλογικά με το μέγεθός τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η δασική βλάστηση καλύπτει το 68,8% της έκτασης των νησιών. Ενδιάμεσα στα δάση αυτά και τις λιγιστές καλλιεργούμενες εκτάσεις, διακρίνονται διαπλάσεις μακί και ψευδομακί. Τα δασικά οικοσυστήματα των Β. Σποράδων πέρα από την οικολογική, διαθέτουν και εξαιρετική αισθητική αξία, η οποία αποτελεί ιδιαίτερο τουριστικό πόρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα μικρότερα νησιά Σκάτζουρα και Κυρά Παναγιά

συναντάται ο οικότοπος προτεραιότητας της Οδηγίας 43/92/ΕΟΚ με κωδικό 6220 Ψευδοστέπα, με αγρωστώδη και μονοετή φυτά από Thero-Brachypodietea.

Η πανίδα της περιοχής είναι πολύ πλούσια με καταγεγραμμένη μεγάλη ποικιλία από ασπόνδυλα είδη, πολλά εκ των οποίων είναι ενδημικά και σπάνια, ενώ στη περιοχή εντοπίζονται και πολλά προστατευμένα είδη αμφίβιων και ερπετών. Τα χερσαία θηλάσθηκα των Β. Σποράδων περιλαμβάνουν κυρίως πληθυσμούς εξημερωμένων ή μικρών ειδών (σκαντζόχοιρος, πετροκούναβο, κ.ά.), ενώ στην Νήσο Γιούρα ζει το ενδημικό υποείδος αγριοκάτσικου *Capra aegagrus ssp. Dorcas*.

Στα πλούσια χερσαία ενδιαιτήματα της περιοχής αναπτύσσονται και σημαντικά είδη ορνιθοπανίδας. Οι Σποράδες, όπως και όλη η περιοχή του Αιγαίου, βρίσκονται στους κύριους μεταναστευτικούς δρόμους των πτηνών μεταξύ Βορειοανατολικής Ευρώπης και Αφρικής. Παράλληλα, οι βραχώδεις και απόκρημνες πλαγιές αποτελούν εξαιρετικούς τόπους φωλεασμού για αρπακτικά όπως ο Σπιζαετός και ο Μαυροπετρίτης ή υδρόβια πουλιά όπως ο Αιγαιόγλαρος, ο Αρτέμης, ο Μύχος και ο Θαλασσοκόρακας.

Σε ολόκληρη τη θαλάσσια έκταση γύρω από τα νησιά των Β. Σποράδων, υπάρχει πλούσια ιχθυοπανίδα, τόσο σε αριθμό ειδών, όσο και από βιολογική και οικολογική άποψη.

Η θαλάσσια πανίδα των Β. Σποράδων χαρακτηρίζεται και από την παρουσία της φώκιας *monachus monachus*, της οποίας η περιοχή αποτελεί τον κυριότερο τόπο αναπαραγωγής. Η μεσογειακή φώκια είναι ένα είδος εξαιρετικά απειλούμενο σε παγκόσμιο επίπεδο. Πρόκειται για ένα μεγαλόσωμο είδος φώκιας, η οποία σε αντίθεση με τα περισσότερα συγγενή της είδη, διαβιώνει μόνη. Η φώκια μοναχός, υπήρξε ιδιαίτερα κοινό είδος στο Αιγαίο από τα αρχαία χρόνια ως πρόσφατα. Αναφορές της υπάρχουν από τον Αριστοτέλη και άλλες αρχαίες πηγές υποδεικνύουν ότι η μεσογειακή φώκια υπήρξε ένα ιδιαίτερα εξαπλωμένο είδος στα νερά της Μεσογείου και τα παράλια της Αφρικής. Τον τελευταίο αιώνα ο πληθυσμός της έχει μειωθεί δραματικά, λόγω της ανεπάρκειας τροφής και της καταστροφής των ενδιαιτημάτων της, της θανάτωσής της ηθελημένα ή ακούσια και του περιορισμού των τόπων αναπαραγωγής της λόγω της δόμησης (πρόκειται για ένα είδος ιδιαίτερα ευαίσθητο στην ανθρώπινη παρουσία). Για την προστασία της, το μεγαλύτερο θαλάσσιο και χερσαίο μέρος των Β. Σποράδων έχει χαρακτηριστεί ως Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο και προστατεύεται.

Η θαλάσσια περιοχή γύρω από τα νησιά των Β. Σποράδων περιλαμβάνει εκτεταμένες περιοχές υποθαλάσσιων λιβαδιών Ποσειδωνίας, τα οποία αποτελούν οικότοπο προτεραιότητας της Οδηγίας 43/92/ΕΟΚ. Η σημασία των λιβαδιών αυτών είναι ιδιαίτερα

σημαντική για την ισορροπία του υδάτινου οικοσυστήματος. Συντηρούν σημαντικό αριθμό ψαριών, ευνοούν την καλύτερη οξυγόνωση των νερών και συμβάλουν στην συσσώρευση και διατήρηση της άμμου στις παράλιες ζώνες. Η ύπαρξη λιβαδιών Ποσειδωνίας αποτελεί επίσης ένα βιολογικό δείκτη ποιότητας υδάτων, καθώς είναι πολύ ευαίσθητα στην ρύπανση.

Προστατευόμενες Περιοχές

Περιοχές Δικτύου NATURA 2000

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας εμφανίζει πολλές περιοχές προστασίας με ιδιαίτερη οικολογική και αισθητική αξία, οι περισσότερες των οποίων βρίσκονται σε περιοχές που είναι ενταγμένες σε θεσμοθετημένο πλαίσιο προστασίας. Οι θεσμοθετημένες περιοχές προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία, καθώς παρουσιάζουν μεγάλο οικολογικό, αισθητικό αλλά και ιστορικό ενδιαφέρον. Στην υπό μελέτη περιοχή υπάρχουν δύο περιοχές που ανήκουν στο Δίκτυο προστασίας NATURA 2000 (**Πίνακας 2**).

Πίνακας 2: Περιοχές NATURA στην Π.Ε. Μαγνησία

Νομός	Όνομασία	Κύρια χαρακτηριστικά
Μαγνησίας	Σκιάθος Κουκουναριές	Σπάνιο δάσος υψηλής αισθητικής αξίας
Μαγνησίας	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου	Ποικιλία θαλάσσιων οικοσυστημάτων, βιότοπος φώκιας, ενδημική χλωρίδα, και μεγάλη ποικιλία πανίδας

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας - Α' Φάση, 2011

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Βορείων Σποράδων (ΕΘΠΑΒΣ) κηρύχθηκε με το ΠΔ 519/25-5-92 και αποτελεί υποσύνολο της περιοχής ΤΚΣ GR 14300004 (χωρίς ουσιαστικά το τμήμα της Σκοπέλου). Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο ανήκει επίσης στο Δίκτυο NATURA 2000 και αποτελεί Τόπο Κοινοτικής Σημασίας. Το ΕΘΠΑΒΣ είναι το πρώτο επίσημα θεσμοθετημένο θαλάσσιο πάρκο στη χώρα μας καθώς και το μεγαλύτερο στη Μεσόγειο, αφού καλύπτει 220.000 εκτάρια χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών. Η μοναδικότητα του αποδεικνύεται και από το πόρισμα της Επιτροπής Περιβάλλοντος του ΟΗΕ το 1998, που υποδεικνύει το πάρκο αυτό ως περιοχή – πρόγραμμα πιλότο (υποδειγματικό ως προς την εφαρμογή) για όλες τις χώρες που στα ύδατά τους φιλοξενούν φώκιες. Επιπλέον στην περιοχή του ΕΘΠΑΒΣ

έχουν εφαρμογή τα μέτρα προστασίας που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση της Βαρκελώνης (1977), της Βέρνης (1979) και της Βόννης (1979).

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου περιλαμβάνει χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές, όπου έχουν οριοθετηθεί δύο ζώνες προστασίας:

- η ζώνη Α, που αποτελείται από τον Πυρήνα - αυστηρό φυσικό καταφύγιο της πανίδας και της χλωρίδας, το καταφύγιο Επιστημονικής Έρευνας, το καταφύγιο Εποχιακής Απαγόρευσης και την υπόλοιπη έκταση, και
- η ζώνη Β, που αποτελείται από δύο ζώνες οικιστικών ρυθμίσεων.

Κύριο αντικείμενο λειτουργίας του θαλάσσιου πάρκου είναι η προστασία της άγριας ζωής και ειδικότερα της απειλούμενης με εξαφάνιση μεσογειακής φώκιας *monachus* – *monachus*, της οποίας αποτελεί παγκόσμια τον μεγαλύτερο τόπο αναπαραγωγής. Η μεσογειακή φώκια έχει ταξινομηθεί ως απειλούμενο είδος από την IUCN από το 1966. Από τότε, έχει την πιο υψηλή προτεραιότητα στις περισσότερες στρατηγικές συντήρησης και προστατεύεται από όλα τα διαθέσιμα εθνικά και διεθνή όργανα. Παρά την πρόωρη αναγνώριση, οι αριθμοί πληθυσμών της έχουν συνεχίσει να μειώνονται (μειωμένος σε περίπου 300-400 άτομα σύμφωνα με τα στοιχεία που ενημερώνονται από το 1998 στο UNEP RAC/*SPA, 1999a, από περίπου 1.000 άτομα στη δεκαετία του '70). Η θνησιμότητα της συνδέεται συνήθως με την αλιεία. Εντούτοις, σε πολλές περιπτώσεις η καταστροφή ή η αλλαγή βιοτόπων, η εξέλιξη του τουρισμού, η βιομηχανική δραστηριότητα και η ανθρώπινη αύξηση πληθυσμών είναι περαιτέρω απειλές. Στην ευρύτερη περιοχή του θαλάσσιου πάρκου έχουν καταγραφεί 24 καταφύγια αυτού του είδους.

Το τμήμα των Βόρειων Σποράδων που περιλαμβάνεται στην περιοχή, το οποίο καλύπτει το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο, αντιπροσωπεύει μοναδικά, στο μεσογειακό σύμπλεγμα, θαλάσσια και χερσαία ενδιαίτηματα. Ο θαλάσσιος χώρος του πάρκου έχει ιδιαίτερη σημασία σε ευρωπαϊκό και μεσογειακό επίπεδο για τη μετανάστευση δελφινιών (ζωνοδέλφινο, κοινό δελφίνι, σταχοδέλφινο, ζιφίος), τα οποία αποτελούν προστατευόμενα είδη. Στις χερσαίες εκτάσεις του ΕΘΠΑΒΣ έχουν καταγραφεί βιότοποι θηλαστικών (αγριοκάτσικο, νυχτερίδες), πουλιών (αρπακτικά και παρυδάτια κατά τη μετανάστευση) και ερπετών (σαύρα). Ως προς τη χλωρίδα αναφέρονται ενδημικά είδη κυρίως στα Γιούρα και στην Κυρά – Παναγιά. Η οικολογική αξία της περιοχής είναι ιδιαίτερα μεγάλη και σύμφωνα με την ταξινόμηση των οικοτόπων της περιοχής, εντός του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου, έχουν αναγνωριστεί 19 οικοτόποι, από τους οποίους οι τρεις έχουν χαρακτηριστεί οικοτόποι προτεραιότητας. Εκτός από το επιστημονικό και εκπαιδευτικό ενδιαφέρον τόσο της θαλάσσιας όσο και της

χερσαίας περιοχής, ο χώρος παρουσιάζει επίσης μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον με λείψανα που καλύπτουν την προϊστορική, την κλασική και την βυζαντινή εποχή (ναυάγια, παλαιά μοναστήρια και εκκλησίες).

Οι βασικοί στόχοι του ΕΘΠΑΒΣ είναι:

- η προστασία, η διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου, ως φυσικής κληρονομιάς και πολύτιμου εθνικού φυσικού πόρου σε εκτεταμένες χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές των Βορείων Σποράδων,
- η προστασία ενός από τους πιο σημαντικούς στη Μεσόγειο βιότοπους της Μεσογειακής Φώκιας,
- η προστασία άλλων πιο σπάνιων και απειλούμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας, που έχουν βρει καταφύγιο στα νησιά και
- η ανάπτυξη της περιοχής με γνώμονα την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων.

Το πλαίσιο προστασίας επί της ουσίας ενεργοποιείται μετά το 2003, όταν προχώρησε το απαραίτητο για την προστασία νομοθετικό έργο οριοθέτησης της περιοχής, σύστασης του Φορέα Διαχείρισης και εκπόνησης των κανονισμών λειτουργίας.

Γενικά, τα νησιά δεν απειλούνται έντονα από ανθρώπινες δραστηριότητες. Το μεγαλύτερο μέρος του χώρου προστατεύεται και οι ανθρώπινες δραστηριότητες που εφαρμόζονταν κατά το παρελθόν σήμερα ελέγχονται (παράνομη αλιεία, μηχανότρατες και γρι-γρι, αλιεία με δολώματα, υλοτομία). Η φώκια μοναχός δεν απειλείται πλέον από ανθρώπινες διώξεις. Οι απειλές για τη βλάστηση περιλαμβάνουν την ανεξέλεγκτη βόσκηση και τις πυρκαγιές, κυρίως κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Το κυνήγι, στις μη αυστηρά προστατευόμενες περιοχές εξακολουθεί να αποτελεί απειλή για την ορνιθοπανίδα. Η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη μπορεί να προκαλέσει διαταραχές στους πληθυσμούς της μεσογειακής φώκιας και αύξηση των οικοδομικών δραστηριοτήτων που θα μπορούσε να προκαλέσει μείωση ή καταστροφή των φυσικών οικοτόπων της Σκοπέλου και της Αλόνησου. Η απότομη αύξηση του πληθυσμού κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού οδηγεί σε ρύπανση κοντά στα χωριά και τους λιμένες. Το λαθρεμπόριο αρχαιοτήτων αποτελεί συνεχή απειλή για τον πολιτιστικό πλούτο της περιοχής. Τέλος, οι στρατιωτικές ασκήσεις στην Ψαθούρα προκαλούν σημαντικές οχλήσεις στις φώκιες και τους υπόλοιπους οργανισμούς που ζούνε και αναπαράγονται στην περιοχή.

Εικόνα 1: Περιοχή Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Βορείων Σποράδων

Πηγή: http://www.alonissos.gr/images/map_sea_park1.gif.

Καθορισμένη επίσης περιοχή NATURA 2000 στην περιοχή μελέτης είναι και η περιοχή των Κουκουναριών και της ευρύτερης θαλάσσιας περιοχής, με κωδικό GR 1430003. Η συγκεκριμένη περιοχή βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Σκιάθου και περιλαμβάνει ένα μικτό δάσος εκτάσεως 14,5 εκτάρια, τη λίμνη Στροφυλιά, με επιφάνεια 9,5 εκτάρια προς βορρά, και μία θαλάσσια ζώνη που καλύπτει σε έκταση τη μισή περιοχή.

Η βλάστηση της περιοχής περιλαμβάνει φυτά όπως η χαλέπιος Πεύκη (*Pinus halepensis*), οι Κουκουναριές (*Pinus pinea*) και χαμηλή βλάστηση από σκληρόφυλλους θάμνους. Το πευκοδάσος έχει αναπτυχθεί μέσω μιας δευτερεύουσας διαδοχικής διαδικασίας που αντικατέστησε σταδιακά τη βλάστηση που κυριαρχείτο από βελανιδιές (*Quercus ilex*). Η λίμνη Στροφυλιά επικοινωνεί με τη θάλασσα μέσα από ένα φυσικό, στενό και συχνά αποστραγγισμένο κανάλι που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του δάσους. Η περιοχή βρίσκεται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με τη θάλασσα και το έδαφός της είναι αμμώδες.

Το πλούσιο μεσαίο στρώμα βλάστησης των πλατύφυλλων αειθαλών, η συσσώρευση στρώματος ξεραμένων φύλλων και η έλλειψη φωτός, σε συνδυασμό με τις ανθρώπινες δραστηριότητες, υποβαθμίζουν την ποιότητα των υδάτων, δυσχεραίνοντας την ανάπτυξη

των Κουκουναριών και καθιστούν τη φυσική του αναγέννηση σχεδόν αδύνατη. Εάν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί θα έχει ως αποτέλεσμα την σταδιακή καταστροφή των Κουκουναριών λόγω της γήρανσης του πληθυσμού τους και την αντικατάστασή τους από τα αειθαλή πλατύφυλλα, κάτι που είναι ήδη προφανές σε μικρά ανοίγματα όπου δεν υπάρχουν πεύκα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα η Κουκουναριά εντοπίζεται σε σημαντικούς πληθυσμούς μόνο στη λίμνη Στροφυλία της Πελοποννήσου και στην λίμνη Καϊάφα, ενώ στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας εμφανίζεται διάσπαρτη σε μικρούς πληθυσμούς (συμπεριλαμβανομένης και της Σκιάθου).

Ο χώρος έχει χαρακτηριστεί ως Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου, θεωρείται πυρήνας του υγροτόπου και χαρακτηρίζεται ως «περιοχή πλήρους προστασίας της φύσης». Δεν επιτρέπονται οικοδομικές δραστηριότητες ή άλλες παρεμβάσεις εκτός από το ήδη υπάρχον γήπεδο γκολφ, τη διεξαγωγή ορισμένων επιστημονικών ερευνών και την ενδεχόμενη κατασκευή περιορισμένου αριθμού μικρών τουριστικών μονάδων, που θα σχεδιαστούν με περιβαλλοντικά κριτήρια και έξω από τα όρια των δασών. Επιπλέον, το νησί της Σκιάθου προστατεύεται από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης.

Οι αναπτυξιακές πιέσεις απειλούν την ιδιαιτερότητα αυτού του ιδιαίτερου φυσικού τοπίου, δημιουργώντας την ανάγκη διατήρησης και προστασίας των ενδιαιτημάτων του τόπου. Τα τελευταία χρόνια, υπήρξαν μεγάλες πιέσεις από τουριστικές δραστηριότητες καθώς και διάφορες άλλες ανθρώπινες παρεμβάσεις, με αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση των πληθυσμών των υδρόβιων μεταναστευτικών πτηνών, καθώς και τη σταδιακή καταστροφή της χλωρίδας. Επιπλέον, ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός τουριστών έχει ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη απόθεση οργανικής ύλης στον πυθμένα της θάλασσας, επηρεάζοντας τη βενθική πανίδα του τόπου μέσω χημικών, φυσικών και βιολογικών μεταβολών. Σήμερα στην παραλία υπάρχουν ακαλαίσθητες κατασκευές για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών (beach bars, WC και υποδομές για θαλάσσια σπορ) που πρέπει να αναδιαμορφωθούν. Ωστόσο, αυτές οι εργασίες θα πρέπει να γίνουν προσεκτικά, διαφυλάσσοντας τη σταθερότητα του οικοσυστήματος, ώστε να μην υπάρξουν ανεπιθύμητες συνέπειες. Αποτελεί πλεονέκτημα ωστόσο, ότι η μορφολογία και η τοπογραφία του χώρου, σε συνδυασμό με τη φύση της λιμνοθάλασσας, αποκλείουν την κατασκευή βιομηχανικών ή / και μεγάλων τουριστικών μονάδων.

Τέλος, στο Δίκτυο ανήκει και μια περιοχή ΖΕΠ (Ζώνη Ειδικής Προστασίας) με κωδικό GR 1430005, που αφορά τα Νησιά Κυρά Παναγιά, Πιπέρι, Ψαθούρα, και τις γύρω νησίδες, τον Άγιο Γεώργιο (Δήμος Σκοπέλου), τους Νήσους Αδελφών, Λεχούσα και Γαιδουρονήσια. Αυτή η περιοχή ΖΕΠ είναι υποσύνολο της περιοχής του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου.

Η νήσος Λεχούσα έχει συνολική έκταση 53,10 ha, βρίσκεται βορειοανατολικά της νήσου Περιστεράς και αποτελεί βραχώδες τοπίο, με βλάστηση φρυγάνων και μακί. Φιλοξενεί σπάνια είδη πανίδας και ερπετών, όπως ο *Coluber caspius* (Ζαμενής, Αστροπόφιδο) και ο *Cyrtodactylus kotschyi fuchsi* (Κυρτοδάκτυλος του Φουκς). Η περιοχή της νήσου Λεχούσας αν και δεν κατοικείται θεωρείται υποβαθμισμένη, ενώ δεν έχει δοθεί και προτεραιότητα στην προστασία της, αν και ανήκει στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Β. Σποράδων.

Τα νησιά Αδελφοί βρίσκονται ανατολικά της Αλοννήσου και νότια της Περιστεράς. Αποτελούν επίσης βιότοπο συνολικής έκτασης 140,31 ha και πρόκειται για βραχώδη νησιά που φιλοξενούν σπάνια ενδημικά είδη πανίδας και ερπετά, όπως ο *Cyrtodactylus kotschyi adelphiensis* (Κυρτοδάκτυλος των νησιών Αδέλφια).

Τα νησιά Γαϊδουρονήσια Σποράδων είναι δύο μικρά νησιά νότια της Αλοννήσου, συνολικής έκτασης 1,96 ha. Ουσιαστικά πρόκειται για βραχονησίδες, χωρίς προτεραιότητα προστασίας, που ωστόσο φιλοξενούν σπάνια ενδημικά είδη πανίδας και ερπετά, όπως ο *Cyrtodactylus kotschyi wettsteini* (Κυρτοδάκτυλος του Βετστάνιν).

Περιοχές Δικτύου CORINE

Ολόκληρο το σύμπλεγμα των νησιών των Β. Σποράδων ανήκει στο δίκτυο βιοτόπων CORINE με Κωδικό Τόπου A00060020. Η περιβαλλοντική κατάσταση των νησιών είναι καλή σε γενικές γραμμές, αλλά παρουσιάζει τάσεις αργής υποβάθμισης, κυρίως λόγω των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η τουριστική εκμετάλλευση προκαλεί όχληση της άγριας ζωής και υποβάθμιση των ενδιατημάτων της περιοχής, ενώ παρατηρούνται και φαινόμενα ρύπανσης των θαλάσσιων υδάτων λόγω της συχνής διέλευσης πλοίων. Προβλήματα δημιουργούνται και στους θαλάσσιους πληθυσμούς από την λαθραλιεία.

Αυτή η περιοχή χωρίζεται σε μικρότερες υποπεριοχές με διαφορετικούς κωδικούς προστασίας, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε υποπεριοχής (**Πίνακας 3**).

Πίνακας 3: Περιοχές CORINE

Νομός	Όνομασία
Μαγνησίας	Νήσος Σκιάθος
Μαγνησίας	Νήσοι Κυρά-Παναγιά, Γιούρα, Πιπέρι
Μαγνησίας	Νήσος Σκαντζούρα

Πηγή: ΦΙΛΟΤΗΣ, Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση, 2018

Ολόκληρο το νησί της Σκιάθου χαρακτηρίζεται ως Βιότοπος CORINE, με Κωδικό Τόπου AG0030009, όπως περιγράφεται στην Τράπεζα Στοιχείων για την Ελληνική Φύση (“ΦΙΛΟΤΗΣ”) του Ε.Μ.Π. Το νησί χαρακτηρίζεται ως δασώδες, με μικρούς υγροτόπους. Οι υγροτόποι προσελκύουν ποικιλία υδροβίων πουλιών κατά την ανοιξιάτικη μετανάστευση. Η περιβαλλοντική κατάσταση της περιοχής παρουσιάζει τάσεις αργής υποβάθμισης, με βασική αιτία την τουριστική δραστηριότητα, ενώ δεν έχει δοθεί προτεραιότητα στην προστασία των φυσικών πόρων του νησιού.

Στην περιοχή της Αλοννήσου Βιότοποι CORINE έχουν χαρακτηριστεί τα νησιά Κυρά-Παναγιά, Γιούρα και Πιπέρι με Κωδικό Τόπου A00010079. Πρόκειται για σύμπλεγμα μικρών νησιών, που είναι κυρίως γυμνά ή καλυμμένα με θάμνους, με γκρεμώδεις ακτές με σπηλιές και μικρούς παράκτιους βράχους. Αποτελούν περιοχή σημαντική για την επιβίωση της μεσογειακής φώκιας, για διάφορα είδη θαλάσσιων πτηνών, αλλά και για τα σπάνια ενδημικά είδη βοτάνων που αναπτύσσονται στην περιοχή (Πίνακας 6).

Η κατάσταση του τόπου από περιβαλλοντικής άποψης κρίνεται γενικά καλή, καθώς τα νησιά δεν αποτελούν κατοικήσιμες περιοχές (10 κατοίκους η Κυρά Παναγιά, 6 το Πιπέρι και κανένας στη Γιούρα βάσει της απογραφής της Ε.Σ.Υ.Ε. 2011) και αποτελούν καθαρά φυσικούς τόπους. Ωστόσο πιέσεις για την περιοχή δημιουργούνται τόσο από την παράνομη αλιεία, όσο και από τις οχλήσεις τουριστικών δραστηριοτήτων, καθώς η περιοχή έχει μεγάλη επισκεψιμότητα πλεούμενων σκαφών.

Τέλος, βιότοπος του Δικτύου CORINE είναι και η νήσος Σκάντζουρα με Κωδικό Τόπου A00010090. Ανήκει διοικητικά στο Δ. Αλοννήσου και αποτελεί το νοτιότερο άκρο του συμπλέγματος των Β. Σποράδων. Το νησί πέραν του φυσικού του κάλλους παρουσιάζει θρησκευτικό και ιστορικό ενδιαφέρον, καθώς παλαιότερα φιλοξενούσε μοναχούς στην Ι.Μ. της Ευαγγελίστριας που σήμερα έχει εγκαταλειφθεί και βρίσκεται υπό κατάρρευση.

Η περιοχή είναι σημαντική για τα πουλιά *Larus audouinii* (Αιγαιόγλαρος) και *Falco eleonora* (Μαυροπετρίτης), ενώ κατά την περίοδο αναπαραγωγής έρχονται στην περιοχή κορμοράνοι και φαλακροκόρακες. Επίσης, αποτελεί καταφύγιο για τη μεσογειακή φώκια και φιλοξενεί αρκετά ενδημικά φυτά, κυρίως μακί και φρύγανα και μερικούς ψηλούς κέδρους. Στην περιοχή συναντάται και το ερπετό *Podarcis erhardii ruthveni* (Σιλιβούτι του Ρουθβένιο).

Γενικά, η περιβαλλοντική κατάσταση της περιοχής κρίνεται καλή, ενώ και η απόσταση από τα υπόλοιπα νησιά του συμπλέγματος περιορίζει σημαντικά τις οχλήσεις, κυρίως από τα σκάφη αναψυχής.

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Επιπλέον, σε όλη την έκταση των Β. Σποράδων υπάρχουν αισθητικά δάση, τοπία ιδιαίτερου αισθητικού κάλλους, διατηρητέα μνημεία της φύσης. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται το σύνολο αυτών των περιοχών στην περιοχή μελέτης κατά κατηγορία.

Πίνακας 4: Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Νομός	Ονομασία
Μαγνησίας	Όρμος Κουκουναριές Σκιάθου
Μαγνησίας	Περιοχή Ι.Μ. Ευαγγελίστριας Σκιάθου
Μαγνησίας	Πάνορμος – Μηλιά – Χόβολο Σκοπέλου
Μαγνησίας	Αγνώντας – Λιμονάρι Σκοπέλου
Μαγνησίας	Στάφυλος Σκοπέλου
Μαγνησίας	Βράχος Μονής Αγίου Ιωάννη Σκοπέλου

Πηγή: ΦΙΛΟΤΗΣ, Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση, 2018

Στο νησί της Σκιάθου υπάρχουν δύο περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, ο Όρμος Κουκουναριές Σκιάθου (Κ.Τ. ΑΤ5080113) και η περιοχή Ι.Μ. Ευαγγελίστριας Σκιάθου (Κ.Τ. ΑΤ5011124).

- Όρμος Κουκουναριές Σκιάθου

Ο Όρμος Κουκουναριές βρίσκεται στο νότιο τμήμα Σκιάθου και αποτελεί ένα σημαντικό οικοσύστημα με απειλούμενους τύπους ενδιαιτημάτων. Από κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική άποψη παρουσιάζει φυσιολατρικό και τουριστικό ενδιαφέρον, με ιδιαίτερα φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία. Το τοπίο της περιοχής χαρακτηρίζεται ως παραθαλάσσιο, με παραθαλάσσιο δάσος, αμμώδη παραλία με αμμοθίνες και στην περιοχή σχηματίζεται ένα μικρό έλος με υφάλμυρο νερό. Ο Όρμος Κουκουναριές αποτελεί μια εξαιρετικής ομορφιάς παραλία με χρυσή άμμο. Αμέσως μετά την αμμουδιά αναπτύσσεται το δάσος με τις κουκουναριές (*Pinus Pinea*), ένα σπάνιου τύπου τοπίο, καθώς αποτελεί το ένα από τα τρία που υπάρχουν στον ελληνικό χώρο. Πίσω από το δάσος υπάρχει ένα μικρό έλος. Η περιβαλλοντική κατάσταση του τόπου θεωρείται καλή και προστατεύεται ικανοποιητικά, αλλά δέχεται μεγάλη πίεση, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες, λόγω της τουριστικής κίνησης, καθώς αποτελεί μια από τις ωραιότερες παραλίες της

χώρας. Επιπλέον, ένας ακόμη κίνδυνος για τα ενδιαυτήματα της περιοχής είναι το κυνήγι, καθώς κατά τη διάρκεια του χειμώνα σημειώνονται κρούσματα λαθροθηρίας.

- Περιοχή Ι.Μ. Ευαγγελίστριας Σκιάθου

Η περιοχή της Ι.Μ. Ευαγγελίστριας Σκιάθου βρίσκεται στην βορειοανατολική πλευρά του νησιού. Περιλαμβάνει τη λεκάνη του ρέματος Λεχούνη με επίκεντρο την ιστορική Μονή της Ευαγγελίστριας, τη λεκάνη του ρέματος Κακόρεμα και τις παράκτιες περιοχές όρμος Νικοτσάρα, τα Λανάρια με απόκρημνες βραχώδεις ακτές (με τις περίφημες σπηλιές, γαλάζια σπηλιά, σκοτεινή σπηλιά, χάλκινη σπηλιά) αλλά και αμμώδεις παραλίες. Η περιοχή έχει μεγάλη ιστορική σημασία, καθώς οι πρόσφυγες αγωνιστές ύψωσαν το 1807 για πρώτη φορά τη γαλανόλευκη σημαία με τη μορφή που έχει σήμερα.

Το τοπίο είναι ημιορεινό με μεικτό δάσος κωνοφόρων και αειθαλών πλατύφυλλων που φτάνουν μέχρι τη θάλασσα. Κυριαρχεί η βλάστηση μακί με αφθονία του κρητικού σφενδάμνου που εδώ εμφανίζεται μάλλον ως φυλλοβόλο παρά ως αειθαλές. Υπάρχουν πολλά άτομα μεγάλης ηλικίας και δενδρώδους μορφής γύρω από το μοναστήρι μαζί με αραιές κουμαριές, κοκορεβυθιές, φράξους, πουρνάρια σε κλιμακικό στάδιο διαδοχής.

Η φυσική κατάσταση του τόπου χαρακτηρίζεται ως άριστη και παραμένει αδιατάρακτη για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στην περιοχή δεν υπάρχουν δρόμοι, οικισμοί και εξοχικές κατοικίες, ενώ η προσέγγιση στις σπηλιές γίνεται μόνο με πλωτά μέσα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα οικοσυστήματα της περιοχής να είναι σε εξαιρετική κατάσταση. Ωστόσο, λόγω του μεγάλου ιστορικού, θρησκευτικού, αρχιτεκτονικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος υπάρχει αυξημένη τουριστική επισκεψιμότητα, που εγκυμονεί κινδύνους για τη διατήρηση της καλής κατάστασης αυτού του αξιόλογου φυσικού πόρου.

- Πάνορμος – Μηλιά – Χόβολο Σκοπέλου

Η περιοχή Πανόρμου – Μηλιάς – Χόβολου (Κ.Τ. ΑΤ5011127) εκτός από Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους χαρακτηρίζεται και ως ιστορικός τόπος και βρίσκεται στη δυτική πλευρά του νησιού της Σκοπέλου. Αποτελείται από πυκνά δάση πεύκου που φτάνουν ως τη θάλασσα, ενώ η ευρύτερη περιοχή εσωτερικά μέχρι τις κορυφές του νησιού καλύπτεται από πυκνά δάση Χαλεπίου Πεύκης που εν μέρει κάηκαν πριν λίγα χρόνια αλλά αναγεννώνται φυσικά. Δασωμένη επίσης είναι και η νησίδα Δασιά που βρίσκεται κοντά στην ακτή. Αξιόλογα είδη βλάστησης είναι τα *Campanula scopella* και *Sorbus domestica* (Ημερη σαρβιά). Μικρός υγρότοπος που υπήρχε κοντά στην ακτή της Μηλιάς καταστράφηκε πρόσφατα σε απόπειρα οικοπεδοποίησης. Το τοπίο της περιοχής παρουσιάζει εξαιρετική φυσική κατάσταση και σημαντικούς τύπους βλάστησης. Κίνδυνοι

υποβάθμισης υπάρχουν τόσο από τις δραστηριότητες του τουρισμού – αναψυχής, όσο και από την οικοδόμηση, τα δίκτυα ηλεκτροδότησης, κλπ. Η βοσκή και οι πυρκαγιές αποτελούν επίσης κινδύνους, αλλά προς το παρόν είναι περιορισμένες.

- Αγνώντας – Λιμνονάρι Σκοπέλου

Η περιοχή του Αγνώντα – Λιμνοναρίου (Κ.Τ. ΑΤ5011125) βρίσκεται στα νοτιοδυτικά της νήσου Σκοπέλου και θεωρείται εκτός από Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και ιστορικός τόπος. Στην περιοχή του Αγνώντα συναντάται πυκνό πευκόδασος μεγάλης ηλικίας, το οποίο πιθανολογείται ότι αναπτύχθηκε σε παλιές καλλιέργειες και αναβαθμούς του περασμένου αιώνα. Η περιοχή του Λιμνοναρίου από την άλλη είναι άγονη και βραχώδης, με έντονες κλίσεις, ενώ μέχρι πρόσφατα ήταν απροσπέλαστη. Λόγω των απότομων κρημών που την περιβάλλουν δεν υπάρχει δυνατότητα επέκτασης του μικρού οικισμού. Η βλάστηση που επικρατεί είναι σκληρόφυλλοι θάμνοι (μακί) και φρύγανα, ενώ σε βραχώδεις απόκρημνες θέσεις εμφανίζεται η *Eurhorbia dendroides* (Ευφόρβια η δενδροειδής) και σποραδικά η χαρουπιιά και το κρητικό σφενδάμι.

Η περιοχή βρίσκεται σε καλή φυσική κατάσταση και περιλαμβάνει σημαντικές φυτοκοινωνίες. Ωστόσο η ιδιαίτερη φυσική ομορφιά αποτελεί πόλο έλξης τόσο των κατοίκων του νησιού, όσο και των τουριστών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κίνδυνοι στη διασφάλιση της καλής της κατάστασης. Η κατασκευή ακαλαίσθητων κτισμάτων και των αντίστοιχων υποδομών που απαιτούνται για να καλύψουν τις ανάγκες του τουρισμού αλλοιώνουν σημαντικά το τοπίο, ενώ και η αυξημένη κίνηση πλωτών μέσων λόγω της ύπαρξης του λιμανιού στον Αγνώντα δημιουργεί οχλήσεις στους θαλάσσιους πληθυσμούς.

- Στάφυλος Σκοπέλου

Η περιοχή του Στάφυλου (Κ.Τ. ΑΤ5011126) είναι ένας γραφικός κόλπος στα νότια του νησιού της Σκοπέλου. Πέραν του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους στην περιοχή εντοπίζεται και αρχαιολογικός χώρος. Ο κόλπος του Στάφυλου διχοτομείται από την ομώνυμη μικρή χερσόνησο. Η ακτές είναι βραχώδεις, απόκρημνες, με αμμώδεις παραλίες. Η βλάστηση στην περιοχή περιλαμβάνει θάμνους μακί, αιθαλή πλατύφυλλα, συστάδες πεύκων, αλλά και το είδος *Sorbus domestica* (Ημερη σορβιά) που συναντάται στην περιοχή, και βρίσκεται σε εξελικτική πορεία μετά από τις εκτεταμένες εκχερσώσεις του περασμένου αιώνα.

Ο τουρισμός, σε συνδυασμό με τις αυξημένες απαιτήσεις που δημιουργεί σε υποδομές (κατασκευή κτιρίων, οδοποιία, κλπ.) αποτελεί σημαντική απειλή για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Η αλιεία, η βοσκή και οι πυρκαγιές αποτελούν εξίσου απειλές, ενώ η περιοχή

ήδη έχει υποβαθμιστεί αισθητικά, λόγω της τοποθέτησης στύλων και μετασχηματισμών ηλεκτροδότησης.

- Βράχος Μονής Αγίου Ιωάννη Σκοπέλου

Ο βράχος της Ι.Μ. Αγίου Ιωάννη στην περιοχή Καστρί Σκοπέλου (Κ.Τ. ΑΤ5011054) είναι ένας βράχος ύψους 100 μ. που συνδέεται με το υπόλοιπο νησί με ένα μονοπάτι από μικρότερους βράχους που βρέχεται εκατέρωθεν από τη θάλασσα και καταλήγει στα λαξευτά σκαλοπάτια που οδηγούν στην κορυφή του, όπου βρίσκεται η Ι.Μ. Αγίου Ιωάννη.

Σήμερα η περιοχή παρουσιάζει αυξημένη τουριστική κίνηση, καθώς έχει θρησκευτικό, ιστορικό – πολιτισμικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον. Παρ' όλες τις χιλιάδες τουριστών που επισκέπτονται κάθε χρόνο το σημείο, το τοπίο δεν έχει αλλοιωθεί και υποβαθμιστεί από ανθρώπινες παρεμβάσεις, κάτι στο οποίο συμβάλλει σημαντικά και η γεωμορφολογία και τοπογραφία της περιοχής.

Αισθητικά Δάση - Διατηρητέα μνημεία της φύσης

Από το 1977 με το Π.Δ. 13-6-1977(Φ.Ε.Κ.248 1977) τα Δάση της Σκιάθου έχουν χαρακτηριστεί και ως Αισθητικά Δάση. Πρόκειται για μοναδική περίπτωση στην χώρα μας, αφού είναι το μοναδικό νησί του οποίου τα δάση έχουν χαρακτηριστεί ως Αισθητικά. Το Αισθητικό Δάσος της Σκιάθου περιλαμβάνει τόσο το Δάσος των Κουκουναριών, όσο και τμήμα της περιοχής της Ιεράς Μονής της Ευαγγελίστριας, που έχει χαρακτηριστεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Έχει έκταση 3.000 εκτάρια και καλύπτεται κατά τα 2/3 από δάσος χαλεπίου πεύκης και κατά το 1/3 από αείφυλλα πλατύφυλλα. Στο Αισθητικό Δάσος ανήκει και η χαρακτηρισμένη ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (κωδικός ΑΤ 5080113), και προστατευόμενη περιοχή NATURA 2000 (SCI) με κωδικό GR 1430003 «Κουκουναριές και η ευρύτερη θαλάσσια περιοχή» (Πίνακας 5).

Πίνακας 5: Αισθητικά Δάση

Νομός	Ονομασία	Νομοθετική διάταξη
Μαγνησίας	Δάση Νήσου Σκιάθου	ΠΔ 13/6/1977 (ΦΕΚ 248/Δ/1977)

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας - Α' Φάση, 2011

Το νησί Πιπέρι βρίσκεται ανατολικά της Αλοννήσου και ανήκει στην Α' Ζώνη Προστασίας του Θαλάσσιου Πάρκου. Έχει χαρακτηριστεί ως Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης με την υπ' αριθ. 280095/7950/197 απόφαση, αλλά αποτελεί και περιοχή προστατευόμενη από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης, καθώς και το Μόνιμο Καταφύγιο Άγριας Ζωής, το οποίο

ιδρύθηκε στην περιοχή «Διάσελο» της Αλοννήσου, σε έκταση 10.000 στρεμμάτων, με την υπ' αριθ. 1460 ΦΕΚ 904 Β' / 16-7-2001 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Πίνακας 6).

Πίνακας 6: Διατηρητέα μνημεία της φύσης

Νομός	Ονομασία	Νομοθετική διάταξη
Μαγνησίας	Το νησί Πιπέρι στις Βόρειες Σποράδες	ΥΑ 200995/7950/1977(ΦΕΚ 121/Β/1980)

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας - Α' Φάση, 2011

Χρήσεις γης

Στην περιοχή μελέτης δεν υπάρχουν καθορισμένες και θεσμοθετημένες Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) και Ζώνες Τουριστικής Ανάπτυξης. Εντούτοις, εντοπίζονται αρκετές περιοχές στις οποίες εμφανίζεται ένα είδος τουριστικής ανάπτυξης. Την μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη παρουσιάζει το νησί της Σκιάθου, με αποτέλεσμα να αποτελεί την πρώτη περιοχή του Ν. Μαγνησίας σε προσέλευση τουριστών κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Ειδικότερα, ορισμένες περιοχές του νησιού χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα αυξημένους ρυθμούς τουριστικής ανάπτυξης. Οι πιο δημοφιλείς περιοχές είναι εκείνες που βρίσκονται στη νότια πλευρά του νησιού κατά μήκος του οδικού άξονα Σκιάθος – Κουκουναριές. Το νησί της Σκιάθου ακολουθεί σε τουριστική ανάπτυξη η Σκόπελος, ενώ η Αλόνησος είναι λιγότερο ανεπτυγμένη τουριστικά. Οι περιοχές που εμφανίζουν τουριστική ανάπτυξη στις Β. Σποράδες φαίνονται στον **πίνακα 7** που ακολουθεί:

Πίνακας 7: Περιοχές τουριστικής ανάπτυξης στις Β. Σποράδες

Σκόπελος	Σκιάθος
Παραλιακή περιοχή και οικισμός Πανόρμου.	Αχλαδιά
Παραλιακή περιοχή Αντρίνες	Κουκουναριές
Παραλιακή περιοχή και οικισμός Αγνώντα	Καναπίτσα
Οικισμός Σταφύλου και πέριξ αυτού	Κατσαρός
Οικισμός Έλφος-Ν. Κλήμα	Κολιός

Πηγή: Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης Νησιωτικών Περιοχών Περιφέρειας Θεσσαλίας 2007-2013 - Α' Φάση, 2008

Επιπλέον, η ενότητα των Β. Σποράδων αποτελεί ήδη πόλο έλξης διεθνούς και ημεδαπού τουρισμού και β' κατοικίας. Η ανάπτυξη β' κατοικίας είναι ιδιαίτερα εμφανής, χωρίς ωστόσο να έχει την ένταση των υπόλοιπων δημοφιλών νησιών του Αιγαίου.

Γενικότερα, ο διαθέσιμος χώρος προς δόμηση, σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία και ο σχετικά ήπιος αλλά αυξανόμενος ρυθμός ανάπτυξης, δεν έχουν οδηγήσει ακόμα σε σημαντικά προβλήματα και αδιέξοδα, όπως αυτά λαμβάνουν χώρα σε άλλες περιοχές της νησιωτικής Ελλάδας. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε κανέναν οικισμό δεν έχουν συνταχθεί Πολεοδομικές Μελέτες και Πράξεις Εφαρμογής, που να δίνουν κατευθύνσεις οικιστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τα πολεοδομικά πρότυπα.

Όσον αφορά στις αγροτικές καλλιέργειες, οι περιοχές γεωργικής γης είναι περιορισμένες στον νησιωτικό χώρο, κυρίως λόγω της μεγάλης έκτασης των δασικών εκτάσεων αλλά και του ανάγλυφου του εδάφους, και χαρακτηρίζονται κυρίως από δενδρώδεις καλλιέργειες. Η κτηνοτροφία είναι επίσης περιορισμένη. Η ανάπτυξη του τουρισμού ώθησε την οικονομία της περιοχής σε άλλου είδους δραστηριότητες, ενώ και το καθεστώς προστασίας των φυσικών πόρων της περιοχής δεν επιτρέπει την εκτεταμένη ανάπτυξη αγροτικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων.

Η συλλεκτική αλιεία ασκείται κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές του Ν. Μαγνησίας (περίπου 850 αλιευτικά σκάφη). Ωστόσο, τα νησιά των Σποράδων δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς στον τομέα της αλιείας. Η εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης των νησιών αυτών, όπου η αλιεία-υδατοκαλλιέργεια θα μπορούσε να είναι αξιοσημείωτη πηγή εισοδήματος, θα συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή της περιοχής, η οποία εξαρτάται κυρίως από τον τουρισμό. Βέβαια, η ανάπτυξη τέτοιων δραστηριοτήτων θα πρέπει να σχεδιαστεί προσεκτικά, ώστε να μην δημιουργηθούν προβλήματα στο ευαίσθητο και προστατευόμενο περιβάλλον της περιοχής. Σήμερα, στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Β. Σποράδων τα σημαντικότερα αλιευτικά καταφύγια είναι τα εξής:

- Σκιάθου (Σκιάθος)
- Σκοπέλου (Σκόπελος)
- Γλώσσας (Σκόπελος)
- Εληός/Ν. Κλήμα (Σκόπελος)
- Βότση (Αλόνησος)

Τέλος, όσον αφορά στις εξορυκτικές δραστηριότητες, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας υπάρχουν σημαντικές μαρμαροφόρες περιοχές, κυρίως κατά μήκος των ορεινών όγκων του ανατολικού τμήματος, με ιδιαίτερη συγκέντρωση στο Πήλιο και γενικότερα στο νομό Μαγνησίας. Σε επίπεδο νομού γίνεται επιπλέον εξόρυξη βιομηχανικών ορυκτών, ενώ δεν

παρουσιάζεται ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον τομέα των μεταλλικών ορυκτών. Ωστόσο, στην νησιωτική περιοχή των Σποράδων δεν αναπτύσσονται ανάλογες δραστηριότητες.

Σκιάθος

Το νησί της Σκιάθου, βρίσκεται στην κοντινότερη απόσταση από το λιμάνι του Βόλου και τα παράλια του Πηλίου. Απέχει 2,4 μίλια από τις ακτές του νότιου Πηλίου και 4 μίλια από την Σκόπελο. Η έκταση της είναι περίπου 49,89 τ. χλμ. Στο νότιο τμήμα του νησιού και σε μικρή απόσταση εντοπίζονται δύο μικρότερες νησίδες (Τσουγκριάς, Αρκός), καθώς και ορισμένες βραχονησίδες.

Ένα μεγάλο τμήμα του νησιού καλύπτεται από δασικές εκτάσεις, ενώ στο υπόλοιπο τμήμα κυριαρχούν τα ελαιόδεντρα. Περιμετρικά του νησιού υπάρχουν περίπου εβδομήντα (70) παραλίες. Η Σκιάθος είναι ένα νησί του οποίου το συγκριτικό πλεονέκτημα εστιάζεται στο αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον που διαθέτει.

Στη Σκιάθο οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν το 47,97% της συνολικής έκτασης του νησιού και είναι το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό μετά τις καλλιεργούμενες εκτάσεις. Το ποσοστό είναι αρκετά μεγάλο (σχεδόν το ήμισυ της έκτασης του νησιού), μικρότερο ωστόσο από το αντίστοιχο του Ν. Μαγνησίας.

Ειδικότερα, στο νησί της Σκιάθου, με βάση τις επικρατούσες βιοκλιματικές συνθήκες οι αναμενόμενες κλιματικές ομάδες βλάστησης ανήκουν στην «Oleo – Ceratopion» (ζώνη ελιάς – χαρουπιάς) με διάφορες κυρίαρχες όψεις. Ακόμη, στο νησί της Σκιάθου υπάρχει το δάσος των «Κουκουναριών» που, όπως προαναφέρθηκε, αποτελείται από Χαλέπιο πεύκη (*Pinus halepensis*) και Κουκουναριές (*Pinus pinea*). Στο νησί έχουν καταγραφεί συνολικά 549 είδη φυτών. Επίσης συναντάται το μοναχικό κίτρινο κοράλλι και το πολύτιμο κόκκινο κοράλλι (*Corallium rubrum*), όπως και ανθόζωα πάνω σε σπόγγους (*Axinella verucosa* και *Agelas oroides*). Οι σπόγγοι αξιοποιούνται και για τις ανάγκες της αγοράς (*Spongia* sp.).

Φυσικές λίμνες εμφανίζονται μόνο στη Σκιάθο. Αποτελούν σημαντικούς βιότοπους - υγρότοπους για τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής και σε γενικές γραμμές παραμένουν αναξιοποίητες. Αυτοί οι υγροβιότοποι είναι:

- Ο υγροβιότοπος της λίμνης Αγίου Γεωργίου που βρίσκεται στην περιοχή του Όρμου Σκιάθου, στα ανατολικά του νησιού και της πόλης της Σκιάθου.
- Ο υγροβιότοπος Βρωμόλιμνου – Αργυρόλιμνου, που βρίσκεται στο νότιο τμήμα του νησιού, στην περιοχή του όρμου Πλατανιά. Πρόκειται για έναν περιοδικά αποξηραινόμενο υδροβιότοπο μικρής έκτασης.

- Η λίμνη Στροφυλιά με επιφάνεια 9,5 στρεμμάτων, που αποτελεί σπάνιο υδροβιότοπο ο οποίος προστατεύεται στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Συμβάσεων.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Σκιάθος σήμερα είναι η έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Το αστικό περιβάλλον της Σκιάθου παρουσιάζεται προβληματικό. Δεν υπάρχουν οριοθετημένοι οικισμοί και το ΓΠΣ χρειάζεται επικαιροποίηση, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται φαινόμενα συγκρούσεων χρήσεων γης, άναρχη και διάχυτη δόμηση, έλλειψη οργανωμένων τουριστικών, εμπορικών και βιοτεχνικών υποδοχέων, κυκλοφοριακά προβλήματα κυρίως κατά τους θερινούς μήνες, έλλειψη κοινόχρηστων χώρων και χώρων στάθμευσης, κλπ.

Το ελλιπές σύστημα διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (βιότοποι, δάση) σε συνδυασμό με την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη έχει οδηγήσει σε υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων του νησιού (υπεράντληση υδροφόρου ορίζοντα, υφαλμύρωση υδάτων, υπερεκμετάλλευση φυσικών πόρων από τουριστικές δραστηριότητες, αύξηση των πηγών ρύπανσης, κλπ.). Επιπλέον, από το νησί απουσιάζουν πλήρως οι εναλλακτικές μορφές ενέργειας.

Στην Σκιάθο λειτουργεί ΧΥΤΑ στη θέση Ζορμπάδες, αλλά βάσει υπολογισμών του 2014 έχει ζωή 8 ετών. Στόχος του ΠΕΣΔΑ Θεσσαλίας για την Π.Ε. Σποράδων είναι το 50% των υπολειπόμενων σύμμεικτων ΑΣΑ να οδηγείται προς ταφή. Ο Δήμος Σκιάθου έχει συνάψει από το 2015 σύμβαση συνεργασίας με την Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης - Ανακύκλωσης Α.Ε. (ΕΕΑΑ Α.Ε) για την εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας (χαρτί, πλαστικό, αλουμίνιο-λευκοσίδηρο και γυαλί), ενώ στο νησί δραστηριοποιούνται τα συστήματα Ανακύκλωση Συσκευών Α.Ε. και Φωτοκύκλωση Α.Ε. Το ΠΕΣΔΑ Θεσσαλίας προβλέπει επιπλέον τη δημιουργία πράσινου σημείου στο νησί, χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών (χαρτί, γυαλί, μέταλλα και πλαστικό), μονάδα κομποστοποίησης βιοαποβλήτων και κινητή μονάδα επεξεργασίας ΑΕΚΚ για όλο το νησιωτικό σύμπλεγμα.

Η ανεπάρκεια των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων αλλά και το παλαιωμένο σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης που δεν συνδέεται πλήρως με τη δημοτική μονάδα ΕΕΛ ή με μικρότερους βιολογικούς, σε συνδυασμό με την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, δημιουργεί προβλήματα στη διάθεση υγρών αποβλήτων των τουριστικών καταλυμάτων και των επιχειρήσεων εστίασης και αναψυχής. Ωστόσο, το 2017 εγκρίθηκε η ΜΠΕ για την επέκταση του βιολογικού καθαρισμού Κουκουναριών Σκιάθου και των δικτύων αποχέτευσης παραλιακής ζώνης στις περιοχές Κουκουναριών και Τρούλου, με ταυτόχρονη κατάργηση του παλαιού δικτύου

αποχέτευσης στην περιοχή των Κουκουναριών. Στο νησί λειτουργούν δύο ΕΕΛ, στις Κουκουναριές και τον Ξάνεμο, ενώ προβλέπεται η κατασκευή νέας μονάδας στην Αγ. Παρασκευή. Ωστόσο η τελευταία δεν παρουσιάζει ωριμότητα ως έργο.

Πλημμυρικά φαινόμενα έχουν παρατηρηθεί λόγω καταπάτησης των ρεμάτων, μη τήρησης των απαιτούμενων αποστάσεων κατά τη δόμηση, μη οριοθέτησης των ρεμάτων και φαινόμενων επιχώσεων της κοίτης του με υλικά εκσκαφών. Παρ' όλο τον κίνδυνο και τα φαινόμενα που έχουν εκδηλωθεί, δεν έχουν γίνει τα απαραίτητα έργα αντιπλημμυρικής θωράκισης, ούτε υπάρχει επαρκής πρόβλεψη τέτοιων έργων στον σχεδιασμό.

Επιπλέον έχουν σημειωθεί κατολισθήσεις λόγω εκτεταμένων εκσκαφών καθ' υπέρβαση οικοδομικών αδειών ή και αυθαίρετα.

Σκόπελος

Η Σκόπελος απέχει 5,5 και 3,5 ναυτικά μίλια από το Βόλο και τη Σκιάθο αντίστοιχα και στο δυτικό της τμήμα βρίσκεται η νησίδα της Δασιάς.

Ολόκληρο το νησί χαρακτηρίζεται από μια εξαιρετικά ανεπτυγμένη βλάστηση, η οποία μπορεί γενικά να χαρακτηριστεί σαν τυπική Μεσογειακή, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι το δασικό ποσοστό ξεπερνά το 49% της κάλυψης του, με αποτέλεσμα να αποτελεί το πιο δασωμένο νησί της χώρας. Το φυσικό περιβάλλον σε συνδυασμό με το κλίμα αποτελούν πλεονεκτήματα και έχουν καταστήσει το νησί δημοφιλή προορισμό για θερινό τουρισμό.

Τα δάση καταλαμβάνουν ένα αρκετά μεγάλο τμήμα της έκτασης του νησιού. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το ΓΠΣ του Δ. Σκοπέλου και βάσει των στοιχείων του Δασαρχείου, υπολογίζεται ότι 48.910 στρέμματα από τα 96.299 του νησιού είναι δάση και δασικές εκτάσεις. Αυτό αναλογεί σε ποσοστό 50,79%, δηλαδή πάνω από τη μισή έκταση του νησιού. Επίσης από τα 48.910 στρέμματα μόνο 3.720 (7,6%) είναι δημόσιου χαρακτήρα ή ανήκουν σε μοναστήρια, τα υπόλοιπα είναι ιδιωτικά είτε διακατεχόμενα ιδιωτικά.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών, που σχεδόν στο σύνολό του είναι ιδιωτικά ή ιδιωτικά διακατεχόμενα, δημιουργεί προβλήματα στη διαχείρισή τους, τόσο λόγω της ύπαρξης πολλών ιδιοκτητών, όσο και λόγω της ύπαρξης ιδιωτών ιδιοκτητών, γεγονός που δυσχεραίνει τη διαχείρισή τους κυρίως στην προστασία τους από πυρκαγιές, αλλά και την ανάπτυξη σημαντικών δημόσιων έργων, όπου χρειάζεται η συγκατάθεση όλων των ιδιοκτητών.

Οι δασικές εκτάσεις διέπονται από ειδικό καθεστώς, τόσο ως προς τη δόμηση όσο και ως προς την ανάπτυξη σε αυτά διαφόρων δραστηριοτήτων (Ν. 998/79 «Περί δασών» κλπ.),

ενώ ιδιαίτερα αυστηρές είναι οι διατάξεις που διέπουν τις κηρυγμένες αναδασωτέες εκτάσεις.

Όσον αφορά στα ρέματα, στην περιοχή μελέτης δεν έχουν γίνει οριοθετήσεις παρά μόνο αποσπασματικά σε επίπεδο αγροτεμαχίων. Για την προστασία των οριοθετημένων ρεμάτων σε ότι αφορά στη δόμηση, ορίζεται ζώνη πλάτους τουλάχιστον 10 μ. από την οριογραμμή ρέματος. Ωστόσο, για τα ρέματα εκτός ορίων οικισμών και για θέματα προστασίας και διαχείρισής τους ως οικοσυστήματα δεν έχει υπάρξει καμία μέριμνα. Ως συνέπεια, έχουν σημειωθεί πλημμύρες σε διάφορους οικισμούς του νησιού όπως στη Χώρα της Σκοπέλου, στο Νέο και στη Γλώσσα.

Το νησί παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες σημαντική οικιστική ανάπτυξη. Ωστόσο η έλλειψη Γ.Π.Σ. και πολεοδομικών μελετών οδήγησε σε φαινόμενα άναρχης και διάχυτης δόμησης, με διάρρηξη των ορίων των οικισμών του νησιού και ειδικά της Χώρας της Σκοπέλου. Παρ' όλα αυτά δεν παρατηρούνται έντονες συγκρούσεις γης και τα φαινόμενα είναι είτε μικρότερης έντασης, είτε εντοπιζόμενα σημειακά.

Στους οικισμούς παρατηρούνται φαινόμενα ακαλαίσθητων κτισμάτων, ακόμη και εντός της Χώρας της Σκοπέλου που αποτελεί χαρακτηρισμένο παραδοσιακό οικισμό. Επίσης, στο νησί έχουν σημειωθεί διανοίξεις και οδοστρώσεις δρόμων, χωρίς να προηγηθεί ο απαραίτητος σχεδιασμός. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια του Χωροταξικού σχεδιασμού της χώρας, έχει συνταχθεί Ειδική Χωροταξική Μελέτη (Ε.Χ.Μ.) Πηλίου και Β. Σποράδων από την Διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ το 1987, η οποία δυστυχώς ποτέ δεν θεσμοθετήθηκε.

Το θαλάσσιο οικοσύστημα στην ευρύτερη περιοχή της Σκοπέλου βρίσκεται σε ιδιαίτερα καλή κατάσταση, καθώς τα τελευταία χρόνια ισχύουν και εφαρμόζονται αλιευτικές απαγορεύσεις και δεν υπάρχουν σημαντικές εκροές ρύπων από σημειακές ή μη σημειακές πηγές ρύπανσης. Η έντονη παρουσία της μεσογειακής φώκιας στη θαλάσσια αυτή περιοχή υπογραμμίζει την εξαιρετική ποιότητα του οικοσυστήματος. Ρύπανση έχει σημειωθεί περιστασιακά, κυρίως στα λιμάνια από τα πλοία και τα σκάφη αναψυχής.

Η λειτουργία του ΧΥΤΑ Σκοπέλου στη θέση Κεντριάς εμφανίζει κατασκευαστικά προβλήματα, ενώ η διάρκεια ζωής του το 2014 υπολογίστηκε σε 6 έτη. Γενικά υπάρχει ένα καλά οργανωμένο δίκτυο συλλογής απορριμμάτων, αλλά σημειακά παρατηρούνται φαινόμενα ανεξέλεγκτης απόρριψης μπαζών.

Η ανακύκλωση απορριμμάτων έχει αναπτυχθεί σε μικρή κλίμακα, ενώ δεν έχουν εξευρεθεί ακόμα αδειοδοτημένοι χώροι ανακύκλωσης. Στόχος του ΠΕΣΔΑ Θεσσαλίας για την Π.Ε. Σποράδων είναι το 50% των υπολειπόμενων σύμμεικτων ΑΣΑ να οδηγείται προς ταφή.

Προβλέπει επιπλέον τη δημιουργία πράσινου σημείου στο νησί, χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών (χαρτί, γυαλί, μέταλλα και πλαστικό), μονάδα κομποστοποίησης βιοαποβλήτων και κινητή μονάδα επεξεργασίας ΑΕΚΚ για όλο το νησιωτικό σύμπλεγμα.

Υπάρχει εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων στη Σκόπελο, ενώ είναι σχεδόν έτοιμη να λειτουργήσει η ΕΕΛ του Κλήματος. Αντίθετα, στη Γλώσσα υπάρχει σοβαρό πρόβλημα αποχέτευσης. Οι περισσότεροι οικισμοί δεν είναι συνδεδεμένοι με το αποχετευτικό δίκτυο και λειτουργούν με σηπτικούς – απορροφητικούς βόθρους.

Υπάρχει πρόβλημα στους υδάτινους πόρους λόγω υπεράντλησης των υπόγειων υδροφορέων και παρατηρούνται φαινόμενα υφαλμύρωσης. Η αυξημένη ζήτηση κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες έχει οδηγήσει στη διάνοιξη γεωτρήσεων χωρίς σχεδιασμό, ενώ και η ύπαρξη βόθρων δημιουργεί κινδύνους ρύπανσης του υδροφόρου ορίζοντα. Ωστόσο, το νερό του νησιού γενικά θεωρείται αρκετά καλό ποιοτικά και είναι πόσιμο. Λόγω ασβεστολιθικών πετρωμάτων είναι σκληρό, εντός όμως των προδιαγραφών, χωρίς φαινόμενα νιτρορύπανσης λόγω περιορισμένης χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

Κατολισθήσεις στο νησί έχουν σημειωθεί τόσο λόγω της φυσικής διαδικασίας εδαφικών θραύσεων, όσο και λόγω έντονων βροχοπτώσεων αλλά και σεισμών κατά το παρελθόν. Το μεγαλύτερο πρόβλημα κατολισθήσεων εντοπίζεται στον παλιό οικισμό του Κλήματος, και για αυτό τον λόγο ο οικισμός έχει μεταφερθεί. Ωστόσο φαινόμενα κατολισθήσεων έχουν σημειωθεί και εντός της Χώρας της Σκοπέλου αλλά και στις περιοχές Γλώσσα, Γλυφονέρι και Στάφυλο.

Οι φυσικοί πόροι του νησιού απειλούνται από υπερεκμετάλλευση, κυρίως από τις τουριστικές δραστηριότητες (π.χ. το έλος της Μηλιάς που έχει επιχλωματωθεί σε μεγάλο βαθμό και έχει εκχερσωθεί με στόχο την τουριστική ανάπτυξη της παραλίας και την οικιστική ανάπτυξη). Η συνεχής διάνοιξη δρόμων και μονοπατιών αποτελεί απειλή για τα οικοσυστήματα και τους βιοτόπους της περιοχής, ενώ από τις λιμενικές υποδομές παρατηρούνται και αλλοιώσεις των ακτών (π.χ. στην ακτή στο Έλος όπου κατασκευάστηκε μαρίνα χωρίς ακτομηχανική μελέτη). Τέλος, η ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας είναι ανύπαρκτη στο νησί.

Αλόνησος

Η Αλόνησος είναι ένα από τα λιγότερο αναπτυγμένα νησιά των Βορείων Σποράδων. Η χωρική της θέση (το ανατολικότερο και πιο μακρινό από την ηπειρωτική Ελλάδα νησί των Βορείων Σποράδων) έχει άμεσο αντίκτυπο στην σημερινή εικόνα ανάπτυξής της. Το νησί της Αλοννήσου έχει έκταση 64,20 τ. χλμ. Ανατολικά της Αλοννήσου βρίσκεται ένα εκτεταμένο

νησιωτικό σύμπλεγμα, μικρότερων νησίδων και ερημόνησων, τα οποία διοικητικά ανήκουν στο Δήμο Αλοννήσου.

Το νησί βρίσκεται Ανατολικά της Σκοπέλου (χωρίζεται από αυτή με διάυλο πλάτους 1,5 ν.μ., όπου βρίσκονται και δύο μικρές νησίδες, ο Άγιος Γεώργιος και το Μικρό. Ανατολικά της Αλοννήσου βρίσκεται η νήσος Περιστέρα, η οποία στο βόρειο άκρο της απέχει από την νήσο Αλόνησο μόνο 300 μέτρα. Κοντά στην Αλόνησο, εκτός από τη νήσο Περιστέρα, βρίσκεται και ένα πλήθος μικρότερων νησιών. Η νήσος Κυρά Παναγιά (Πελαγονήσι) βρίσκεται βορειοανατολικά της Αλοννήσου σε απόσταση 6,5 χλμ. και γύρω της υπάρχουν 5 νησίδες, (Πελέρισα, Παππούς, Κουμπί, Πράσο, Μέλισσα, Σφήκα). Η νήσος Γιούρα βρίσκεται βορειοανατολικά της Κυρά Παναγιάς σε απόσταση 4 χλμ.. Σε απόσταση 17 χλμ. από την Αλόνησο βρίσκεται μια συστάδα νησιών (Κόρακας, Σκαντίλι, Στρογγυλό και άλλα μικρότερα), το μεγαλύτερο των οποίων είναι η νήσος Σκάτζουρα. Στο ανατολικότερο σημείο των Β. Σποράδων και σε απόσταση 19 χλμ. από την Κυρά Παναγιά βρίσκεται η νήσος Πιτέρι, που αποτελεί και το καταφύγιο για την μεσογειακή φώκια. Τέλος, στο βορειότερο σημείο και σε απόσταση 29 χλμ. από την Αλόνησο βρίσκεται η νήσος Ψαθούρα με τον δορυφόρο της, τη νήσο Μυίγα.

Η μορφολογία του εδάφους του νησιού είναι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό ορεινή. Το ανάγλυφο της Αλοννήσου είναι ομαλό με ψηλότερη κορυφή το Κουβούλι (+493μ.), χαρακτηρίζεται από σειρά λόφων και χαμηλούς ορεινούς όγκους, ενώ οι ακτές είναι απότομες στα βόρεια, βορειοανατολικά και βορειοδυτικά και ομαλές στα νότια και νοτιοανατολικά, όπου αποτελούν κατάληξη μικρών επίπεδων πεδιάδων και κοιλάδων. Το σχετικά χαμηλό υψόμετρο των ορεινών περιοχών του νησιού το κάνει προσιτό στους πεζοπόρους και έχουν αναπτυχθεί αρκετά μονοπάτια που προσφέρουν ευκαιρία για ανάπτυξη του οικοτουρισμού.

Το νησί περιλαμβάνει μικρά οικιστικά σύνολα και μεγάλες έρημες δασικές εκτάσεις ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς, που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του της έκτασής του. Ο Δήμος αποτελείται από ένα Δημοτικό Διαμέρισμα, το Δ.Δ. Αλοννήσου, στο οποίο υπάγονται 18 οικισμοί, εκ των οποίων οι 4 είναι οριοθετημένοι (Πατητήρι, Βότση, Χώρα και Στενή Βάλα). Έδρα του Δήμου και λιμάνι του νησιού είναι ο οικισμός Πατητήρι. Οι οικισμοί του Δήμου Αλοννήσου χαρακτηρίζονται, λόγω του πληθυσμιακού μεγέθους, ως αγροτικοί. Ωστόσο, ανήκει ήδη στην κατηγορία των περιοχών που εμφανίζουν έντονες τάσεις ανάπτυξης και κατά συνέπεια προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης.

Η ανάπτυξη των οικισμών του νησιού και ιδιαίτερα του Πατητηριού, που ήρθε να αντικαταστήσει αρχικά τον παραδοσιακό οικισμό της Χώρας μετά την καταστροφή του από τους σεισμούς του 1965, καταλήγει σε έναν μάλλον άναρχο τρόπο δόμησης με εμφανή την έλλειψη σχεδιασμού. Σε ορισμένους οικισμούς όπως ο αυτός του Βότση το πρόβλημα είναι ακόμη πιο έντονο καθώς ο άναρχος τρόπος δόμησης συνδυάζεται με την πυκνή δόμηση και επιδεινώνει την αισθητική του τοπίου.

Το νησί διαθέτει εκσυγχρονισμένο οδικό δίκτυο σε αρκετά μεγάλο ποσοστό. Κυκλοφοριακά προβλήματα στο νησί παρατηρούνται κυρίως τους θερινούς μήνες κατά την άφιξη και αναχώρηση οχηματαγωγών πλοίων στο λιμάνι. Ωστόσο, η στάθμευση ικανοποιείται επαρκώς από τους ειδικούς χώρους που έχει παραχωρήσει ο Δήμος στην προβλήτα του λιμανιού.

Στην Αλόνησο οι δασωμένες περιοχές είναι στο σύνολο 54,5 χιλιάδες στρέμματα και περιλαμβάνει όχι μόνο δενδρώδεις αλλά και θαμνώδεις δασικές εκτάσεις, που καλύπτουν το 42,13% της συνολικής έκτασης του νησιού.

Το νησί διαθέτει μια σειρά από ακτές ιδιαίτερου αισθητικού κάλλους που διαθέτουν εξαιρετική ποιότητα υδάτων, βάσει των ελέγχων που πραγματοποιεί το ΥΠΕΚΑ σε ετήσια βάση. Όπως προαναφέρθηκε, η περιοχή της Αλονήσου είναι προστατευόμενη και έχει συμπεριληφθεί εξ' ολοκλήρου στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 και τους βιότοπους CORINE. Ως εκ τούτου, στο νησί επικρατεί αυστηρό καθεστώς επιτήρησης με απαγόρευση δραστηριοτήτων όπως η αλιεία. Επομένως, το φυσικό περιβάλλον της περιοχής διατηρείται σε καλή κατάσταση και χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερης οικολογικής, πολιτιστικής και αισθητικής αξίας τόσο σε τοπικό, εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο (οικότοποι σπάνιας χλωρίδας, βιότοποι με σημαντικά είδη πανίδας, γεωμορφολογικές διαπλάσεις, με υποβρύχια, παραθαλάσσια και χερσαία σπήλαια βιολογικής, πολιτιστικής και αισθητικής σπουδαιότητας, κ.ά.). Ο βασικότερος κίνδυνος για τα θαλάσσια ύδατα της περιοχής είναι η ρύπανση από τα πλοία και τα σκάφη αναψυχής που κινούνται σε αυτήν.

Η Αλόνησος διαθέτει πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο και είναι από τα πλουσιότερα σε υδατικούς πόρους νησιά του Αιγαίου. Ωστόσο οι χείμαρροι του νησιού είναι περιορισμένης έκτασης και με πλούσια υδροφορία μόνο κατά την περίοδο έντονων βροχοπτώσεων. Τα φαινόμενα είναι πολύ περιορισμένα και χωρίς ιδιαίτερη αξία αφού η απορροή καταλήγει στη θάλασσα. Οι υδατικοί πόροι του νησιού κινδυνεύουν από την υπεράντληση, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες που η ζήτηση είναι αυξημένη.

Οι πυρκαγιές, η κτηνοτροφική εκμετάλλευση και ιδιαίτερα η υπερβόσκηση, οι γεωργικές καλλιέργειες που ασκούνται κυρίως σε επικλινή εδάφη λόγω του γεωμορφολογικού ανάγλυφου της περιοχής, οι πιέσεις για τη δημιουργία γεωργικών εκτάσεων, είναι παράγοντες που έδρασαν επί μακρών χρονικό διάστημα και συνεχίζουν να δρουν (πλην των πιέσεων για την αύξηση της γεωργικής γης), ασκώντας δυσμενείς επιδράσεις επί των εδαφικών πόρων της περιοχής. Η διάβρωση είναι η μεγαλύτερη απειλή των εδαφών της περιοχής, που σε συνδυασμό με τις επικρατούσες κλιματικές συνθήκες έχουν υποβαθμιστεί σε μεγάλο βαθμό και σε αρκετές θέσεις. Μεγαλύτερο πρόβλημα εμφανίζεται στις Νήσους Κυρά – Παναγιά, Σκάντζουρα, στην Ν. Αλόνησο και στην Περιστερά, από την έντονη άσκηση της βόσκησης (υπερβόσκηση) και τις πυρκαγιές που έλαβαν χώρα κατά το παρελθόν. Η υποβάθμιση σε κάποιες περιπτώσεις θεωρείται μη αναστρέψιμη λόγω της εξαιρετικά αργής διεργασίας σχηματισμού του εδάφους.

Για την πρόληψη και αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων έχει προταθεί η εκπόνηση μελετών και κατασκευή έργων δασοτεχνικής διευθέτησης ορεινών λεκανών, με σκοπό την μείωση της παραγωγής φερτών υλικών, τον έλεγχο των εστιών χειμαρρικής και της περαιτέρω υποβάθμισης του εδάφους των ορεινών λεκανών, την αποτελεσματική διαχείριση του απορρέοντος ύδατος, κλπ. Τέτοιες περιοχές που χρήζουν προστασίας είναι οι χείμαρροι στις περιοχές Καλαμάκι, Στενή Βάλλα και Βότση οι οποίοι δημιουργούν έντονα προβλήματα στους κατάντη ομώνυμους οικισμούς από τους οποίους διέρχονται, ο χείμαρρος που εκβάλλει στον όρμο Λεφτός Γυαλός που έχει δημιουργήσει αρκετά προβλήματα πλημμυρών στις κατάντη ακτές (κυρίως την τελευταία περίοδο) και ο χείμαρρος στον οποίο εκτελείται το έργο της Λιμνοδεξαμενής στην περιοχή της Ν. Αλονήσου προκειμένου να εξασφαλιστεί η ποιοτική, ποσοτική και μακροχρόνια λειτουργία αυτής.

Στο νησί καταγράφεται μόλις ένας υγρότοπος στην περιοχή του Αγ. Δημητρίου, ο οποίος κατά τους μήνες μεγάλης απορροής συγκεντρώνει διάφορα ενδημικά είδη πανίδας. Όμως ο εποχιακός χαρακτήρας και το μικρό μέγεθος του υγροτόπου δεν επιτρέπουν στην ένταξή του στο δίκτυο προστασίας της ορνιθοπανίδας RAMSAR.

Το δίκτυο ύδρευσης του νησιού καλύπτει μεγάλο μέρος των οικισμών, με κάποιες εξαιρέσεις στο βόρειο τμήμα που εξυπηρετούνται από δεξαμενές ή γεωτρήσεις. Το υπάρχον δίκτυο είναι παλιό και αρκετά τμήματά του χρειάζονται αντικατάσταση.

Το αποχετευτικό δίκτυο ομβρίων καλύπτει μικρό μέρος του νησιού και κύριος αποδέκτης είναι η θάλασσα. Στο νησί δεν υπάρχει εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων και για τα

οικιακά απόβλητα η αποχέτευση γίνεται με απορροφητικούς βόθρους. Μόνο οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες διαθέτουν ιδιωτικές ΕΕΛ για την διαχείριση των αποβλήτων τους. Το ΠΕΣΔΑ Θεσσαλίας προβλέπει τη δημιουργία ΕΕΛ που θα καλύψει τη Χώρα της Αλοννήσου και τις περιοχές Βότση και Πατητήρι. Το έργο βρίσκεται στη φάση εκπόνησης των απαραίτητων μελετών.

Το νησί διαθέτει ΧΥΤΑ στην περιοχή «Μιζάκι Ρέμα», η διάρκεια ζωής του οποίου το 2014 υπολογίστηκε σε 23 έτη. Ο χώρος του Χ.Υ.Τ.Α. βρίσκεται σε ορεινή περιοχή του νησιού, μακριά από οικισμούς, καλλιέργειες και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις.

Υπάρχει ανακύκλωση απορριμμάτων στο νησί από το 2013 (μπλε κάδοι), ενώ ταυτόχρονα λειτουργούν τα συστήματα Ανακύκλωση Συσκευών Α.Ε. και Φωτοκύκλωση Α.Ε. Στόχος του ΠΕΣΔΑ Θεσσαλίας για την Π.Ε. Σποράδων είναι το 50% των υπολειπόμενων σύμμεικτων ΑΣΑ να οδηγείται προς ταφή. Το ΠΕΣΔΑ Θεσσαλίας προβλέπει επιπλέον τη δημιουργία πράσινου σημείου στο νησί, χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών (χαρτί, γυαλί, μέταλλα και πλαστικό), μονάδα κομποστοποίησης βιοαποβλήτων στα πλαίσια κατασκευής μονάδας επεξεργασίας ΑΣΑ και κινητή μονάδα επεξεργασίας ΑΕΚΚ για όλο το νησιωτικό σύμπλεγμα.

Τέλος, οι ενεργειακές ανάγκες του νησιού καλύπτονται από υποθαλάσσιο αγωγό, ενώ δεν υπάρχει καμία μορφή ΑΠΕ στην περιοχή. Η ανάπτυξη ΑΠΕ στην περιοχή χρειάζεται προσεκτικό σχεδιασμό, καθώς στις περιοχές προστασίας της φύσης δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση σταθμών ΑΠΕ (Ν. 1650/86). Η χωροθέτηση εγκαταστάσεων ΑΠΕ μπορεί να γίνει μόνο στις περιοχές της ζώνης Β' του ΕΘΠΑΒΣ.

Ο πίνακας που ακολουθεί συνοψίζει την περιβαλλοντική κατάσταση στα νησιά των Β. Σποράδων.

Πίνακας 8: Αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης στα νησιά των Β. Σποράδων

	ΣΚΙΑΘΟΣ	ΣΚΟΠΕΛΟΣ	ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ
Πολεοδομικός Σχεδιασμός	Γ.Π.Σ. (χρήζει αναθεώρησης) Έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού (συγκρούσεις χρήσεων γης, άναρχη δόμηση) Έλλειψη οργανωμένων τουριστικών, εμπορικών και βιοτεχνικών	Γ.Π.Σ. (χρήζει αναθεώρησης) Άναρχη και διάχυτη δόμηση Διάρρηξη των ορίων των οικισμών Ακαλαίσθητα κτίσματα	Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. Μικρά οικιστικά σύνολα με έντονες τάσεις ανάπτυξης και προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης Φαινόμενα άναρχης δόμησης σε κάποιους οικισμούς

	ΣΚΙΑΘΟΣ	ΣΚΟΠΕΛΟΣ	ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ
	<p>υποδοχέων</p> <p>Διάχυση δόμησης προς επεκτάσεις εκτός σχεδίου</p> <p>Το Περιφερειακό Σχέδιο Θεσσαλίας και το Ειδικό Χωροταξικό Τουρισμού προβλέπουν υπερκείμενο σχεδιασμό για την περιοχή μελέτης</p>		
Οριοθετημένοι Οικισμοί	-	Γλώσσα, Λουτράκι, Νέο Κλήμα, Αγνώντας, Πάνορμος, Στάφυλος	Αλόνησος, Βότση, Πατητήρι, Στενή Βάλα
Κτηματολόγιο	✓	Ξεκινάει άμεσα	✓
Κοινόχρηστοι Χώροι Οικισμών			
Οδικό Δίκτυο Οικισμών	<p>Κυκλοφοριακά προβλήματα στο χώρο του επιβατικού λιμένα κυρίως κατά την θερινή περίοδο</p> <p>Απουσία οργανωμένων χώρων στάθμευσης</p> <p>Προβληματικό ως προς την κατάσταση του οδοστρώματος</p>	Διανοίξεις και οδοστρώσεις από ιδιώτες χωρίς σχεδιασμό	<p>Κυκλοφοριακά προβλήματα στο χώρο του επιβατικού λιμένα κυρίως κατά την θερινή περίοδο</p> <p>Ικανοποιητικοί χώροι στάθμευσης</p>
ΧΥΤΑ	<p>✓</p> <p>Ο νέος ΧΥΤΑ του Δ. Σκιάθου στην βορειοδυτική πλευρά του νησιού θα εξυπηρετεί ολόκληρο το νησί</p>	<p>✓</p> <p>Ο ΧΥΤΑ παρουσιάζει κατασκευαστικά προβλήματα</p>	<p>✓</p>
Ανακύκλωση	<p>Σύμβαση με Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης - Ανακύκλωσης Α.Ε.</p> <p>Ανακύκλωση Συσκευών Α.Ε. και Φωτοκύκλωση Α.Ε.</p>	<p>Μικρή κλίμακα</p> <p>Δεν υπάρχουν αδειοδοτημένοι χώροι ανακύκλωσης</p>	<p>Μπλε κάδοι</p> <p>Ανακύκλωση Συσκευών Α.Ε. και Φωτοκύκλωση Α.Ε.</p>
Αποχετευτικό Δίκτυο	<p>Παλαιωμένο σύστημα αποχέτευσης</p> <p>Δεν καταλήγει όλο το</p>	<p>Σοβαρό πρόβλημα στη Γλώσσα</p>	<p>Απορροφητικοί βόθροι για τα οικιακά</p>

	ΣΚΙΑΘΟΣ	ΣΚΟΠΕΛΟΣ	ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ
	<p>δίκτυο στη δημοτική μονάδα ΕΕΛ ή σε μικρότερους βιολογικούς</p> <p>Έγκριση ΜΠΕ το 2017 για την επέκταση του βιολογικού καθαρισμού Κουκουναριών Σκιάθου και των δικτύων αποχέτευσης παραλιακής ζώνης στις περιοχές Κουκουναριών και Τρούλου</p>		απόβλητα
Βιολογικός Καθαρισμός	<p>√</p> <p>Προβληματική διάθεση υγρών αποβλήτων ξενοδοχείων, καταλυμάτων και επιχειρήσεων εστίασης, αναψυχής</p> <p>Μικρός χρόνος ζωής υπάρχουσας μονάδας</p> <p>Έγκριση επέκτασης ΕΕΛ Κουκουναριών και πρόβλεψη για κατασκευή νέας μονάδας στην Αγ. Παρασκευή</p>	<p>√</p> <p>Οι περισσότεροι οικισμοί δεν είναι συνδεδεμένοι με το αποχετευτικό δίκτυο και την μονάδα ΕΕΛ</p>	<p>-</p> <p>Μόνο οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες διαθέτουν ιδιωτικές ΕΕΛ</p> <p>Η μονάδα ΕΕΛ του νησιού βρίσκεται στη φάση υλοποίησης των μελετών</p>
Δίκτυο Ύδρευσης	Χρήζει βελτιώσεων και επεκτάσεων		Παλαιότητα δικτύου Χρήζει βελτιώσεων και επεκτάσεων
Ποιότητα Υδάτων	<p>Πολύ καλή</p> <p>Κίνδυνοι:</p> <p>Υπεράντληση υπόγειων υδροφορέων</p> <p>Υφαλμύρωση</p>	<p>Πολύ καλή</p> <p>Κίνδυνοι:</p> <p>Υπεράντληση υπόγειων υδροφορέων - υφαλμύρωση</p> <p>Χωρίς φαινόμενα νιτρορύπανσης</p>	<p>Πολύ καλή</p> <p>Κίνδυνοι:</p> <p>Υπεράντληση υπόγειων υδροφορέων - υφαλμύρωση</p>
Ποιότητα Θαλασσινών Υδάτων	<p>Σε καλή κατάσταση</p> <p>Κίνδυνοι από πλοία και σκάφη αναψυχής και από αυξημένες τουριστικές</p>	<p>Σε καλή κατάσταση (προστατευόμενη περιοχή)</p> <p>Σημειακές πηγές ρύπανσης, κυρίως</p>	<p>Σε καλή κατάσταση (προστατευόμενη περιοχή)</p> <p>Κίνδυνοι από πλοία και σκάφη αναψυχής</p>

	ΣΚΙΑΘΟΣ	ΣΚΟΠΕΛΟΣ	ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ
	δραστηριότητες	στους λιμένες	
Υποσκαφές Παράλιων Περιοχών		Αλλοιώσεις των ακτών από έργα χωρίς να προηγηθεί ακτομηχανική μελέτη	
Ποιότητα Αέρα	Στην περιοχή μελέτης όπως και στην ευρύτερη περιοχή δεν υπάρχουν διαθέσιμες μετρήσεις για την εκτίμηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας Δεδομένης της απουσίας βιομηχανικών και αστικών δραστηριοτήτων, της πλούσιας βλάστησης και του καθεστώτος προστασίας η ποιότητα του αέρα στην περιοχή θεωρείται καλή		
Κατολισθήσεις	<p>√</p> <p>Κυρίως στις περιοχές Αγ. Παρασκευή και Τρούλλος λόγω εκτεταμένων εκσκαφών καθ' υπέρβαση οικοδομικών αδειών ή και αυθαίρετα</p>	<p>√</p> <p>Κυρίως στον παλαιό οικισμό του Κλήματος, αλλά και στη Χώρα της Σκοπέλου, στη Γλώσσα, το Γλυφονέρι και το Στάφυλο, ως αποτέλεσμα φυσικής εδαφικής θραύσης, σεισμών και βροχοπτώσεων</p>	<p>√</p> <p>Διάβρωση εδαφών από πυρκαγιές, κτηνοτροφική εκμετάλλευση, υπερβόσκηση και γεωργικές καλλιέργειες</p> <p>Μεγαλύτερο πρόβλημα στις Νήσους Κυρά – Παναγιά, Σκάντζουρα, στην Ν. Αλόνησο και στην Περιστέρα</p>
Κίνδυνος Πλημμύρων	<p>Αυξημένος κίνδυνος:</p> <p>Καταπάτηση ρεμάτων</p> <p>Μη τήρηση των απαιτούμενων αποστάσεων κατά τη δόμηση</p> <p>Μη οριοθέτηση ρεμάτων</p> <p>Φαινόμενα επιχώσεων με υλικά εκσκαφών</p>	<p>Αυξημένος κίνδυνος:</p> <p>Μη οριοθέτηση ρεμάτων</p> <p>Τήρηση των απαιτούμενων αποστάσεων μόνο εντός οικισμών</p> <p>Έλλειψη μέριμνας για τη διαχείρισή τους</p>	<p>Αυξημένος κίνδυνος λόγω υποβάθμισης του εδάφους των ορεινών λεκανών</p>
Αντιπλημμυρικά Έργα	<p>Έλλειψη αντιπλημμυρικής θωράκισης</p> <p>Γίνονται μελέτες έργων αντιπλημμυρικής προστασίας για τους χειμάρρους του νησιού</p>	<p>Έλλειψη αντιπλημμυρικής θωράκισης</p> <p>Δεν υπάρχει ιδιαίτερη πρόβλεψη για αντιπλημμυρικά έργα στο ΓΠΣ</p>	<p>Έχει προταθεί η εκπόνηση μελετών και κατασκευή έργων δασοτεχνικής διευθέτησης ορεινών λεκανών</p>
Δασικές Εκτάσεις	47,97%	Πάνω από 49%	42,13%

	ΣΚΙΑΘΟΣ	ΣΚΟΠΕΛΟΣ	ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ
	Ελλιπές σύστημα διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος	Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών δημιουργεί προβλήματα στη διαχείρισή τους	Σε καλή κατάσταση και με καλό ρυθμό φυσικής αναγέννησης
Πυρκαγιές	✓	✓	✓
Αναδασώσεις	✓	✓	✓
	Αν και τα πευκοδάση που καλύπτουν τις Β. Σποράδες παρουσιάζουν μεγάλη ταχύτητα φυσικής αναγέννησης, και στα τρία νησιά εκτελούνται αναδασώσεις και δενδροφυτεύσεις σε καμένες δασικές εκτάσεις		
Φυσικοί Πόροι – Προστατευόμενες Περιοχές	Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, προστατευόμενο από διεθνείς συμβάσεις και δίκτυα		
	Υποβάθμιση περιβαλλοντικών πόρων Απρογραμμάτιστη στο χώρο οικιστική και τουριστική ανάπτυξη που αυξάνει τα σημεία εκροών ρύπανσης Υπερεκμετάλλευση πόρων από τουριστικές δραστηριότητες, οριακή φέρουσα ικανότητα	Υπερεκμετάλλευση πόρων από τουριστικές δραστηριότητες	Υπερεκμετάλλευση πόρων από τουριστικές δραστηριότητες
ΑΠΕ	- (Υπάρχει πρόβλεψη στο ΓΠΣ αλλά με ελλιπή σχεδιασμό)	- (Υπάρχει πρόβλεψη στο ΓΠΣ)	- Στις περιοχές προστασίας της φύσης δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση σταθμών ΑΠΕ (Ν. 1650/86). Η χωροθέτηση εγκαταστάσεων ΑΠΕ μπορεί να γίνει μόνο στις περιοχές της ζώνης Β' του ΕΘΠΑΒΣ
Πολιτιστικοί Πόροι	Προβληματική ανάδειξη, έλλειψη σήμανσης και σύνδεσης με περιβαλλοντικούς πόρους Ανάγκη καλύτερης αξιοποίησης, διατήρησης και προστασίας των πολιτιστικών πόρων		

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία, 2018

Υλοποιημένα Έργα

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει υλοποιήσει και συνεχίζει να υλοποιεί πληθώρα έργων για την βελτίωση των υποδομών και περιβάλλοντος στην περιοχή μελέτης. Μόνο κατά την τελευταία διετία στις Β. Σποράδες έχουν υλοποιηθεί:

Δήμος Σκιάθου:

- Αποκατάσταση κτιρίων, βελτίωση κτιριακών υποδομών και του περιβάλλοντος χώρου αυτών
- Βελτιώσεις οδοστρώματος (π.χ. στις περιοχές Ξάνεμος και Τρούλος)
- Αντικατάσταση τμήματος του εσωτερικού δικτύου ύδρευσης στη Χώρα της Σκιάθου
- Διασύνδεση υδρευτικών γεωτρήσεων με δεξαμενή νερού ύδρευσης
- Αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων, πλατειών και παιδικών χαρών
- Βελτίωση αθλητικών εγκαταστάσεων (π.χ. στέγαση του παλαιού γηπέδου μπάσκετ στο χώρο του δημοτικού σταδίου Σκιάθου)
- Μελέτες έργων αντιπλημμυρικής προστασίας σε χειμάρρους του νησιού

Πίνακας 7: Έργα ΕΣΠΑ στο Δήμο Σκιάθου ανά Θεματική Ενότητα

	Προϋπ/σμός (€)	Συμβάσεις (€)	Πληρωμές (€)
 Ανταγωνιστικότητα <i>Μικρομεσαίων</i> <i>Επιχειρήσεων (ΜΜΕ)</i>	1.606.898	1.606.898	0
Ανάπτυξη <i>επιχειρήσεων</i>	1.464.862	1.464.862	0
Παραγωγική <i>επένδυση</i>	142.036	142.036	0
 Απασχόληση	25.000	25.000	6.643
<i>Πρόωθηση της</i> <i>διατηρήσιμης και</i> <i>ποιοτικής</i> <i>απασχόλησης και</i> <i>στήριξη της</i> <i>κινητικότητας του</i> <i>εργατικού</i> <i>δυναμικού</i>	25.000	25.000	6.643
 Κοινωνική Ένταξη	1.567.298	1.567.298	1.540.874
<i>Κοινωνική και</i> <i>εκπαιδευτική</i> <i>υποδομή και</i> <i>υποδομή</i> <i>υγειονομικής</i> <i>περίθαλψης και</i> <i>συναφείς</i> <i>επενδύσεις</i>	1.567.298	1.567.298	1.540.874

Πηγή: <http://anaptyxi.gov.gr/Default.aspx>

Δήμος Σκοπέλου

- Ανακατασκευή καλντεριμίων στη χώρα της Σκοπέλου και στη Γλώσσα
- Αντικατάσταση τμήματος του δικτύου ύδρευσης του νησιού
- Αντικατάσταση κεντρικών καταθλιπτικών αγωγών ύδρευσης
- Αναπλάσεις και ηλεκτροφωτισμός στο Νέο Κλήμα
- Αναπλάσεις περιοχών στο Δ. Σκοπέλου
- Βελτίωση υπάρχοντων και κατασκευή νέων αθλητικών εγκαταστάσεων
- Μελέτη για την αποκατάσταση ζημιών στο επαρχιακό δίκτυο Σκοπέλου – Γλώσσας
- Περιβαλλοντική αδειοδότηση για αποκατάσταση κατολισθήσεων στην επαρχιακή οδό Σκοπέλου – Γλώσσας
- Αποκατάσταση ζημιών που προκλήθηκαν από έντονα καιρικά φαινόμενα

Πίνακας 8: Έργα ΕΣΠΑ στο Δήμο Σκοπέλου ανά Θεματική Ενότητα

	Προϋπ/σμός.(€)	Συμβάσεις.(€)	Πληρωμές.(€)
 Ανταγωνιστικότητα Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ)	761.315	761.315	0
Ανάπτυξη επιχειρήσεων	662.040	662.040	0
Παραγωγική επένδυση	99.275	99.275	0
 Προστασία Περιβάλλοντος	320.567	319.640	199.473
Περιβάλλον	320.567	319.640	199.473
 Απασχόληση	104.452	104.452	16.757
Πρώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	104.452	104.452	16.757
 Κοινωνική Ένταξη	112.320	112.320	37.176
Προαγωγή της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και τυχόν διακρίσεων	112.320	112.320	37.176

Πηγή: <http://anaptyxi.gov.gr/Default.aspx>

Δήμος Αλοννήσου

- Ασφαλτοστρώσεις και βελτιώσεις του οδικού δικτύου
- Διαμόρφωση χώρων στάθμευσης (στη Χώρα της Αλοννήσου)
- Ήδη έχει δρομολογηθεί το έργο κατασκευής δικτύου αποχέτευσης και ακαθάρτων και η δημιουργία εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών Πατητηρίου και Βότση.

Πίνακας 9: Έργα ΕΣΠΑ στο Δήμο Αλοννήσου ανά Θεματική Ενότητα

	Προϋψισμός (€)	Συμβάσεις (€)	Πληρωμές (€)
 Ανταγωνιστικότητα Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ)	150.727	150.727	0
Ανάπτυξη επιχειρήσεων	150.727	150.727	0
 Προστασία Περιβάλλοντος	119.536	0	0
Περιβάλλον	119.536	0	0
 Απασχόληση	25.000	25.000	0
Προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	25.000	25.000	0
 Κοινωνική Ένταξη	112.320	112.320	32.248
Προαγωγή της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και τυχόν διακρίσεων	112.320	112.320	32.248
 Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση	877.558	877.558	852.888
Κοινωνική και εκπαιδευτική υποδομή και υποδομή υγειονομικής περίθαλψης και συναφείς επενδύσεις	877.558	877.558	852.888

Πηγή: <http://anaptyxi.gov.gr/Default.aspx>

Πέραν των ανωτέρω, σε επίπεδο Περιφέρειας και Δήμων σε τακτά χρονικά διαστήματα υλοποιούνται έργα καθαρισμού υδατορεμάτων, συντηρήσεις κτιρίων και δικτύου ηλεκτροφωτισμού, συντήρηση οδικού δικτύου (σήμανση, στηθαία ασφάλειας, διαγράμμιση, κοπή βλάστησης των πρανών), συντήρηση δημοτικού στόλου οχημάτων, κ.ά.

Στον αγροτικό τομέα η Περιφέρεια Θεσσαλίας πραγματοποίησε, και συνεχίζει να πραγματοποιεί, ποιοτικούς και φυτοϋγειονομικούς ελέγχους, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία των καλλιεργούμενων φυτών, η καταλληλότητα των μεταποιητικών εγκαταστάσεων και γενικά να προστατευθεί η ποιότητα των αγροτικών προϊόντων. Ταυτόχρονα, δόθηκαν επιδοτήσεις σε βιοκαλλιεργητές, με σκοπό την προστασία των φυσικών πόρων, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αειφόρο ανάπτυξη.

Επιπλέον, το αρμόδιο τμήμα της Περιφέρειας συγκαλεί κάθε χρόνο το Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας ώστε να επικαιροποιεί τα Μνημόνια Ενεργειών για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών (δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες, χιονοπτώσεις, σεισμοί).

Το τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας διενεργεί ελέγχους και αυτοψίες για θέματα σχετικά με άδειες χρήσης νερού, τα ρέματα, τις γεωτρήσεις, σχετικές καταγγελίες, κλπ.

Επιπλέον, η Περιφέρεια έχει συμμετάσχει ως εταίρος σε πληθώρα ευρωπαϊκών προγραμμάτων με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Ενδεικτικά αναφέρονται το Eufofinet για αξιοποίηση των ήδη δοκιμασμένων σωστών πρακτικών στον τομέα των δασικών πυρκαγιών, το Mild Home για εξοικονόμηση ενέργειας σε κατοικίες, το Pays.Med.Urban για την αειφορία των αστικών περιοχών, το Sigma4water για την αποκατάσταση, διαχείριση και αξιοποίηση λιμνών και υγροτόπων, το Smart water για τη διαχείριση των πλημμυρών, κ.ά. Η ανταλλαγή εμπειριών και πρακτικών μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων με άλλες χώρες, ενισχύει τις γνώσεις και την ετοιμότητα των αρμόδιων φορέων στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και των φυσικών καταστροφών.

Τέλος, σε περιβαλλοντικό επίπεδο η Περιφέρεια Θεσσαλίας διοργανώνει επίσης δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, όπως καθαρισμός ακτών, μονοπατιών, κλπ.

Υποχρεώσεις που απορρέουν από το Χωροταξικό Σχεδιασμό

Οι Β. Σποράδες αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας, με το οικιστικό κέντρο της Σκιάθου να ξεχωρίζει στο σύνολο του νησιωτικού συμπλέγματος. Το Πρόγραμμα Δράσης του χωροταξικού σχεδίου 2014 – 2031 της Περιφέρειας Θεσσαλίας περιλαμβάνει αρκετά έργα και δράσεις τόσο για τη βελτίωση των υποδομών της περιοχής μελέτης, όσο και για την αξιοποίηση και ανάδειξη των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενές περιβάλλοντος, κλπ. Αυτά τα έργα και δράσεις είναι:

- Εκπόνηση και ολοκλήρωση Σχεδίων Διαχείρισης των περιοχών που υπάγονται στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών του Ν. 3937/2011 της Βιοποικιλότητας. Όπως προαναφέρθηκε η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει αρκετά τοπία εθνικής αξίας που προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις, και ο σχεδιασμός θα πρέπει να γίνεται προσεκτικά, ώστε αφ' ενός να αξιοποιηθούν αυτές οι περιοχές τουριστικά με την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού και αφ' ετέρου να διασφαλιστεί η προστασία και βιωσιμότητά τους. Η ολοκλήρωση της οριοθέτησης

και η ορθή διαχείριση των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών αποτελεί απόλυτη προτεραιότητα.

- Επιτάχυνση διαδικασιών εκπόνησης των σχετικών μελετών και θεσμοθέτησης ΤΧΣ/ΠΜ/ΠΣΕ του ν. 4447/2016, στους Δήμους των οικιστικών κέντρων 4ου και άνω επιπέδου. Στην περιοχή μελέτης οικισμοί 4^{ου} επιπέδου είναι η Σκόπελος και το Πατητήρι, ενώ οι μικρότεροι οικισμοί είναι 5^{ου} επιπέδου. Η προώθηση του σχεδιασμού σε επίπεδο ΤΧΣ σε αυτούς τους οικισμούς στοχεύει στον έλεγχο και συντονισμό των βασικών κατηγοριών χρήσεων γης και στην αποφυγή συγκρούσεων. Επιπλέον, ο σχεδιασμός πρέπει να περιορίσει δραστικά την εκτός σχεδίου δόμηση, όπου προβλέπει επεκτάσεις να θέσει αυστηρούς όρους για εκτός σχεδίου δόμηση μέχρι την έγκριση των απαιτούμενων μελετών, αλλά και να λάβει υπόψη τη δυνατότητα χωροθέτησης οργανωμένων υποδοχέων τουριστικών δραστηριοτήτων, ώστε να εξομαλυνθούν οι συγκρούσεις χρήσεων γης και οι οχλήσεις που δημιουργούνται στους οικισμούς των νησιών.
- Ανάδειξη και προστασία των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία κατάλληλης υποδομής πρόσβασης, λειτουργική σύνδεση αυτών μεταξύ τους (ανά χωρική ενότητα) και με τον περιβάλλοντα χώρο. Ταυτόχρονα, προβλέπεται ο περιορισμός της κατασκευής νέων καταλυμάτων 3,4 και 5 αστέρων, ενώ προωθείται η επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων για τη μετατροπή τους σε ξενοδοχειακές μονάδες.
- Προώθηση της δημιουργίας ενιαίων δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, οργάνωση χώρων και διαδρομών και ανάδειξη και αξιοποίησή τους με συνεργασία των αρμόδιων αρχών. Γενικότερα, στον τομέα του τουρισμού ο σχεδιασμός θα πρέπει να δώσει έμφαση στην αξιοποίηση του υπάρχοντος αποθέματος, στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών θεματικού τουρισμού, στην ανάπτυξη χρήσεων που δεν έρχονται σε σύγκρουση με το περιβάλλον, και στην αυστηρή τήρηση της νομοθεσίας περί αιγιαλού.
- Δημιουργία Καταδυτικού Πάρκου Σποράδων – Παγασητικού, για την προώθηση του καταδυτικού τουρισμού.
- Υλοποίηση έργων για την κάλυψη του υδατικού ελλείμματος της Περιφέρειας και την αναβάθμιση των υδατικών πόρων, σύμφωνα με τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής, όπως π.χ. έργα μικρής κλίμακας και άμεσης απόδοσης για τη συγκράτηση των επιφανειακών νερών και τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδάτων, τη διευθέτηση χειμάρρων, κλπ. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγεται η κατασπατάληση

πόρων (υπεράντληση υδροφόρου ορίζοντα), ενώ περιορίζονται και τα πλημμυρικά φαινόμενα.

- Δημιουργία συστήματος διαχείρισης των υδατικών πόρων της Θεσσαλίας, που ταυτόχρονα θα ελέγχει τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των υδατικών πόρων.
- Δημιουργία ενιαίου φορέα διαχείρισης των υδατικών πόρων και των συλλογικών δικτύων της Περιφέρειας.
- Υποστήριξη της παραγωγής «βιολογικών» προϊόντων. Η προστασία και η προώθηση των επωνύμων/τοπικών προϊόντων ποιότητας, θα ωφελήσει πολλαπλά και την εθνική αλλά και την τοπική οικονομία, και θα ενισχύσει την προσπάθεια ανάπτυξης ήπιων μορφών τουρισμού.
- Έργα συντήρησης και εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων και αναβάθμισης των υποδομών των λιμανιών των νησιών. Αν και πλέον δεν καταγράφονται σημαντικές ελλείψεις στις εγκαταστάσεις των λιμανιών των νησιών, απαιτούνται συνεχώς έργα συντήρησης και εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων καθώς και αναβάθμισης των υποδομών προκειμένου να ανταποκρίνονται στις διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις της υψηλού επιπέδου τουριστικής ζήτησης. Επίσης η πυκνότητα των δρομολογίων είναι ανεπαρκής, εκτός της θερινής περιόδου, γεγονός που σε μεγάλο βαθμό αποτρέπει την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και β' κατοικίας και δυσχεραίνει τη μετακίνηση των κατοίκων τους.
- Διεύρυνση της χρονικής περιόδου εκτέλεσης των δρομολογίων πέραν της θερινής περιόδου και ιδιαίτερα από το λιμάνι της Κύμης προς την Αθήνα για τη δραστική μείωση της χρονοαπόστασης από την Αθήνα, συμβάλλοντας έτσι αποτελεσματικά στη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.
- Στα αλιευτικά καταφύγια των νησιών που εξυπηρετούνται σήμερα στις λιμενικές εγκαταστάσεις των αντίστοιχων εμπορικών – επιβατικών λιμανιών, χωρίς να διαθέτουν συγκεκριμένο και ειδικά διαμορφωμένο χώρο, επιβάλλεται η εκτέλεση των απαραίτητων έργων μέσα ή σ' επαφή με τις υπάρχουσες λιμενικές εγκαταστάσεις ώστε να δοθεί η δυνατότητα οργάνωσης ενός διακεκριμένου χώρου πρόσφορου για την εξυπηρέτηση των αλιευτικών σκαφών. Στα λοιπά, κομβικά ή και μικρότερης σημασίας, σκόπιμο είναι να προγραμματιστούν έργα αναβάθμισης – επέκτασης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων, ή και χωροθέτησης νέων, ανάλογα με τις ανάγκες κάθε περιοχής.

- Στα νησιά εφόσον προβλέπονται οι χρήσεις τουρισμού – β' κατοικίας, θα πρέπει να συνεκτιμάται η δυνατότητα παράλληλης εξυπηρέτησης σκαφών αναψυχής. Επομένως θα πρέπει να ολοκληρωθούν:
 - Οι εγκαταστάσεις του Τουριστικού Λιμένα (Μαρίνα) στη Σκιάθο, 350 θέσεων
 - Οι εγκαταστάσεις του Τουριστικού Καταφυγίου στη Χώρα Σκοπέλου, 1000 θέσεων
 - Οι εγκαταστάσεις του Τουριστικού Αγκυροβολίου στον Εληό Σκοπέλου, 80 θέσεων
 Ταυτόχρονα, πρέπει να διερευνηθεί η πύκνωση του δικτύου τουριστικών λιμένων με τη δημιουργία καταφυγίων/ αγκυροβολίων στην Αλόνησο.
- Ολοκλήρωση έργων του Κρατικού Αερολιμένα Σκιάθου «Α. Παπαδιαμάντης» όπως προβλέπονται από το σχετικό σχέδιο ανάπτυξης (master plan), ώστε να αντιμετωπιστούν ικανοποιητικά οι ανάγκες από τη διαχρονικά σημαντική αύξηση της κίνησης που παρουσιάζει το αεροδρόμιο.
- Κατασκευή σύγχρονων ελικοδρομιών και υδατοδρομιών για την εξυπηρέτηση απομονωμένων/δυσπρόσιτων/ νησιωτικών αλλά και τουριστικών περιοχών. Με αυτό τον τρόπο συμπληρώνεται το δίκτυο των αναγκαίων υποδομών στον τομέα των αερομεταφορών, ενώ ταυτόχρονα βελτιώνεται η εξυπηρέτηση των μόνιμων κατοίκων των νησιών, αλλά και η μετακίνηση των τουριστών.
- Σύνδεση του δικτύου ηλεκτροδότησης των νησιών με την Εύβοια
- Ολοκλήρωση των προγραμματισμένων – ένταξη νέων έργων δικτύων αποχέτευσης και Ε.Ε.Λ. για την κάλυψη των αναγκών των οικιστικών κέντρων 4ου επιπέδου και των παραλιακών οικισμών.
- Εφαρμογή του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Θεσσαλίας και προώθηση των έργων που αυτό προτείνει για την ορθή διαχείριση των στερεών αποβλήτων.
- Σχεδιασμός για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων

3.7.3 Απειλές των φυσικών πόρων και κλιματική αλλαγή

Όλα τα νησιά των Βορείων Σποράδων, λόγω των πιέσεων της τουριστικής ανάπτυξης και της περιορισμένης φέρουσας ικανότητάς τους αντιμετωπίζουν σχεδόν κατά κανόνα προβλήματα υπερβολικής χρήσης των τοπικών φυσικών πόρων. Επίσης, όλες οι σχετικές έρευνες δείχνουν πως οι κλιματικές αλλαγές πλήττουν κυρίως νησιώτικες και παράκτιες περιοχές, με την αναμενόμενη άνοδο της στάθμης της θάλασσας, τη διατάραξη του κύκλου των υδατοπτώσεων και την ερημοποίηση. Συνεπώς, η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών

πόρων των νησιών και η μέγιστη δυνατή πρόληψη έναντι των πολύ πιθανών επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών συνιστούν κορυφαίες επιλογές του αναπτυξιακού σχεδιασμού. Οι ειδικές δράσεις που απαιτούνται είναι:

- Διαχείριση υδάτινων πόρων, αποθήκευση, ανάπτυξη συστημάτων επαναχρησιμοποίησης, περιορισμός απωλειών, μέτρα περιορισμού της ζήτησης,
- Προστασία δασών και πρόληψη δασικών πυρκαγιών,
- Προστασία και βιώσιμη διαχείριση των χερσαίων και θαλασσίων οικοσυστημάτων καθώς και των υγροτόπων,
- Προστασία και βιώσιμη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και ενίσχυση του αλιευτικού αποθέματος και
- Χωρικός σχεδιασμός για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών.

3.7.4 Οι πολιτιστικοί πόροι των Β. Σποράδων

Οι Β. Σποράδες διαθέτουν ένα αξιόλογο πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό απόθεμα, το οποίο περιλαμβάνει δεκάδες προϊστορικά, κλασσικά, βυζαντινά και ενάλια μνημεία, παραδοσιακούς οικισμούς, αλλά και τον άυλο πολιτισμό όπως εκδηλώνεται μέσα από τα ήθη και έθιμα, τη μουσική, τη γαστρονομία, την ναυτική και αγροτική παράδοση, τις τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Οι τελευταίες αποτελούν ένα ιδιαίτερο πολιτιστικό πόρο και οργανώνονται κατά κύριο λόγο τους θερινούς μήνες όταν η τουριστική κίνηση είναι ιδιαίτερα αυξημένη. Αν και τα τελευταία χρόνια στα νησιά των Σποράδων διοργανώνονται κάποιες εκδηλώσεις διεθνούς εμβέλειας, σε γενικές γραμμές οι περισσότερες συσχετίζονται με ένα τοπικό και εσωτερικό τουρισμό και δεν μπορούν, στις περισσότερες περιπτώσεις, να θεωρηθούν ευρύτερος πόλος έλξης τουριστών.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν αρκετά ισχυρό στοιχείο του τουριστικού της προϊόντος της περιοχής, άλλα και μέρος της κοινωνικής ταυτότητας των νησιών, της κοινωνικής ζωής και συνοχής. Οι δυνατότητες αξιοποίησης του πολιτιστικού πλούτου για την προβολή της περιοχής ως τουριστικού πόλου έλξης και κατά συνέπεια για την οικονομική της ανάπτυξη είναι πολύ μεγάλες. Ωστόσο, αν και έχουν γίνει προσπάθειες για την καλύτερη προβολή αυτού του πλούτου, τόσο με την έκδοση τουριστικών οδηγών, όσο και με τη δημιουργία ιστοσελίδων για την προβολή υπό-περιοχών της Θεσσαλίας η προβολή της περιφέρειας ως ιστορικής περιοχής με σημαντικό ενδιαφέρον στο εξωτερικό με εκδόσεις σε ξένες γλώσσες, παρουσιάζεται σε μεγάλο βαθμό ελλειμματική.

Επιπλέον, η συνεχής διατήρηση, προστασία και προαγωγή της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι απαραίτητη, καθώς η πάροδος του χρόνου και οι ανθρώπινες παρεμβάσεις συχνά υποβαθμίζουν τη δυναμική της. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις δραστηριότητες του τουριστικού κλάδου, δεδομένου ότι αποτελούν μία σημαντική ευκαιρία οικονομικής ανάπτυξης, αλλά αποτελούν ταυτόχρονα σημαντική απειλή της διατήρησης και της βιωσιμότητας των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής.

Σκιάθος

Για την ονομασία του νησιού υπάρχουν δύο εκδοχές: η μια αναφέρει ότι το νησί πήρε το όνομά του από τους Πελασγούς που το κατοίκησαν πρώτοι κατά την ελληνιστική περίοδο και εντυπωσιάστηκαν από τα ψηλά δέντρα της περιοχής που δημιουργούσαν μεγάλες σκιές. Κατά την άλλη εκδοχή, το νησί ονομάστηκε έτσι εξαιτίας της γεωγραφικής του θέσης, καθώς βρίσκεται στη σκιά του Αγίου Όρους και της Χερσονήσου του Άθω.

Εξαιτίας της γεωπολιτικής της θέσης η Σκιάθος υπήρξε σημαντικός κόμβος της περιοχής κατά την αρχαιότητα και η μακρόχρονη ιστορία του νησιού έχει να αναδείξει σήμερα πληθώρα πολιτιστικών πόρων διαφόρων εποχών.

Τον 7ο αιώνα π.Χ. οι Χαλκιδείς κατέκτησαν το νησί και έκτισαν στα νοτιοανατολικά του λιμανιού πόλη οχυρωμένη με τείχος που κατασκεύασαν από πελώριους μαρμαρίνους λίθους. Η πόλη αυτή κατοικήθηκε σε όλη τη διάρκεια των κλασικών, ελληνιστικών και βυζαντινών χρόνων μέχρι την εποχή που δημιουργήθηκε η μεσαιωνική πόλη, το Κάστρο, στο βόρειο τμήμα του νησιού.

Η Σκιάθος πρωταγωνίστησε την περίοδο των Περσικών Πολέμων, ενώ το 478 π.Χ. το νησί προσχώρησε στην Α' Αθηναϊκή Συμμαχία. Με το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου το 404 π.χ. η Σκιάθος περιήλθε στην κυριαρχία της Σπάρτης, ενώ το 378 π.Χ. όταν η Αθήνα συστήνει την Β' Αθηναϊκή συμμαχία, η Σκιάθος τάσσεται υπέρ της Αθήνας και παρέμεινε υπό την ηγεμονία της για περίπου 40 χρόνια. Σε αυτό το διάστημα άκμασε οικονομικά και στα μέσα περίπου του 4ου π.Χ. αιώνα έκοψε δικό της χάλκινο νόμισμα.

Το 338 π.Χ. η Σκιάθος περιήλθε στην κυριαρχία των Μακεδόνων. Κατά την εποχή του Φιλίππου του Ε' το νησί καταστρέφεται μαζί με αυτό της Σκοπέλου από τους Μακεδόνες, ώστε να μην τα καταλάβουν οι Ρωμαίοι. Παρ' όλα αυτά το 146 π.Χ. περνάει στην κυριαρχία της Ρώμης, όπως και η υπόλοιπη Ελλάδα, ενώ μετά την μάχη των Φιλίππων το 42 π.Χ., ο νικητής Αντώνιος χαρίζει το νησί στους Αθηναίους.

Ελάχιστες πληροφορίες υπάρχουν για τη Σκιάθο από την πρώτη βυζαντινή περίοδο. Με την κατάλυση της βυζαντινής αυτοκρατορίας το 1204 μ.Χ. το νησί περνάει στους Ενετούς και συγκεκριμένα στην οικογένεια των βενετσιάνων επιχειρηματιών Γκίζι. Η ενετοκρατία στο νησί διήρκεσε μέχρι το 1276 μ.Χ. Κατά τη Β' βυζαντινή περίοδο το νησί λεηλατείται συχνά από τους πειρατές. Οι Σκιαθίτες εγκαταλείπουν την παραλιακή πόλη και χτίζουν καινούρια, το Κάστρο, στα βόρεια του νησιού σε έναν απότομο βράχο που αποτελούσε και φυσικό φρούριο. Κατά την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας οι Σκιαθίτες παραδίδονται στους Ενετούς. Η Β' Ενετοκρατία στη Σκιάθο διήρκεσε μέχρι το 1538 μ.Χ. Το 1660 μ.Χ. οι Ενετοί καταλαμβάνουν για τρίτη φορά το νησί, αλλά όχι για μεγάλο διάστημα. Έτσι η Σκιάθος παραμένει στα χέρια των Τούρκων μέχρι την απελευθέρωση. Κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας ωστόσο, οι Σκιαθίτες σταδιακά εξαγόραζαν αξιώματα, οι τουρκικές αρχές στο νησί ήταν σχεδόν ανύπαρκτες, και έτσι καταφέρνουν να αναπτύξουν τη ναυτιλία, το θαλάσσιο εμπόριο αλλά και να συμμετέχουν σε ναυμαχίες κατά των Τούρκων.

Κατά την Ελληνική Επανάσταση η Σκιάθος συμμετέχει ενεργά με έναν ικανό αριθμό εξοπλισμένων πλοίων με εκπαιδευμένα πληρώματα. Ταυτόχρονα, το νησί αποτελεί καταφύγιο για πολλούς πρόσφυγες από την Μακεδονία και τη Θεσσαλία. Ως συνέπεια, προκύπτουν προβλήματα στέγασης και διατροφής και σύντομα στο νησί επικρατεί η αναρχία. Το νησί απελευθερώθηκε τελικά το 1829 και οι Σκιαθίτες εγκαταλείπουν πλέον τη μεσαιωνική πόλη του Κάστρου και εγκαθίστανται πάλι στο λιμάνι του νησιού.

Σημαντικά Μνημεία

Η Σκιάθος αποτελείται από αξιόλογα στοιχεία πολιτιστικού, ιστορικού, αρχιτεκτονικού, λαογραφικού ενδιαφέροντος τα οποία αποτελούν σημαντικούς πόρους τοπικής και υπερτοπικής σημασίας και συμβάλλουν στην ανάδειξη της φυσιογνωμίας των οικισμών του νησιού.

Από την αρχαιότητα σώζονται ορισμένες επιγραφές από τις οποίες οι περισσότερες ανήκουν στη ρωμαϊκή εποχή και είναι γραμμένες στις βάσεις των αγαλμάτων Ρωμαίων αυτοκρατόρων, τα οποία δεν έχουν διασωθεί. Στη δυτική πλευρά της πόλης, εκτός των αρχαίων τειχών, βρίσκεται το αρχαίο νεκροταφείο, οι περισσότεροι τάφοι του οποίου καταστράφηκαν στο παρελθόν, ενώ στη θέση Λουτράκι κοντά στη λίμνη έχουν βρεθεί λείψανα Ρωμαϊκής εποχής. Αρχαίοι τάφοι έχουν βρεθεί και στην ανατολική πλευρά του λιμανιού της Σκιάθου, ενώ στο ακρωτήριο Πούντα, καθώς και στο Πυργί, έχουν βρεθεί αξιόλογα ερείπια πύργων.

Στο νησί υπάρχουν αρκετοί σημαντικοί ιστορικοί τόποι, με σημαντικότερους: την αρχαία πόλη της Σκιάθου που άκμασε την κλασική εποχή έως τους βυζαντινούς χρόνους, αποτελεί κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο και βρίσκεται στη θέση του σημερινού οικισμού, τη θέση «Κεφάλαια» με τμήματα οχυρωματικού περιβόλου και κεραμική από τους γεωμετρικούς έως τους κλασικούς χρόνους, τη θέση «Αναστασία – Πυργί» με το κάτω τμήμα ενός στρογγυλού πύργου κλασικών χρόνων, τη θέση «Πούντα» κοντά στον όρμο «Κουκουναριές» με τμήμα ενός στρογγυλού πύργου, τη θέση «Στροφυλιά» με επιφανειακές ενδείξεις οικισμού ή άλλης εγκατάστασης των υστερορωμαϊκών χρόνων, τον όρμο «Κεχριάς» κοντά στη θέση «Ταρσανάς», με ίχνη κλασικής εποχής, υστερορωμαϊκών και παλαιοχριστιανικών χρόνων, κ.ά.

Εξίσου σημαντικά είναι τα μνημεία της βυζαντινής περιόδου στο νησί: η μεσαιωνική πόλη Κάστρο με τα ερειπωμένα τείχη, τα κανόνια και τις πολεμίστρες, το Μπούρτζι, όπου σήμερα σώζονται ερείπια φρουρίου που χτίστηκε επί Ενετοκρατίας (13ος αι.) από τους Γκίζι και καταστράφηκε από το Φραντσέσκο Μοροζίνι το 1660, το μοναστήρι της Ευαγγελίστριας, ένα από τα πιο αξιόλογα μνημεία των Β. Σποράδων, που χρονολογείται από τον 18^ο αιώνα και έχει μεγάλη ιστορική σημασία, καθώς εδώ κατασκευάστηκε και ευλογήθηκε η πρώτη ελληνική σημαία και σήμερα φιλοξενεί μουσείο με σπάνια εκκλησιαστικά κειμήλια, βυζαντινές εικόνες, βιβλία και χειρόγραφα, το μοναστήρι της Παναγιάς της Κουνίστρας, του 17^{ου} αιώνα με το αξιόλογο ξυλόγλυπτο και επιχρυσωμένο τέμπλο, καθώς και τις εξαιρετικές αιογραφίες του 1741 και 1805, το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη ή Κρυφό που κτίστηκε το 1726 και επί Τουρκοκρατίας λειτουργούσε και ως κρυφό σχολείο, κ.ά.

Τέλος, στη Σκιάθο υπάρχουν και έξι κτίσματα χαρακτηρισμένα ως Νεότερα Μνημεία που είναι τα εξής: οι οικίες των Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, Νίνας Παπατζανάκη και Απ. & Νικ. Κυριακούλη, το Δημοτικό σχολείο στο Μπούρτζι και οι Μύλοι «Πόθου» και «Επιφανειάδη».

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται αναλυτικά οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία της Σκιάθου.

Πίνακας 9: Αρχαιολογικοί Χώροι – Μνημεία της Αλοννήσου

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Ερείπια βασιλικής Αγ. Τριάδος στην πόλη της Σκιάθου	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Μονή Γενεθλίου του Προδρόμου του Παρθένη στην Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Μονή Εισοδίων της Θεοτόκου της Εικονίστρας στην Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (της Κεχρεάς) στην Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Σκιάθος (πόλη): λείψανα αρχαίου τείχους	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Ερείπια παλαιού οικισμού στη θέση Παναγία του Καρδάση στη Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Ναός Παναγίας στη θέση Παναγία στα Λημνιά Σκιάθου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Ναΐσκος Ζωοδόχου Πηγής της Αγαλλιανής στην Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Σκιάθος: Μύλος κληροδοτήματος Θωμά και Βάϊας Επιφανειάδη	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/282/28/22-1-1986, ΦΕΚ 76/Β/28-2-1986
Ναός Αγ. Νικολάου στο Κάστρο Σκιάθου	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Δημοτικό Σχολείο Σκιάθου	ΥΑ ΥΠΠΕ/63497/17-3-1983, ΦΕΚ 237/Β/29-4-1983
Θέση Αναστασά - Πυργί Σκιάθου: Ερείπια αρχαίου πύργου	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Μονή Αγ. Χαραλάμπους στην Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Ναός του Χριστού στο Κάστρο Σκιάθου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Παλαιά Μητρόπολη Κάστρου στην Σκιάθο	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Κάστρο Σκιάθου	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Τούρκικο Τέμενος στο Κάστρο Σκιάθου	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Ναός Ευαγγελιστρίας κάτω από το Κάστρο Σκιάθου	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Οικία Σ. Κυριακούλη στη Σκιάθο	ΥΑ ΥΠΠΕ/Β1/Φ32/15829/381/9-4-1984, ΦΕΚ 250/Β/3-5-1985
Ναός Αγ. Ιωάννου του Κρυφού στη Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Μονή Ευαγγελιστρίας Σκιάθου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Κουκουναριές Σκιάθου	ΥΑ 10977/16-5-1967, ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967
Οικία ιδ. Αποστόλου και Νικολάου Κυριακούλη στην Σκιάθο	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3149/7525/8-1-1991, ΦΕΚ 110/Β/28-2-1991
Μεσαιωνικό Φρούριο Μπούρτζι στη Σκιάθο	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965 ΥΑ ΥΠΠΕ/63497/17-3-1983, ΦΕΚ 237/Β/29-4-1983
Παλαιοχριστιανική βασιλική Αγ. Σοφίας στον Τρούλλο Σκιάθου	ΥΑ 3988/21-9-1965, ΦΕΚ 644/Β/2-10-1965
Χερσόνησος "Κεφάλια" Σκιάθου	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1Φ13/24950/831/3-6-1983, ΦΕΚ 412/Β/15-7-1983
Χερσόνησος Τουρκόβιγλα Σκιάθου: Αρχαίος πύργος στη θέση "Πούντα"	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/19585/659/18-4-1984, ΦΕΚ 344/Β/30-5-1984

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Οικία Αλεξ. Παπαδιαμάντη	ΥΑ 12211/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965
Σκιάθος: Οικία Ι. Σεραφείμ	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/80710/3722/10-1-1983, ΦΕΚ 154/Β/7-4-1983
Ξενοδοχειακό Συγκρότημα ΞΕΝΙΑ Σκιάθου	ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΔΝΣΑΚ/.74544/1391/18-10-2011, ΦΕΚ 301/ΑΑΠ/7-11-2011
Σκιάθος: Κτίριο επί των οδών Εθνικής Αντιστάσεως και Γ. Μωραΐτου, ιδιοκτησίας Σ. και Σ. Γκίκα	ΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/Γ78355/6639/17-12-1987, ΦΕΚ 14/Δ/18-1-1988
Σκιάθος: Μύλος ιδιοκτ. Αθαν. Σοφίας και Ελένης Πόθου	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3493/71617/5-1-1984, ΦΕΚ 148/Β/15-3-1984
Σκιάθος: Κτίριο ιδιοκτ. Νίνας Παπατζανάκη στην οδό Μωραϊτίδη	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/71773/4-1-1984, ΦΕΚ 148/Β/15-3-1984

Πηγή: Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος, 2018.

Ενάλιο Αρχαιολογικοί Χώροι

Τα θαλάσσια ύδατα της Σκιάθου ήταν ανεξερεύνητα μέχρι το 2012, παρά το γεγονός ότι το σύμπλεγμα των νησιών των Β. Σποράδων έχει ενδελεχώς ερευνηθεί από την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων και στην περιοχή υπάρχει πληθώρα αρχαιολογικών ευρημάτων. Η παρουσία παράκτιων αρχαίων καταλοίπων, οι λιμενικές εγκαταστάσεις της αρχαιότητας και ο εντοπισμός μεγάλου αριθμού ναυαγίων διαφόρων εποχών, αποδεικνύει ότι η Σκιάθος ήταν ο ενδιάμεσος διαχρονικός σταθμός ενός σημαντικού εμπορικού θαλάσσιου δρόμου μεταξύ της Β. Εύβοιας, των Σποράδων και του βορειοανατολικού Αιγαίου. Τα σημαντικότερα ενάλια ευρήματα στην περιοχή είναι:

- Η θεμελίωση του υστερορωμαϊκού μόλου που βρίσκεται στην περιοχή της Λαζαρέτας.
- Ναυάγιο με εμπορικούς αμφορείς του 4^{ου} αιώνα π.Χ. στις βραχονησίδες της ευρύτερης θαλάσσιας περιοχής. Μεγάλα τμήματα των αμφορέων είναι πακτωμένα στα βράχια και συναντώνται σε έκταση 80 τ.μ.
- Ναυάγιο επίσης με εμπορικούς αμφορείς που χρονολογούνται στον 6^ο - 7^ο αιώνα μ.Χ. σε κοντινή απόσταση με το προηγούμενο.
- Ναυάγιο επίσης του 6^{ου} - 7^{ου} αιώνα μ.Χ. στον όρμο του Ξέρξη, αποτελούμενο από μεγάλα τμήματα εμπορικών αμφορέων πακτωμένων στα βράχια.
- Φορτίο ναυαγίου του 6^{ου} - 7^{ου} αιώνα μ.Χ. στην περιοχή της Λαζαρέτας. Το ναυάγιο φαίνεται να συγκρούστηκε στους βράχους και κομμάτια των αμφορέων που μετέφερε είναι συγκολλημένα στο βραχώδη βυθό.

Παραδοσιακοί Οικισμοί

Στο νησί της Σκιάθου δεν υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί. Η σκιαθίτικη λαϊκή αρχιτεκτονική δεν έχει απόλυτα νησιώτικο ύφος. Ωστόσο, έχει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα και αποτελεί μια σύνθετη εικόνα νησιώτικου και Πηλιορείτικου χωριού, συνδυάζοντας παράλληλα και νεοκλασικά στοιχεία.

Ο σύγχρονος οικισμός αγκαλιάζει την παλαιά πόλη, που διατηρεί το παραδοσιακό χρώμα της: λευκά κεραμοσκεπή σπίτια και αρχοντικά, παλαιές εκκλησίες, πλακόστρωτοι πεζόδρομοι, γραφικά σοκάκια και καλντερίμια. Τα σπίτια είναι συνήθως μικρά, χτισμένα το ένα κοντά στο άλλο, διώροφα και πέτρινα, ενώ για το βάψιμο των εξωτερικών τοίχων το μόνο υλικό που χρησιμοποιείται είναι ο ασβέστης. Συναντώνται κυρίως δύο είδη σπιτιών: τα αγροτικά και τα αρχοντικά. Χαρακτηριστικές είναι οι κομμένες γωνίες των κτισμάτων (φαλτσογωνίες) σε διασταυρώσεις στενών δρόμων και σε στροφές, για τη διευκόλυνση της κίνησης.

Οι παλιοί στενοί δρόμοι, τα καλντερίμια του νησιού, είναι φτιαγμένοι από πέτρινες πλάκες. Μικρές πλατείες σχηματίζονται σε διάφορα σημεία της πόλης, όπου θα μπορούσε να υπάρξει συνάθροιση πλήθους, όπως γύρω και δίπλα από εκκλησίες, βρύσες κλπ.

Μουσεία

Το νησί της Σκιάθου έχει ενδιαφέροντες χώρους όπου οι επισκέπτες μπορούν να μάθουν για την ιστορία και τις παραδόσεις του νησιού. Τα μουσεία του νησιού περιλαμβάνουν το Ιστορικό Μουσείο, το Λαογραφικό Μουσείο, το Μουσείο Ναυτικής και Πολιτιστικής Παράδοσης Σκιάθου, το Μουσείο Λαϊκών Οργάνων, αλλά και την Οικία Παπαδιαμάντη.

Το Ιστορικό Μουσείο, το οποίο βρίσκεται στο ισόγειο της Ι.Μ. Ευαγγελίστριας, φιλοξενεί συλλογή εποπτικού υλικού για τους Βαλκανικούς Πολέμους με ιδιαίτερο φωτογραφικό υλικό, επιστολές και εφημερίδες της περιόδου 1912 – 1913. Στο χώρο της Μονής λειτουργεί επίσης εκθεσιακός και συνεδριακός χώρος του Διεθνούς Πολιτιστικού Κέντρου της Μονής.

Το Λαογραφικό Μουσείο λειτουργεί στο χώρο του παλιού Ελαιοτριβείου στη βόρεια πλευρά της Ι.Μ. Ευαγγελίστριας. Μέσα από τα εκθέματα προβάλλεται η τοπική παράδοση και ο πολιτισμός της περιοχής, καθώς και η καθημερινή ζωή των κατοίκων με τον αργαλειό, τον παραδοσιακό φούρνο, τα χρηστικά σκεύη και τις τοπικές φορεσιές.

Το Μουσείο Ναυτικής και Πολιτιστικής Παράδοσης Σκιάθου, ιδρύθηκε το 2015 και στεγάζεται στο Πολιτιστικό Κέντρο Μπούρτζι του Δήμου Σκιάθου. Τα εκθέματα αφηγούνται τη μακρόχρονη ναυπηγική παράδοση των Σκιαθίτικων ταρσανάδων που βοήθησε στην

ανάπτυξη της Σκιαθίτικης ιστιοφόρου ναυτιλίας μέχρι το 19^ο αιώνα, όπως και τη μετεξέλιξή της στην ατμήρη ωκεανοπλόο ναυτιλία. Η μόνιμη συλλογή απαρτίζεται από εξακόσια και πλέον εκθέματα, όπως ναυπηγικά εργαλεία, σχέδια και κατάστιχα κατασκευής ιστιοφόρων στους Σκιαθίτικους ταρσανάδες, αναπαράσταση παραδοσιακής κοπής ναυπηγικής ξυλείας, μια σπάνια συλλογή μικροναυπηγικής, αλλά και πίνακες ζωγραφικής (τέλη 19^{ου} αιώνα) Σκιαθίτικων ιστιοφόρων. Στο τμήμα της έκθεσης που παρουσιάζει την ποντοπόρο ναυτιλία, υπάρχουν ναυτικοί χάρτες, όργανα ναυσιπλοΐας και ημερολόγια (γέφυρας, μηχανής και ασυρμάτου), διπλώματα αξιωματικών και πληρώματος, μια πλήρη αναπαράσταση γέφυρας πλοίου τύπου Liberty, ομοιώματα σκαφών του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού, καθώς και ένα μικρό αφιέρωμα στο Υποβρύχιο «Κατσώνης», που βυθίστηκε ανοιχτά της Σκιάθου το 1943.

Το Μουσείο Λαϊκών Οργάνων στεγάζεται επίσης στη Μονή της Ευαγγελιστρίας και θεωρείται μοναδικό στο είδος του στην ελληνική επικράτεια. Φιλοξενεί 500 εκθέματα από τη συλλογή της Άννας Δεληγιάννη, η οποία από τη δεκαετία του '70 είχε περισυλλέξει μουσικά όργανα από διάφορα μέρη του κόσμου. Πρόκειται για παραδοσιακά όργανα – έγχορδα, κρουστά, πνευστά – φτιαγμένα από ποικίλα υλικά, από τα οποία μερικά διακρίνονται για την απλότητα και την πρωτοτυπία τους. Μεταξύ άλλων εκτίθενται στις προθήκες του Μουσείου ινδικά σιτάρ, σήμαντρα, πολεμικές σάλπιγγες, παραδοσιακά σαντούρια κ.ά.

Τέλος, η Οικία Παπαδιαμάντη, το σπίτι που έζησε ο σπουδαίος συγγραφέας Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, βρίσκεται κοντά στο λιμάνι και λειτουργεί σαν μουσείο. Περιλαμβάνει σκιαθίτικα παραδοσιακά έπιπλα και αντικείμενα, καθώς και προσωπικά είδη του συγγραφέα (το κρεβάτι, το σεντούκι, το γραφείο, το μελανοδοχείο, φωτογραφίες και προσωπικές ανέκδοτες εκδόσεις του λογοτέχνη). Η διαρρύθμισή του παραμένει όπως ήταν μέχρι και τις τελευταίες στιγμές του διηγηματογράφου.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Στο νησί της Σκιάθου λαμβάνουν χώρα αρκετές εκδηλώσεις τοπικού, εθνικού και διεθνούς χαρακτήρα. Αυτές είναι:

- Το Skiathos Palace Cup που καθιερώνεται με το πέρασμα των ετών ως μια από τις πιο ενδιαφέρουσες ιστιοπλοϊκές διοργανώσεις τύπου Match Race, αφού στο τριήμερο της διοργάνωσης συντελούνται πολλές παράλληλες εκδηλώσεις για τους συμμετέχοντες και το κοινό. Η διοργάνωση λαμβάνει χώρα τον Μάιο στην περιοχή των Κουκουναριών. Υπεύθυνοι της διοργάνωσης είναι οι Ναυτικός Όμιλος Ελλάδος

και Ναυτικός Όμιλος Σκιάθου, υπό την αιγίδα του Δήμου Σκιάθου και με την υποστήριξη του Πολιτιστικού Συλλόγου Σκιάθου και του εμβληματικού ξενοδοχείου Skiathos Palace. Η διοργάνωση συμβάλλει σημαντικά στην τουριστική προβολή του νησιού και στην ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων όπως η ιστιοπλοΐα και το yachting.

- Το Διεθνές Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών, Χορωδιών και Ορχηστρών διοργανώνεται κάθε χρόνο τον Αύγουστο από τον Mediterranean Organization, σε άμεση συνεργασία με το Δήμο Σκιάθου, το επιμελητήριο και τον τοπικό πολιτιστικό σύλλογο του νησιού. Πρόκειται για ένα τριήμερο φεστιβάλ, όπου συμμετέχουν παραδοσιακά συγκροτήματα από διάφορες χώρες του κόσμου, κατά τη διάρκεια του οποίου παρουσιάζονται τα ήθη και τα έθιμα της εκάστοτε χώρας.
- Το Φεστιβάλ Αιγαίου στο Μπούρτζι είναι ένας θεσμός που καθιέρωσε και διοργάνωσε ο Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Σκιάθου. Το φεστιβάλ είναι πολιτιστικού χαρακτήρα και γίνεται τον Ιούλιο.

Σε τοπικό επίπεδο οι εκδηλώσεις που διοργανώνονται στο νησί είναι:

- Τα «Κατσώνεια», το Σεπτέμβριο, σε ανάμνηση της βύθισης του υποβρυχίου «Λάμπρος Κατσώνης» την 19^η Σεπτεμβρίου 1943. Στην Σκιάθο κάθε χρόνο τέτοια ημέρα τιμούν τους ήρωες με λειτουργία στην Εκκλησία των Τριών Ιεραρχών, κατάθεση στεφάνων και πομπή από το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό (με άγημα, μία φρεγάτα και ένα υποβρύχιο).
- Στην γιορτή του Αγίου Γεωργίου, ο οποίος είναι προστάτης του Ιππικού, διοργανώνονται ιππικοί αγώνες στο πανηγύρι στο ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου. Οι αγώνες γίνονται στη λίμνη που βρίσκεται κοντά στο ξωκλήσι και τους παρακολουθεί πλήθος κόσμου.
- Το εωθινό και η λαμπαδηφορία της 25^{ης} Μαρτίου είναι δύο έθιμα που έρχονται από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και συνδυάζουν την Ανάσταση του Χριστού με την ανάσταση του γένους.
- Ο επιτάφιος της Παναγίας τον Δεκαπενταύγουστο στην Μονή Ευαγγελιστρίας που αποτελεί για το νησί μεγάλη γιορτή.
- Τα πανηγύρια του Αγίου Φλώρου στις 18 Αυγούστου στο νησάκι Τσουγκριά, της Αγ. Παρασκευής στις 25 Ιουλίου στον Πλατανιά και της Παναγίας Κουνίστρας στις 21 Νοεμβρίου, που είναι και πολιούχος του νησιού.

Παραδοσιακές δραστηριότητες

Η ενασχόληση των Σκιαθιτών με τη ναυτιλία έχει μια μεγάλη ιστορία που εκκινεί στα βάθη των αιώνων και εξελίσσεται μέχρι και σήμερα. Στις αρχές του 18^{ου} αιώνα, οι Σκιαθίτες, αφού απαλλάχτηκαν από τους τουρκικούς περιορισμούς, άρχισαν να ναυπηγούν δικά τους καράβια στον όρμο της Κεχριάς και να κάνουν εμπόριο και μεταφορές στα κοντινά μέρη. Από το 1774 και μετά άρχισαν να ταξιδεύουν στην Αίγυπτο και τη Μαύρη θάλασσα. Ήδη από το 18^ο αιώνα λειτουργούσαν καλοί ταρσανάδες με άξιους караβομαραγκούς, οι οποίοι είχαν τις εγκαταστάσεις τους στον Αϊ Γιώργη κοντά στη λίμνη. Το 1804, σύμφωνα με τη Στατιστική του Αδαμάντιου Κοραή, η Σκιάθος είχε 12 πλοία με 144 ναύτες και 48 κανόνια και από την περίοδο δράσης του Σταθά και του Νικοτσάρα, ο σκιαθίτικος στόλος ήταν καλά εξοπλισμένος, με αποτέλεσμα οι Σκιαθίτες να παίξουν καθοριστικό ρόλο στις θαλάσσιες επιχειρήσεις της Ελληνικής Επανάστασης. Δυστυχώς, παρά τη δυναμικότητα αυτή του νησιού, ιδιαίτερα στον 19^ο αιώνα, οι Σκιαθίτες ναυπηγοί και τεχνίτες δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν στην εξέλιξη, και η παραγωγή σιδερένιων πλοίων ατμού συρρίκνωσε τον τομέα της ναυπηγικής στο νησί, περιορίζοντάς τον σε επισκευές.

Η υφαντική της Σκιάθου αποτελούσε επίσης σημαντικό κομμάτι της καθημερινής ζωής των γυναικών του νησιού. Τα περίφημα υφαντά της Σκιάθου παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία: Γεράνια για πετσέτες, τραπεζομάντιλα, και σεντόνια, Δίμιτα για μαξιλάρια, Τιριπλικένια για την προίκα των κοριτσιών, Μαλλίτικα για φανέλες, Μαλλίνες και χρέμια, Σωπάνια για σεντόνια, τραπεζομάντιλα και πετσέτες καθημερινής χρήσης, Ζερβοδίμιτα, για μάλλινες φανέλες και παντελόνια, Μεταξωτά, κ.ά., ενώ περίφημη είναι και η παραδοσιακή φορεσιά του νησιού.

Η Σκιάθος έχει επίσης να προσφέρει παραδοσιακές γεύσεις, όπως τον περίφημο Αλυπιακό Οίνο που φτιάχνουν οι μοναχοί και το «άσπρο», που είναι γλυκό του κουταλιού με αμύγδαλα, αλλά και άριστης ποιότητας ελαιόλαδο και τσίπουρο.

Σκόπελος

Η Σκόπελος αποτελεί ένα νησί με πλούσια πολιτιστικά στοιχεία. Η χώρα της Σκοπέλου με χαρακτηριστική νησιώτικη αρχιτεκτονική, έχει κηρυχθεί παραδοσιακός οικισμός (ΦΕΚ.594Δ/78), εμποδίζοντας γρήγορα την εξάπλωση ακαλαίσθητων και αυθαίρετων κατασκευών. Επίσης, με το ΦΕΚ.763Β/77 η Σκόπελος κηρύχθηκε ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους ενώ με το ΦΕΚ.645Β/65 κηρύσσεται ως τόπος ιστορικών και διατηρητέων μνημείων. Είναι αξιοσημείωτο ότι σήμερα το νησί περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ιστορικών μνημείων, εκκλησιών και μοναστηριών (360 εκκλησιές και 40 μοναστήρια).

Το αρχαίο όνομα του νησιού ήταν Πεπάρηθος. Κατά τον 16^ο αιώνα π.Χ. εγκαταστάθηκαν στο νησί Κρήτες Μινωίτες με οικιστή το βασιλιά Στάφυλο, γιό του Θησέα και της Αριάδνης. Από τότε το νησί γνώρισε σημαντικότερη ακμή. Η ακμάζουσα περίοδος συνεχίστηκε και κατά τη Μυκηναϊκή εποχή. Κατά τον 11^ο αιώνα π.Χ. στην περιοχή εγκαταστάθηκαν Δόλοπες και κατά τον 8^ο αιώνα π.Χ. το νησί γνώρισε την κυριαρχία των Χαλκιδέων, οπότε και αναπτύχθηκε το εξαγωγικό εμπόριο.

Η Πεπάρηθος είχε σημαντικές αρχαίες πόλεις όπως η Κνωσός (Γλώσσα), ο Πάνορμος και η Σελινούς (Λουτράκι). Στις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ. η ακμή του νησιού είναι μεγάλη, ενώ κόβονται και τα πρώτα ασημένια νομίσματα. Μετά τη συμμετοχή στους Περσικούς πολέμους, τον 5^ο αιώνα π.Χ. πραγματοποιήθηκε η ένταξη στην Α' Αθηναϊκή Συμμαχία. Από τότε η ιστορία του νησιού συνδέεται με την ιστορική πορεία της Αθήνας. Η Πεπάρηθος πολέμησε εναντίον του Φιλίππου του Β', ενώ μετονομάστηκε σε Σκόπελο επί Πτολεμαίων, κατά τους ελληνιστικούς χρόνους. Από το 146 π.Χ. το νησί υποτάχτηκε στους Ρωμαίους.

Ο Χριστιανισμός εξαπλώθηκε στη Σκόπελο μεταξύ του 2^{ου} και 3^{ου} αιώνα μ.Χ. Κατά τον 4^ο αιώνα μ.Χ. η Σκόπελος αποτελούσε έδρα επισκοπής και ο πρώτος επίσκοπος ήταν ο Ρηγίνος, που αργότερα ανακηρύχθηκε άγιος. Κατά τους βυζαντινούς χρόνους το νησί χρησιμοποιήθηκε ως τόπος εξορίας. Επί Φραγκοκρατίας, μετά το 12^ο αιώνα, στο νησί εγκαταστάθηκαν ευγενείς ενετικής καταγωγής. Η Σκόπελος δόθηκε στους ενετούς ηγεμόνες της οικογένειας Γκίζι, όπως και η Σκιάθος, και προσαρτήθηκε στο δουκάτο της Νάξου. Η νήσος λεηλατήθηκε το 1538 και ερημώθηκε από τον πειρατή Μπαρμπαρόσα.

Οι Σποράδες αποτέλεσαν χώρο διεκδίκησης μεταξύ Βενετών και Τούρκων. Κατά την Οθωμανική κυριαρχία δέχονταν συχνά πειρατικές επιδρομές, ενώ δεν εγκαταστάθηκε ποτέ μόνιμα στο νησί τούρκικος πληθυσμός. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα η Σκόπελος διέθετε σημαντική ναυτική δύναμη που τέθηκε στη διάθεση του επαναστατικού αγώνα. Μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, το νησί ενσωματώθηκε το 1830 στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος.

Σημαντικά Μνημεία

Στη Σκόπελο υπάρχουν αρκετά σημαντικά μνημεία της αρχαιότητας, με σημαντικότερα: τον τάφο του βασιλιά Στάφυλου στον ομώνυμο όρμο, που χρονολογείται στα μέσα του 15^{ου} αιώνα π.Χ. και στο εσωτερικό του βρέθηκαν όπλα, η χρυσή κορώνα και άλλα χρυσά αντικείμενα, με πιο σημαντικό το ξίφος του βασιλιά με τη χρυσή λαβή, το Ασκληπιείο στη θέση Αμπελική του 4^{ου} αιώνα π.Χ., οι αρχαίοι πειρατικοί λαξευτοί τάφοι στα Σεντούκια, το

οχυρωματικό τείχος της Πεπαρήθου (5^{ος} αιώνας π.Χ.), ερείπια αρχαίων ναών αφιερωμένων στην Αθηνά, τον Ήφαιστο, τον Ασκληπιό κλπ., κ.ά.

Η βυζαντινή εποχή έχει επίσης να αναδείξει σημαντικά μνημεία στο νησί, με σημαντικότερα: τον ναό της Επισκοπής, μία μονόκλιτη βασιλική του 16^{ου} - 17^{ου} αιώνα χτισμένο πάνω σε παλαιότερο βυζαντινό ναό του 2^{ου} αιώνα, το βενετσιάνικο κάστρο των Γκίζι, που χρονολογείται τον 13ο αιώνα μ.Χ. και οικοδομήθηκε πάνω στο τείχος της αρχαίας ακρόπολης της Πεπαρήθου, τον ναό του Αγίου Ρηγίνου, μιας τρίκλιτης βασιλικής του 5^{ου} – 6^{ου} αιώνα από την οποία σώζονται μαρμάρيني κίονες, βάσεις κίωνων, τεμάχια θωρακίων και του τέμπλου, καθώς και ο τάφος του Αγ. Ρηγίνου, η Αγ. Σοφία στην τοποθεσία Μπλο, ο ναός του Αγ. Νικολάου στο Έλhos κ.ά.

Στη μεταβυζαντινή εποχή, που συμπίπτει με τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, ανήκει ένας μεγάλος αριθμός εκκλησιών και μοναστηριών, ο οποίος ξεπερνάει τα 200 και οφείλεται στην προσπάθεια των κατοίκων του νησιού να διατηρήσουν τη χριστιανική τους πίστη. Τα πιο σημαντικά από αυτά τα μνημεία είναι: ο ναός του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, χτισμένος στο βόρειο άκρο της πόλης της Σκοπέλου πάνω σε βράχους, ο ναός του Αγ. Νικολάου, χτισμένος λίγο χαμηλότερα από τον προηγούμενο, ο ναός του Αγ. Δημητρίου του 17^{ου} αιώνα τύπου μονόκλιτης βασιλικής, με καμαροειδή στέγη και αξιόλογες τοιχογραφίες, το Μοναστήρι του Ευαγγελισμού, η Μονή Αγίας Βαρβάρας, η Μονή Προδρόμου, κ.ά.

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία της Σκοπέλου.

Πίνακας 10: Αρχαιολογικοί Χώροι – Μνημεία της νήσου Σκοπέλου

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Αγ. Απόστολοι (του Βράχου) στην πόλη της Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Αγ. Δημήτριος Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Μονή Αγίας Βαρβάρας Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Μονή Ευαγγελιστρίας Δαπόντε	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Μονή Προδρόμου Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Αγ. Ρηγίνου Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Ναός Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στην πόλη της Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Όρμος Στάφυλος Σκοπέλου: Χερσονησοειδής	ΥΑ 9448/19-4-1963, ΦΕΚ 172/Β/24-4-1963

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
προβολή γης	
Πόλη Σκόπελος: Λείψανα αρχαίας Πεπαρήθου	ΥΑ 9448/19-4-1963, ΦΕΚ 172/Β/24-4-1963
Σκόπελος: Οικία Δημητρίου Σ. Σοφεκίδη	ΥΑ 12211/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965
Σκόπελος: Οικία Ιωάννου Καστάνη (πρώην Νιρβάνα)	ΥΑ 12211/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965
Σκόπελος: Οικία Νικολάου Λιώση	ΥΑ 12211/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965
Σκόπελος: Οικία Πέτρου Κριεζή	ΥΑ 12211/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965
Σκόπελος: Οικία Στ. Τζαχάνη	ΥΑ 12211/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965 ΥΑ Α/Φ35/40385/4536 π.ε./8-3-1977, ΦΕΚ 282/Β/28-3-1977
Μονή Ευαγγελισμού Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Μονή Μεταμορφώσεως Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναΐσκος Αγ. Αθανασίου "του εν Άθω" ο επιλεγόμενος Αϊνάθηνα στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Αγ. Γεωργίου του Κυρατσού στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Αγ. Μιχαήλ, του Συννάδου στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Αγ. Νικολάου Βράχου στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Γεννήσεως Θεοτόκου (Ελευθερώτρας) στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Γεννήσεως Χριστού στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Εισοδίων της Θεοτόκου (Παναγίτσα του Πύργου) στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου ή Παναγίας του Παπαμελετίου στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου ή Παναγίτσας, τα "καμπανέλια" στην Σκόπελο	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Φανερωμένης Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Κτίρια ιδιοκτησίας ΟΤΕ στη Σκόπελο	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3118/13112/6-3-1980, ΦΕΚ 327/Β/29-3-1980
Αρχαιολογικός χώρος στο λοφίσκο "Άγιος Αιμιλιανός". Καθορισμός ζώνης προστασίας Α.	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ21/1053/61/27-1-1992, ΦΕΚ 91/Β/14-2-1992
Υδραγωγείο της Ι. Μ. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος* στη Σκόπελο	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/ΚΗΡ/18739/679/29-4-2002, ΦΕΚ 616/Β/20-5-2002
Ναός Αγ. Αθανασίου στην πόλη της Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Αποδέσμευση θαλάσσιας περιοχής γύρω από τη νήσο Τσουγκριάκι Μαγνησίας.	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/25824/1060/12-5-1993, ΦΕΚ 388/Β/28-5-1993 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/42813/2830/2-9-2003, ΦΕΚ 1498/Β/10-10-2003
Ξυλόγλυπτον τέμπλο Ν. Αγίων Αναργύρων Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Σκόπελος: Οικία Αλ. Βαλσαμάκη στην ενορία Τριών Ιεραρχών	ΥΑ 12211/9-9-1965, ΦΕΚ 618/Β/17-9-1965
Ερείπια αρχαίας ακρόπολης και μεσαιωνικής οχυρώσεως στην πόλη της Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ21/1053/61/27-1-1992, ΦΕΚ 91/Β/14-2-1992
Γλώσσα Σκοπέλου. Θέση "Γουρούνι". Φάρος	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/26776/17-5-1996, ΦΕΚ 466/Β/20-6-1996
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση "Σεντούκια" νήσου Σκοπέλου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/30058/1782/19-7-1995, ΦΕΚ 694/Β/7-8-1995 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/30058/1782/19-7-1995, ΦΕΚ 799/Β/14-9-1995
Παλαιά Επισκοπή Σκοπέλου	ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Κρήνη στη θέση Άγ. Γεώργιος στο Μετόχι, ιδ. Μαρίας Κριεζή, και περιβάλλον χώρος	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/588/32133/11-6-2002, ΦΕΚ 782/Β/25-6-2002
Παλαιόκαστρο ή Άγ. Γεώργιος παρά τον Πάνορμο Σκοπέλου: λείψανα αρχαίου τείχους	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Παραλία Σκοπέλου: Ερείπια κτιρίου κλασικών χρόνων	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Θαλάσσια περιοχή όρμου Σταφύλου Σκοπέλου	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Θαλάσσια περιοχή όρμου "Αγώντας" Σκοπέλου	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Αρχαιολογικός χώρος Λουτρακίου Γλώσσας Σκοπέλου: Ερείπια αρχαίας πόλης Σελινούντος	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/19587/660/18-4-1984, ΦΕΚ 344/Β/30-5-1984 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/430/13/7-1-1993, ΦΕΚ 35/Β/1-2-1993
Ερείπια βυζαντινού ναού Αγ. Σοφίας στον Πάνορμο Σκοπέλου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Όρμος "Πάνορμος" Σκοπέλου	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Πάνορμος Σκοπέλου: Ελαιοτριβείο ιδ. Α. Ψαριανού	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/474/12108/20-4-1982, ΦΕΚ 270/Β/18-5-1982
Παραδοσιακός οικισμός Σκοπέλου	ΥΑ Α/Φ31/11223/1445/26-6-1977, ΦΕΚ 763/Β/10-8-1977 ΠΔ 19-10-1978, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 ΠΔ 2-2-1999, ΦΕΚ 136/Δ/3-3-1999

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Οικία Βακράτσα στη Σκόπελο	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2596/54299/10-11-1999, ΦΕΚ 2219/Β/29-12-1999
Κέλυφος κτιρίου "Ψαριανού" στη Σκόπελο, ιδ. Α. Ψαριανού, Μ. Τσουκαλά-Βάινα και Μ. Χάνα-Δρόσου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/800/32561/19-4-2002, ΦΕΚ 813/Β/1-7-2002
Το Λιθόστρωτο μονοπάτι - καλντερίμι στον Αγ. Κωνσταντίνο Σκοπέλου Ν. Μαγνησίας, φερόμενης ιδιοκτησίας Δήμου Σκοπέλου.	ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΔΝΣΑΚ/107063/2383/9-5-2011, ΦΕΚ 115/ΑΑΠ/1-6-2011
Σκόπελος: Κτίρια ιδιοκτησίας Αικατερίνης Σιμιτσιάδη	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/921/15821/11-4-1985, ΦΕΚ 219/Β/23-4-1985

Πηγή: Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος, 2018.

Ενάλιοι Αρχαιολογικοί Χώροι

Στην περιοχή της Σκοπέλου υπάρχει πληθώρα ενάλιων αρχαιολογικών χώρων που δημιουργούν καταδυτικό ενδιαφέρον, τόσο λόγω των αρχαίων και νεώτερων ναυαγίων, όσο και του φυσικού πλούτου που παρουσιάζουν. Ωστόσο κάποιοι από αυτούς κρίνονται ακατάλληλοι για καταδύσεις, κυρίως λόγω της έκθεσής τους στους επικρατούντες βόρειους ανέμους που πνέουν στην περιοχή (νήσος Άγ. Γεώργιος, η Άκρα Κιούτρο, η περιοχή Καλόγεροι, κ.ά.). Το ίδιο συμβαίνει και με το λιμάνι της Σκοπέλου, στο βυθό του οποίου έχουν εντοπισθεί καταβυθισμένες ενάλιες αρχαιότητες λιμενικών ρωμαϊκών έργων μπροστά από το αρχαίο Ασκληπιείον.

Οι ενάλιες αρχαιότητες της νήσου Σκοπέλου δεν είναι επαρκώς μελετημένες από την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων, και οι περισσότεροι από αυτούς τους χώρους δεν έχουν κηρυχθεί ως ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι, δυσχεραίνοντας τόσο την αξιοποίηση όσο και την προστασία τους. Αναλυτικότερα οι ενάλιες αρχαιολογικές θέσεις που έχουν εντοπισθεί στην περιοχή είναι:

- Στο βορειοδυτικό άκρο της Νήσου Δασιά απέναντι από το Νέο Κλήμα βρίσκεται βυζαντινό ναυάγιο με συσσωματωμένους αμφορείς με κύριες συγκεντρώσεις σε βάθη 17-20 μέτρων και λουπές μικρότερες συγκεντρώσεις σε βάθη έως 30 μέτρων. Το ναυάγιο προσφέρεται για τουριστική αξιοποίηση αλλά δεν είναι κηρυγμένος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος.
- Στην Άκρα Μύτη ή Τραχήλι μεταξύ Όρμου Πανόρμου και Όρμου Αγνώντα βρίσκεται επίσης βυζαντινό ναυάγιο. Ομοίως δεν είναι κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος.
- Νότια του Όρμου του Πάνορμου, βρίσκεται σημαντικό ρωμαϊκό ναυάγιο, το οποίο επίσης δεν έχει κηρυχθεί ως ενάλιος αρχαιολογικός χώρος.

- Εντός του Όρμου του Πανόρμου βρίσκεται και νεώτερο ναυάγιο, του φορτηγού πλοίου «Χριστόφορος» που μετέφερε τσιμέντο και βυθίστηκε στην περιοχή στις 3/10/83 σε βυθό αμμώδη και σε βάθος 40 μ.
- Νότια του Όρμου του Αγνώντα έχει εντοπισθεί αρχαίο ναυάγιο της κλασικής εποχής. Και σε αυτό το ναυάγιο θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες από την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων.
- Στη βραχονησίδα Κασίδα απέναντι από το Νέο Κλήμα υπάρχει ναυάγιο μάλλον της ρωμαϊκής εποχής, για το οποίο δεν υπάρχουν περαιτέρω πληροφορίες.
- Αρχαία ναυάγια έχουν εντοπιστεί και στον Όρμο Στάφυλο και στον Όρμο Λουτρακίου (Γλώσσας), για τα οποία επίσης δεν υπάρχουν άλλες πληροφορίες και απαιτείται περαιτέρω τεκμηρίωση.
- Ενάλια αρχαιολογικά ευρήματα υπάρχουν μέσα στον Όρμο Μπλο του Πανόρμου και στην βορειοανατολική πλευρά αυτού. Ωστόσο πρόκειται μάλλον για απορρίψεις από γειτονικό αρχαίο κεραμοποιείο το οποίο βρισκόταν στην ακτή και δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τουριστική αξιοποίηση.
- Τέλος, εντός του Όρμου Μπλό βρίσκεται επίσης βυθισμένο ξύλινο καΐκι σε βάθος περί των 30μ. το οποίο αν και προσφέρεται ως σημείο ενδιαφέροντος για καταδύσεις αναψυχής, δεν συνίσταται καθώς το Μπλό είναι στενός όρμος όπου συνήθως αγκυροβολούν σκάφη αναψυχής.

Παραδοσιακοί Οικισμοί

Όπως προαναφέρθηκε, ολόκληρος ο οικισμός της Σκοπέλου έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός της Σκοπέλου. Είναι χτισμένος αμφιθεατρικά στους πρόποδες του βουνού Δέλφι και αποτελεί τοπίο απaráμιλλης ομορφιάς και γραφικότητας. Τα μικρά σοκάκια του και οι μικρές εκκλησίες του θεωρούνται μοναδικά.

Επιπλέον, στο νησί υπάρχουν δυο παλιοί παραδοσιακοί εγκαταλελειμμένοι οικισμοί. Ο ένας είναι το παλιό Κλήμα, που είναι και ο πιο μεγάλος, ο οποίος εγκαταλείφθηκε λόγω καθιζήσεων που προκλήθηκαν με τους σεισμούς. Τα τελευταία χρόνια όμως έχει αρχίσει η επανακατοίκηση του, κυρίως από πολίτες ευρωπαϊκών χωρών. Ο δεύτερος είναι ο οικισμός Αθέατο, ο οποίος εγκαταλείφθηκε για τον ίδιο λόγο με το παλιό Κλήμα. Ωστόσο και για τους δύο οικισμούς έχει τεθεί το ζήτημα αποχαρακτηρισμού, καθώς έχουν κριθεί επικίνδυνοι λόγω κατολισθήσεων.

Μουσεία

Η Σκόπελος παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον από λαογραφικής άποψης. Στο νησί υπάρχει λαογραφικό μουσείο, το οποίο άρχισε να λειτουργεί από το 1992. Βρίσκεται στο κέντρο της χώρας και περιλαμβάνει εκθέματα των δύο τελευταίων αιώνων. Τα κυριότερα εκθέματα που υπάρχουν στο μουσείο είναι: Σκοπελίτικη οικοσκευή, τοπικές ενδυμασίες και όλες οι παραλλαγές αυτών, αρχαιακό υλικό αποτελούμενο από παλαιά έγγραφα της δημογεροντίας Σκοπέλου, καθώς και άλλα σπάνια βιβλία και κείμενα, μοντέλα παλαιών πλοίων της Σκοπέλου, πλούσιο φωτογραφικό αρχείο και υλικό λαϊκών τεχνιτών και παραδοσιακών επαγγελμάτων (μαχαιράδων, αγγειοπλαστών, ζωγράφων, κεραμοποιών, βυρσοδεψών, κλπ.).

Σήμερα η τουριστική ανάπτυξη του τόπου, που ακμάζει την τελευταία εικοσαετία, οδηγεί σε παρακμή πολλές από τις λαογραφικές τέχνες και τα παραδοσιακά επαγγέλματα, με αποτέλεσμα αρκετά να έχουν εξαλειφθεί.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες στο νησί πραγματοποιούνται κυρίως στο καλοκαίρι και διακρίνονται σε τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας. Οι σημαντικότερες εκδηλώσεις εθνικής και διεθνούς εμβέλειας είναι:

- Το Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού «Διαμαντής Παλαιολόγος»
- Το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νέων
- Η Διεθνής Ιστιοπλοϊκή Εβδομάδα

Το Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού «Διαμαντής Παλαιολόγος» διοργανώνεται στα τέλη Αυγούστου από την αστική μη κερδοσκοπική εταιρία «Πλέγμα», προς τιμή του εμπνευσμένου χοροδιδάσκαλου Διαμαντή Παλαιολόγου. Όραμά των διοργανωτών και της μεγάλης ομάδας των εθελοντών του είναι η καθιέρωση του φεστιβάλ ως μιας ανοικτής γιορτής που θα φέρνει κοντά χορευτές και συγκροτήματα από ολόκληρο τον κόσμο και η ανάδειξη της Σκοπέλου ως κέντρου λαϊκού πολιτισμού και παράδοσης. Το φεστιβάλ περιλαμβάνει επιδείξεις χορών, θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και σκοπελίτικη κουζίνα και πραγματοποιείται σε κατάλληλους χώρους στη Σκόπελο, τη Γλώσσα και το Έληος.

Ταυτόχρονα με το Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού διοργανώνονται και εκδηλώσεις σε συνεργασία με το Φωτογραφικό Κέντρο Σκοπέλου που έχει αποκτήσει διεθνή φήμη. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο, το Φωτογραφικό Κέντρο Σκοπέλου έχει υποβαθμιστεί.

Το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νέων της Σκοπέλου (SIFFY) διοργανώθηκε για πρώτη φορά το 2009, από την ανάγκη να προσφερθεί στους Έλληνες μαθητές πρόσθετη εκπαίδευση στις τέχνες. Οι μαθητές με τη βοήθεια επαγγελματιών κινηματογραφιστών δημιουργούν ταινίες μικρού μήκους, συμμετέχοντας σε όλη τη διαδικασία, από τη δημιουργία της αρχικής ιδέας, τη γραφή του σεναρίου, τις λήψεις με κάμερα, τη σκηνοθεσία, την ηθοποιία και την επεξεργασία της ταινίας. Το φεστιβάλ διαρκεί μία εβδομάδα, ενώ το τελευταίο βράδυ οι ταινίες προβάλλονται στο Αμφιθέατρο Πεπαρήθου και στη συνέχεια σε φεστιβάλ σε όλο τον κόσμο (Αμερική, Ασία και Ευρώπη). Από το 2009, έχουν οργανωθεί έξι φεστιβάλ στα οποία σταδιακά αυξάνεται η συμμετοχή μαθητών που έχουν καταγωγή από διάφορες χώρες.

Η Διεθνής Ιστιοπλοϊκή Εβδομάδα Β. Αιγαίου είναι μια διοργάνωση παγκοσμίου φήμης. Υπεύθυνος της διοργάνωσης είναι ο Ναυτικός Όμιλος Ανοιχτής Θάλασσας, σε συνεργασία με τον Ναυτικό Ιστιοπλοϊκό Κολυμβητικό Όμιλο Σκοπέλου. Η Διεθνής Ιστιοπλοϊκή Εβδομάδα (ΔΙΕΒΑ) λαμβάνει χώρα τον Αύγουστο, είναι μια αθλητική διοργάνωση υψηλού επιπέδου με πανελλήνιο, ευρωπαϊκό και διεθνή χαρακτήρα που αναδεικνύει και προάγει τον ναυταθλητισμό και αποτελεί πόλο έλξης για τους φίλους του αθλήματος και όχι μόνο.

Στο νησί της Σκοπέλου λαμβάνουν χώρα και αρκετές εκδηλώσεις τοπικής εμβέλειας, οι περισσότερες κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Αρκετές από αυτές συνδέονται με θρησκευτικές εορτές, όπως το πανηγύρι του Αγ. Ρηγίνου που είναι και πολιούχος του νησιού στις 25 Φεβρουαρίου, το πανηγύρι της Αγ. Βαρβάρας στις 4 Δεκεμβρίου, το πανηγύρι του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στις 24 Ιουνίου στο μοναστήρι του αγίου στην περιοχή Παλούκι, το πανηγύρι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα στις 6 Αυγούστου, το πανηγύρι της Παναγίας τον Δεκαπενταύγουστο στη Γλώσσα Σκοπέλου και το πανηγύρι των Αγ. Αναργύρων στο Κλήμα Σκοπέλου την 1η Ιουλίου.

Πέραν των θρησκευτικών εορτών, στο νησί οργανώνονται εκδηλώσεις και κατά την περίοδο των Απόκριων. Οι εκδηλώσεις κορυφώνονται την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς με το έθιμο της «τράτας».

Στα τέλη Αυγούστου ο Δήμος Σκοπέλου οργανώνει μουσικές εκδηλώσεις για μία εβδομάδα. Την τελευταία μέρα των εκδηλώσεων γίνεται η γιορτή του δαμάσκηνου, πανηγύρι με ντόπιους οργανοπαίκτες και από την Αλόνησο, κατά την οποία προσφέρονται ψημένα δαμάσκηνα και κρασί.

Στις αρχές Αυγούστου ο Πολιτιστικός Σύλλογος του νησιού οργανώνει από το 1982 εκδηλώσεις με την ονομασία «Λοΐζια», στο δημοτικό σχολείο Γλώσσας. Οι εκδηλώσεις

διαρκούν μια βδομάδα και είναι αφιερωμένες στο συνθέτη Μάνο Λοΐζο που έζησε στη Γλώσσα δέκα καλοκαίρια.

Παραδοσιακές δραστηριότητες

Στη Σκόπελο υπάρχουν αρκετές παραδοσιακές δραστηριότητες, είτε αυτές αφορούν τη μαγειρική είτε τις κατασκευές.

Περίφημη και πολύ γνωστή είναι η Σκοπελίτικη στριφτή τυρόπιτα με παραδοσιακό Σκοπελίτικο τυρί. Υπάρχουν επίσης και παραλλαγές της με χόρτα, κρεμμύδι και γλυκιά κρέμα. Φημισμένος είναι και ο ροφός στιφάδο, ενώ γνωστά και ιδιαίτερα είναι και τα τοπικά γλυκά, όπως τα χαμαλιά, οι ροζέδες, τα αμυγδαλωτά και το αυγάτο.

Σε ότι αφορά στις χειροποίητες κατασκευές, πολύ γνωστά είναι τα περίφημα μαχαίρια Σκοπέλου, τα οποία έχουν λαβή από κέρατο κασίκας και θήκη από πεύκο. Σήμερα έχει απομείνει ένας μόνο κατασκευαστής. Παράδοση στο νησί έχει και η μικροναυπηγική. Παλιότερα υπήρχαν αρκετοί που ασχολούνταν με τη κατασκευή μικρών διακοσμητικών πλοίων.

Σημαντική δραστηριότητα αποτελεί και η κεραμική με τα πολύ γνωστά μελανόμορφα αγγεία του Ρόδιου. Η παράδοση συνεχίζεται μέχρι και σήμερα από γενιά σε γενιά.

Τέλος, γνωστή είναι και η κατασκευή της παραδοσιακής Σκοπελίτικης φορεσιάς του γάμου, η οποία ωστόσο κοστίζει αρκετά (πάνω από 6.000 €), αφού είναι όλη χειροποίητη.

Αλόνησος

Το αρχιπέλαγος της Αλοννήσου αποτέλεσε σταυροδρόμι πολιτισμών κατά την αρχαιότητα και τον σημαντικότερο θαλάσσιο εμπορικό δρόμο του Αιγαίου, καθώς βρίσκεται στο πιο νευραλγικό και στρατηγικό σημείο των θαλάσσιων διαδρομών της αρχαιότητας.

Η ιστορία του νησιού πιθανολογείται ότι είναι η πιο μεγάλη στην περιοχή του Αιγαίου, καθώς στην Αλόνησο έχουν βρεθεί τα πρώτα ίχνη ανθρώπινης ζωής στο Αιγαίο. Η παράδοση αναφέρει ότι οι Κρήτες κατοίκησαν πρώτοι την αρχαία Ίκο (σημερινή Αλόνησο) τον 16^ο αιώνα π.Χ. Αργότερα το νησί αποκτά μυκηναϊκό χαρακτήρα, ενώ την εποχή του σιδήρου κατοικείται από Χαλκιδείς. Οι γεωμετρικοί χρόνοι βρίσκουν το νησί της Αλοννήσου κάτω από την εξουσία των Δολόπων, ενώ το 476 π.Χ. το νησί προσαρτάται στην Α' Αθηναϊκή Συμμαχία.

Την κλασική εποχή η Αλόνησος έφτασε στο ζενίθ της ανάπτυξής της. Το κρασί της, περιζήτητο στις μεγάλες αγορές, γίνεται κινητήριο μοχλός του εμπορίου και φέρνει μεγάλη

οικονομική ευμάρεια, ενώ την ίδια περίοδο κόβει και δικό της νόμισμα με την επιγραφή «ΙΚΙΟΝ».

Κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο, μεγάλες πόλεις – κράτη επιδίδονται σε επιδρομές στις Β. Σποράδες. Το 190 π.Χ. το νησί καταλαμβάνεται από το ρωμαϊκό στόλο, ενώ μετά τους ρωμαϊκούς εμφύλιους πολέμους, προσφέρεται από τον Ρωμαίο Αυτοκράτορα Αντώνιο ως δώρο στους Αθηναίους. Αργότερα, επί Αδριανού (117 – 138 μ.Χ.), το νησί περνάει στα χέρια των Σκοπελιτών και η Αλόνησος πέφτει σε μεγάλη δυσμένεια. Ο φόβος των πειρατών οδηγεί τους κατοίκους του νησιού να εγκαταλείψουν τις παραθαλάσσιες ακτές και να κατοικήσουν πάνω στο βουνό. Η Αλόνησος χάνει την πολιτιστική της υφή και γίνεται καθαρά αγροτικός και κτηνοτροφικός τόπος.

Κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο η Αλόνησος και τα νησάκια της περνάνε στη δικαιοδοσία του Βυζαντίου. Έτσι στην περιοχή δημιουργούνται μνημεία πρωτοχριστιανικής τέχνης και μεγάλα μοναστικά κέντρα της παλαιοχριστιανικής εποχής. Στο τέλος της βυζαντινής περιόδου, η Αλόνησος βρισκόταν στην κατοχή των Ενετών. Σε γενικές γραμμές, η περίοδος των Ενετών ήταν καλή και άφησε έντονα ίχνη στο νησί. Η Αλόνησος έμεινε ενετική ως το 1538, όταν ο τουρκικός στόλος του Μπαρμπαρόσα προχώρησε σε ολοκληρωτική σφαγή του πληθυσμού και ερήμωση του νησιού. Η Αλόνησος ξανακατοικήθηκε στο τέλος του 16^{ου} αιώνα, οπότε άρχισαν διστακτικά να επιστρέφουν στο νησί οι κάτοικοι που είχαν φύγει για να σωθούν.

Κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης οι ελάχιστοι κάτοικοι του νησιού ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία και κτηνοτροφία. Η άφιξη προσφύγων από τις ξεσηκωμένες περιοχές της Ελλάδας οδήγησε το νησί σε ακόμα δυσκολότερες συνθήκες, καθώς δεν υπήρχαν οι απαραίτητοι πόροι για να καλύψουν τις ανάγκες κατοίκων και προσφύγων και οι πάροικοι που κατέφθαναν στην περιοχή προχωρούσαν σε λεηλασίες και ληστρικές ενέργειες. Μετά την απελευθέρωση του νησιού από τους Τούρκους, οι εναπομείναντες κάτοικοι και πάροικοι του νησιού αποτέλεσαν τη σύνθεση του σημερινού πληθυσμού της Αλοννήσου.

Σημαντικά Μνημεία

Η μακρά ιστορία του νησιού είχε ως αποτέλεσμα η Αλόνησος σήμερα να διαθέτει σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, τόσο στην περιοχή του νησιού της Αλοννήσου, όσο και στα μικρότερα νησιά που την περιβάλλουν και έχει κηρυχθεί ως τόπος ιστορικών και διατηρητέων μνημείων με το ΦΕΚ.645B/65. Δυστυχώς όμως, οι χώροι αυτοί δεν έχουν

εξελιχθεί σε πόλους έλξης επισκεπτών, καθώς δεν έχουν ανασκαφεί πλήρως και δεν έχουν αναδειχθεί.

Τα κυριότερα αρχαιολογικά μνημεία της περιοχής είναι: ο παραθαλάσσιος οικισμός στο Κοκκινόκαστρο, όπου σώζονται μέχρι σήμερα υπολείμματα του τείχους της Ακροπόλεως του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, ο λόφος Καστράκι βορειοδυτικά του Κοκκινόκαστρου, που αποτελούσε οχυρό για τον έλεγχο της δυτικής ακτής, οι θολωτοί μυκηναϊκοί τάφοι στη θέση Ρουσούμ Γυαλός, ο αρχαιολογικός χώρος στη Στενή Βάλα, ο παλαιολιθικός καταυλισμός στη θέση Κοκκινόνησι, ο οικισμός του Αγ. Πέτρου, ο οποίος πρέπει να αποτελούνταν από 25-40 σπίτια, και σήμερα βρίσκεται πλέον στο βυθό, κ.ά.

Η μεσαιωνική και βυζαντινή περίοδος έχουν αφήσει επίσης αξιόλογα μνημεία στο νησί, με σημαντικότερα: το Παλιό Χωριό με το μεσαιωνικό τείχος, η Χώρα και παλαιά πρωτεύουσα του νησιού, που είναι χτισμένο σε στρατηγική θέση, το μοναστήρι στην περιοχή «Σαράντα Αβραγιές», ο αρχαιολογικός χώρος στη θέση Άγ. Δημήτριος όπου βρίσκονται ερείπια παλαιοχριστιανικής πόλης, ο Ι.Ν. Αγ. Αναργύρων στη βόρεια ακτή του νησιού, ο μονόκλιτος ξυλόγλυπτος Ι.Ν. Αγ. Αθανασίου στη Χώρα που χρονολογείται από τον 17^ο αιώνα, ο λιθόκτιστος μονόκλιτος καμαροσκέπαστος Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου στη Χώρα, επίσης του 17^{ου} αιώνα, η βασιλική των Αγ. Αναργύρων του 17^{ου} αιώνα και τα ερείπια παλαιού μοναστηριού και της παλαιοχριστιανική εκκλησίας του Αγ. Ανδρέα (6^{ος} – 7^{ος} αιώνες) κοντά στον οικισμό Βότση, το «Διοικητήριο» που κτίστηκε, σύμφωνα με μαρτυρίες, κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας, όπου σήμερα στεγάζεται το Λαογραφικό Μουσείο του οικισμού, κ.ά.

Στο Δήμο Αλοννήσου υπάρχουν ελάχιστα μνημεία της νεότερης εποχής, από το 19ο αιώνα και έπειτα. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι ο λιθόκτιστος φάρος στο ερημονήσι της Ψαθούρας, που κτίστηκε μεταξύ των ετών 1893 – 1895 από Σκοπελίτες τεχνίτες, πάνω σε γαλλικά σχέδια και έχει ύψος 25 μ. και το παλιό Δημοτικό Σχολείο στον οικισμό της Χώρας της περιόδου των αρχών του 20ου αιώνα, στο πνεύμα του νεοκλασικισμού, το οποίο δεν έχει χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται αναλυτικά οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία της Αλοννήσου.

Πίνακας 11: Αρχαιολογικοί Χώροι – Μνημεία της Αλοννήσου

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Ι. Ναός Παναγίας του Βουνού Αλοννήσου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Αγ. Γεωργίου Αλοννήσου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός Αγ. Δημητρίου Αλοννήσου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Ναός Αγίου Αθανασίου Αλοννήσου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Ναός του Χριστού Αλοννήσου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Αρχαιολογικός χώρος στις θέσεις Αγ. Κωνσταντίνος, Ψηλή Ράχη, Παλιάλωνα, Γελαδιάς, Γιακείμ Χούνης και Κούμαρος	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46515/2937 π.ε./17-3-2000, ΦΕΚ 454/Β/4-4-2000
Ναός Αγίων Αναργύρων Αλοννήσου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Άγιος Δημήτριος	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965 ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Βαμβακιές	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/17295/1047/11-5-1998, ΦΕΚ 523/Β/29-5-1998 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/17295/1047/11-5-1998, ΦΕΚ 811/Β/3-8-1998
Αρχαιολογικός χώρος στη Βραχονησίδα Πολεμικά	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46515/2937 π.ε./17-3-2000, ΦΕΚ 454/Β/4-4-2000
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Καλαμάκι	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/17295/1047/11-5-1998, ΦΕΚ 523/Β/29-5-1998 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/17295/1047/11-5-1998, ΦΕΚ 811/Β/3-8-1998
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Καρμπίτσες	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/17295/1047/11-5-1998, ΦΕΚ 523/Β/29-5-1998 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/17295/1047/11-5-1998, ΦΕΚ 811/Β/3-8-1998
Κοκκινόκαστρο Αλοννήσου: Λείψανα αρχαίας Ίκου	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965 ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Αρχαιολογικός χώρος θαλάσσιας περιοχής Μανώλα Αλοννήσου	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Αρχαιολογικός χώρος περιοχής ορμίσκου "Στενή Βάλα" Αλοννήσου	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Άγιος Ιωάννης" Αλοννήσου: λείψανα αρχαίου οικισμού	ΥΑ 6631/21-9-1965, ΦΕΚ 645/Β/2-10-1965
Αρχαιολογικός χώρος περιοχής όρμου Τσουκάλια Αλοννήσου	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/39454/1629/24-10-1988, ΦΕΚ 790/Β/31-10-1988
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Βουνό	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46515/2937 π.ε./17-3-2000, ΦΕΚ 454/Β/4-4-2000
Αποδέσμευση θαλάσσιας περιοχής στη νήσο Μικρό Αδέλφι Μαγνησίας.	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/25824/1060/12-5-1993, ΦΕΚ 388/Β/28-5-1993 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/42813/2830/2-9-2003, ΦΕΚ 1498/Β/10-10-2003
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997,

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
	ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/ 60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011
Σπήλαιο στη ΒΔ ακτή των Γιούρων	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997, ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/ 60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011
Αρχαιολογικός χώρος στον όρμο Άγ. Πέτρου στη νησίδα Πέλαγος (Κυρά - Παναγιά)	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969 ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997, ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/ 60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011
Αρχαιολογικός χώρος στον όρμο Πλανήτη στη νησίδα Πέλαγος (Κυρά - Παναγιά)	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969 ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997, ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/ 60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997, ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/ 60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Κουρούπι νήσου Σκάντζουρα	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46515/2937 π.ε./17-3-2000, ΦΕΚ 454/Β/4-4-2000
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Μονής Ευαγγελίστριας νήσου Σκάντζουρα	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46515/2937 π.ε./17-3-2000, ΦΕΚ 454/Β/4-4-2000

Όνομασία Μνημείου	Απόφαση
Αρχαιολογικός χώρος στη θέση Χωράφια, νήσου Σκάντζουρα	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/46515/2937 π.ε./17-3-2000, ΦΕΚ 454/Β/4-4-2000
Φάρος στη Ψαθούρα και ζώνη προστασίας στα όρια της νήσου	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997, ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3058/62322/16-11-2001, ΦΕΚ 1617/Β/6-12-2001 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων	ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997, ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011
Αρχαιολογικός χώρος στο λιμένα Μανδράκι, νησίδος Ψαθούρα	ΥΑ 23181/12-9-1969, ΦΕΚ 653/Β/6-10-1969 ΠΔ 16-5-1992, ΦΕΚ 519/Δ/28-5-1992 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/2144/98/16-7-1997, ΦΕΚ 660/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ13/2146/99/21-7-1997, ΦΕΚ 662/Β/4-8-1997 ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/60806/2748/23-6-2011, ΦΕΚ 1741/Β/03-08-2011

Πηγή: Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος, 2018.

Ενάλιοι Αρχαιολογικοί Χώροι

Η περιοχή της Αλοννήσου παρουσιάζει τις πιο ώριμες συνθήκες αξιοποιήσιμων ενάλιων αρχαιολογικών θέσεων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το πλήθος των ναυαγίων που υπάρχουν στην περιοχή και πολλά από αυτά βρίσκονται σε καλή κατάσταση λόγω του αμμώδους του βυθού. Αυτό δεν προκαλεί εντύπωση, αν αναλογιστεί κανείς ότι η Αλόνησος υπήρξε κέντρο και σταυροδρόμι των θαλάσσιων μεταφορών στο Αιγαίο για χιλιετίες. Μερικοί από τους σημαντικότερους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους της ευρύτερης περιοχής είναι:

- Το εντυπωσιακότερο ίσως αρχαίο ναυάγιο της Κλασικής Περιόδου (τελευταίο τέταρτο του 5^{ου} π.Χ. αιώνα) στη νοτιοδυτική άκρη της νήσου Περιστεράς, απέναντι από την Στενή Βάλα, το οποίο βρίσκεται σε βάθος 22 – 28 μέτρα. Πρόκειται για ένα

από τα σημαντικότερα κλασικά ναυάγια που έχουν ερευνηθεί ποτέ, λόγω κυρίως του μεγέθους του, που άλλαξε την αντίληψη για το μέγεθος των πλοίων που μπορούσαν να ναυπηγηθούν εκείνη την εποχή (25 x 12 μ. περίπου). Το φορτίο του πλοίου περιλαμβάνει 3.000 – 4.000 αμφορείς Μένδης Χαλκιδικής και Πεπαρήθου και πιθανολογείται ότι μετέφερε κρασί. Το συγκεκριμένο ναυάγιο, μαζί με άλλα τρία ναυάγια του Παγασητικού, χαρακτηρίστηκε ως επισκέψιμος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος και αποτελεί πλέον υποβρύχιο μουσείο, βάσει της ΚΥΑ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ53/12387/6960/772/240/19-1-2015 (ΦΕΚ 119/Β/21-1-2015).

- Στον κόλπο του Βασιλικού βρίσκονται τα δύο ίσως εντυπωσιακότερα γνωστά βυζαντινά ναυάγια σε βάθος 55 – 58 μέτρα, με χιλιάδες αμφορείς «μαγαρικού» τύπου το καθένα, που τοποθετούνται χρονολογικά στον 12^ο – 13^ο αιώνα. Σε κοντινή απόσταση (120 μ.) έχει εντοπισθεί ένα ακόμη ναυάγιο της ίδιας εποχής και με παρόμοιο φορτίο. Τα ναυάγια διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση. Παράλληλα στην περιοχή βρίσκονται βυθισμένες βυζαντινές άγκυρες σε βάθη 40 – 45 μέτρων.
- Στην νοτιοανατολική άκρη της νήσου Περιστεράς, στο ακρωτήριο Τζέλιος, βρίσκεται ναυάγιο της κλασσικής εποχής του 4ου αιώνα π.Χ. σε βάθος 32 – 36 μ. Το φορτίο του απαρτίζεται από 25 περίπου χιακούς αμφορείς, οι οποίοι χρονολογούνται στον 4^ο αιώνα π.Χ. Το ναυάγιο βρίσκεται σε θέση που έχει υποστεί υποβρύχια κατολίθωση με αποτέλεσμα να καλύπτεται μερικώς από δύο μεγάλους βράχους.
- Στην νοτιοανατολική πλευρά της νήσου Σκάντζουρα υπάρχει ιδιαίτερα σημαντικό ναυάγιο της κλασσικής εποχής, με πλήθος διαφορετικού τύπου αμφορέων (Θάσου, Μένδης και τύπου Σολόχα), καθώς και αττικά αγγεία, ασκούς τύπου Guttous, φιαλίδια, πινάκια, ληκύθους, λύχνους, κανθαροκύλικες κ.ά. Το ναυάγιο βρίσκεται σε βάθος 32 – 38 μ., έχει έκταση 38,5 x 18 μ. περίπου και τοποθετείται χρονολογικά στο α' ήμισυ του 4^{ου} π.Χ. αιώνα.
- Στο νότιο άκρο της Νήσου Φαγκρούς ή Πελέρισσας, υπάρχει επίσης ιδιαίτερα σημαντικό αρχαίο ναυάγιο της κλασσικής εποχής. Το ναυάγιο βρίσκεται σε βάθος 37 μ. και φέρει φορτίο 600 – 800 περίπου αμφορέων Μένδης Χαλκιδικής, οι οποίοι έχουν χρονολογηθεί στα μέσα του 5^{ου} αιώνα π.Χ.
- Στο νότιο άκρο της Βραχονησίδας του Αγ. Πέτρου, στον ομώνυμο Όρμο Κυρά-Παναγιάς, βρίσκεται το διάσημο βυζαντινό ναυάγιο με πινάκια του 12^{ου} αιώνα, αμφορείς και άλλα σκεύη. Όλα τα αντικείμενα, λεπτής κεραμικής, έφεραν πλούσια

διακόσμηση με επιρροές από ισλαμική τέχνη με κουφικά γράμματα, πουλιά, ζώα και φυτικά μοτίβα. Στο ίδιο σημείο, και ειδικότερα μεταξύ της Νήσου Αγίου Πέτρου και της απέναντι δυτικής ακτής του ομώνυμου Όρμου βρίσκεται καταβυθισμένος προϊστορικός οικισμός.

- Στο βόρειο ακρωτήριο της Κυρά Παναγιάς που ονομάζεται Κυρά ή Κάτεργο, βρίσκεται βυθισμένο βυζαντινό ναυάγιο του 11^{ου} αιώνα μ.Χ. σε βάθος 26 μ. Στο σημείο υπάρχει μικρός σωρός από βυζαντινούς αμφορείς και τρεις άγκυρες τύπου «Υ». Ωστόσο το ναυάγιο είναι σχετικά κατεστραμμένο και με μεγάλη διασπορά των ευρημάτων του.
- Στις ανατολικές ακτές της Νήσου Ψαθούρας υπάρχουν ερείπια του καταβυθισμένου αρχαίου οικισμού, ο οποίος όμως δεν έχει μελετηθεί και τεκμηριωθεί επαρκώς. Αν και τα ερείπια του οικισμού ξεκινάνε από το πολύ μικρό βάθος των 2 μ., η τοποθεσία εκτεθειμένη στους επικρατούντες βόρειους ανέμους.
- Στο νοτιοανατολικό άκρο της Νήσου Κυρά Παναγιάς απέναντι από τη βραχονησίδα Μέλισσα, βρίσκεται σε σχετικά μεγάλο βάθος 65 – 68 μ. βυζαντινό ναυάγιο με πινάκια και αμφορείς. Το μεγάλο βάθος του ναυαγίου δεν το καθιστά εύκολα αξιοποιήσιμο αρχαιολογικό χώρο.

Σημαντικά σημεία ενδιαφέροντος στην περιοχή, αν και δεν θεωρούνται ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι, αποτελούν και το βυθισμένο γερμανικό αεροσκάφος τύπου Ju-88 A-4 του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου βόρεια της Ψαθούρας και το βυθισμένο γερμανικό πλοίο επίσης του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το οποίο βυθίστηκε την 08/10/1944 από το ελληνικό Α/Τ Θεμιστοκλής και δυο αγγλικά αντιτορπιλικά, το οποίο βρίσκεται στον ύφαλο βορειοανατολικά της νήσου Γιούρας.

Εκτός των ήδη γνωστών ναυαγίων, υπάρχει πληθώρα άλλων ναυαγίων διαφόρων εποχών, τα οποία είτε δεν έχουν ερευνηθεί ακόμη, είτε βρίσκονται σε μεγάλα βάθη, γεγονός που δυσχεραίνει την έρευνά τους.

Παραδοσιακοί Οικισμοί

Η Χώρα της Αλοννήσου αποτελεί και τον μοναδικό παραδοσιακό οικισμό του νησιού και έχει χαρακτηριστεί με το Π.Δ. 19.10.1978 (ΦΕΚ 594 Δ) «Περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών οικισμών τινών του κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δόμησης των οικοπέδων αυτών», μαζί με τη Χώρα της Σκοπέλου.

Μουσεία

Στο νησί της Αλοννήσου υπάρχουν δύο μουσεία, το Μουσείο Ιστορίας και Λαϊκής Τέχνης στο Παλαιό Χωριό και το Λαογραφικό Μουσείο του Κώστα και της Αγγέλας Μαυρίκη στο Πατητήρι.

Στο πρώτο εκτίθενται ενδιαφέροντα αντικείμενα και συλλογές από την καθημερινή ζωή των κατοίκων της Αλοννήσου των περασμένων αιώνων, τα έθιμα και τις παραδόσεις, αλλά και μια πολύ ενδιαφέρουσα φωτογραφική συλλογή με ανθρώπους και κτίρια των αρχών του 20^{ου} αιώνα.

Το δεύτερο στεγάζεται σε ένα παραθαλάσσιο πέτρινο κτίριο, έχει χρηματοδοτηθεί από το πρόγραμμα Leader της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελεί μία ιδιαίτερα αξιόπαινη προσπάθεια. Το μουσείο φιλοξενεί μεγάλο αριθμός κειμηλίων, τεκμήρια της ιστορίας και της παράδοσης του νησιού, παραδοσιακά αντικείμενα και φορεσιές, μια συλλογή αρχαίων εργαλείων και στρατιωτικών όπλων, αλλά και συλλογή ενάλιων αρχαιολογικών ευρημάτων.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Το νησί της Αλοννήσου διαθέτει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Σε ετήσια βάση διοργανώνονται μια σειρά από εκδηλώσεις τοπικής, εθνικής αλλά και διεθνούς εμβέλειας, που σκοπό έχουν να φέρουν τους κατοίκους του νησιού ιθαγενείς και μη, σε επαφή με την παράδοση, αλλά ταυτόχρονα συντελούν στην ψυχαγωγία και κοινωνικοποίηση τους ενώ ισχυροποιούν τους δεσμούς της τοπικής κοινωνίας. Οι σημαντικότερες από αυτές, είναι:

- Το Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών που διοργανώνεται τον Ιούλιο στο Πατητήρι. Αποτελεί πλέον ζωτικό κομμάτι της τοπικής κοινωνίας, δίνοντας ώθηση στην τοπική επιχειρηματικότητα και την τουριστική προβολή του νησιού. Το Φεστιβάλ έχει διεθνή φήμη και ενώνει πολιτισμικά δεκάδες περιοχές από την Ελλάδα, την Κύπρο και το εξωτερικό.
- Η διοργάνωση Αλόννησος Challenge λαμβάνει χώρα επίσης τον Ιούλιο και αποτελεί αθλητικό γεγονός επίσης διεθνούς φήμης. Πρόκειται για τη διοργάνωση τριών αγώνων αποστάσεων 30 χλμ., 10 χλμ. και 2 χλμ. και μια διαδρομή 15 χλμ. για περιπατητές, που διέρχονται από διάφορα σημεία του νησιού και προσφέρουν συνεχείς εναλλαγές στα πανέμορφα του τοπία.
- Στα μέσα Ιουλίου γίνεται στο νησί αναπαράσταση του αλωνίσματος στο Παλιό Χωριό στα Αλώνια, όπου φτιάχνεται με παραδοσιακό τρόπο ο τραχανάς από «χόνδρο» (σιτάρι). Είναι μια εκδήλωση που προσπαθεί να κρατήσει ζωντανή την

παράδοση του αλωνίσματος, συνδυάζοντας τη διαδικασία με παραδοσιακές γεύσεις του νησιού.

- Η Βραδιά Παραδοσιακής Τυρόπιτας αποτελεί μια γιορτή προς τιμήν του παραδοσιακού αυτού αλονησιώτικου εδέσματος. Γυναίκες του νησιού προετοιμάζουν φρέσκο φύλλο και τηγανίζουν την διάσημη τυρόπιτα της Αλοννήσου κερνώντας παρευρισκομένους, ενώ η γιορτή συνοδεύεται από ζωντανή μουσική και παραδοσιακούς χορούς από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Αλοννήσου.
- Η Ψαράδικη Βραδιά που διοργανώνεται στα τέλη Ιουλίου προσφέρει στους ντόπιους και επισκέπτες του νησιού μια βραδιά διασκέδασης με θαλασσινές γεύσεις (γαύρος ψητός στα κάρβουνα), άφθονο κρασί, παραδοσιακή μουσική και χορούς.

Εκτός των παραπάνω εκδηλώσεων, στο νησί γίνονται γιορτές και πανηγύρια που συνδέονται με τις θρησκευτικές εορτές και παραδόσεις και είναι κυρίως τοπικής εμβέλειας. Αυτά είναι: το πανηγύρι στην Παλιά Χώρα τον Δεκαπενταύγουστο με μουσική και φαγητό και η αναβίωση του παραδοσιακού γάμου με τοπικές ενδυμασίες και παραδοσιακούς χορούς, το πανηγύρι της Αγ. Παρασκευής, πολιούχου του νησιού, ο εορτασμός των Αγ. Κωνσταντίνου και Ελένης στο γραφικό παρεκκλήσι στην «Ψηλή Ράχη» και ο εορτασμός του Αγ. Γεωργίου.

Παραδοσιακές δραστηριότητες

Παραδοσιακή ασχολία των κατοίκων του νησιού αποτέλεσε από την αρχαιότητα ως τα μέσα του αιώνα η καλλιέργεια των αμπελιών και η παραγωγή μαύρου κρασιού εξαιρετικής ποιότητας. Η ασχολία αυτή ωστόσο έχει σήμερα σχεδόν σταματήσει σε εμπορικό επίπεδο και περιορίζεται στην παραγωγή μικρών ποσοτήτων για ιδιωτική χρήση.

Άλλες παραδοσιακές ασχολίες των κατοίκων του νησιού είναι η καλλιέργεια της ελιάς, η κτηνοτροφία και η παραγωγή τυροκομικών προϊόντων, καθώς και η παράκτια αλιεία με παραδοσιακά μέσα.

Η κουζίνα της Αλοννήσου έχει επίσης αναδείξει παραδοσιακά πιάτα και καταφέρνει να συνδυάσει μοναδικά τη θεσσαλική παράδοση με το νησιώτικο χρώμα. Περίφημες είναι οι αλονησιώτικες πίτες με διάφορα υλικά (τυρί, χόρτα, κιμά), αλλά ανάμεσα τους ξεχωρίζει η παραδοσιακή τυρόπιτα Αλοννήσου και η γαλατόπιτα. Πληθώρα παραδοσιακών συνταγών υπάρχουν και με τα ψάρια και θαλασσινά που συναντά κανείς στην κλασική Αιγαιοπελαγίτικη κουζίνα.

3.7.5 Υποδομές – διασύνδεση των Β. Σποράδων

Σύμφωνα με το Γενικό ΠΧΣΑΑ, το Λιμάνι του Βόλου συγκαταλέγεται στις Κύριες Διεθνής Θαλάσσιες Πύλες – Λιμένες της Χώρας και δίδεται η κατεύθυνση να γίνουν επενδύσεις σε υποδομές ακτοπλοΐας, φιλοξενίας κρουαζιέρας και θαλάσσιου τουρισμού, καθώς και σε υποδομές εμπορευματικών μεταφορών. Οι δυνατότητες να αξιοποιηθεί περαιτέρω ως μοχλός ανάπτυξης της Περιφέρειας είναι μεγάλες, δεδομένου ότι συνδέεται με το κύριο Εθνικό (και Διευρωπαϊκό) οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, καθώς και με το αεροδρόμιο της Ν. Αγχιάλου αλλά και της Σκιάθου⁹.

Σε επίπεδο υποδομών, στις Β. Σποράδες, παρουσιάζονται σημαντικές ελλείψεις, με το λιμάνι της Σκιάθου να είναι το σπουδαιότερο λιμάνι της περιοχής και να συνδέεται καθημερινά με την πόλη του Βόλου με ιπτάμενα δελφίνια. Το λιμάνι συνδέεται και με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης καθώς και τον Άγιο Κωνσταντίνο καθημερινά, ενώ τα δρομολόγια παρουσιάζουν σημαντική αύξηση το καλοκαίρι. Στην περιοχή των Σποράδων και στο Τρικέρι υπάρχουν και άλλα μικρότερα λιμάνια: λιμένας Σκοπέλου, λιμένας Λουτρακίου – Γλώσσας Σκοπέλου, λιμένας Αγνώντα Σκοπέλου, λιμένας Πατητήρι Αλοννήσου, λιμένας Αγ. Κυριακής Τρικεριού και λιμένας Νησιού Τρικεριού. Επίσης, στην περιοχή καταγράφεται και το αεροδρόμιο της Σκιάθου που είναι πολιτικό αεροδρόμιο που εξυπηρετεί τακτικά δρομολόγια εσωτερικού και πολυάριθμες διεθνείς πτήσεις (charter), κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Έχει έντονα εποχικό χαρακτήρα όσον αφορά τις διεθνείς πτήσεις. Δεν χαρακτηρίζεται ως διεθνές αεροδρόμιο αλλά ως σημείο «εισόδου-εξόδου» και οι εγκαταστάσεις του θεωρούνται αδύνατον να εξυπηρετήσουν υπερπόντιες (Jumbo) πτήσεις λόγω οριακού μήκους αεροδιάδρομου. Οι ενοικιάσεις αυτοκινήτων κρίνονται από ικανοποιητική προσφορά σε πούλμαν και ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα.

3.8. Η βαρύτητα, το μέγεθος και η σημασία του Νησιωτικού χώρου για την Περιφέρεια Θεσσαλίας – Φυσιογνωμία της περιοχής παρέμβασης

Ο νησιωτικός χώρος της Θεσσαλίας συγκροτείται από ένα σύμπλεγμα νησιών, νησίδων και βραχονησίδων που είναι ευρύτερα γνωστό ως Β. Σποράδες. Πέρα του συμπλέγματος αυτού δύο μικρά νησιά εντός του Παγασητικού Κόλπου, το Παλαιό Τρίκερι και το Νησί του Αλατά. Σύμφωνα με τον στατιστικό ορισμό του νησιωτικού χώρου από την Eurostat, μόνο η

⁹ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Οκτώβριος 2014, Στάδιο Β.1

Σκιάθος, η Αλόνησος και η Σκόπελος πληρούν τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού (μέγεθος, πληθυσμός, απόσταση από την ηπειρωτική χώρα).

Τα νησιά αποτελούν το σημαντικότερο ίσως κομμάτι του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας λόγω του φυσικού περιβάλλοντος, των παραδοσιακών οικισμών και των αρχαιολογικών χώρων που διαθέτουν. Το βασικό χαρακτηριστικό των νησιών αυτών είναι η έντονη τουριστική ανάπτυξη με τάσεις κορεσμού, κυρίως στην Σκιάθο και λιγότερο στην Σκόπελο.

Ένα από τα μείζονα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, κυρίως τα πιο απομακρυσμένα από την πόλη του Βόλου, είναι η περιορισμένη έως κακή προσπελασιμότητα που λειτουργεί ανασταλτικά στην ανάπτυξή τους.

Ο νησιωτικός χώρος αποτελεί μία από τις 4 ζώνες εσωτερικής οργάνωσης της περιφέρειας Θεσσαλίας, οι οποίες χωρίζονται βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους (Δίπολα Λάρισα-Βόλος και Καρδίτσα-Τρίκαλα, Ζώνη εντατικής γεωργίας, Ορεινές περιοχές, Ζώνη των νησιών).

Η χωρική δομή της Περιφέρειας διαρθρώνεται ως εξής:

- Ο υπάρχων μεταξύ Βόλου και Λάρισας άξονας ανάπτυξης επεκτείνεται προς Βορρά και Νότο, καλύπτοντας το Ανατολικό τμήμα της Περιφέρειας.
- Υλοποιείται στο Δυτικό τμήμα δεύτερος άξονας ανάπτυξης, παράλληλος προς τον προηγούμενο, μεταξύ Καρδίτσας και Τρικάλων, επεκτεινόμενος προς Καλαμπάκα-Εγνατία Βόρεια και προς Λαμία Νότια.
- Δημιουργούνται δύο Ζώνες ανάπτυξης με αντίστοιχες Ζώνες Ημερησίων Μετακινήσεων:
 - Η Ανατολική, με κύριους πόλους τη Λάρισα και το Βόλο
 - Η Δυτική με κύριους πόλους την Καρδίτσα και τα Τρίκαλα

Τα νησιά, μαζί με τις υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας, αποτελούν την 4η κατηγορία, η οποία ως περιοχή που αντιμετωπίζει προβλήματα εξαρτάται από τις Ζώνες Ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, τα νησιά εξαρτώνται από την Ανατολική Ζώνη, λόγω της σύνδεσής τους με το λιμάνι του Βόλου.

Οι νησιώτικες περιοχές, λόγω των πιέσεων της τουριστικής ανάπτυξης και της περιορισμένης φέρουσας ικανότητάς τους αντιμετωπίζουν σχεδόν κατά κανόνα προβλήματα υπερβολικής χρήσης των τοπικών φυσικών πόρων. Επίσης, όλες οι σχετικές

έρευνες δείχνουν πως οι κλιματικές αλλαγές πλήττουν κυρίως νησιώτικες και παράκτιες περιοχές με την αναμενόμενη άνοδο της στάθμης της θάλασσας, τη διατάραξη του κύκλου των υδατοπτώσεων και την ερημοποίηση. Συνεπώς, η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων των νησιών και η μέγιστη δυνατή πρόληψη έναντι των πολύ πιθανών επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών συνιστούν κορυφαίες επιλογές του αναπτυξιακού σχεδιασμού. Οι ειδικές δράσεις που απαιτούνται είναι:

- Διαχείριση υδάτινων πόρων, αποθήκευση, ανάπτυξη συστημάτων επαναχρησιμοποίησης, περιορισμός απωλειών, μέτρα περιορισμού της ζήτησης
- Προστασία δασών και πρόληψη δασικών πυρκαγιών
- Προστασία και βιώσιμη διαχείριση των χερσαίων και θαλασσίων οικοσυστημάτων καθώς και των υγροτόπων
- Προστασία και βιώσιμη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και ενίσχυση του αλιευτικού αποθέματος
- Χωρικός σχεδιασμός για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών

3.8.1. Σκιάθος

Το νησί της Σκιάθου ανήκει στην χωρική ενότητα των βορείων Σποράδων και πρωτεύουσα του είναι η πόλη της Σκιάθου. Απέχει, όπως προαναφέρθηκε, 2,4 μίλια από τις ακτές του νότιου Πηλίου και 4 μίλια από την Σκόπελο. Η έκταση της είναι περίπου 49,89 Km² ενώ το μήκος της είναι 12 Km και το πλάτος της 9 Km. Στα διοικητικά όρια της νήσου Σκιάθου περιλαμβάνονται και μικρότερα νησιά. Η πόλη της Σκιάθου συνδέεται με το νησί της Σκοπέλου, της Αλοννήσου, τον Βόλο, τον Αγ. Κωνσταντίνο (κατά τους θερινούς μήνες) και την Εύβοια μέσω του εμπορικού – επιβατηγού λιμένα που διαθέτει. Επίσης διαθέτει αεροπορική σύνδεση μέσω του Εθνικού αεροδρομίου που βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της νήσου. Διοικητικά ο Δήμος Σκιάθου εντάσσεται στον Νομό Μαγνησίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Η Σκιάθος είναι ένα νησί του οποίου το συγκριτικό πλεονέκτημα εστιάζεται στο αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον που διαθέτει και οφείλει αφενός μεν να το διαφυλάξει, αφετέρου δε να το αξιοποιήσει. Η οικονομική ανάπτυξη αναπόφευκτα στηρίζεται στην τουριστική βιομηχανία του νησιού, η οποία όμως οφείλει να είναι ήπια και προσανατολισμένη στην κατεύθυνση του ποιοτικού και εναλλακτικού τουρισμού.

3.8.2. Σκόπελος

Η Σκόπελος είναι νησί των Βορείων Σποράδων, το δεύτερο νησί στη σειρά μετά τη Σκιάθο. Πρόκειται για ένα νησί κατά κύριο λόγο ορεινό με κύρια οροσειρά τη Δέλφη. Έχει έκταση περίπου 96 τετρ. χιλ. και περίμετρο 67 χιλιόμετρα. Έχει δύο βουνά, το Παλούκι (565 μ. ύψος) και την οροσειρά Δέλφη (680 μ. ύψος).

Σύμφωνα με τη σημερινή διοικητική διαίρεση (Σχέδιο Καλλικράτης) το νησί υπάγεται διοικητικά στον Νομό Μαγνησίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011 το νησί έχει μόνιμο πληθυσμό 4.960 άτομα. Μετά την εφαρμογή του προγράμματος συνενώσεων «Καλλικράτης» δημιουργήθηκαν στη Σκόπελο τρεις Κοινότητες: η Δημοτική Κοινότητα Σκοπέλου, η πρωτεύουσα του νησιού, ένας οικισμός χτισμένος στις ανατολικές ακτές του νησιού, η Δημοτική Κοινότητα Γλώσσας στο βόρειο τμήμα της - που αποτελεί ένα γραφικότατο αρχιτεκτονικό σύνολο με επίγειο το Λουτράκι – στις δυτικές ακτές, το δεύτερο σημαντικό λιμάνι του νησιού, καθώς και η Τοπική Κοινότητα Κλήματος νότια της Γλώσσας, που είναι χτισμένη μέσα σε κατάφυτες εκτάσεις.

Όπως και τα άλλα δύο νησιά των Βορείων Σποράδων, αποτελεί ένα ισχυρό τουριστικό πόλο σε εθνικό επίπεδο με σημαντικές αναπτυξιακές επιδόσεις. Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η αξιοποίηση ήπιων θεματικών μορφών τουρισμού δύνανται να λειτουργήσουν αναζωογονητικά για την οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Το γεγονός ότι η Σκόπελος υπήρξε επί δεκαετίες το διοικητικό κέντρο των Βορείων Σποράδων δεν είναι τυχαίο και σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στη γεωγραφική της θέση. Παρά τα σημαντικά προβλήματα προσπελασιμότητας που υφίσταται λόγω του νησιωτικού της χαρακτήρα, έχει τη δυνατότητα να καταστεί ο συγκοινωνιακός κόμβος του Βορείου Αιγαίου. Ο τουρισμός δημιουργεί σημαντική ζήτηση για υπηρεσίες μεταφορών.

Το φυσικό περιβάλλον σε συνδυασμό με το κλίμα αποτελούν πλεονεκτήματα και έχουν καταστήσει το νησί δημοφιλή προορισμό για θερινό τουρισμό. Έχει ήδη αρχίσει να γίνεται κατανοητό ότι, για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον τομέα του τουρισμού, είναι απαραίτητη προϋπόθεση η διατήρηση και η προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, πρέπει μάλιστα να αποτελεί προτεραιότητα σε οποιαδήποτε επενδυτική και αναπτυξιακή δραστηριότητα ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα των επιμέρους δραστηριοτήτων μεταξύ τους.

3.8.3. Αλόνησος

Ο Δήμος Αλοννήσου ανήκει διοικητικά στο Νομό Μαγνησίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας και βρίσκεται στο ανατολικότερο άκρο του. Έχει συνολική έκταση 129,607τ.χλμ. και

καταλαμβάνει το 4,9% της έκτασης του νομού Μαγνησίας και το 1,0% της έκτασης της Περιφέρειας.

Η πρόσβαση στην Αλόνησο γίνεται ακτοπλοϊκά. Το νησί συνδέεται με τα υπόλοιπα νησιά των Βορείων Σποράδων (Σκόπελος, Σκιάθος), το Βόλο και τον Άγιο Κωνσταντίνο, σχεδόν σε καθημερινή βάση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Με τα σημερινά δεδομένα της οικονομικής κρίσης, τα ποσοστά ανεργίας ανεβαίνουν και η υπεράσπιση θεμελιωδών κοινωνικών (και όχι μόνο) δικαιωμάτων απειλούνται με περιορισμό ή κατάργηση. Η ανακοπή του κύματος της ανεργίας είναι βαρύνουσα σημασίας στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Κατά το παρελθόν, το βιοτικό επίπεδο στο νησί στηρίχθηκε στη συμπληρωματικότητα των κυρίως παραγόμενων εισοδημάτων από δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα. Παρά την εγκατάλειψη του πρωτογενούς τομέα, ως τομέα επαγγελματικής δραστηριοποίησης κατά τα προηγούμενα χρόνια, ένα σημαντικό ποσοστό των ανέργων, κυρίως αυτών οι οποίοι δεν έχουν κάποια ιδιαίτερη εξειδίκευση, στρέφεται και πάλι προς την αγροτική δραστηριότητα για την επιβίωσή τους. Η στροφή προς τον πρωτογενή τομέα πρέπει να συμπληρωθεί από την αντίστοιχη επιμόρφωση και κατάρτιση. Η επιμόρφωση των ανέργων δίνει μεγαλύτερες προοπτικές επανένταξης στην αγορά εργασίας.

4. Η Περιφερειακή Οικονομία του Τουρισμού και της Επισκεψιμότητας

Ο τουρισμός ως βιομηχανία που προσανατολίζεται στα προϊόντα και τις υπηρεσίες, μπορεί να δημιουργήσει εκτεταμένα οφέλη και επιπτώσεις στην οικονομία και στην κοινωνία γενικότερα. Δύναται να συμβάλει στην επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (Millennium Development Goals), και ειδικά αυτούς που αφορούν την καταπολέμηση της φτώχειας, την προστασία του περιβάλλοντος και την δημιουργία ευκαιριών της απασχόλησης των γυναικών, των ευάλωτων ομάδων και των νέων. Επιπλέον, ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική πηγή εσόδων (έσοδα από ξένο συνάλλαγμα, φορολογικά έσοδα) για το κράτος και μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Οι άμεσες βιομηχανίες που εμπλέκονται στις τουριστικές δραστηριότητες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν τομεακούς συνδέσμους και οικονομικές ευκαιρίες για τις κοινότητες.

Η διαχείριση του προορισμού είναι ένα θέμα αυξανόμενης σημασίας, αφού οι τουριστικοί προορισμοί ανταγωνίζονται έτσι ώστε από τη μία να παρέχουν την καλύτερη ποιότητα στους επισκέπτες και από την άλλη να διαχειρίζονται τις επιπτώσεις του τουρισμού σε κοινωνίες και περιβάλλοντα υποδοχής. Επιπλέον, για να είναι αποτελεσματικός ο ανταγωνισμός, οι τουριστικοί προορισμοί πρέπει να προσφέρουν απίθανες εμπειρίες και εξαιρετική ποιότητα στους επισκέπτες. Ο τουρισμός είναι ένας περίπλοκος και κατακερματισμένος τομέας και από την ώρα που οι επισκέπτες φτάνουν στον προορισμό, μέχρι να φύγουν, η ποιότητα των εμπειριών τους επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών, την αλληλεπίδραση της κοινότητας και τη φιλοξενία.

Ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα που περιλαμβάνει την μετακίνηση των ατόμων από ένα προορισμό σε ένα άλλο. Σε αυτή τη διαδικασία, οι τουρίστες φέρνουν μαζί τους τα έθιμα και την κουλτούρα τους στις χώρες όπου επισκέπτονται, αλλά ταυτόχρονα φεύγοντας παίρνουν μαζί τους τα έθιμα και την κουλτούρα της χώρας που έχουν επισκεφτεί. Μέσα από αυτές τις αλληλεπιδράσεις και την επικοινωνία μεταξύ των τουριστών και της τοπικής κοινότητας, υπάρχουν πολλές θετικές επιπτώσεις που μπορούν να επιτευχθούν, με την προϋπόθεση ότι ο τουρισμός εφαρμόζεται και αναπτύσσεται με ένα βιώσιμο και ορθό τρόπο.

Ο βιώσιμος τουρισμός ορίζεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού ως «η ικανοποίηση των τουριστών και της κοινότητας που τους φιλοξενεί, ενώ παράλληλα η κοινότητα προστατεύεται και βελτιώνεται βάσει των ευκαιριών που πιθανόν να παρουσιαστούν. Λειτουργεί σαν οδηγός για την διαχείριση όλων των πόρων με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μπορούν να καλυφθούν όλες οι οικονομικές, κοινωνικές ανάγκες, καθώς επίσης και η αισθητική του τόπου, διατηρώντας την πολιτιστική ακεραιότητα, τις απαραίτητες οικολογικές διαδικασίες, τη βιολογική ποικιλομορφία και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής.» (<http://www.world-tourism.org/sustainable/esp/concepts.htm>). Για δημιουργία ενός πραγματικά βιώσιμου τουρισμού, εξυπακούεται η υιοθέτηση των “καλών πρακτικών”, δηλαδή, η διόρθωση ή η βελτίωση των μέτρων που εφαρμόζονται στη διαχείριση και τη λειτουργία του κάθε τουριστικού επιχειρηματικού τομέα και δραστηριότητας. Αυτές οι δράσεις αποσκοπούν στην εξασφάλιση της μικρότερης δυνατής επίπτωσης που μπορεί να προκύψει, στη βελτίωση της εικόνας και της ποιότητας του τουρισμού, στην αποτελεσματικότερη ανάπτυξη των επιχειρήσεων, και ως εκ τούτου, στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Δημιουργώντας τη σωστή ισορροπία μεταξύ των τουριστικών αναγκών, των κοινοτήτων φιλοξενίας και του περιβάλλοντος, μειώνοντας τις συγκρούσεις και αναγνωρίζοντας την αμοιβαία εξάρτηση, απαιτείται ειδική αντιμετώπιση στη διαχείριση των προορισμών. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκπονήσει ένα σύστημα δεικτών για την βιώσιμη διαχείριση των προορισμών και αποτελεί ένα από τα εργαλεία τα οποία μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην τουριστική βιομηχανία στην Ευρώπη.

4.1. Ανάλυση τάσεων και δεδομένων στον παγκόσμιο και εγχώριο Τουρισμό και προσδιορισμός προφίλ τουριστών περιοχής.

Όπως αναφέρει η έρευνα του ΙΝΣΕΤΕ για τον ελληνικό τουρισμό (Ιούλιος 2016), η παγκόσμια οικονομία επηρεάζεται τον Απρίλιο του 2016 από την τάση ανάκαμψης των τιμών του πετρελαίου και τιμών των μετοχών στα χρηματιστήρια των ΗΠΑ, της Ευρώπης και της Ασίας, μετά τη μεγάλη πτώση τους και την αστάθεια που παρατηρήθηκε στο τρίμηνο Δεκ.2015 - Φεβρ. 2016. Η κρίση άρχισε στην Κίνα τον Αύγουστο 2015, επανήλθε με μεγαλύτερη ένταση τον Δεκέμβριο 2015 και τον Ιανουάριο 2016 και μεταδόθηκε στις χρηματιστηριακές αγορές των μεγάλων αναπτυγμένων χωρών και στις αγορές συναλλάγματος και κρατικών ομολόγων, στις αναπτυσσόμενες οικονομίες και στις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Σήμερα, η κρίση φαίνεται να έχει αντιμετωπιστεί (ενδεχομένως προσωρινά) και η παγκόσμια οικονομία φαίνεται ότι έχει σταθεροποιηθεί.

Οι επενδυτές φαίνεται να αποφάσισαν ότι η αναταραχή που σημειώθηκε στις αγορές στο δίμηνο Ιαν. - Φεβρ. 2016 ήταν τελικά μια απλή σημαντική διόρθωση αυτών των αγορών, μετά τη συνεχή ανοδική τους πορεία στα προηγούμενα δύο έτη, και ότι δεν επρόκειτο για γενική χρηματοοικονομική κρίση που θα μπορούσε να οδηγήσει αναπόφευκτα την παγκόσμια οικονομία σε σημαντικά χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, με ότι αυτό θα συνεπαγόταν. Το προσφυγικό - μεταναστευτικό πρόβλημα που φάνηκε προς στιγμή να αποτελεί επίσης κίνδυνο για την Ευρώπη, φαίνεται τώρα να περιορίζεται ουσιαστικά, έστω και με τη χρήση ανορθόδοξων μεθόδων (κλείσιμο συνόρων, συμφωνία με την Τουρκία, κ.ά.). Οι διεθνείς Οργανισμοί έχουν προσαρμόσει οριακά προς τα κάτω τις προβλέψεις τους για την παγκόσμια ανάπτυξη και για την ανάπτυξη των επιμέρους οικονομιών (**Πίνακας 8**), αλλά συνέχισαν να προβλέπουν μικρή επιτάχυνση της ανάπτυξης το 2016 και το 2017, σε σχέση με το 2015, για τις μεγάλες αναπτυγμένες χώρες, παρά τη διαφαινόμενη σημαντική επιβράδυνση της ανάπτυξης της οικονομίας της Κίνας (για την οποία το ΔΝΤ παρουσίασε βελτιωμένες προβλέψεις τον Απρίλιο του 2016) και των οικονομιών των περισσότερων αναδυόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών.

Αξιοσημείωτη είναι η σταθερή και ουσιαστικά αυτοδύναμη ανάπτυξη της οικονομίας των ΗΠΑ, που καταγράφει ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές της τάξης του 2,4% το 2015, όπως και το 2014, και οι προβλέψεις ήταν να συνεχίσει να αναπτύσσεται με αυτούς τους ρυθμούς, κατά 2,4%, το 2016 (από 2,7% που ήταν η προηγούμενη εκτίμηση) και 2,5% το 2017 (από 2,6%).

Πίνακας 12: Ανάπτυξη 2014-2015 και προοπτικές ανάπτυξης το 2016-2017 σε επιλεγμένες χώρες

Χώρες	Έτη				Χώρες	Έτη			
	2014	2015	2016	2017		2014	2015	2016	2017
Παγκόσμια Οικονομία	3.4	3.1	3.2	3.5	Ελλάδα	0.7	-0.2	-0.3	2.7
Παγκόσμιο Εμπόριο	3.3	2.8	3.1	3.8	Κύπρος	-2.5	1.6	1.7	2.0
ΗΠΑ	2.4	2.4	2.4	2.5	Ην. Βασίλειο	2.9	2.2	1.9	2.2
ΕΕ-28	1.4	1.9	1.9	2.0	Σουηδία	2.3	4.1	3.7	2.8
Ιαπωνία	-0.1	0.5	0.5	-0.1	Ελβετία	1.9	0.9	1.2	1.5
ΚΙΝΑ	7.3	6.9	6.5	6.2	Πολωνία	3.3	3.6	3.7	3.6
Καναδάς	2.5	1.2	1.7	2.1	Ουγγαρία	3.7	2.9	2.5	2.8
Ζώνη του Ευρώ (ΕΕ-19)	0.9	1.6	1.5	1.6	Τσεχία	2.0	4.2	2.1	2.6
Γερμανία	1.6	1.7	1.6	1.6	Ρωσία	0.6	-3.7	-1.8	0.8
Γαλλία	0.2	1.2	1.3	1.7	ΠΓΔΜ	3.8	3.2	3.2	3.2
Ιταλία	-0.3	0.8	1.1	1.3	Σερβία	-1.8	0.7	1.8	2.3
Ισπανία	1.4	3.2	2.6	2.5	Βουλγαρία	1.5	3.0	2.3	2.3
Ιρλανδία	5.2	7.8	4.9	3.7	Τουρκία	2.9	3.8	3.8	3.4
Βέλγιο	1.1	1.4	1.2	1.4	Ρουμανία	3.0	3.8	4.2	3.7
Ολλανδία	1.0	2.0	1.7	2.0	Κροατία	-0.4	1.6	1.8	2.1

Πηγή: IMF WEO April 2016 και Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Spring 2016 Economic Forecast

Στον Πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται οι κυριότερες χώρες προέλευσης των ξένων τουριστών στην Ελλάδα, η αύξηση των αφίξεων από αυτές τις χώρες το 2014 και το 2015 και η συμβολή τους στις συνολικές αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα με βάση της Έρευνα Συνόρων που διενεργεί η Τράπεζα της Ελλάδος.

Πίνακας 13: Οι χώρες προέλευσης του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα

	2013	2014	2015			Συμβολή		
				2014 %Δ	2015 %Δ	2013 %	2014 %	2015 %
Γερμανία	2,267,546	2,459,228	2,810,350	8.5	14.3	12.7	11.2	11.9
Π.Γ.Δ.Μ.	1,600,000	2,346,580	3,023,059	46.7	28.8	8.9	10.7	12.8
Ην. Βασίλειο	1,846,333	2,089,529	2,397,169	13.2	14.7	10.3	9.5	10.2
Βουλγαρία	691,874	1,534,565	1,900,642	121.8	23.9	3.9	7.0	8.1
Γαλλία	1,152,217	1,463,157	1,522,100	27.0	4.0	6.4	6.6	6.4
Ρωσία	1,352,901	1,250,174	512,789	-7.6	-59.0	7.5	5.7	2.2
Ιταλία	964,314	1,117,712	1,355,327	15.9	21.3	5.4	5.1	5.7
Σερβία	778,765	985,661	727,831	26.6	-26.2	4.3	4.5	3.1
Τουρκία	831,113	976,758	1,153,046	17.5	18.0	4.6	4.4	4.9
Ολλανδία	580,867	657,339	639,108	13.2	-2.8	3.2	3.0	2.7
Η.Π.Α.	466,520	591,853	750,250	26.9	26.8	2.6	2.7	3.2
Πολωνία	385,474	588,712	754,402	52.7	28.1	2.2	2.7	3.2
Λοιπά Κράτη Ευρώπης	403,784	530,336	348,585	31.3	-34.3	2.3	2.4	1.5
Ρουμανία	278,873	543,360	540,289	94.8	-0.6	1.6	2.5	2.3
Αλβανία	504,809	488,099	491,381	-3.3	0.7	2.8	2.2	2.1
Κύπρος	399,008	448,342	470,091	12.4	4.9	2.2	2.0	2.0
Βέλγιο	344,554	409,198	482,524	18.8	17.9	1.9	1.9	2.0
Ελβετία	346,518	377,077	391,249	8.8	3.8	1.9	1.7	1.7
Τσεχία	286,974	347,624	436,703	21.1	25.6	1.6	1.6	1.9
Σουηδία	368,834	337,771	351,573	-8.4	4.1	2.1	1.5	1.5
Αυστρία	236,476	285,132	327,123	20.6	14.7	1.3	1.3	1.4
Νορβηγία	264,816	246,136	244,859	-7.1	-0.5	1.5	1.1	1.0
Δανία	202,477	240,419	237,655	18.7	-1.1	1.1	1.1	1.0
Ισραήλ	212,466	197,009	115,868	-7.3	-41.2	1.2	0.9	0.5
Αυστραλία	129,112	183,080	183,165	41.8	0.0	0.7	0.8	0.8
Φινλανδία	139,341	166,251	149,894	19.3	-9.8	0.8	0.8	0.6
Καναδάς	186,701	145,720	182,299	-21.9	25.1	1.0	0.7	0.8
Ισπανία	91,988	136,232	93,624	48.1	-31.3	0.5	0.6	0.4
Ουγγαρία	80,623	89,064	146,380	10.5	64.4	0.4	0.4	0.6
Λοιπά Κράτη	524,301	801,348	860,120	52.8	7.3	2.9	3.6	3.6
Σύνολο	17,919,580	22,033,463	23,599,455	23	7.1	100	100	100

Πηγή: INSETE, 2016

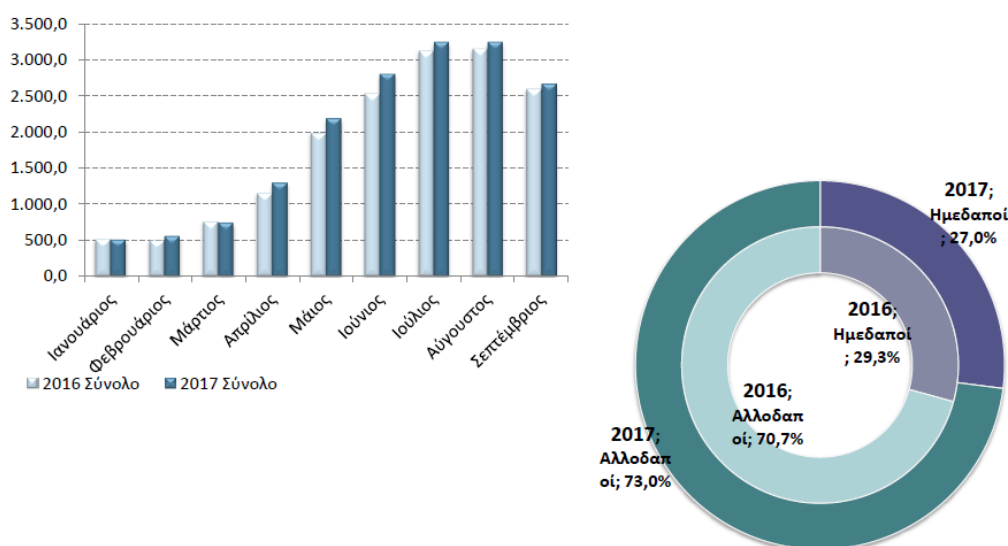
Από τον πίνακα αυτό προκύπτει ότι κατά τα έτη 2014 και 2015 σημειώθηκε σημαντική αύξηση των αφίξεων από τις κύριες χώρες προέλευσης του ελληνικού τουρισμού της Ευρώπης. Σημαντική αύξηση σημειώνεται στις αφίξεις από τις μακρινές και μεγάλες χώρες ΗΠΑ, Καναδά και Αυστραλία, με τις Η.Π.Α. να καταγράφουν την μεγαλύτερη αύξηση (2015: +26,8%, 2014: +26,9%). Ακόμη πιο εντυπωσιακή ήταν η αύξηση των αφίξεων από τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και από τις γειτονικές Βαλκανικές χώρες, σε μεγάλο βαθμό οδικώς, ενώ την μεγαλύτερη πτώση των αφίξεων καταγράφει η Ρωσία (2015: -59,0%, 2014: -7,6%).

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία ωστόσο, για τον αριθμό των εισερχόμενων τουριστών που κινήθηκαν προς την περιοχή παρέμβασης.

Το 2017 επίσης παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση των εισερχόμενων τουριστών στη χώρα, σε σχέση με το 2016, σε ποσοστό +9,8%, φτάνοντας σχεδόν τα 23 εκατομμύρια. Σε ότι αφορά την προέλευση των τουριστών, το 2017 όλες οι αγορές κατέγραψαν και πάλι αύξηση της τουριστικής ροής, με εξαίρεση την αγορά της Ρωσίας η οποία εμφάνισε οριακή μείωση (-0,5%). Τις υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις είχαν οι αγορές της Ολλανδίας (+24,1%), της Γερμανίας (+17,8%) και των ΗΠΑ (+12%). Σε σχέση με τα μερίδια ταξιδιών ανά αγορά, η Γερμανία ανέβηκε στην πρώτη θέση, εκτοπίζοντας το Ηνωμένο Βασίλειο στη δεύτερη θέση. Ακολουθούν στην τρίτη και στην τέταρτη θέση η Γαλλία και η Ιταλία αντίστοιχα.

Βάσει διαθέσιμων στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2017), οι αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα παρουσιάζουν την μέγιστη τιμή κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί έναν σχεδόν αποκλειστικά θερινό προορισμό. Όπως φαίνεται από το διάγραμμα που ακολουθεί, η εισερχόμενη τουριστική κίνηση καταλαμβάνει πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από την εσωτερική, με ποσοστά 70,7% και 73% για τα έτη 2016-2017, έναντι 29,3% και 27% του ημεδαπού τουρισμού αντίστοιχα. Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει την μηνιαία κατανομή των αφίξεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Ελλάδα για την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου για τα έτη 2016-2017.

Διάγραμμα 11: Τουριστική κίνηση στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Επεξεργασία ΙΤΕΠ, 2017

Από σχετική έρευνα του ΙΝΣΕΤΕ προκύπτει ότι η πλειοψηφία των τουριστών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα τις χρονιές 2016 – 2017, στην πλειοψηφία τους την επέλεξαν για το μοντέλο «ήλιος – θάλασσα» (70,4% το 2016 και 68,4% το 2017) και ακολούθως τον περιηγητικό τουρισμό (11,3% το 2016 και 12,8% το 2017), το City Break (7,2% το 2016 και 8,0% το 2017) και την κρουαζιέρα (4,2% το 2016 και 4,0% το 2017).

Διαφοροποίηση παρατηρείται και μεταξύ των Ευρωπαίων και μη τουριστών. Οι Ευρωπαίοι τουρίστες επιλέγουν στην πλειοψηφία τους το μοντέλο «ήλιος – θάλασσα» (74,9% το 2016 και 73,7% το 2017), ενώ οι μη Ευρωπαίοι δείχνουν μεγαλύτερη προτίμηση στον περιηγητικό τουρισμό (38,1% το 2016 και 41,3% το 2017). Μάλιστα τα τελευταία χρόνια, έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα ο τουρισμός περιήγησης σε λιθόστρωτα μονοπάτια και υπό το πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Μονοπατιών Μεγάλων Διαδρομών τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα συντηρήθηκε ένα μεγάλο τμήμα τέτοιων μονοπατιών, αλλά και ένα τμήμα άλλων μονοπατιών υπό ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

Γενικότερα, στην Ελλάδα έχουν αρχίσει να αναδύονται διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, κυρίως υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και έχουν ως στόχο τη διαφοροποίηση και τον εμπλουτισμό του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, την ανάδειξη και τουριστική αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος και την άμβλυση της εποχικότητας της τουριστικής ζήτησης.

Ο οικοτουρισμός πιο συγκεκριμένα, εμφανίστηκε για πρώτη φορά στα μέσα της δεκαετίας του '80 με στόχο την προστασία της φύσης και τη διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης εντός φυσικών περιοχών. Πρόκειται για αειφόρο οικολογικά τουρισμό στη φύση, που έχει την δυνατότητα να αναδείξει το φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό, να προεκτείνει την γνώση και κατανόηση που έχουν οι τουρίστες για τα ζητήματα αυτά και να προωθήσει την προστασία της φύσης συμβάλλοντας στην ευημερία των ντόπιων. Σήμερα, η ανάπτυξη ήπιων και περιβαλλοντικά φιλικών μορφών τουριστικών δραστηριοτήτων μπορεί να είναι ιδιαίτερα επικερδής και να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των απομονωμένων ή μειονεκτικών προστατευόμενων περιοχών.

Η χώρα μας διαθέτει ένα ευρύ φάσμα αξιόλογων οικοτουριστικών αντικειμένων και προορισμών και μπορεί να ικανοποιήσει ποικιλία ενδιαφερόντων των οικοτουριστών, είτε αυτοί ανήκουν σε φανατικούς λάτρεις της φύσης και της παράδοσης των τόπων, είτε είναι ομάδες επιστημόνων που αποζητούν τον εμπλουτισμό των παραστάσεων και των γνώσεών τους είτε είναι απλοί επισκέπτες με κίνητρα την παρατήρηση, την εκτίμηση της φύσης και την απόκτηση εμπειριών.

Ωστόσο, όπως αναφέρει ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), είναι εξαιρετικά δύσκολο να μετρηθεί ο τουρισμός με ακρίβεια, πόσο μάλλον ο οικοτουρισμός, αφού δεν έχει αντικειμενικά προσδιοριστεί το πώς ακριβώς ορίζεται και περιλαμβάνει ποικιλία τουριστικών προϊόντων που συνδέονται με τη φύση (περιηγήσεις – πεζοπορία, φυσιολατρία, περιπέτεια, περιβαλλοντική εκπαίδευση, πολιτισμός, κλπ.).

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να αναφερθεί είναι η σχέση ανάμεσα στον τουρισμό και την αγροτική παραγωγή. Η σχέση αυτή είναι ιδιαίτερα σύνθετη, καθώς οι δύο τομείς λειτουργούν ταυτοχρόνως συμπληρωματικά και ανταγωνιστικά. Στις περιοχές της ελληνικής επικράτειας όπου αναπτύχθηκε έντονα ο τουρισμός, ο πρωτογενής τομέας ήταν από τους πρώτους που υπέστη απώλειες σε όρους ανθρώπινου δυναμικού και ζωτικού χώρου. Επίσης, σε αρκετές από αυτές τις περιοχές υπήρξαν αρνητικές επιπτώσεις στο τοπίο, στις χρήσεις γης και στο περιβάλλον, οι οποίες έχουν ιδιαίτερα υψηλό κόστος αποκατάστασης ή είναι και μη αναστρέψιμες. Ο τουρισμός λειτουργεί ανταγωνιστικά απέναντι στις άλλες οικονομικές δραστηριότητες, προκαλώντας αλλαγές στην παραγωγική δομή και στην απασχόληση. Αργότερα η ανταγωνιστική σχέση επεκτείνεται και στο κοινωνικό επίπεδο με την έννοια της αλλαγής των προτύπων, του τρόπου ζωής, κλπ. Οι επιπτώσεις κορυφώνονται στην περίοδο της τουριστικής αιχμής, αλλά η εποχικότητα συμπαρασύρει το προφίλ των οικονομικών δραστηριοτήτων και των κοινωνικών πρακτικών και στο υπόλοιπο χρονικό διάστημα στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές.

Η εμφάνιση νέων τάσεων στο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, από το μαζικό τουρισμό σε μορφές με περισσότερο ποιοτικά χαρακτηριστικά, επαναπροσδιορίζει τη σχέση του τουρισμού με το περιβάλλον, το τοπικό, το παραγωγικό και το κοινωνικό πρότυπο, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής τροφίμων. Στο πλαίσιο αυτό ανακαλύπτονται εκ νέου το τοπίο, τα παραδοσιακά προϊόντα, οι παραδοσιακές δραστηριότητες και εντάσσονται με νέους όρους στην τουριστική κατανάλωση. Αξίζει να αναφερθεί ότι η αρμονική συνύπαρξη των δύο κλάδων, γεωργίας και τουρισμού, εκφράστηκε πριν από πολλά χρόνια μέσα από τον αγροτουρισμό, που αποτελεί μια από τις πρώτες εκφάνσεις του θεματικού τουρισμού, ενώ πλέον παίρνει και μια άλλη μορφή μέσα από την προσέγγιση επανατοπικοποίησης της αγροτικής παραγωγής στο γενικότερο πλαίσιο της αντίληψης για την αειφόρο ανάπτυξη.

Από τα ανωτέρω συμπεραίνεται ότι ο πρωτογενής τομέας μπορεί να αποτελέσει κινητήριο μοχλό στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ωστόσο η αυξημένη ζήτηση στον τουριστικό τομέα, σε συνδυασμό με την κρίση που πλήττει τον πρωτογενή τομέα από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 συνιστά δομικό πρόβλημα, καθώς υπάρχει περιορισμένη

δυνατότητα ανταπόκρισης της τοπικής οικονομίας στην τουριστική ζήτηση. Επομένως, για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού θα πρέπει δοθούν οι κατάλληλες ενισχύσεις ώστε να αξιοποιηθούν οι μεγάλες δυνατότητες που υπάρχουν.

4.1.1 Αεροπορικές Αφίξεις στη Χώρα από Άλλες Χώρες

Βάσει στοιχείων του SETE Intelligence, οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στη χώρα σημειώνουν αύξηση το 2018, σε σχέση με τον αντίστοιχο προγραμματισμό του 2017. Πιο συγκεκριμένα, για το 2018 παρατηρείται αύξηση των προγραμματισμένων αεροπορικών θέσεων από το εξωτερικό κατά +14,7% ή σχεδόν 2,3 εκατ. θέσεις στο σύνολο της σεζόν και +13,4% ή σχεδόν 1,4 εκατ. για την περίοδο Ιουλίου-Οκτωβρίου.

Στους πίνακες που ακολουθούν βλέπουμε τις προγραμματισμένες αεροπορικές θέσεις προς Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης. Παρατηρείται αυξητική τάση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες σε σχέση με τους χειμερινούς, καθώς και μεγάλος αριθμός επισκεπτών από Γερμανία και Ην. Βασίλειο. Για τα έτη 2017-2018 για το σύνολο της τουριστικής σεζόν (Μάρτιος – Οκτώβριος) την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση παρουσιάζει η Πολωνία, ενώ μικρή μείωση παρατηρείται στις αεροπορικές κρατήσεις από Ρωσία.

Πίνακας 14: Προγραμματισμένες θέσεις ανά χώρα, προσωρινά στοιχεία

2018	Γερμανία	Ην. Βασίλειο	Πολωνία	Ιταλία	Ρωσία	Ολλανδία	Γαλλία	Σουηδία	Ισραήλ	Τσεχία	Λοιπά	Σύνολο
Μάρτιος	34.329	20.045	2.457	8.253	2.486	2.457	3.352	1.428	11.454	189	23.383	109.833
Απρίλιος	175.842	102.478	34.045	37.329	26.187	60.212	69.488	22.750	26.074	288	159.524	714.217
Μάιος	496.909	495.338	101.939	57.454	90.084	145.675	114.055	94.784	41.703	9.787	406.833	2.054.561
Ιούνιος	545.015	595.298	206.139	180.069	176.740	135.664	120.196	121.181	63.935	111.576	639.482	2.895.295
Ιούλιος	576.719	644.668	248.070	302.950	206.267	188.117	173.523	132.557	115.571	121.932	828.237	3.538.611
Αύγουστος	581.438	665.775	261.793	370.281	212.389	195.322	175.773	125.263	135.863	123.586	789.370	3.636.853
Σεπτέμβριος	571.639	600.489	258.276	184.955	199.922	150.753	133.798	115.541	126.148	113.250	679.820	3.134.591
Οκτώβριος	509.246	333.157	102.331	60.575	106.382	98.256	81.371	41.472	45.698	14.489	326.886	1.719.863
Σύνολο σεζόν	3.491.137	3.457.248	1.215.050	1.201.866	1.020.457	976.456	871.556	654.976	566.446	495.097	3.853.535	17.803.824
ΙΟΥΛ-ΟΚΤ	2.239.042	2.244.089	870.470	918.761	724.960	632.448	564.465	414.833	423.280	373.257	2.624.313	12.029.918

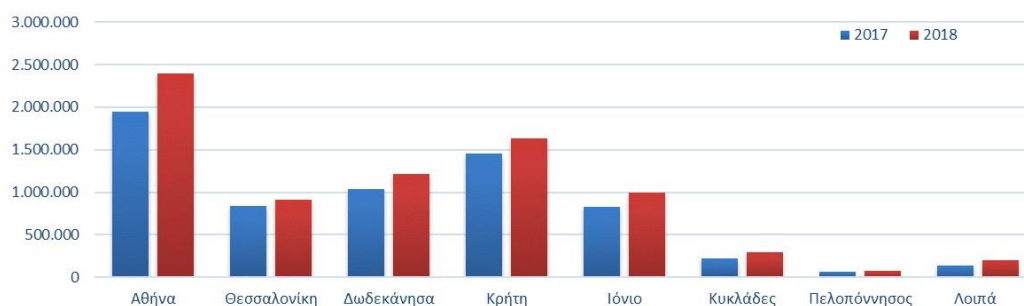
2017	Γερμανία	Ην. Βασίλειο	Πολωνία	Ιταλία	Ρωσία	Ολλανδία	Γαλλία	Σουηδία	Ισραήλ	Τσεχία	Λοιπά	Σύνολο
Μάρτιος	13.311	12.393	1.384	3.771	5.512	945	552	756	208	112	13.953	52.897
Απρίλιος	151.432	102.731	19.623	22.250	22.238	54.417	69.439	18.277	35.979	308	147.754	644.448
Μάιος	351.732	456.307	60.485	41.128	96.829	124.111	97.089	79.021	27.956	5.688	349.920	1.690.266
Ιούνιος	431.780	545.435	145.544	146.812	184.606	122.020	106.980	115.045	58.656	89.927	579.133	2.525.938
Ιούλιος	479.565	602.828	164.243	280.695	202.205	160.385	161.368	129.166	99.270	94.639	784.344	3.158.708
Αύγουστος	480.309	622.235	158.617	370.716	216.802	167.923	168.094	119.938	118.128	97.009	717.820	3.237.591
Σεπτέμβριος	467.324	554.585	160.915	190.832	203.909	145.451	115.911	114.281	88.813	92.641	599.085	2.733.747
Οκτώβριος	415.135	328.412	40.145	38.936	93.679	90.675	61.737	41.180	60.219	20.319	290.274	1.480.711
Σύνολο σεζόν	2.790.588	3.224.926	750.956	1.095.140	1.025.780	865.927	781.170	617.664	489.229	400.643	3.482.283	15.524.306
ΙΟΥΛ-ΟΚΤ	1.842.333	2.108.060	523.920	881.179	716.595	564.434	507.110	404.565	366.430	304.608	2.391.523	10.610.757

% ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ	Γερμανία	Ην. Βασίλειο	Πολωνία	Ιταλία	Ρωσία	Ολλανδία	Γαλλία	Σουηδία	Ισραήλ	Τσεχία	Λοιπά	Σύνολο
Μάρτιος	157,9%	61,7%	77,5%	118,9%	-54,9%	160,0%	507,2%	88,9%	5406,7%	68,8%	67,6%	107,6%
Απρίλιος	16,1%	-0,2%	73,5%	67,8%	17,8%	10,6%	0,1%	24,5%	-27,5%	-6,5%	8,0%	10,8%
Μάιος	41,3%	8,6%	68,5%	39,7%	-7,0%	17,4%	17,5%	19,9%	49,2%	72,1%	16,3%	21,6%
Ιούνιος	26,2%	9,1%	41,6%	22,7%	-4,3%	11,2%	12,4%	5,3%	9,0%	24,1%	10,4%	14,6%
Ιούλιος	20,3%	6,9%	51,0%	7,9%	2,0%	17,3%	7,5%	2,6%	16,4%	28,8%	5,6%	12,0%
Αύγουστος	21,1%	7,0%	65,0%	-0,1%	-2,0%	16,3%	4,6%	4,4%	15,0%	27,4%	10,0%	12,3%
Σεπτέμβριος	22,3%	8,3%	60,5%	-3,1%	-2,0%	3,6%	15,4%	1,1%	42,0%	22,2%	13,5%	14,7%
Οκτώβριος	22,7%	1,4%	154,9%	55,6%	13,6%	8,4%	31,8%	0,7%	-24,1%	-28,7%	12,6%	16,2%
Σύνολο σεζόν	25,1%	7,2%	61,8%	9,7%	-0,5%	12,8%	11,6%	6,0%	15,8%	23,6%	10,7%	14,7%
ΙΟΥΛ-ΟΚΤ	21,5%	6,5%	66,1%	4,3%	1,2%	12,0%	11,3%	2,5%	15,5%	22,5%	9,7%	13,4%

*Τα στοιχεία με γκρι σκιά αφορούν σε θέσεις για πτήσεις που έχουν υλοποιηθεί, ενώ τα υπόλοιπα αφορούν σε προγραμματισμένες θέσεις
 Πηγή: SETE Intelligence, 2018

Στο διάγραμμα που ακολουθεί φαίνονται οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στη χώρα για την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου 2018.

Διάγραμμα 12: Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις (Ιανουάριος-Ιούνιος 2018)

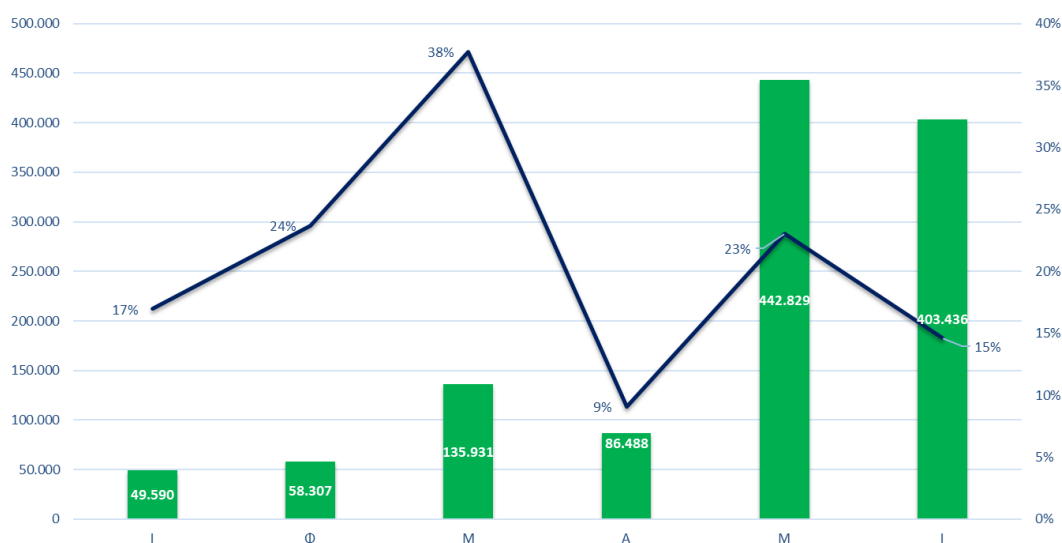
Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ) – Επεξεργασία SETE Intelligence, 2018

Παρατηρείται αύξηση των διεθνών αεροπορικών αφίξεων σε όλα τα ελληνικά αεροδρόμια, με σημαντική αύξηση κυρίως στα περιφερειακά (+11,7%/ +263 χιλ. επιβάτες). Την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουνίου 2018 καταγράφηκαν συνολικά 7,7 εκ. διεθνείς αεροπορικές αφίξεις, παρουσιάζοντας αύξηση +18,0% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Τα περιφερειακά αεροδρόμια παρουσίασαν αύξηση +15,8%/ +726 χιλ. επιβάτες και η Αθήνα παρουσίασε αύξηση +23,1%/ +449 χιλ.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις διεθνείς αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας για τα έτη 2017-2018. Όπως διαπιστώνεται, μεγάλη αύξηση σε επίπεδο αριθμού αφίξεων σημείωσαν τα αεροδρόμια της Κέρκυρας, του Ηρακλείου και της Ρόδου, ενώ η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση σημειώθηκε στο αεροδρόμιο της Μυτιλήνης (+51,9%). Στην περιοχή παρέμβασης, το αεροδρόμιο της Σκιάθου παρουσίασε αύξηση κατά 2.608 επιβάτες για την περίοδο Μαΐου – Ιουνίου 2018, σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους.

Ακολουθεί το γράφημα ποσοστιαίων μεταβολών και απόλυτων διαφόρων ανά μήνα για το 2018. Αύξηση κατέγραψαν οι διεθνείς αεροπορικές αφίξεις όλους του μήνες του α' εξαμήνου του 2018. Ειδικότερα, παρατηρείται αύξηση +17,0% τον Ιανουάριο και +23,7% τον Φεβρουάριο. Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση καταγράφηκε το Μάρτιο (+37,7%/ +135 χιλ. αφίξεις). Τον Απρίλιο καταγράφηκε αύξηση +9,1%, το Μάιο, κατά +23,0%, ενώ όπως προαναφέρθηκε, τον Ιούνιο παρουσιάστηκε αύξηση +14,6% ή 403 χιλ. περισσότερες αφίξεις.

Διάγραμμα 13: Ποσοστιαίες μεταβολές και απόλυτες διαφορές αεροπορικών αφίξεων ανά μήνα για το έτος 2018

Πηγή: Μεθοριακοί σταθμοί – Επεξεργασία SETE Intelligence, 2018

4.1.2 Πτήσεις Εσωτερικού σε επίπεδο Χώρας

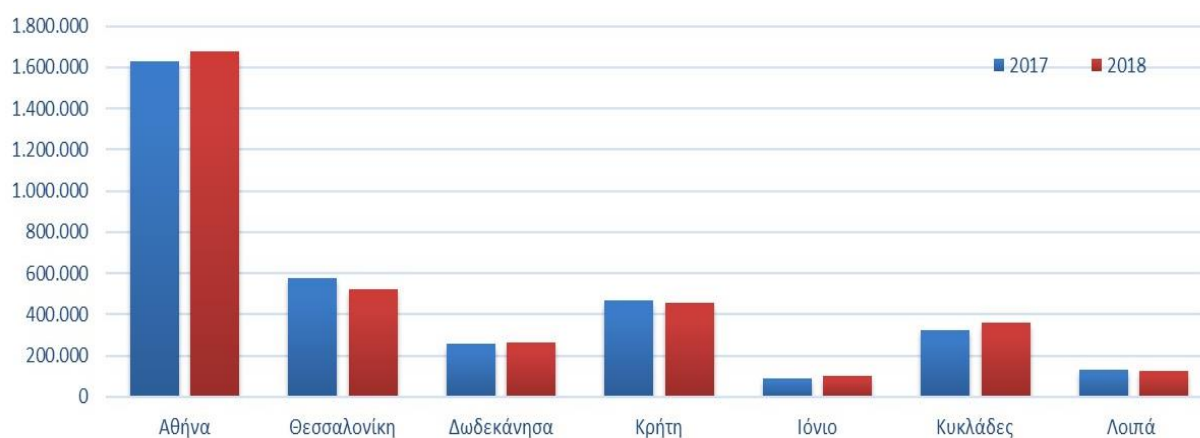
Στο σύνολο της χώρας, συνεχίστηκε τον Ιούνιο του 2018 η αύξηση των αεροπορικών αφίξεων εσωτερικού. Για την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουνίου η συνολική αύξηση εσωτερικών αφίξεων στα αεροδρόμια της χώρας ήταν 1,4%. Την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση για αυτή την περίοδο παρουσίασε το αεροδρόμιο της Πάρου (28,4%), ενώ την μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση το αεροδρόμιο στο Άκτιο (-41,9 %). Αντίστοιχα, το αεροδρόμιο της Σκιάθου για το α' εξάμηνο του 2018 παρουσιάζει μείωση στις εσωτερικές αφίξεις κατά -1,7 % (7.287 επιβάτες εσωτερικού το 2017, έναντι 7.161 το 2018 για την ίδια περίοδο).

Με βάση τα μηνιαία στοιχεία από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και το Διεθνές Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ), τον Μάιο του 2018 παρατηρείται σε επίπεδο χώρας η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση αεροπορικών αφίξεων εσωτερικού κατά 10,4 %, ενώ τον

μήνα Φεβρουάριο η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση κατά -9,3 %. Αντίθετα στο αεροδρόμιο της Σκιάθου η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση αεροπορικών αφίξεων εσωτερικού παρατηρείται τον μήνα Ιανουάριο (+47,3 %, έναντι της μείωσης -4,3% σε σχέση με το σύνολο της χώρας). Το αεροδρόμιο της Σκιάθου παρουσιάζει την μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση τον μήνα Μάρτιο (-8,3%, ενώ σε επίπεδο χώρας τον ίδιο μήνα η μείωση αεροπορικών αφίξεων εσωτερικού είναι -5,4 %).

Το διάγραμμα και ο πίνακας που ακολουθούν παρουσιάζουν τις αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού για το α' εξάμηνο των ετών 2017-2018.

Διάγραμμα 14: Αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού για το α' εξάμηνο των ετών 2017-2018

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ) - Επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

4.1.3 Οδικές Αφίξεις

Αύξηση +3,1% παρουσίασαν συνολικά οι οδικές αφίξεις το α' εξάμηνο του 2018, καθώς καταγράφηκαν +139 χιλ. περισσότερες αφίξεις. Τη μεγαλύτερη αύξηση, τόσο ποσοστιαία όσο και σε απόλυτες διαφορές και για αυτό το χρονικό διάστημα, παρουσίασε ο μεθοριακός σταθμός του Προμαχώνα με αύξηση +74,1%/ +540 χιλ. αφίξεις. Τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση παρουσίασε ο μεθοριακός σταθμός της Δοϊράνης (-48,3%/ -109 χιλ.), ενώ τη μεγαλύτερη μείωση σε απόλυτες διαφορές παρουσίασε ο σταθμός των Ευζώνων (-24,9%/ -344 χιλ.). Την μεγαλύτερη αύξηση οδικών αφίξεων παρουσίασε η Βουλγαρία, ενώ την μεγαλύτερη μείωση η ΠΓΔΜ. Ωστόσο, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τον αριθμό των οδικών αφίξεων που κινήθηκαν προς την υπό μελέτη περιοχή.

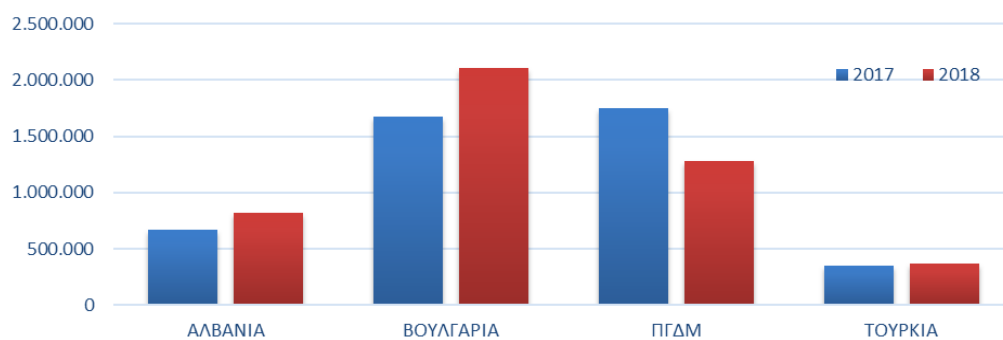
Στα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζονται οι ποσοστιαίες μεταβολές και οι απόλυτες διαφορές οδικών αφίξεων ανά μήνα για το έτος 2018, καθώς και οι οδικές αφίξεις ανά χώρα προέλευσης, ενώ στον Πίνακα 13 φαίνονται οι οδικές αφίξεις ανά σημείο εισόδου.

Διάγραμμα 15: Ποσοστιαίες μεταβολές και απόλυτες διαφορές οδικών αφίξεων 2018

Πηγή: Μεθοριακοί σταθμοί – Επεξεργασία SETE INTELLIGENCE, 2018

Διάγραμμα 16: Οδικές αφίξεις Ιανουάριος - Ιούνιος 2018

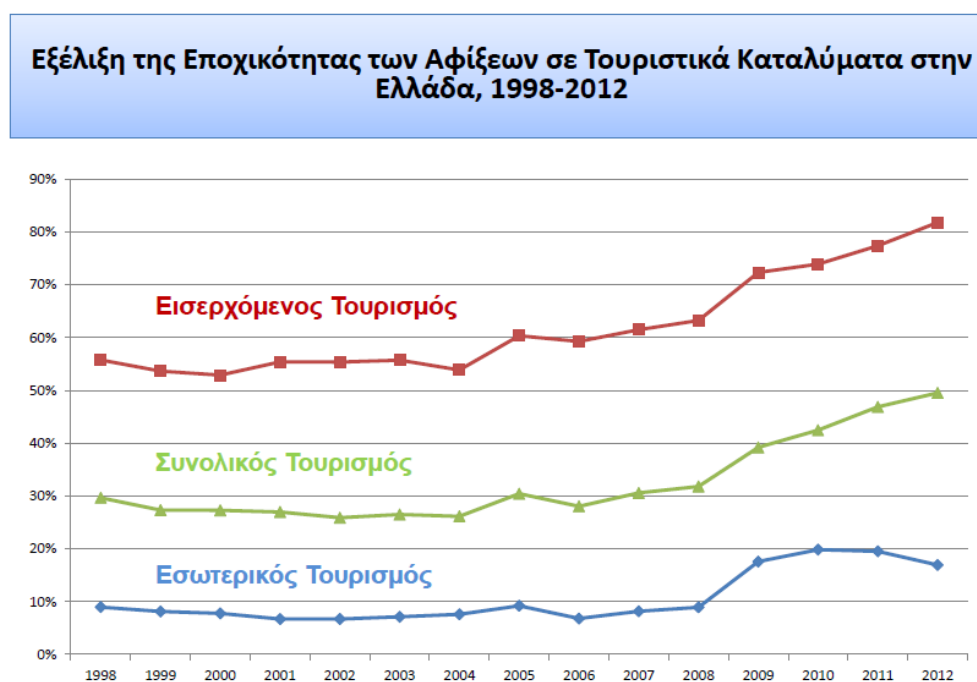
Πηγή: Μεθοριακοί σταθμοί – Επεξεργασία SETE INTELLIGENCE, 2018

4.1.4 Εποχικότητα Τουρισμού στη Χώρα

Το φαινόμενο της εποχικότητας αναγνωρίζεται ως ένα από τα πιο εμφανή χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. κατά το 2010, το 70,4% των συνολικών διανυκτερεύσεων (ημεδαπών και αλλοδαπών) σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα Ιουνίου-Σεπτεμβρίου.

Βάσει έρευνας του ΙΤΕΠ (2014) το φαινόμενο της εποχικότητας εντοπίζεται τόσο στους ημεδαπούς, όσο και στους αλλοδαπούς τουρίστες. Ωστόσο, η μεταξύ τους διαφορά είναι μεγάλη, με τον εισερχόμενο τουρισμό να παρουσιάζει πολύ μεγαλύτερο ποσοστό εποχικότητας από τον εσωτερικό τουρισμό. Επιπλέον, βάσει στοιχείων του ΙΤΕΠ, τόσο ο εισερχόμενος, όσο και ο εσωτερικός τουρισμός, παρουσιάζουν διαχρονικά αύξηση του δείκτη εποχικότητας.

Διάγραμμα 17: Εξέλιξη της εποχικότητας των αφίξεων σε τουριστικά καταλύματα στην Ελλάδα, 1998-2012

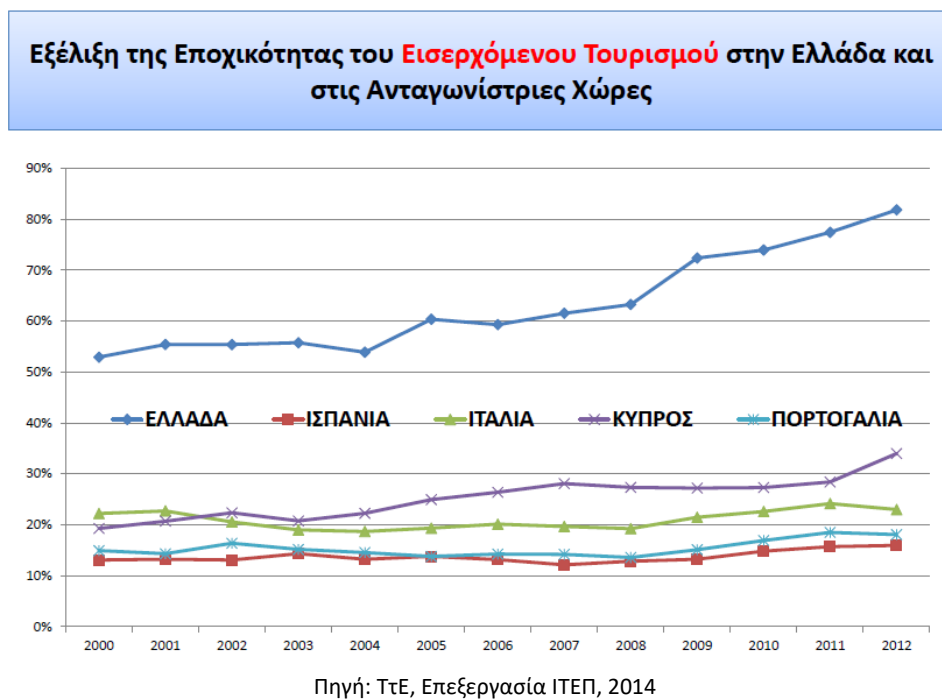

Πηγή: ΤτΕ, Επεξεργασία ΙΤΕΠ, 2014

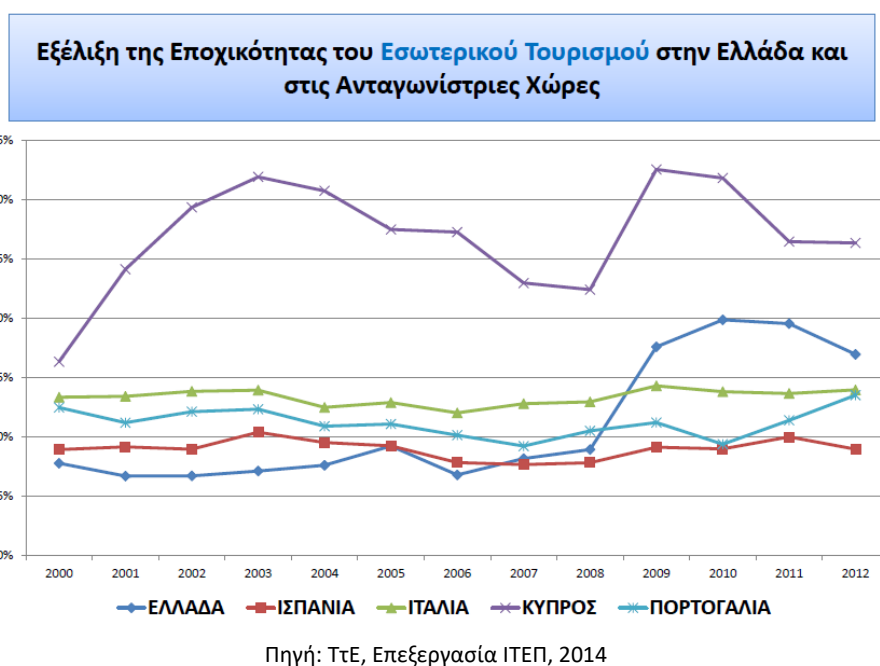
Η εποχικότητα του τουρισμού στην Ελλάδα είναι πιο έντονη σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου, και μάλιστα με μεγάλη διαφορά, η οποία αυξάνεται σταδιακά από το 2000 μέχρι το 2012. Αντίθετα, η εποχικότητα του εσωτερικού τουρισμού παρουσιάζει

μια σχετική σταθερότητα μεταξύ 2000-2008 σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες, ενώ από το 2009 αυξάνεται σημαντικά. Το 2011 ωστόσο παρουσιάζει πτώση, αλλά παραμένει σε επίπεδα μεγαλύτερα από τις λοιπές χώρες, με εξαίρεση την Κύπρο, η οποία καθ' όλο το διάστημα 2000-2012 έχει πολύ μεγαλύτερο δείκτη εποχικότητας σε σχέση με τις λοιπές χώρες.

Διάγραμμα 18: Εξέλιξη της εποχικότητας του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα και στις ανταγωνίστριες χώρες

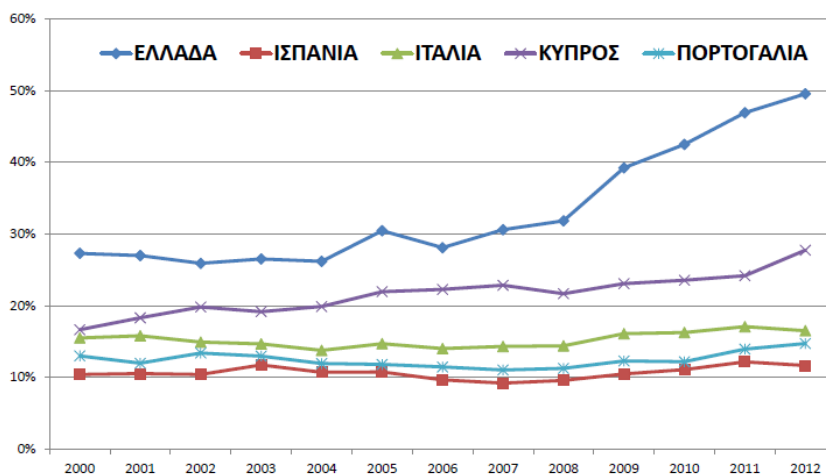

Διάγραμμα 19: Εξέλιξη της εποχικότητας του εσωτερικού τουρισμού στην Ελλάδα και στις ανταγωνίστριες χώρες

Διάγραμμα 20: Εξέλιξη της εποχικότητας του συνολικού τουρισμού στην Ελλάδα και στις ανταγωνίστριες χώρες

Εξέλιξη της Εποχικότητας του Συνολικού Τουρισμού στην Ελλάδα και στις Ανταγωνίστριες Χώρες

Πηγή: ΤτΕ, Επεξεργασία ΙΤΕΠ, 2014

Η εποχικότητα τόσο του εισερχόμενου, όσο και του εσωτερικού τουρισμού της χώρας αποτελεί δομικό πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού, δημιουργώντας την ανάγκη για δομικές αλλαγές και κατάλληλες δράσεις στο προσφερόμενο τουριστικό προϊόν, που να μην βασίζονται στο μονοδιάστατο μοντέλο «ήλιος - θάλασσα». Η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού κρίνεται απαραίτητη για να αναπτυχθεί το τουριστικό προϊόν της χώρας, να προσελκύσει διαφορετικές ομάδες επισκεπτών και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους (ανάλογα τις δραστηριότητες), ώστε να διευρυνθεί η τουριστική περίοδος, μειώνοντας το φαινόμενο της εποχικότητας.

4.1.5 Ζήτηση Υπηρεσιών Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων

Τα στοιχεία για τη ζήτηση υπηρεσιών ξενοδοχειακών καταλυμάτων προέκυψαν από το αρχείο της trivago χωρίς στατιστική επεξεργασία, για αναγωγή στο σύνολο. Συνεπώς υπόκεινται στους ακόλουθους περιορισμούς:

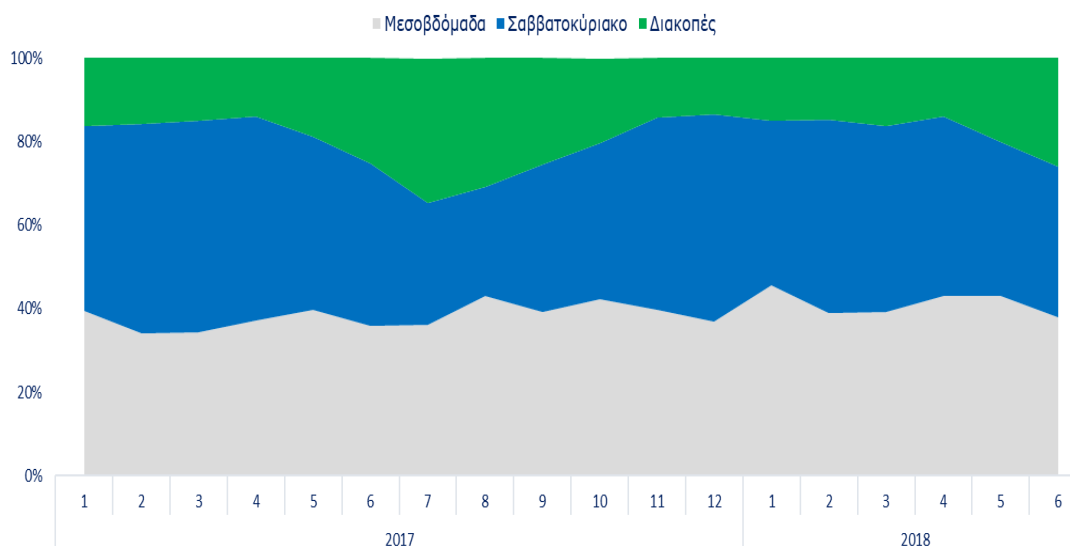
- Η διεύθυνση της trivago διαφέρει από αγορά σε αγορά.
- Οι τιμές ξενοδοχείων καθώς και η κατάταξη των προορισμών και των αγορών βασίζεται σε clickouts¹⁰.

¹⁰ Το clickout γίνεται όταν ο επισκέπτης μεταβεί από το site της Trivago κάνοντας 'κλικ' σε ένα συνεργαζόμενο online travel agent.

- Ο μήνας αφορά στον μήνα άφιξης στο ξενοδοχείο και όχι στον μήνα κράτησης.
- Οι τιμές ξενοδοχείων αποτελούν σταθμισμένους μέσους όρους των τιμών. Η στάθμιση γίνεται με βάση τον αριθμό clickouts¹.
- Οι τύποι ταξιδιών ορίζονται ως εξής:
 - ✓ **Μεσοβδόμαδα:** Ταξίδι διάρκειας μικρότερης των 6 διανυκτερεύσεων, με τις περισσότερες να είναι σε καθημερινές (Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη ή Πέμπτη),
 - ✓ **Σαββατοκύριακο:** Ταξίδι διάρκειας μικρότερης των 6 διανυκτερεύσεων, με τις περισσότερες να είναι σε Σαββατοκύριακο (Παρασκευή, Σάββατο ή Κυριακή),
 - ✓ **Διακοπές:** Ταξίδι διάρκειας ίσης ή μεγαλύτερης των 6 διανυκτερεύσεων.

Όπως προκύπτει από το διάγραμμα που ακολουθεί, τον Ιούνιο του 2018, το 38% των κρατήσεων αφορούσε σε ταξίδια Μεσοβδόμαδα, το 36% σε ταξίδια Σαββατοκύριακου και το 27% σε ταξίδια Διακοπών. Την αντίστοιχη περίοδο του 2017, τα ταξίδια Μεσοβδόμαδα ήταν 36%, τα ταξίδια του Σαββατοκύριακου 39% και ταξίδια Διακοπών ήταν 25%. Παρατηρείται δηλαδή, σε σχέση με τα προ έτους στοιχεία, μείωση στα ταξίδια Σαββατοκύριακου και αύξηση στα ταξίδια Διακοπών.

Διάγραμμα 21: Τυπολογία Ταξιδιών προς Ελλάδα 2017-2018

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

Τον Ιούνιο του 2018 η κύρια αγορά κρατήσεων για την Ελλάδα ήταν η βρετανική, παραμένοντας στην ίδια θέση σε σχέση με τον Ιούνιο του 2017. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η ιταλική αγορά και στην τρίτη θέση βρίσκεται η γερμανική αγορά. Ακολουθούν η Ρουμανία (τέταρτη θέση) και η Σερβία (πέμπτη θέση). Τον Ιούνιο του 2017, στη δεύτερη θέση βρισκόταν η Γερμανία, στην τρίτη θέση βρισκόταν η Ιταλία, στην τέταρτη η Σερβία και στην πέμπτη θέση βρισκόταν η Ρουμανία. Η Σερβία εμφανίζεται για πρώτη φορά το 2018 στο top-5 των κυριότερων αγορών.

Πίνακας 18: Top-5 κυριότερων Αγορών της Ελλάδας

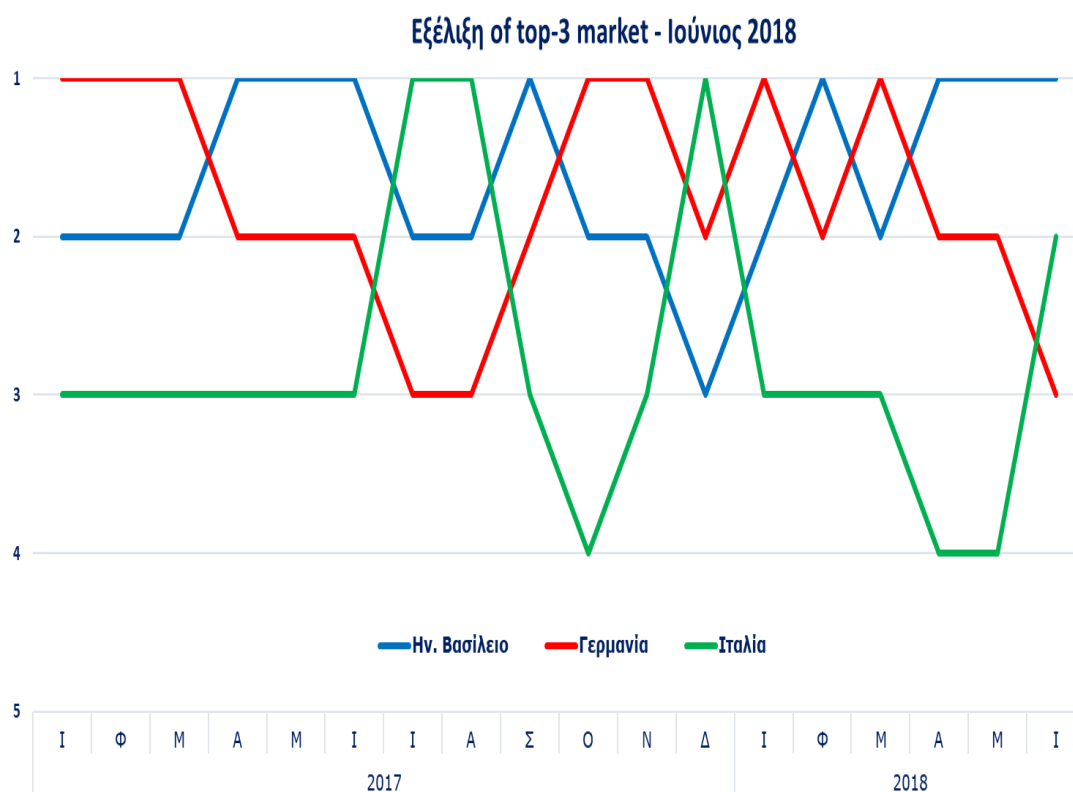
Χώρες 2018	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Αριθμός εμφανίσεων 2018
Ην. Βασίλειο	2	1	2	1	1	1							6
Ιταλία	3	3	3	4	4		2						6
Γερμανία	1	2	1	2	2		3						6
Ρουμανία	4						4						2
Σερβία							5						1
Η.Π.Α.	5	4	4		5								4
Γαλλία		5	5	3	3								4
Ολλανδία								5					1

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

	Σύγκριση 2018-2017							Δ εμφανίσεων 2018/2017 ytd
Ην. Βασίλειο	▬	▲	▬	▬	▬	▬	▬	▬
Ιταλία	▬	▬	▬	▼	▼	▲	▬	▬
Γερμανία	▬	▼	▬	▬	▬	▼	▬	▬
Ρουμανία	▲	▼				▲	▬	▬
Σερβία						▼	▬	▬
Η.Π.Α.	▼	▬	▬	▼	▼		▼	▼
Γαλλία		▲	▲	▲	▲		▲	▲
Ολλανδία				▲			▲	▲

Στο ακόλουθο διάγραμμα αποτυπώνεται η εξέλιξη των top-3 κυριότερων αγορών για τη Ελλάδα, για το έτος 2017 καθώς και το τρέχον έτος (Ιούνιος 2018). Η Ιταλία για πρώτη φορά το 2018 βρίσκεται στη δεύτερη θέση και η Γερμανία στη τρίτη.

Διάγραμμα 22: Εξέλιξη των top-3 αγορών, Ιούνιος 2018

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

Στους πίνακες που ακολουθούν, αποτυπώνεται η ζήτηση για βασικούς προορισμούς της Χώρας από την αγγλική, ιταλική, γερμανική, ρουμάνικη και σέρβικη αγορά, που αποτελούν και τις πέντε πρώτες αγορές κρατήσεων για την Ελλάδα.

- **Βρετανική αγορά**

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται η εξέλιξη των βασικότερων προορισμών της βρετανικής αγοράς για το έτος 2017.

Πίνακας 19: Συμπεριφορά και Προτιμήσεις της Βρετανικής Αγοράς στη Χώρα, 2017

Ην. Βασίλειο 2017													Αριθμός εμφανίσεων
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	
Αθήνα	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Φηρά	3	3	2	2	2	3	4	3	3	2	2	2	12
Ημεροβίγλι	4	4	6	5	5	6	8	7	5	5	4	4	12
Όια	6		9	3	4	4	5	6	4	3	6	7	11

Hv. Βασίλειο 2017													
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Αριθμός εμφανίσεων
Μύκονος - Χώρα	7	9	10	8	3	2	2	2	2	4	8		11
Ρόδος - Πόλη	10	8				9	9	9	7	8	9	9	9
Χανιά	5	10	3	4	10						7	10	7
Φηροστεφάνι	9	5	7	7							3	6	6
Θεσσαλονίκη	2	2	4								5	3	5
Καμάρι					6	5	7	8	6				5
Κέρκυρα - Πόλη		6	5	6						10		5	5
Πλάνος - Τσιλιβί					7	7	6	5	8				5
Θεσσαλονίκη	2	2	4								5	3	5
Λαγανάς						8	3	4	9				4
Ελούντα					9	10			10				3
Ακρωτήρι					8					9			2
Φόδελε										6			1
Άγιος Νικόλαος (Κρήτης)										7			1
Ρέθυμνο				9									1
Ιξιά								10					1

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

- **Ιταλική αγορά**

Στο ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται η εξέλιξη των βασικότερων προορισμών της ιταλικής αγοράς για το έτος 2017. Συγκεκριμένα για την ιταλική αγορά, αξίζει να σημειωθεί πως αν και ανήκει στο top-3 των κυριότερων αγορών για τη Ελλάδα και αποτελεί την δεύτερη κύρια αγορά για την περιοχή μελέτης, οι αναζητήσεις προορισμών μέσω της trivago δεν περιλαμβάνουν τους προορισμούς της συγκεκριμένης περιοχής.

Πίνακας 20: Συμπεριφορά και Προτιμήσεις της Ιταλικής Αγοράς στη Χώρα, 2017

Ιταλία 2017													
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Αριθμός εμφανίσεων
Αθήνα	1	1	1	1	1	3	5	3	3	1	1	1	12
Φηρά	3	2	3	2	3	1	2	2	2	3	3	3	12
Μύκονος - Χώρα	4	3	2	3	2	2	1	1	1	2	5	4	12
Οία	9	7	7	4	5	7	6	5	6	5	7	10	12
Ημεροβίγλι	7	6	10	7	8	8	7	7	7	7	6	6	12
Χανιά	5	10	5	6	7				10	6	10	7	9

Ιταλία 2017													
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Αριθμός εμφανίσεων
Ρόδος - Πόλη	10	5	8			10	9	9	9		8	5	9
Θεσσαλονίκη	2	4	4	5	10					9	2	2	8
Καμάρι					4	5	3	4	4	4			6
Περίσσα					6	4	4	6	5	10			6
Φηροστεφάνι				10		9				8	4	9	5
Ακρωτήρι				8	9	6	10		8				5
Ηράκλειο	6	9	9									8	4
Κέρκυρα - Πόλη		8	6	9				10					4
Ναύπλιο	8												1
Λαγανάς								8					1
Φαληράκι						8							1
Καλό Λιβάδι											9		1

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

- **Γερμανική αγορά**

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται η εξέλιξη των βασικότερων προορισμών της γερμανικής αγοράς για το έτος 2017.

Πίνακας 21: Συμπεριφορά και Προτιμήσεις της Γερμανικής Αγοράς στη Χώρα, 2017

Γερμανία 2017													
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Αριθμός εμφανίσεων	
Αθήνα	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12	
Φηρά	3	3	3	4	6	6	3	3	5	2	3	3	12
Θεσσαλονίκη	2	2	2	2	4	9	7	6	8	3	2	2	12
Οία	7	6	6	3	2	3	2	2	6	4	4	6	12
Ημεροβίγλι	4	4	5	5	7	7	4	5	10	9	5	4	12
Ρέθυμνο	8	9	8	7	9	8	5	7	7	7	7	9	12
Μύκονος - Χώρα			9	6	5	4	6	4	3	6			8
Χανιά	6	7	4	8	10						6	7	7
Ελούντα				9	3	5	8	8	4				6
Φηροστεφάνι	10	8	10	10							8	10	6
Ηράκλειο	5	5	7								9	5	5
Ρόδος - Πόλη	9	10									10	8	4
Άγιος Νικόλαος (Κρήτης)							9	9		8			3
Καμάρι					8	10	10						3

Γερμανία 2017							Αριθμός εμφανίσεων					
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	
Σάνη								2	5			2
Κολυμπάρι					2			9				2
Κιοτάρι									10			1

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

- Ρουμανική αγορά

Πίνακας 22: Συμπεριφορά και Προτιμήσεις της Ρουμάνικης Αγοράς στη Χώρα, 2017

Ρουμανία 2018							Αριθμός εμφανίσεων
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Αριθμός εμφανίσεων
Παραλία Κατερίνης, Κεντρική Μακεδονία	2					1	2
Αθήνα, Αττική	1					2	2
Θεσσαλονίκη, Κεντρική Μακεδονία	4					3	2
Σκάλα Πρίνου, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						4	1
Σκάλα Ποταμιάς, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						5	1
Λιμένας Θάσου, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	5					6	2
Ποτός, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						7	1
Κοίνυρα, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						8	1
Φηρά, Νότιο Αιγαίο	3					9	2
Λιμενάρια, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	10					10	2
Ρόδος - Πόλη, Νότιο Αιγαίο	7						1
Ηράκλειο, Κρήτη	8						1
Χανιά, Κρήτη	6						1
Κέρκυρα - Πόλη, Ιόνια Νησιά	9						1

Σύγκριση 2018-2017							Δε εμφάνισειων 2018/2017 ytd
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Δε εμφάνισειων 2018/2017 ytd
Παραλία Κατερίνης, Κεντρική Μακεδονία	▲					▲	■
Αθήνα, Αττική	▲					▲	■
Θεσσαλονίκη, Κεντρική Μακεδονία	▲					▲	▲
Σκάλα Πρίνου, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						▲	■
Σκάλα Ποταμιάς, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						▼	▼
Λιμένας Θάσου, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	▲					▼	■
Ποτός, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						▼	■
Κοίνυρα, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη						▲	▲
Φηρά, Νότιο Αιγαίο	▲					▼	■
Λιμενάρια, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	▲					▲	▲
Ρόδος - Πόλη, Νότιο Αιγαίο							▲
Ηράκλειο, Κρήτη							■
Χανιά, Κρήτη							▲
Κέρκυρα - Πόλη, Ιόνια Νησιά							■

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

- Σερβική αγορά

Πίνακας 23: Συμπεριφορά και Προτιμήσεις της Σέρβικης Αγοράς στη Χώρα, 2017

Σερβία 2018			
Πόλεις	M	I	Αριθμός εμφανίσεων
Πευκοχώρι, Κεντρική Μακεδονία		1	1
Νέος Μαρμαράς, Κεντρική Μακεδονία		2	1
Νικήτη, Κεντρική Μακεδονία		3	1
Χανιώτη, Κεντρική Μακεδονία		4	1
Πολύχρονο, Κεντρική Μακεδονία		5	1
Θεσσαλονίκη, Κεντρική Μακεδονία		6	1
Παραλία Κατερίνης, Κεντρική Μακεδονία		7	1
Πάργα, Ήπειρος		8	1
Αθήνα, ΑΤΤΙΚΗ		9	1
Κάβος, Ιόνια Νησιά		10	1
Σύγκριση 2018-2017			
Πόλεις	M	I	Δ εμφανίσεων 2018/2017 ytd
Πευκοχώρι, Κεντρική Μακεδονία		—	—
Νέος Μαρμαράς, Κεντρική Μακεδονία		—	—
Νικήτη, Κεντρική Μακεδονία		▲	—
Χανιώτη, Κεντρική Μακεδονία		▼	—
Πολύχρονο, Κεντρική Μακεδονία		▲	—
Θεσσαλονίκη, Κεντρική Μακεδονία		▼	—
Παραλία Κατερίνης, Κεντρική Μακεδονία		▼	—
Πάργα, Ήπειρος		▼	—
Αθήνα, ΑΤΤΙΚΗ		▲	▲
Κάβος, Ιόνια Νησιά		▲	▲

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

Από τους παραπάνω πίνακες που αφορούν τουρίστες των μεγαλύτερων αγορών της χώρας μας από το εξωτερικό (Γερμανία, Ην. Βασίλειο, Ιταλία, Ρουμανία, Σερβία) παρατηρούμε ότι η Ελλάδα αποτελεί επιλέξιμο προορισμό, τόσο η ηπειρωτική (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χαλκιδική, Κατερίνη), όσο και η νησιωτική (Κρήτη, Σαντορίνη, Ρόδος, Σαντορίνη, νησιά Ιονίου). Για τις Σποράδες δεν φαίνεται από τους ανωτέρω πίνακες κάποια μαζική προτίμηση ικανή ώστε να έχουμε έναν μετρήσιμο δείκτη.

Όπως φαίνεται από τους πίνακες που ακολουθούν, η ελληνική αγορά διαφέρει σε σχέση με τις αγορές του εξωτερικού στη ζήτηση τουριστικών προορισμών. Τον Ιούνιο του 2018, στη πρώτη θέση προτίμησης της ελληνικής αγοράς βρίσκεται η Αθήνα, ακολουθούμενη από την Θεσσαλονίκη. Στη τρίτη θέση βρίσκεται η Χώρα Μυκόνου και στη τέταρτη θέση τα Χανιά, ενώ ακολουθούν το Ναύπλιο και η πόλη της Ρόδου. Για πρώτη φορά το 2018, εμφανίζεται στο top-10 της ελληνικής αγοράς ο προορισμός των Φηρών-Σαντορίνης. Στην όγδοη θέση βρίσκεται η Σκάλα-Αττικής (Αγκίστρι), ενώ στην ένατη θέση βρίσκεται για πρώτη φορά το 2018 η Χώρα της Τήνου. Η δεκάδα των ελληνικών προτιμήσεων συμπληρώνεται με τη Χώρα της Σκιάθου. Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι μεταβολές των προορισμών της ελληνικής αγοράς για το έτος 2018.

Για το έτος 2017 τις δύο πρώτες θέσεις κατείχαν και πάλι στις προτιμήσεις των Ελλήνων τουριστών η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη αντίστοιχα. Το Ναύπλιο βρισκόταν στην τρίτη θέση των προτιμήσεων (ενώ το 2018 «έπεσε» στην πέμπτη θέση). Τα Χανιά ήταν και το 2017 στην τέταρτη θέση, ενώ την πέμπτη και έκτη θέση είχαν τα Ιωάννινα και το Λουτράκι αντίστοιχα. Στη δεκάδα των προτιμήσεων από το Ν. Μαγνησίας ήταν η Πορταριά, καταλαμβάνοντας την έβδομη θέση, ενώ η Χώρα της Σκιάθου το 2017 ερχόταν ενδέκατη στις προτιμήσεις των Ελλήνων.

Πίνακας 24: Συμπεριφορά και Προτιμήσεις της Ελληνικής Αγοράς στη Χώρα, 2017

Ελλάδα 2018							
Πόλεις	I	Φ	M	A	M	I	Αριθμός εμφανίσεων
Αθήνα, Αττική	1	2	1	1	1	1	6
Θεσσαλονίκη, Κεντρική Μακεδονία	2	1	2	2	2	2	6
Χώρα Μυκόνου, Νότιο Αιγαίο					5	3	2
Χανιά, Κρήτη				6	4	4	3
Ναύπλιο, Πελοπόννησος	8	3	3	3	3	5	6
Ρόδος - Πόλη, Νότιο Αιγαίο					9	6	2
Φηρά, Νότιο Αιγαίο						7	1
Σκάλα, Αττική					10	8	2
Χώρα Τήνου, Νότιο Αιγαίο						9	1
Σκιάθος Χώρα, Θεσσαλία						10	1
Κέρκυρα - Πόλη, Ιόνια Νησιά				4			1
Παλαίος Άγιος Αθανάσιος, Κεντρική Μακεδονία	10						1
Πάτρα, Πελοπόννησος		7					1
Ιωάννινα, Ήπειρος	6	6	5	5	6		5
Καλαμάτα, Πελοπόννησος				9	8		2
Καλαμπάκα, Θεσσαλία			10	7			2
Καλάβρυτα, Πελοπόννησος	4	8	6				3
Λουτράκι, Κεντρική Μακεδονία	5	4	4				3
Μέτσοβο, Ήπειρος	9	9					2
Μονεμβασιά, Πελοπόννησος				8			1
Τρίκαλα Κορινθίας, Πελοπόννησος	7	10	7				3
Βόλος, Θεσσαλία			8	10	7		3
Αράχωβα, Κεντρική Ελλάδα	3	5	9				3

Ελλάδα 2017													
Πόλεις	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ	Αριθμός εμφανίσεων
Αθήνα	1	1	1	1	1	1	4	10	1	1	1	1	12
Θεσσαλονίκη	2	2	2	2	2	2	10		2	2	2	2	11
Ναύπλιο	5	3	3	3	3	4		6	3	3	4	6	11
Χανιά			7	7	4	3	2	2	5	6	10		9
Ιωάννινα	9	7	6	5	7					5	3	4	8
Λουτράκι	6		5	9		10				4	5	8	7
Πορταριά	8	6	8	10						10	9	7	7
Αράχωβα	3	4	4								6	3	5
Τρίκαλα Κορινθίας	7	10	10								7	9	5
Πάργα						7	3	1	6				4
Σκιάθος Χώρα						8	1	3	9				4
Ρόδος - Πόλη					6	6			7	7			4
Τήνος - Χώρα						9			4	8			3
Καλάβρυτα	4	9										10	3
Σκόπελος - Χώρα							5	4					2
Νάξος - Χώρα							7	5					2
Μύκονος - Χώρα					8	5							2
Καλαμπάκα										9		5	2
Πάτρα		5	9										2
Αδάμας							6	9					2
Μονεμβασιά				6	10								2
Φηρά					9				8				2
Καστοριά	10										8		2
Κέρκυρα - Πόλη				4									1
Βόλος					5								1
Αγία Μαρίνα								7					1
Αιδηψός								8					1
Υδρα				8									1
Νάουσα							8						1
Ρέθυμνο		8											1
Πευκοχώρι							9						1
Σκάλα									10				1

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

Ο πίνακας που ακολουθεί αποτυπώνει τις μεταβολές στις προτιμήσεις των ημεδαπών τουριστών για τα έτη 2017-2018.

Πίνακας 25: Συμπεριφορά και Προτιμήσεις ημεδαπών τουριστών, 2017

Πόλεις	Σύγκριση 2018-2017						Δ εμφανίσεων 2018/2017 ytd
	I	Φ	M	A	M	I	
Αθήνα, ΑΤΤΙΚΗ	▬	▾	▬	▬	▬	▬	▬
Θεσσαλονίκη, Κεντρική Μακεδονία	▬	▴	▬	▬	▬	▬	▬
Χώρα Μυκόνου, Νότιο Αιγαίο					▴	▴	▬
Χανιά, Κρήτη			▾	▴	▬	▾	▾
Ναύπλιο, Πελοπόννησος	▾	▬	▬	▬	▬	▾	▬
Ρόδος - Πόλη, Νότιο Αιγαίο					▾	▬	▬
Φηρά, Νότιο Αιγαίο					▾	▴	▬
Σκάλα, ΑΤΤΙΚΗ					▴	▴	▴
Χώρα Τήνου, Νότιο Αιγαίο						▬	▬
Σκιάθος Χώρα, Θεσσαλία						▾	▬
Κέρκυρα - Πόλη, Ιόνια Νησιά				▬			▬
Παλιός Άγιος Αθανάσιος, Κεντρική Μακεδονία	▴						▴
Πάτρα, Πελοπόννησος		▾	▾				▾
Ιωάννινα, Ήπειρος	▴	▴	▴	▬	▴		▬
Καλαμάτα, Πελοπόννησος				▴	▴		▴
Καλαμπάκα, Θεσσαλία			▴	▴			▴
Καλάβρυτα, Πελοπόννησος	▬	▴	▴				▴
Λουτράκι, Κεντρική Μακεδονία	▴	▴	▴				▴
Μέτσοβο, Ήπειρος	▴	▴					▴
Μονεμβασιά, Πελοπόννησος				▾	▾		▾
Τρίκαλα Κορινθίας, Πελοπόννησος	▬	▬	▴				▬
Βόλος, Θεσσαλία			▴	▴	▾		▴
Αράχωβα, Κεντρική Ελλάδα	▬	▾	▾				▬

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence

4.1.6 Τιμές ξενοδοχείων Ελλάδος

Τον Ιούνιο του 2018, στα καταλύματα κατηγορίας 1-2 αστέρων, οι ελληνικοί προορισμοί παρουσίασαν αύξηση με εξαίρεση την Ήπειρο. Στην κατηγορία των 3 αστέρων η πλειοψηφία των προορισμών παρουσίασε αύξηση, πλην της Αν. Μακεδονίας και Θράκης και των Σποράδων. Στην κατηγορία των 4 αστέρων μείωση παρουσίασε μόνο η Αν. Μακεδονία και Θράκη, ενώ μεικτή ήταν η εικόνα στην κατηγορία 5 αστέρων.

Την υψηλότερη τιμή κράτησης στα ξενοδοχεία 5 αστέρων κατέχει το Νότιο Αιγαίο με 393 €. Ακολουθούν οι Σποράδες με 347 €, η Κεντρική Μακεδονία με 304 €, η Κρήτη με 265 €, τα Ιόνια Νησιά με 241 € και η Πελοπόννησος με 227 €. Οι υπόλοιποι προορισμοί κυμάνθηκαν σε τιμές χαμηλότερες των 200 €, με τη χαμηλότερη τιμή να καταγράφεται στη Δυτική Μακεδονία με 92 €.

Στα ξενοδοχεία 4 αστέρων η υψηλότερη τιμή σημειώθηκε στο Νότιο Αιγαίο, στα 235 €. Χαμηλότερες ήταν οι τιμές στους υπόλοιπους προορισμούς, με την Αν. Μακεδονία και Θράκη στα 164 € και τις Σποράδες στα 150 €. Ακολούθησαν στα 148 € η Ήπειρος και τα

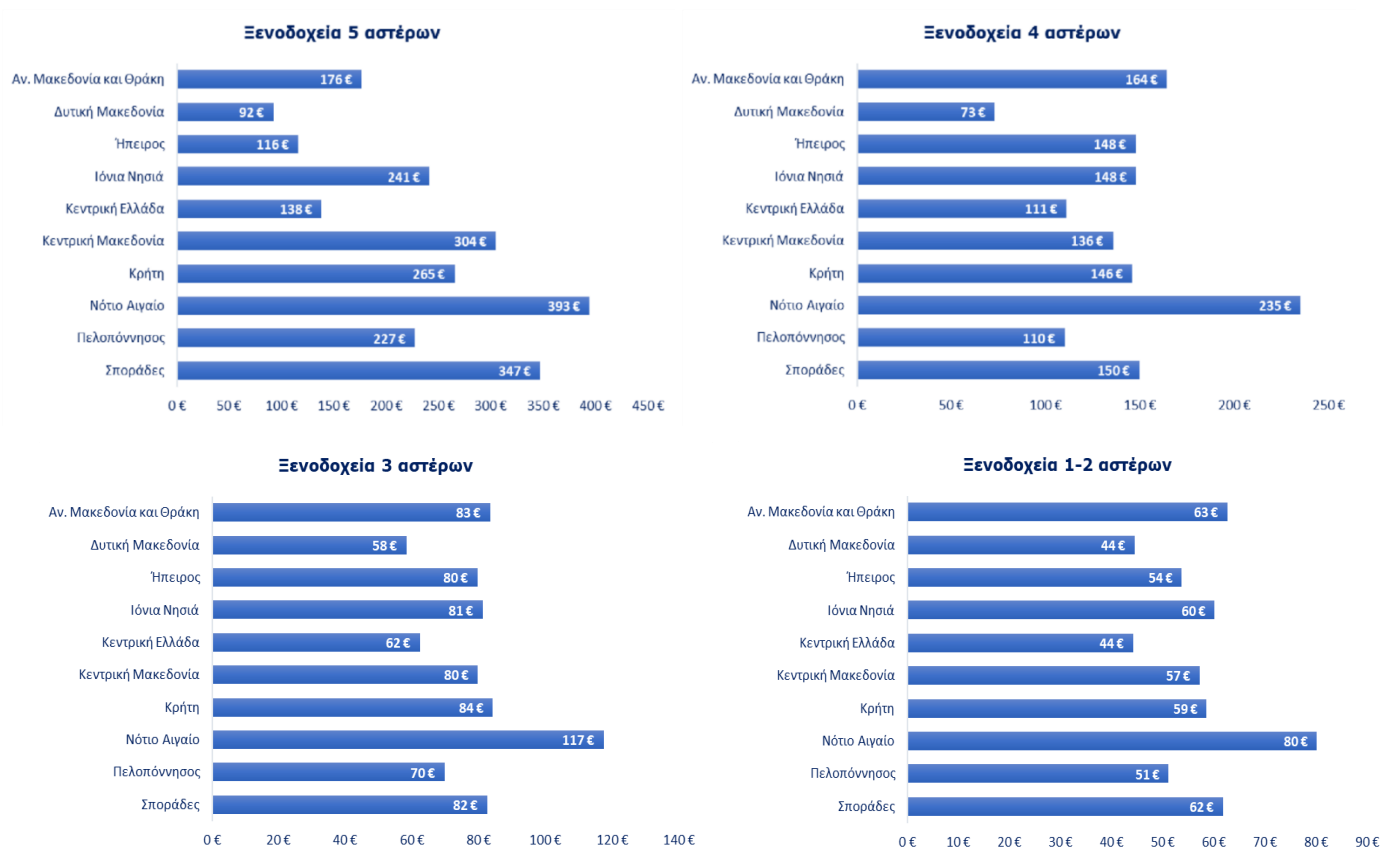
Ιόνια Νησιά και στα 146 € η Κρήτη. Η χαμηλότερη τιμή σημειώθηκε και σε αυτή την κατηγορία, στη Δυτική Μακεδονία με 73 €.

Στα ξενοδοχεία 3 αστέρων οι υψηλότερες τιμές σημειώθηκαν στο Νότιο Αιγαίο με 117 €. Χαμηλότερες ήταν οι τιμές στους υπόλοιπους προορισμούς, με την Κρήτη στα 84 €, την Αν. Μακεδονία και Θράκη στα 83 € και τις Σποράδες στα 82 €. Η χαμηλότερη τιμή σημειώθηκε στη Δυτική Μακεδονία 58 €.

Στα ξενοδοχεία 1-2 αστέρων οι υψηλότερες τιμές σημειώθηκαν στο Νότιο Αιγαίο στα 80 €. Χαμηλότερες ήταν οι τιμές στους υπόλοιπους προορισμούς με την Αν. Μακεδονία και Θράκη στα 63 €, τις Σποράδες στα 62 € και τα Ιόνια Νησιά στα 60 €. Η χαμηλότερη τιμή σημειώθηκε στη Δυτική Μακεδονία (44 €).

Όπως διαπιστώνεται γενικότερα, σε όλες τις κατηγορίες ξενοδοχειακών καταλυμάτων το Νότιο Αιγαίο εμφανίζεται με τις υψηλότερες τιμές, ενώ αντίστοιχα τα καταλύματα όλων των κατηγοριών της Δυτικής Μακεδονίας εμφανίζουν τις χαμηλότερες τιμές. Τα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζουν τις τιμές των ξενοδοχειακών καταλυμάτων ανά περιφέρεια και ανά κατηγορία καταλύματος για τον Ιούνιο του 2018.

Πίνακας 22: Τιμές ξενοδοχείων Ελλάδος, ανά περιφέρεια, Ιούνιος 2018

Πηγή: trivago, επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

4.2. Ανάλυση τουριστικής προσφοράς και ζήτησης στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και διακριτά στα Νησιά

4.2.1. Περιφέρεια Θεσσαλίας

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι σε προνομιακή γεωγραφική θέση έναντι των άλλων Περιφερειών της Χώρας, ως προς τις βασικές μεγάλες οδικές και σιδηροδρομικές υποδομές. Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικές οι ελλείψεις στη διαπεριφερειακή οδική υποδομή για τη σύνδεση της Θεσσαλίας με τις βορειο-δυτικά όμορες περιφέρειες, ενώ σημαντικότερες είναι οι ελλείψεις στο ενδοπεριφερειακό οδικό δίκτυο, γεγονός που «ακυρώνει» τα πλεονεκτήματα του κεντρικού αυτοκινητόδρομου για την Θεσσαλία, όταν βασικά παραγωγικά της κέντρα δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στο κύριο διευρωπαϊκό οδικό δίκτυο της Χώρας.

Οι απαιτήσεις για άμεση / γρήγορη, ασφαλή και με χαμηλότερο κόστος πρόσβαση των προϊόντων και κατοίκων της Περιφέρειας στα εμπορικά, διοικητικά και μεγάλα καταναλωτικά κέντρα της Χώρας και του εξωτερικού, αλλά και για εύκολη, γρήγορη, ασφαλή και με μικρότερο κόστος πρόσβαση των επισκεπτών / τουριστών στους τουριστικούς προορισμούς της Περιφέρειας, δημιουργεί ανάγκες όπως:

- Ολοκλήρωση των σημαντικών / κύριων μεταφορικών υποδομών της χώρας.
- Ολοκλήρωση, αλλά και βελτίωση διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων.
- Κατασκευή έργων βελτίωσης των λιμενικών εγκαταστάσεων της Περιφέρειας.
- Συνδέσεις οικιστικών κέντρων και τουριστικών – πολιτιστικών περιοχών με το κύριο οδικό δίκτυο και διευρωπαϊκούς άξονες.
- Η ικανοποίηση αυτών των αναγκών στηρίζει την ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Ο επιχειρηματικός ιστός της Περιφέρειας Θεσσαλίας κυριαρχείται από πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, με παρουσία ορισμένων μεσαίου και μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεων. Τα χαρακτηριστικά επιχειρηματικού ιστού προσδιορίζουν τις επί μέρους ανάγκες, οι οποίες αναφέρονται στα εξής:

- Εκσυγχρονισμός, λειτουργική και παραγωγική διασύνδεση των επιχειρήσεων, για δημιουργία θετικών εξωτερικών οικονομιών και οικονομιών κλίμακας.
- Αναβάθμιση και διεύρυνση των παρεχόμενων τουριστικών και συναφών υπηρεσιών με την αξιοποίηση του συνόλου των φυσικών και ανθρωπογενών

τουριστικών πόρων της Περιφέρειας και τη διασύνδεση / αξιοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή και μεταποιητικού τομέα στις τουριστικές υπηρεσίες / δραστηριότητες.

- Προσανατολισμός των επιχειρήσεων σε αγορές του εξωτερικού, προσαρμόζοντας ανάλογα τα προϊόντα τους και τις οργανωτικές - λειτουργικές τους διαδικασίες.
- Δημιουργία / ίδρυση και στήριξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων.
- Ενδυνάμωση / εκπαίδευση και διεύρυνση του αντικειμένου παρέμβασης υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις.
- Δημιουργία συνθηκών εύκολης, άμεσης και μικρού κόστους πρόσβασης στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Η καθυστέρηση στην προσαρμογή του «τουριστικού προϊόντος» στα νέα δεδομένα σε πανελλήνιο επίπεδο αντανακλάται και στη Θεσσαλία. Η Θεσσαλία, παρά την πρόοδο στις σχετικές υποδομές, παρέμεινε ένας μέτριος προορισμός στις Σποράδες (με εξαίρεση τη Σκιάθο), στο Πήλιο και στα Μετέωρα για τους αλλοδαπούς και στην ορεινή Θεσσαλία και τα ανατολικά παράλια της για τους ημεδαπούς. Το 2011 δέχθηκε μόλις το 2,4% των αλλοδαπών τουριστών (242 χιλ. / 10 εκατ.) και το 5% του συνόλου των επισκεπτών της χώρας (800 χιλ. / 16 εκατ.). Σε εθνικό επίπεδο, ο μ.ό. των διανυκτερεύσεων ανά άφιξη κατατάσσει τη Θεσσαλία στη 10η θέση των περιφερειών της χώρας. Αυτή η ισχνή συμβολή οφείλεται κυρίως στο μικρό μερίδιο που καταλαμβάνει ο εξωτερικός τουρισμός της Θεσσαλίας (35-40% έναντι 75% σε εθνικό επίπεδο). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια (2003-2011) διαπιστώνεται μια αυξητική τάση στην άφιξη ξένων τουριστών (από 12,2% σε 19% ως προς το σύνολο των επισκεπτών), στην οποία συνέβαλλε και η λειτουργία του αεροδρομίου της Ν. Αγχιάλου. Μεταξύ 2003 και 2011, οι αφίξεις στο αεροδρόμιο αυξήθηκαν από 20 χιλ. σε 45 χιλ. επιβάτες, ενώ ο αριθμός των επιβατών που διακινήθηκαν από τα δύο αεροδρόμια Σκιάθου και Αγχιάλου αυξήθηκε από 133.467 το 2010 σε 156.238 το 2012, με ποσοστό αύξησης 15%. Στο εσωτερικό της Θεσσαλίας, η κατανομή τόσο των αλλοδαπών τουριστών όσο και των διανυκτερεύσεων είναι ιδιαιτέρως ανισομερής (Αλλοδαποί: ΠΕ Μαγνησίας 75%, Τρικάλων 18,3%, Λάρισας 6,5%, Καρδίτσας 0,2% - διανυκτερεύσεις το 2011: ΠΕ Μαγνησίας 76,5%, Τρικάλων 19,7%, Λάρισας 3,4%, Καρδίτσας 0,4%, Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ). Οι διαθέσιμες κλίνες του θεσσαλικού τουριστικού τομέα είναι της τάξης των 32.000, αυξημένες με ετήσιο ρυθμό της τάξης του 3% σε σχέση με το 2003. Η ζήτηση περιορίζεται στους μήνες Ιούνιο-Σεπτέμβριο με μέγιστη πληρότητα τον Αύγουστο.

Σε επίπεδο περιφέρειας, το 2017 η Π.Ε. Μαγνησίας παρουσιάζει την μεγαλύτερη προσέλευση τουριστών, με μεγάλη διαφορά από τις υπόλοιπες Π.Ε. της περιφέρειας, και

συγκεντρώνει το 28,9% του συνόλου των διανυκτερεύσεων της περιφέρειας. Ο πίνακας που ακολουθεί συνοψίζει την τουριστική κίνηση ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών των Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Πίνακας 26: Τουριστική κίνηση ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών της Περιφέρειας Θεσσαλίας (2017)

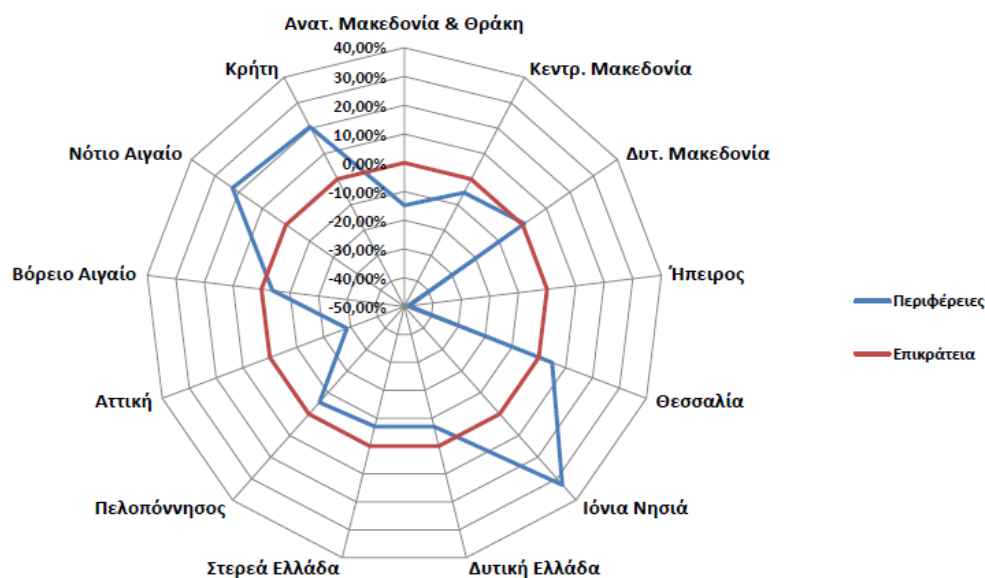
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	1.175.494	1.034.225	2.209.719	87,5
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΡΙΣΑΣ	183.248	54.247	237.495	89,7
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	157.317	9.705	167.022	93,5
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	503.232	134.276	637.508	88,2
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	131.624	579.725	711.349	81,8
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	200.073	256.272	456.345	88,4

Πηγή: Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2017

Το διάγραμμα και ο πίνακας που ακολουθούν δείχνουν την απόκλιση της εποχικότητας των αφίξεων ανά περιφέρεια σε σχέση με τον μέσο όρο της επικράτειας. Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων του ΙΤΕΠ (2014), η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει μικρή απόκλιση στην εποχικότητα αφίξεων σε σχέση με τον μέσο όρο της επικράτειας, με τον δείκτη εποχικότητας της περιφέρειας να είναι 47,80%, ενώ της επικράτειας 45,52%.

Διάγραμμα 22: Ποσοστιαία απόκλιση περιφερειακής εποχικότητας αφίξεων από τον μ.ό. της επικράτειας

Ποσοστιαία Απόκλιση Περιφερειακής Εποχικότητας Αφίξεων από τον Μέσο Όρο της Επικράτειας

Πηγή: ΤτΕ, Επεξεργασία ΙΤΕΠ, 2014

Πίνακας 27: Εποχικότητα Αφίξεων Εισερχόμενου Τουρισμού ανά Περιφέρεια το 2013

Περιφέρεια	Δείκτης Εποχικότητας
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	38,80%
Κεντρ. Μακεδονία	43,10%
Δυτ. Μακεδονία	45,90%
Ήπειρος	23,50%
Θεσσαλία	47,80%
Ιόνια Νησιά	60,50%
Δυτική Ελλάδα	42,30%
Στερεά Ελλάδα	42,30%
Πελοπόννησος	43,00%
Αττική	32,50%
Βόρειο Αιγαίο	43,80%
Νότιο Αιγαίο	55,80%
Κρήτη	54,90%
Σύνολο Επικράτειας	45,52%

Πηγή: ΤτΕ, Επεξεργασία ΙΤΕΠ, 2014

Τα κάμπινγκ, ξεκινώντας σχεδόν από μηδενική βάση το 2003, γνωρίζουν μεγάλη ανάπτυξη, καταγράφοντας το 2010 30.421 αφίξεις (7,8% ως προς το αντίστοιχο σύνολο της χώρας), εκ των οποίων οι 21.275 αλλοδαποί (αντιπροσωπεύουν το 9,5% του συνόλου αφίξεων σε κάμπινγκ της χώρας). Τέλος, τα ποσοστά της πληρότητας είναι πολύ χαμηλότερα του εθνικού μέσου όρου. Το 2010, κατά την ΕΛ.ΣΤΑΤ., η πληρότητα στη Θεσσαλία ήταν 31,8% έναντι 48,1% στην Ελλάδα., με διαφορές στο εσωτερικό της περιφέρειας (Μαγνησία 34,5%, Τρίκαλα 25,9%, Λάρισα 30,8%, Καρδίτσα 27,7%). Το 2013, η Θεσσαλία διαθέτει πλέον για τα δικά της δεδομένα, ένα ισχυρό πυρήνα ξενοδοχειακών μονάδων, κάμπινγκ και δωματίων ενοικίασης με σύνολο 70.000 κλίνες (Μαγνησία: 53.500, Λάρισα: 6.500, Τρίκαλα: 6.000, Καρδίτσα: 3.000). Καταγράφονται περίπου 600 ξενοδοχεία με 30.000 κλίνες εκ των οποίων το 34% είναι β' κατηγορίας και το 11% α' κατηγορίας. Το 75% διαθέτει λιγότερες από 50 κλίνες το καθένα. Όμως, οι μισές σχεδόν από τις συνολικές κλίνες (14.000) ή το 20% του συνόλου των 70.000 κλινών της Θεσσαλίας, ανήκουν σε 330 ξενοδοχεία των 3* και άνω. Είναι ενδιαφέρον ότι το 50% αυτών των κλινών/ξενοδοχείων βρίσκονται εκτός Μαγνησίας, στα άκρα της ζώνης Πίνδου/Αν. Παραλίων Λαρίσης. Τέλος, καταγράφονται περίπου 60 ξενοδοχεία με πάνω από 100 κλίνες.

Το γεγονός ότι η Θεσσαλία παραμένει εγκλωβισμένη στο τουριστικό προϊόν του τύπου «ήλιος, θάλασσα και παραλία» προκύπτει από την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων περί αφίξεων και διανυκτερεύσεων. Η κατάσταση αυτή χαρακτηρίζεται από έντονη γεωγραφική ανισοκατανομή των υποδομών, των επισκεπτών και των διανυκτερεύσεων. Το σύνολο των καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ της Μαγνησίας αντιπροσωπεύει το 2011, το 68% του συνόλου της Θεσσαλίας και το 70% το 2003 (ΕΛΣΤΑΤ). Αυτό σημαίνει ότι μια περίπου εικοσαετία προγραμμάτων για την ισόρροπη ανάπτυξη της περιφέρειας κατάφερε να αντιστρέψει ελάχιστα την συγκέντρωση υποδομών και τουριστών, ως συνέπεια του εγκλωβισμού του θεσσαλικού τουριστικού προϊόντος στις απαιτήσεις του μαζικού τουρισμού. Αυτή η κατανομή υποδομών και επισκεπτών στο εσωτερικό της Θεσσαλίας χωρίζει την περιφέρεια σε δύο άξονες με κατεύθυνση ΒΔ/ΝΑ ο πρώτος (Μετέωρα - Πήλιο - Σποράδες) και ΝΔ/ΒΑ ο δεύτερος (Φάρσαλα - πεδινή περιοχή Καρδίτσας, Τρικάλων, Λαρίσας - Ελασσόνας). Τα τελευταία χρόνια αναδείχθηκαν τουριστικά οι περιοχές της ορεινής Δ. Θεσσαλίας και των ανατολικών παραλίων της ΠΕ Λαρίσης, προσελκύνοντας κυρίως ημεδαπούς επισκέπτες αλλά και προσφέροντας πιο εδαφικά προϊόντα.

Στον 1ο άξονα κυριαρχεί η ελκυστικότητα των Μετεώρων, βασισμένη κυρίως στο τοπίο και στην πολιτιστική κληρονομιά των μοναστηριών. Ο επισκέπτης περιορίζεται στην οπτική

περιήγηση, στην γρήγορη επίσκεψη στις μονές και στις τοπικές ταβέρνες. Εντοπίζονται ελάχιστες οργανωμένες προσπάθειες ένταξης στην περιοχή. Σημειώνεται ωστόσο, ότι στο πλαίσιο των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων και των προγραμμάτων LEADER και ΟΠΑΑΧ, η τοπική Αναπτυξιακή Εταιρεία ΚΕΝΑΚΑΠ υλοποίησε ένα σημαντικό έργο διατήρησης, ανάπλασης, και ανάδειξης της ΦκΠΚ, ικανό να υποστηρίξει την οργάνωση πολιτιστικών διαδρομών και την επιμήκυνση της παραμονής των ξένων επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή. Ιδιαίτερο παράδειγμα για προσέλκυση ειδικού ποιοτικού τουρισμού αποτελεί η περιοχή Πετρουλίου. Η αντίθεση «μεγάλη ελκυστικότητα των Μετεώρων / αδυναμία συγκράτησης των επισκεπτών» προκύπτει από την αντιστοίχιση των στατιστικών στοιχείων της ΠΕ Τρικάλων που αναφέρονται, από τη μια, στις συνολικές αφίξεις (30% της Θεσσαλίας), οι οποίες όσον αφορά τους αλλοδαπούς ξεπερνούν σε αριθμό την ΠΕ Μαγνησίας, από την άλλη, στις διανυκτερεύσεις που υπολείπονται κατά πολύ των ποσοστών της ΠΕ Μαγνησίας (25% ως προς τους ημεδαπούς, 26% ως προς του αλλοδαπούς). Η ΠΕ Μαγνησίας προηγείται όλων των Νομών ως προς την πληρότητα. Τέλος, στην ΠΕ Τρικάλων η αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων στον τομέα του κάμπινγκ δείχνει ότι υπάρχει ήδη μια κατηγορία τουριστών η οποία έρχεται για να γνωρίσει την περιοχή.

Ο 2ος άξονας αφορά τα πιο υποβαθμισμένα από πλευράς αφίξεων και διανυκτερεύσεων, πεδινά τμήματα των ΠΕ Καρδίτσας και Λαρίσης και ιδίως τις απομακρυσμένες περιοχές της Ελασσόνας, των Φαρσάλων, των Σοφάδων και της πεδινής ενδοχώρας, οι οποίες μπορούν να αναπτύξουν ελκυστικούς θεματικούς προορισμούς (λουτρά) και δημιουργικές εμπειρίες (αρχαιολογία, τοπικά προϊόντα κτλ.).

Στον 3ο ανερχόμενο τουριστικά άξονα, παρότι οι περιοχές του διαθέτουν θύλακες μεγάλου τουριστικού ενδιαφέροντος (Λ. Πλαστήρα, Αργιθέα, Ανατολικά παράλια, κτλ.), το ποσοστό με βάση τις στατιστικές του 2010-11 των αλλοδαπών τουριστών που προσελκύουν δεν ξεπερνά το 5% του συνόλου των αλλοδαπών που δέχεται η Περιφέρεια Θεσσαλίας. Αντίθετα το ποσοστό ημεδαπών είναι σχετικά αξιόλογο και τα υψηλά ποσοστά διανυκτερεύσεων φανερώνουν ότι οι επισκέπτες αναπτύσσουν δεσμούς με την περιοχή διαμονής τους.

Η παρακολούθηση της αύξησης των αφίξεων δεν υποδηλώνει από μόνη της αύξηση των θετικών επιδράσεων του τουρισμού. Σημαντική πληροφορία αποτελεί η σύνδεση της τουριστικής δραστηριότητας με τους υπόλοιπους τομείς και κλάδους της θεσσαλικής οικονομίας αλλά και η άμεση, έμμεση και προκαλούμενη απασχόληση.

Ο ένθετος πίνακας που ακολουθεί δείχνει κατ' εκτίμηση το οικονομικό βάρος του θεσσαλικού τουρισμού και τις δυνατότητες στήριξης/συνέργειας με άλλους κλάδους της θεσσαλικής οικονομίας. Επιβεβαιώνεται το βάρος του τομέα των καταλυμάτων και της εστίασης, των οδικών και πλωτών μεταφορών, του εμπορίου, της ψυχαγωγίας και των συνεδρίων.

Πίνακας 28: Οικονομικό βάρος του θεσσαλικού τουρισμού και Κατηγορίες υπηρεσιών

Κατηγορίες υπηρεσιών	Αναλογία (%)	Επίπτωση (Μ€)
Σύνολο	100,0	410,0
Καταλύματα	45,0	184,5
Εστίαση	18,0	73,8
Θαλάσσιες Μτφ	9,0	36,9
Οδικές Μτφ	7,1	29,1
Εναέριες Μτφ	5,4	22,1
Εμπόριο	4,9	20,1
Ψυχαγωγία	3,8	15,6
Ταξ/κα γραφεία	3,7	15,2
Ενοικίαση αυτ/των	1,8	7,4
Συνέδρια	1,0	4,1

Πηγή: Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Θεσσαλίας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, 2015

Το 2001 η απασχόληση στον τριτογενή τομέα της Θεσσαλίας αντιστοιχούσε στο 52% των εργαζομένων, εκ των οποίων το 5,5% απασχολούνταν σε ξενοδοχεία-εστιατόρια. Η απασχόληση σε επιχειρήσεις όπως τουριστικά γραφεία, τουριστικές μεταφορές, κλπ. στη Θεσσαλία, εκτιμάται ότι δεν ξεπερνούσε το 8% με 8,5% των εργαζομένων σε ξενοδοχεία – εστιατόρια. Επομένως, το 2001 οι απασχολούμενοι σε τουριστικές δραστηριότητες αντιστοιχούν περίπου στο 6% των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα, το 2005 αντίστοιχα στο 6,5% και το 2012 στο 7,1% (αναγωγή από στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Η εξέλιξη αυτή στηρίζεται στην αύξηση μεταξύ 2003 και 2011: α) του συνόλου των διανυκτερεύσεων κατά 64% (ετήσιος ρυθμός αύξησης 8%) και β) των ξενοδοχειακών μονάδων κατά 8% και των κλινών κατά 14%. Το ποσοστό αυτό υπολείπεται εκείνου της χώρας το οποίο ανέρχεται το 2012 στο 18%. Με δεδομένο ότι στην Θεσσαλία η άμεση απασχόληση είναι 7,1% υπολογίζεται η συνολική επίδραση του τουριστικού τομέα στην απασχόληση, σύμφωνα με τη μεθοδολογία που χρησιμοποιεί ο IOBE, θεωρώντας ότι η άμεση, έμμεση και προκαλούμενη απασχόληση αντιστοιχεί στο 45, 15 και 40% της συνολικής συμβολής στην απασχόληση. Επομένως, προκύπτει ότι η συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση της

Θεσσαλίας φθάνει στο 15,7% (έναντι 16% για την Ελλάδα), κατανεμημένη σε 7,1% άμεση, 2,35% έμμεση και 6,3% προκαλούμενη απασχόληση. Οι ιδιωτικές επενδύσεις συρρικνώνονται με ακόμα ταχύτερους ρυθμούς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία για το 2013, οι συνολικές επενδύσεις μειώθηκαν κατά 21,3% το πρώτο τρίμηνο του 2013, τη στιγμή που οι δημόσιες επενδύσεις για το ίδιο διάστημα σημείωναν μονοψήφια μεταβολή. Η εξέλιξη αυτή επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι η απόδοση των επενδύσεων στον θεσσαλικό τουρισμό και ιδιαίτερα στον τομέα των ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων υποστηρικτικών επιχειρήσεων, αλλά και στους εξοπλισμούς, είναι μειωμένη λόγω της δυσκολίας επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, της χαμηλής πληρότητας και της αδυναμίας προσέλκυσης τουριστών ποιότητας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας αλλάζει. Αν και η πλειοψηφία των τουριστών παραμένει στο τουριστικό μοντέλο «ήλιος – θάλασσα», έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται και άλλες μορφές τουρισμού, με έναν από τους σημαντικότερους να είναι ο περιβαλλοντικός τουρισμός, είτε πρόκειται για περιηγητικό τουρισμό, είτε για τουρισμό περιπέτειας. Αυτό βέβαια δεν αποτελεί έκπληξη, αν αναλογιστεί κανείς ότι η Περιφέρεια διατηρεί πλούσια φυσική κληρονομιά η οποία περιλαμβάνει 29 περιοχές Natura 2000, 1 Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο, 7 Αισθητικά Δάση, 2 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, 2 Περιοχές Σύμβασης Βαρκελώνης, 1 Μνημείο UNESCO και 52 Καταφύγια Άγριας Ζωής.

4.2.2. Βόρειες Σποράδες

Για την περιοχή του Νομού Μαγνησίας ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς οικονομικούς κλάδους, με άμεση επιρροή σε όλες τις εκφάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας του Νομού, καθώς ως κλάδος έντασης εργασίας συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στις επενδύσεις, στην άμεση δημιουργία τοπικού προϊόντος, αλλά και στην έμμεση (π.χ. κατανάλωση τοπικών προϊόντων και μιας σειράς υπηρεσιών). Ειδικότερα στα νησιά των Β. Σποράδων, ο τουρισμός κυριαρχεί στην οικονομική ζωή και επηρεάζει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των νησιών καθώς αποτελεί και τη σημαντικότερη πηγή εσόδων των κατοίκων των τριών νησιών.

Τα νησιά των Β. Σποράδων αποτελούν τον κύριο νησιώτικο χώρο της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Όπως προαναφέρθηκε, αν και αντιστοιχούν σε μικρό μέρος της έκτασης και του πληθυσμού της περιφέρειας, το ειδικό τους βάρος, με αιχμή τον τουρισμό, είναι σαφώς σημαντικότερο, με κύριο χαρακτηριστικό τον εποχικό καλοκαιρινό (και λιγότερο το

συνεδριακό και πολιτιστικό) τουρισμό (μαζικός στη Σκιάθο, μέτριας μαζικότητας στη Σκόπελο, ήπιος στην Αλόνησο).

Ο τουρισμός αποτελεί κύριο μοχλό ανάπτυξης των Β. Σποράδων, και οδήγησε την αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες. Οι θετικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης είναι σημαντικές στην οικονομία και την κοινωνία. Η τουριστική ανάπτυξη εξελίχθηκε σταδιακά, επεκτάθηκε στο χώρο, συνεχίζει να επεκτείνεται σε όλη την περιοχή και είναι αναμφισβήτητο το κεντρικό σημείο των αναπτυξιακών επιλογών και εξελίξεων. Αποτέλεσμα αυτών στην παρούσα χρονική συγκυρία είναι το ότι οι Β. Σποράδες, παρά τις επιμέρους χωρικές διαφοροποιήσεις, χαρακτηρίζονται ως ένας ώριμος τουριστικός προορισμός. Η ωριμότητα αυτή θέτει νέες αναπτυξιακές προκλήσεις, οι οποίες δεν θα πρέπει να εστιάσουν μόνο στην περαιτέρω ενίσχυση της επιπλέον τουριστικής ανάπτυξης, άλλα και στον τρόπο με τον οποίο ο τουρισμός δεν θα πέσει θύμα της ίδιας του της επιτυχίας. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη αποτελεί μια πρώτη προτεραιότητα προκειμένου να αποφευχθεί μια ενδεχόμενη παρακμή της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή.

Οι νησιωτικές περιοχές της Θεσσαλίας αποτελούν έναν χώρο ορισμένων επιτυχών αναπτυξιακών πολιτικών και παρεμβάσεων, οι οποίες ωστόσο απαιτούν στοχευόμενη συνέχεια, προκειμένου να παγιώσουν τα αποτελέσματά τους, να λύσουν διαρθρωτικά προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν και να διαχειριστούν απειλές και ευκαιρίες οι οποίες σε μεγάλο βαθμό καθορίζονται από τις ιδιότυπες συνθήκες του νησιωτικού χώρου.

Οι Β. Σποράδες διαθέτουν αξιόλογες παραδοσιακές παραγωγικές δυνατότητες, κυρίως στους τομείς της γεωργίας και της αλιείας. Ωστόσο, στο εσωτερικό αυτού του νησιώτικου συμπλέγματος εμφανίζονται προβλήματα τόσο ως προς το περιβάλλον, όσο και ως προς την ενίσχυση ή και την απόδοση μιας πιο αειφορικής τουριστικής δραστηριότητας.

Οι φυσικοί πόροι των Β. Σποράδων αποτελούν την κύρια βάση στην οποία στηρίζεται το τουριστικό «προϊόν», καθώς πρόκειται για μια σπάνια σε φυσικό πλούτο περιοχή. Οι πολιτιστικοί πόροι της περιοχής αποτελούν ένα ακόμα αρκετά ισχυρό στοιχείο του τουριστικού της προϊόντος. Στις Βόρειες Σποράδες έχουν ανευρεθεί, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικά αρχαιολογικά μνημεία, όπως το τείχος της αρχαίας πόλης της Σκιάθου, του 4ου αιώνα, ο κυκλικός πύργος που σώζεται στο Πυργί (Σκιάθος), κ.ά. αλλά έχουν εντοπιστεί και αρκετά ευρήματα από τη νεολιθική εποχή στα νησιά της Σκοπέλου και της Αλοννήσου. Στην Αλόνησο έχουν εντοπισθεί τα παλαιότερα δείγματα κατοίκησης στις Σποράδες (Κοκκινόκαστρο, Μέση Παλαιολιθική εποχή). Επιπλέον, πολλά βυζαντινά και μεταβυζαντινά

μοναστήρια και εκκλησίες υπάρχουν διάσπαρτα στο νομό, με τα σημαντικότερα να βρίσκονται στο νησιωτικό χώρο.

Σε επίπεδο υποδομών παρουσιάζονται σημαντικές ελλείψεις. Το λιμάνι της Σκιάθου είναι το σπουδαιότερο λιμάνι της περιοχής και συνδέεται καθημερινά με την πόλη του Βόλου με ιπτάμενα δελφίνια. Το λιμάνι συνδέεται επίσης και με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης καθώς και τον Άγιο Κωνσταντίνο καθημερινά, ενώ τα δρομολόγια παρουσιάζουν σημαντική αύξηση το καλοκαίρι. Ακολουθούν τα λιμάνια της Σκοπέλου και της Αλοννήσου, ενώ στην περιοχή υπάρχουν και άλλα μικρότερα λιμάνια που εξυπηρετούν την αυξημένη κίνηση της θερινής περιόδου.

Η τουριστική ανωδομή της περιοχής

Η τουριστική ανωδομή στην περιοχή διαμορφώνεται ουσιαστικά από την συντριπτική συμμετοχή της Σκιάθου σε εγκαταστάσεις προσανατολισμένες στον παραθαλάσσιο θερινό τουρισμό. Είναι χαρακτηριστικό, ότι σε επίπεδο των ξενοδοχειακών κλινών, η περιοχή των Β. Σποράδων το 2017 καταλαμβάνει ποσοστό 36,6% του συνόλου της περιφέρειας ενώ οι ξενοδοχειακές μονάδες που διαθέτει αποτελούν το 26,5% του συνόλου της περιφέρειας. Οι πίνακες που ακολουθούν δείχνουν την δυναμικότητα και διάρθρωση των ξενοδοχείων της περιοχής, σε σχέση με το σύνολο του Ν. Μαγνησίας και την Περιφέρεια.

Πίνακας 29: Ξενοδοχειακό Δυναμικό Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2017

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ							
2017							
		5*	4*	3*	2*	1*	Γενικό άθροισμα
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	Μονάδες	2	7	10	15	2	36
	Δωμάτια	80	222	279	303	85	969
	Κλίνες	178	471	562	557	192	1.960
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΡΙΣΑΣ	Μονάδες	2	2	12	16	10	42
	Δωμάτια	224	78	453	498	237	1.490
	Κλίνες	433	135	881	904	448	2.801
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	Μονάδες	14	74	57	89	33	267
	Δωμάτια	284	1.113	1.041	1.714	569	4.721
	Κλίνες	542	2.331	2.107	3.308	1.102	9.390
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	Μονάδες	7	24	26	68	26	151
	Δωμάτια	688	1.239	1.176	1.865	498	5.466
	Κλίνες	1.429	2.418	2.330	3.584	986	10.747
Αλόνησος	Μονάδες		4	5	8	3	20
	Δωμάτια		220	216	180	55	671
	Κλίνες		434	420	339	110	1.303
Σκιάθος	Μονάδες	4	15	13	40	17	89
	Δωμάτια	556	852	555	1.154	344	3.461
	Κλίνες	1.127	1.678	1.096	2.240	676	6.817
Σκόπελος	Μονάδες	3	5	8	20	6	42
	Δωμάτια	132	167	405	531	99	1.334
	Κλίνες	302	306	814	1.005	200	2.627
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	Μονάδες	3	12	30	24	5	74
	Δωμάτια	59	830	934	393	66	2.282
	Κλίνες	132	1.631	1.778	771	123	4.435
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	Μονάδες	28	119	135	212	76	570
	Δωμάτια	1.335	3.482	3.883	4.773	1.455	14.928
	Κλίνες	2.714	6.986	7.658	9.124	2.851	29.333

Με βάση τα ανωτέρω, παρατηρούμε ότι οι Β. Σποράδες αποτελούν το βασικότερο προορισμό με βάση τις διαθέσιμες υποδομές. Ειδικότερα στην ποιοτική προσέγγιση των ξενοδοχείων με βάση της κατηγορία τους, η περιοχή μελέτης διαθέτει το 52,7 % των κλινών για τα ξενοδοχεία 5 αστέρων και το 34,6 % των κλινών για τα ξενοδοχεία 4 αστέρων, που αποδεικνύει την παροχή ποιοτικών υποδομών και υπηρεσιών στην υπό μελέτη περιοχή.

Η τουριστική ζήτηση

Σε επίπεδο αφίξεων, η συντριπτική πλειοψηφία των αλλοδαπών τουριστών επιλέγει ως τουριστικό προορισμό την Σκιάθο, και αυτό είναι φυσικό καθώς διαθέτει και το μοναδικό αεροδρόμιο σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά. Σε επίπεδο νομού τα δεδομένα είναι διαφορετικά, ειδικά σε ότι αφορά τους ημεδαπούς τουρίστες, καθώς με δεδομένο την ύπαρξη και άλλων περιοχών στην ενδοχώρα του Νομού ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος (π.χ. Πήλιο), τα ποσοστά διαφοροποιούνται. Ο πίνακας που ακολουθεί δείχνει τον αριθμό και τα ποσοστά αφίξεων και διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών σε πάσης φύσεως καταλύματα στην περιοχή μελέτης, σε σχέση με το Ν. Μαγνησίας.

Πίνακας 30: Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	1.175.494	1.034.225	2.209.719	87,5
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	503.232	134.276	637.508	88,2
ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	392.989	73.145	466.134	92,3
ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ	2.555	765	3.320	100,0
ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	56.021	30.527	86.548	83,3
ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ	51.667	29.839	81.506	85,4
ΔΗΜΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ				
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	131.624	579.725	711.349	81,8
ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	71.152	442.376	513.528	86,1

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	13.828	41.768	55.596	64,1
ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	46.644	95.581	142.225	79,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2017

Στο σύνολο των διανυκτερεύσεων η περιοχή των Σποράδων καταγράφει το 2017 το 32,19% σε σχέση με το σύνολο της Περιφέρειας.

Στην Σκιάθο έχουμε τα μεγαλύτερα ποσοστά σε επίπεδο διανυκτερεύσεων, ενώ πολύ σημαντικό στοιχείο είναι το ποσοστό διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στη Σκόπελο, που αποτελεί το 16,5% των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών στην Π.Ε. Σποράδων για το 2017. Το αντίστοιχο ποσοστό στην Αλόνησο είναι 7,2%.

Όσον αφορά στους ημεδαπούς τουρίστες, το μεγαλύτερο ποσοστό διανυκτερεύσεων έχει η Π.Ε. Μαγνησίας, ενώ όσον αφορά στις Β. Σποράδες, η Σκιάθος και πάλι έρχεται πρώτη, και ακολουθεί η Σκόπελος και τέλος η Αλόνησος, κυρίως λόγω της πιο απομακρυσμένης θέσης της.

Γενικότερα με βάση τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις, αλλά και τη φέρουσα ικανότητα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι, η Σκιάθος, με βασικά πλεονεκτήματα την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος, και ιδίως των ακτών, καθώς και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του νησιού, έχει ήδη ωριμάσει τουριστικά, περνώντας από τον κυρίως αλλοδαπό στον κατά πλειοψηφία εσωτερικό τουρισμό, που όμως παραμένει μαζικός. Η τουριστική ζήτηση φθάνει στα υψηλότερα επίπεδα του Νομού (περίπου 21.000 άτομα / ημέρα) και παρά την πληθώρα ακτών που διαθέτει, έχει οδηγήσει στην θέσπιση περιορισμών σχετικά με τη δημιουργία νέων μονάδων στο νότιο τμήμα του νησιού. Τα προβλήματα κορεσμού οξύνονται περισσότερο αναφορικά με την επάρκεια του νερού. Ανάλογα προβλήματα, μικρότερης όμως κλίμακας, παρουσιάζονται και στις υπόλοιπες Σποράδες.

Σκιάθος

Ο τουρισμός στο νησί της Σκιάθου ακολουθεί το μοντέλο «ήλιος – θάλασσα», ενώ αποτελεί σχεδόν αποκλειστικά τουρισμό αναψυχής. Ωστόσο, το νησί διαθέτει πλούσια πολιτιστική και θρησκευτική κληρονομιά, πλούσιο φυσικό περιβάλλον που μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού, αλλά και ιδιαίτερες παραδοσιακές γεύσεις που μπορούν

να ενισχύσουν τον γαστρονομικό τουρισμό (καραβίδες με λάχανα, Σκιαθίτικα χαϊμαλιά, χορτόπιτα Σκιάθου, κλπ.).

Όπως προαναφέρθηκε, το νησί της Σκιάθου είναι και το μοναδικό που διαθέτει αερολιμένα. Βάσει των στοιχείων της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, οι διεθνείς αφίξεις στο αεροδρόμιο της Σκιάθου παρουσίασαν αύξηση την περίοδο Μαΐου-Ιουνίου 2018, σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Πιο συγκεκριμένα, τον μήνα Μάιο του 2018 είχαμε 19.971 διεθνείς αφίξεις, έναντι 18.883 τον ίδιο μήνα του 2017, και τον μήνα Ιούνιο του 2018 37.950 διεθνείς αφίξεις έναντι 36.430 για τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους. Τα ποσοστά μεταβολής των διεθνών αφίξεων για τους μήνες Μάιο και Ιούνιο μεταξύ των δύο ετών είναι 5,8% και 4,2% αντίστοιχα. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει πιο αναλυτικά τα παραπάνω στοιχεία:

**Πίνακας 31: Διεθνείς Αφίξεις στο Αεροδρόμιο της Σκιάθου 2017 και 2018
(προσωρινά στοιχεία)**

2018	Σκιάθος
Ιανουάριος	
Φεβρουάριος	
Μάρτιος	
Απρίλιος	
Μάιος	19.971
Ιούνιος	37.950
Τρέχον έτος	57.921
2017	Σκιάθος
Ιανουάριος	
Φεβρουάριος	
Μάρτιος	
Απρίλιος	
Μάιος	18.883
Ιούνιος	36.430
Ιούλιος	46.926
Αύγουστος	48.878
Σεπτέμβριος	30.088
Οκτώβριος	1.254
Νοέμβριος	
Δεκέμβριος	
Σύνολο	182.459
Τρέχον έτος	55.313
% ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ	Σκιάθος
Ιανουάριος	
Φεβρουάριος	
Μάρτιος	
Απρίλιος	
Μάιος	5,8%
Ιούνιος	4,2%
Τρέχον έτος	4,7%

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ), Επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

Όσον αφορά τις αφίξεις εσωτερικού, από τα διαθέσιμα στοιχεία για το αεροδρόμιο της Σκιάθου για τα έτη 2017-2018, προκύπτει ότι οι αφίξεις εσωτερικού κατά το έτος 2018 σημείωσαν μια μικρή πτώση σε σχέση με το 2017. Κατά τον μήνα Μάιο του 2018 ήταν 1.466 από 1.540 του ίδιου μήνα του προηγούμενου έτους και 3.176 για τον Ιούνιο από 3.426 του ίδιου μήνα του έτους 2017. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι αφίξεις εσωτερικού στο αεροδρόμιο της Σκιάθου για το έτος 2017 και το α' εξάμηνο του 2018.

**Πίνακας 32: Αφίξεις Εσωτερικού στο Αεροδρόμιο της Σκιάθου 2017 και 2018
(προσωρινά στοιχεία)**

2018	Σκιάθος
Ιανουάριος	436
Φεβρουάριος	473
Μάρτιος	621
Απρίλιος	989
Μάιος	1.466
Ιούνιος	3.176
Τρέχον έτος	7.161
2017	Σκιάθος
Ιανουάριος	296
Φεβρουάριος	420
Μάρτιος	677
Απρίλιος	928
Μάιος	1.540
Ιούνιος	3.426
Ιούλιος	4.973
Αύγουστος	4.595
Σεπτέμβριος	2.648
Οκτώβριος	877
Νοέμβριος	488
Δεκέμβριος	460
Σύνολο	21.328
Τρέχον έτος	7.287

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ), Επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

Στους παρακάτω πίνακες βλέπουμε τον αριθμό των κρατήσεων για τις πτήσεις στο αεροδρόμιο της Σκιάθου καθώς και τις μεταβολές τους για τα έτη 2017 και 2018. Διαπιστώνουμε ότι παρατηρείται αύξηση του αριθμού των θέσεων για τους μήνες Μάιο-Ιούνιο, από 22.073 και 41.109 το 2017, σε 22.254 και 42.891 το 2018, σημειώνοντας μεταβολή της τάξης +0,8% και +4,3% για τους δύο μήνες αντίστοιχα.

**Πίνακας 33: Προγραμματισμένες θέσεις στο αεροδρόμιο της Σκιάθου 2018
(προσωρινά στοιχεία)**

2018	Σκιάθος
Μάρτιος	
Απρίλιος	0
Μάιος	22.254
Ιούνιος	42.891
Ιούλιος	
Αύγουστος	
Σεπτέμβριος	
Οκτώβριος	
2017	Σκιάθος
Μάρτιος	
Απρίλιος	183
Μάιος	22.073
Ιούνιος	41.109
Ιούλιος	55.834
Αύγουστος	59.528
Σεπτέμβριος	41.670
Οκτώβριος	
% ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ	Σκιάθος
Μάρτιος	
Απρίλιος	-100,0%
Μάιος	0,8%
Ιούνιος	4,3%
Ιούλιος	-3,7%
Αύγουστος	-3,7%
Σεπτέμβριος	-5,8%
Οκτώβριος	-7,8%

*Τα στοιχεία με γκρι σκιά αφορούν σε θέσεις για πτήσεις που έχουν υλοποιηθεί, ενώ τα υπόλοιπα αφορούν σε προγραμματισμένες θέσεις

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) και Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ), Επεξεργασία: SETE Intelligence, 2018

Όσον αφορά στις αφίξεις επιβατών στο λιμάνι της Σκιάθου, για την περίοδο Ιουνίου-Αυγούστου η κίνηση παρουσιάζεται αυξημένη στα επιβατηγά ταχύπλοα το 2018, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Αντίθετα, στα επιβατηγά-οχηματογωγά πλοία για την ίδια περίοδο παρατηρείται μείωση των επιβατών το 2018 σε σχέση με το 2017. Οι περισσότερες αφίξεις επιβατών από ημερόπλοια στο λιμάνι Σκιάθου κατά τη θερινή περίοδο Μαΐου-Αυγούστου 2018 έγιναν από το λιμάνι του Αχιλλείου (60.259 αφίξεις), με τα υπόλοιπα λιμάνια να ακολουθούν με μεγάλη διαφορά. Σημαντική διαφορά παρατηρείται και στην κίνηση Ι/Χ οχημάτων μεταξύ των ετών 2017-2018. Κατά τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο του έτους 2018 παρατηρείται σημαντική αύξηση στην κίνηση Ι/Χ οχημάτων στο λιμάνι της Σκιάθου, ενώ κατά το μήνα Αύγουστο υπήρξε μείωση το 2018, σε σχέση με το 2017. Οι πίνακες που ακολουθούν δείχνουν τις αφίξεις επιβατών και οχημάτων στο λιμάνι της Σκιάθου τα δύο τελευταία έτη.

Πίνακας 34: Αφίξεις επιβατών από ημερόπλοια στο Λιμένα Σκιάθου (2018)

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΑΠΟ ΗΜΕΡΟΠΛΟΙΑ ΣΤΟ ΛΙΜΕΝΑ ΣΚΙΑΘΟΥ ΕΤΟΥΣ 2018					
ΜΗΝΑΣ	ΠΕΥΚΙ	ΓΛΥΦΑ	ΑΧΙΛΛΕΙΟ	ΑΜΑΛΙΑΠΟΛΗ	ΚΑΜ. ΒΟΥΡΛΑ
ΜΑΙΟΣ	502	835	6.494	597	-
ΙΟΥΝΙΟΣ	2.418	3.108	11.483	495	-
ΙΟΥΛΙΟΣ	6.628	6.577	20.278	508	-
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	8.759	7.882	22.004	302	202
ΣΥΝΟΛΟ	18.307	18.402	60.259	1.902	202

Πηγή: ΟΛΒ, 2018

Πίνακας 35: Κίνηση επιβατών και οχημάτων στο Λιμένα Σκιάθου (2017)

ΚΙΝΗΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΛΙΜΕΝΑ ΣΚΙΑΘΟΥ ΕΤΟΥΣ 2017					
ΜΗΝΑΣ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ ΤΑΧΥΠΛΟΑ ΠΛΟΙΑ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ-ΟΧΗΜΑΤΑΓΩΓΑ ΠΛΟΙΑ			
	ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΟΧΗΜΑΤΑ		
		ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	Φ/Γ	Ι/Χ	Δ/Κ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	648	2.533	113	207	17
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	1.010	2.033	149	167	23
ΜΑΡΤΙΟΣ	1.401	3.012	322	233	43
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	2.363	7.118	353	718	102
ΜΑΙΟΣ	3.550	6.206	430	636	116
ΙΟΥΝΙΟΣ	7.384	17.886	617	1.602	358
ΙΟΥΛΙΟΣ	12.790	38.843	636	3.723	649
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	12.826	39.455	617	5.852	1.063
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	8.104	13.680	426	2.700	483
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	1.932	4.077	260	1.015	252
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	1.543	2.845	372	366	70
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	1.403	2.522	208	246	48
ΣΥΝΟΛΟ	54.954	140.210	4.503	17.465	3.224

Πηγή: ΟΛΒ, 2018

Πίνακας 36: Κίνηση επιβατών και οχημάτων στο Λιμένα Σκιάθου (2018)

ΚΙΝΗΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΛΙΜΕΝΑ ΣΚΙΑΘΟΥ ΕΤΟΥΣ 2018					
ΜΗΝΑΣ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ ΤΑΧΥΠΛΟΑ ΠΛΟΙΑ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ-ΟΧΗΜΑΤΑΓΩΓΑ ΠΛΟΙΑ			
	ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΟΧΗΜΑΤΑ		
		ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	Φ/Γ	Ι/Χ	Δ/Κ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	1.197	3.076	157	494	31
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	360	2.791	165	372	40
ΜΑΡΤΙΟΣ	0	5.238	340	662	88

ΚΙΝΗΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΛΙΜΕΝΑ ΣΚΙΑΘΟΥ ΕΤΟΥΣ 2018					
ΜΗΝΑΣ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ ΤΑΧΥΠΛΟΑ ΠΛΟΙΑ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ-ΟΧΗΜΑΤΑΓΩΓΑ ΠΛΟΙΑ			
	ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΟΧΗΜΑΤΑ		
		ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	Φ/Γ	Ι/Χ	Δ/Κ
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	0	8.965	430	1.319	236
ΜΑΙΟΣ	1.130	11.363	544	1.370	317
ΙΟΥΝΙΟΣ	9.080	17.093	603	2.269	318
ΙΟΥΛΙΟΣ	14.298	35.614	628	4.492	679
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	15.137	37.327	618	5.223	922
ΣΥΝΟΛΟ	41.202	121.467	3.485	16.201	2.631

Πηγή: ΟΛΒ, 2018

Αλόνησος

Η καταγραφή και παρακολούθηση της τουριστικής κίνησης στο νησί της Αλοννήσου γίνεται από τον Σύλλογο Ξενοδόχων και το Σύλλογο Ενοικιαζόμενων Δωματίων, που όμως δεν διαθέτουν αναλυτικά στοιχεία για την κατάσταση και χωρητικότητα των διαφόρων υποδομών, ούτε διατηρούν στατιστικά στοιχεία για την ζήτηση και πληρότητα των δωματίων ανά εποχή, καθώς και την ετήσια διακύμανση τους.

Η τουριστική σεζόν στην Αλόνησο τυπικά ξεκινά από τον Μάιο και λήγει περί τα μέσα Σεπτεμβρίου. Στην πραγματικότητα όμως, η πληρότητα των ξενοδοχείων δεν επιτυγχάνεται παρά μόνο από τα μέσα Ιουλίου έως τα μέσα Αυγούστου. Τον υπόλοιπο καιρό η κίνηση επιμερίζεται στις διάφορες μονάδες που σπανίως παρουσιάζουν πληρότητα.

Όσον αφορά την χωρική κατανομή, ο κύριος όγκος των τουριστών συγκεντρώνονται στο Πατητήρι και τον γειτονικό Ρουσούμ Γιαλό (περί τα 5.000 άτομα στην περίοδο αιχμής), λιγότεροι στο Βότση (περί τους 1.500) και ακόμη πιο λίγοι στην Χώρα (κοντά στα 1.000 άτομα). Οι υπόλοιπες περιοχές δεν διαθέτουν στο σύνολο τους υποδομές (εκτός από τη Στενή Βάλα όπου και εντοπίζονται υποδομές όπως ξενοδοχείο, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εστιατόρια, καφετέριες, σούπερ μάρκετ) και η τουριστική κίνηση περιορίζεται σε επισκέψεις.

Ο τουρισμός της Αλοννήσου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ποιοτικός, καθώς το νησί προτιμούν οικογένειες και ζευγάρια, ενώ σπανιότερα το επισκέπτονται παρέες νέων. Μεγαλύτερη προτίμηση δείχνουν οι Έλληνες στο νησί, ενώ οι ξένοι κατευθύνονται κυρίως από τουριστικά γραφεία του εξωτερικού στη Σκιάθο και την Σκόπελο και λιγότερο στην Αλόνησο. Οι τουρίστες διαμένουν ως επί το πλείστον σε κάποια από τις μονάδες του νησιού ή σε ελλιμενισμένα σκάφη και συντελούν στην κίνηση της τοπικής αγοράς. Η

διακίνηση των τουριστών γίνεται κατά κύριο όγκο ακτοπλοϊκά, ενώ υπάρχουν πτήσεις Charter μέσω του αεροδρομίου της Σκιάθου, από οργανωμένα πακέτα διακοπών.

Η Αλόνησος, τα τελευταία χρόνια τείνει να αποστασιοποιηθεί από το κλασσικό μοντέλο τουρισμού που επικρατεί στις Βόρειες Σποράδες και συνίσταται σε οργανωμένα γκρουπ αλλοδαπών. Γίνεται λοιπόν μια προσπάθεια να αξιοποιηθούν οι φυσικές ομορφιές του νησιού και το Θαλάσσιο Πάρκο, ώστε το νησί να προσελκύσει εναλλακτικό τουρισμό.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μικρό αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις καταδύσεις που οργανώνονται από τουριστικά γραφεία της περιοχής και αποκτούν όλο και περισσότερους οπαδούς, κυρίως τους θερινούς μήνες, παρ' όλα τα προβλήματα και τους περιορισμούς που θέτει η κήρυξη μεγάλου μέρους του Θαλάσσιου Πάρκου ως Αρχαιολογικού Χώρου. Τον καταδυτικό τουρισμό ενισχύει πλέον και η κήρυξη του ναυαγίου της Περιστεράς ως επισκέψιμου ενάλιου αρχαιολογικού χώρου. Η ύπαρξη του Θαλάσσιου Πάρκου προωθεί ταυτόχρονα τον εκδρομικό τουρισμό με μικρά σκάφη, ενώ το νησί διαθέτει και ένα μεγάλο οργανωμένο δίκτυο μονοπατιών που ευνοεί την πεζοπορία.

Η Αλόνησος αναπτύσσει επίσης τον πολιτιστικό και θρησκευτικό τουρισμό, ενώ από το 1995 λειτουργεί στο νησί η Διεθνής Ακαδημία Κλασσικής Ομοιοπαθητικής, που διοργανώνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες και συγκεντρώνει γιατρούς από όλο τον κόσμο, προωθώντας τον ιατρικό τουρισμό.

Τέλος, ο γαστρονομικός τουρισμός, αν και δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στο νησί, προσφέρει στους επισκέπτες ιδιαίτερες γεύσεις από παραδοσιακές συνταγές, όπως τα ψητά σύκα με μέλι, η κακαβιά, η αστακομανέστρα αλλά και ο τόνος Αλοννήσου που αποτελεί προϊόν διεθνούς φήμης.

Η πρόσβαση στο νησί της Αλοννήσου πραγματοποιείται αποκλειστικά από το λιμάνι του νησιού, με επιβατηγά-οχηματαγωγά πλοία. Όπως φαίνεται στους πίνακες που ακολουθούν, οι αφίξεις επιβατών στο λιμάνι του νησιού κατά την περίοδο Ιουνίου-Αυγούστου παρουσίασαν σχετική πτώση το 2018 σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Εξετάζοντας τα στοιχεία ανά μήνα, παρατηρούμε ότι μόνο τον Ιούνιο υπήρξε μικρή αύξηση των αφίξεων, από 7.157 το 2017 σε 7.380 το 2018. Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2018 οι αφίξεις έφτασαν τις 17.455 και 19.790 αντίστοιχα, έναντι των 18.875 και 21.184 για τους ίδιους μήνες του έτους 2017.

Αντίθετα, στις αφίξεις Ι/Χ οχημάτων παρατηρείται μικρή αύξηση τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο του 2018 σε σχέση με το 2017, ενώ για τον μήνα Αύγουστο σημειώνεται μικρή μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Πίνακας 37: Κίνηση επιβατών και οχημάτων στο Λιμένα Αλοννήσου (2017)

ΚΙΝΗΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΛΙΜΕΝΑ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ ΕΤΟΥΣ 2017				
ΜΗΝΑΣ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ-ΟΧΗΜΑΤΑΓΩΓΑ ΠΛΟΙΑ			
	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΟΧΗΜΑΤΑ		
	ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ		
		Ι/Χ	Φ/Γ	Δ/Κ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	895	133	41	13
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	721	45	66	7
ΜΑΡΤΙΟΣ	1.139	81	106	12
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	2.257	275	105	34
ΜΑΙΟΣ	2.874	247	106	47
ΙΟΥΝΙΟΣ	7.157	620	193	120
ΙΟΥΛΙΟΣ	18.875	2.209	224	287
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	21.184	3.088	219	455
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	6.265	524	132	123
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	1.569	144	84	27
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	1.016	92	89	19
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	914	71	92	15
ΣΥΝΟΛΟ	64.866	7.529	1.457	1.159

Πηγή: ΟΛΒ, 2018

Πίνακας 38: Κίνηση επιβατών και οχημάτων στο Λιμένα Αλοννήσου (2018)

ΚΙΝΗΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΛΙΜΕΝΑ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ ΕΤΟΥΣ 2018				
ΜΗΝΑΣ	ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ-ΟΧΗΜΑΤΑΓΩΓΑ ΠΛΟΙΑ			
	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΟΧΗΜΑΤΑ		
	ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙΒΑΤΕΣ	ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ		
		Ι/Χ	Φ/Γ	Δ/Κ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	989	132	53	5
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	766	103	45	11
ΜΑΡΤΙΟΣ	1.112	133	100	17
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	1.846	287	134	33
ΜΑΙΟΣ	3.154	315	163	69
ΙΟΥΝΙΟΣ	7.380	727	194	100
ΙΟΥΛΙΟΣ	17.455	2.301	217	251
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	19.790	2.856	214	424
ΣΥΝΟΛΟ	52.492	6.854	1.120	910

Πηγή: ΟΛΒ, 2018

Σκόπελος

Η Σκόπελος, όπως και τα άλλα δύο νησιά των Βορείων Σποράδων, αποτελεί ισχυρό τουριστικό πόλο σε εθνικό επίπεδο με σημαντικές αναπτυξιακές επιδόσεις. Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η αξιοποίηση ήπιων θεματικών μορφών τουρισμού δύναται να λειτουργήσουν αναζωογονητικά για την οικονομική ανάπτυξη του νησιού.

Στη Σκόπελο, το δεύτερο πιο ανεπτυγμένο τουριστικό προορισμό των Σποράδων, γυρίστηκε η διάσημη Χολιγουντιανή ταινία "Mamma Mia", γεγονός που συνέβαλε καθοριστικά στην αύξηση του τουριστικού ενδιαφέροντος τα τελευταία χρόνια. Ο τουρισμός αποτελεί την κύρια πηγή εσόδων για το νησί της Σκοπέλου, καθώς κάθε χρόνο το επισκέπτονται 50.000 περίπου τουρίστες. Η τουριστική περίοδος ξεκινάει τον Μάιο και τελειώνει τον Οκτώβριο, με περίοδο αιχμής από 1/7 έως 15/09.

Εν αντιθέσει με το παρελθόν, η τουριστική κίνηση επικεντρώνεται σε μεγάλο ποσοστό στους ξένους τουρίστες, αρκετοί μάλιστα από τους οποίους επιλέγουν τη Σκόπελο για την τέλεση των γάμων τους. Σύμφωνα με δηλώσεις του προέδρου του Συλλόγου Ιδιοκτητών Ενοικιαζόμενων Δωματίων και Διαμερισμάτων Σκοπέλου, Γιώργου Αναγνώστου, παρατηρείται σήμερα μεγάλη πτώση της τουριστικής κίνησης σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Συγκεκριμένα, η κίνηση έχει μειωθεί κατά το ήμισυ περίπου, σε σχέση με την περίοδο 2009-2011, καθώς οι Έλληνες τουρίστες είναι ελάχιστοι σε σχέση με τους ξένους. Η Σκόπελος αποτελεί πλέον κέντρο διεθνούς οργανωμένου/μαζικού τουρισμού, που διακινείται κυρίως μέσω πτήσεων charter από το διεθνές αεροδρόμιο της Σκιάθου, ενώ το στοίχημα για τους επαγγελματίες του κλάδου είναι η καλύτερη δυνατή δικτύωση και συνεργασία με τις αγορές του εξωτερικού.

Εκτός όμως από το μαζικό οργανωμένο τουρισμό, στο νησί ιδιαίτερα ανεπτυγμένο είναι και ένα άλλο είδος εναλλακτικού αυτή τη φορά τουρισμού, του λεγόμενου οικοτουρισμού. Είναι γεγονός ότι η Σκόπελος διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει ενδιαφέρουσα γεωμορφολογία, με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Έτσι, επισκεπτόμενος τις διάφορες περιοχές της Σκοπέλου, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- να εξερευνήσει τα δάση, τα βουνά και τις παράκτιες περιοχές του νησιού ή να περιπλανηθεί στους ελαιώνες και στα κτήματα με τις δαμασκηνιές,
- να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας και της πανίδας στην ύπαιθρο,
- να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους,

- να επισκεφθεί το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Βορείων Σποράδων, όπου βρίσκεται καταφύγιο το προστατευόμενο είδος της μεσογειακής φώκιας μονάχους-μονάχους (*Monachus monachus*),
- να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, την πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής.
- να ασχοληθεί με θαλάσσια σπορ, καταδύσεις, ποδηλασία, καγιάκ, κλπ.

Στο νησί της Σκοπέλου είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος και ο πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός, κυρίως λόγω των πολυάριθμων μνημείων, εκκλησιών και μοναστηριών που διαθέτει. Ωστόσο, τις περισσότερες φορές αυτές οι μορφές τουρισμού συνδυάζονται με το μοντέλο «ήλιος – θάλασσα» και δεν έχουν καταφέρει να διευρύνουν την τουριστική περίοδο.

Ο γαστρονομικός τουρισμός στο νησί είναι σχετικά περιορισμένος. Την μεγαλύτερη φήμη έχει η παραδοσιακή σκοπελίτικη τυρόπιτα και χορτόπιτα και τα δαμάσκηνα Σκοπέλου. Ωστόσο, το νησί έχει να αναδείξει και άλλες ιδιαίτερες γεύσεις όπως το γαλακτομπούρεκο Σκοπέλου, το γλυκό «αυγάτο», κ.ά.

Τα λιμάνια της Σκοπέλου αποτελούν, όπως και της Αλοννήσου, τον μοναδικό τρόπο πρόσβασης στο νησί. Το νησί εξυπηρετείται από δύο λιμένες: αυτόν της χώρας και αυτόν στη Γλώσσα. Από τα διαθέσιμα στοιχεία των ετών 2017-2018 διαπιστώνουμε ότι οι αφίξεις επιβατών το 2018 παρουσίασαν σημαντική μείωση στο λιμάνι της Σκοπέλου κατά την θερινή περίοδο Ιουνίου-Αυγούστου, ενώ αντίθετα, στο λιμάνι της Γλώσσας παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση. Πιο συγκεκριμένα, για το τρίμηνο Ιουνίου-Αυγούστου οι αφίξεις επιβατών στο λιμάνι της Σκοπέλου μειώθηκαν κατά 17.487 άτομα το 2018 σε σχέση με το 2017, ενώ στο λιμάνι της Γλώσσας αυξήθηκαν κατά 11.474 αντίστοιχα. Παρόμοια κυμαίνεται και η κίνηση των Ι/Χ οχημάτων. Στο λιμάνι της Σκοπέλου για το θερινό τρίμηνο του 2018 παρουσιάζεται μείωση κατά 1.731 Ι/Χ οχήματα και στο λιμάνι της Γλώσσας αύξηση κατά 1.508, σε σχέση με την ίδια περίοδο του έτους 2017.

Πίνακας 39: Κίνηση επιβατών και οχημάτων στους Λιμένες Γλώσσας και Σκοπέλου (2017)

	2017	ΣΚΟΠΕΛΟΣ				ΛΙΜΕΝΑΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ			
		ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ				ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ			
		ΑΤΟΜΑ	Ι.Χ	Φ/Γ	Δ/Κ	ΑΤΟΜΑ	Ι.Χ	Φ/Γ	Δ/Κ
1	ΙΑΝ	927	114	20	2	1028	168	79	3
2	ΦΕΒ	1440	124	82	25	585	151	66	29

		ΣΚΟΠΕΛΟΣ				ΛΙΜΕΝΑΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ			
2017		ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ				ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ			
		ΑΤΟΜΑ	Ι.Χ	Φ/Γ	Δ/Κ	ΑΤΟΜΑ	Ι.Χ	Φ/Γ	Δ/Κ
3	ΜΑΡ	2358	206	180	41	277	0	0	0
4	ΑΠΡ	2690	463	127	82	1687	309	53	41
5	ΜΑΙ	4231	297	112	102	2551	366	107	56
6	ΙΟΥΝ	14809	863	185	180	5290	1142	209	197
7	ΙΟΥΛ	32616	2903	222	372	11766	2901	214	262
8	ΑΥΓ	35487	4266	212	609	12486	2516	170	327
9	ΣΕΠΤ	11820	726	125	130	4149	584	149	89
10	ΟΚΤ	1885	115	54	20	1793	261	109	55
11	ΝΟΕ	2036	189	123	35	1172	141	187	25
12	ΔΕΚ	1528	107	90	10	1056	111	186	21
ΣΥΝΟΛΟ		111827	10373	1532	1608	43840	8650	1529	1105

Πηγή: ΟΛΒ, 2018

Πίνακας 40: Κίνηση επιβατών και οχημάτων στους Λιμένες Γλώσσας και Σκοπέλου (2018)

		ΣΚΟΠΕΛΟΣ				ΛΙΜΕΝΑΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ			
2018		ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ				ΑΠΟΒΙΒΑΣΘΕΝΤΑ			
		ΑΤΟΜΑ	Ι.Χ	Φ/Γ	Δ/Κ	ΑΤΟΜΑ	Ι.Χ	Φ/Γ	Δ/Κ
1	ΙΑΝ	1048	155	72	14	1249	132	32	11
2	ΦΕΒ	1060	151	65	16	966	120	44	13
3	ΜΑΡ	1325	157	71	43	1841	289	108	26
4	ΑΠΡ	1762	273	91	46	4436	630	133	49
5	ΜΑΙ	3895	296	103	82	3959	584	231	79
6	ΙΟΥΝ	12344	801	201	148	7210	1152	204	118
7	ΙΟΥΛ	25323	2404	210	333	15104	3073	221	246
8	ΑΥΓ	27758	3096	185	460	18702	3842	202	438
ΣΥΝΟΛΟ		74515	7333	998	1142	53467	9822	1175	980

Πηγή: ΟΛΒ, 2018

5. Ανάλυση και Συστηματοποίηση Ροών Επισκεψιμότητας στο νησιωτικό Σύμπλεγμα των Βορείων Σποράδων

5.1. Μεθοδολογικό Πλαίσιο Προσβασιμότητας και Ροών Επισκεψιμότητας στις Σποράδες

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νησιώτικες περιοχές είναι η «προσβασιμότητα».

Ο νησιωτικός χώρος είναι κατακερματισμένος με αποτέλεσμα να μην ευνοείται η συμπληρωματικότητα μεταξύ νησιών του ίδιου συμπλέγματος, τόσο σε επίπεδο υπηρεσιών όσο και από άποψη αξιοποίησης πόρων. Τα νησιά αποτελούν γεωγραφικά απομονωμένες περιοχές εξαιτίας της θάλασσας που τα περιβάλλει. Βρίσκονται συνήθως σε απόσταση από μεγάλα αστικά κέντρα, γεγονός το οποίο, σε συνδυασμό με τις συγκοινωνιακές ιδιαιτερότητες, επηρεάζει σημαντικά το βαθμό απομόνωσης¹¹.

Μεθοδολογικά, οι έννοιες της προσβασιμότητας μιας περιοχής (της ευκολίας μετακίνησης από και προς αυτή), της νησιωτικότητας (των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών των νησιών) και της ελκυστικότητας (το κατά πόσο μια περιοχή 'ελκύει' ή 'απωθεί' πληθυσμό) αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά του συνόλου του ελληνικού νησιωτικού χώρου¹².

Η προσβασιμότητα προσδιορίζεται συστημικά στις **εξωτερικές** και τις **εσωτερικές** ροές επισκεψιμότητας. Οι πρώτες αφορούν στη διασύνδεση των νησιών με κεντρικές ή κομβικές πύλες μεταφορικών συστημάτων, ενώ οι εσωτερικές ροές επισκεψιμότητας αφορούν στη διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους. Το πρόβλημα της κανονικότητας και πληρότητας των εξωτερικών και εσωτερικών ροών επισκεψιμότητας έχει επικρατήσει να ονομάζεται **«διπλή νησιωτικότητα»**¹³.

Οι συνθήκες ζωής που προσφέρει η νησιωτικότητα έρχονται σε αντίθεση με τη ζωή στα αστικά κέντρα. Η άνιση ανάπτυξη που υπάρχει στο νησιωτικό χώρο επηρεάζεται ακόμα περισσότερο από το φαινόμενο της «νησιωτικότητας». Οι κάτοικοι νησιωτικών περιοχών αντιλαμβάνονται πως έχουν να αντιμετωπίσουν διαφορετικές προοπτικές και καλλιεργούν άλλες προσδοκίες σε σχέση με κατοίκους της ενδοχώρας. Οι κάτοικοι των περισσότερων νησιών αναμένουν την καλοκαιρινή περίοδο, καθώς τότε «ανοίγει η αγορά» αφού

¹¹ <http://www.aegeanislands.gr/el/islands-aigaio/aegean-landscape/nhsiotikothta.html>

¹² Προσπελασιμότητα και Ελκυστικότητα, των Νησιών του Αιγαίου, Γ. Σπιλάνης, Θ. Κίζος, Ι. Κονδύλη, Ν. Μισαηλίδης

¹³ Ο Καλλικράτης» στα Νησιά, ΕΕΤΑΑ

αυξάνεται η ζήτηση μετακινήσεων, κυρίως λόγω του τουρισμού, οπότε οι μεταφορές έρχονται να καλύψουν το «κενό» της ζήτησης αυτής.

Ο βαθμός προσβασιμότητας ή προσπελασιμότητας των νησιών συντελεί στη διαμόρφωση της «ελκυστικότητα» τους. Με τη σειρά της, η ελκυστικότητα των νησιών αποτελεί μεσοσταθμισμένη αντίληψη της διαφοροποιημένης εικόνας για την περίοδο του χειμώνα και του καλοκαιριού που ενσωματώνει ένας κάτοικος ή/και ένας επισκέπτης¹⁴.

Η διάκριση αυτή είναι σημαντική καθώς ο χειμώνας, είναι αφενός η περίοδος που αφορά στους μόνιμους κατοίκους και όχι στους επισκέπτες, αφετέρου είναι η περίοδος όπου συνεργούν όλες οι παράμετροι απομόνωσης.

Το πρόβλημα της απομόνωσης συνεπάγεται συχνά οικονομική και κοινωνική απομόνωση, αύξηση του κόστους μεταφορών και συνεπώς επιβάρυνση του διαθέσιμου εισοδήματος των κατοίκων, επιβάρυνση του κόστους των τουριστικών και εμπορικών υπηρεσιών, αντικίνητρο για την εγκατάσταση νέων δραστηριοτήτων, μείωση του πληθυσμού κ.ά. Λόγω της περιορισμένης βιωσιμότητας των μεταφορών συχνά παρατηρούνται φαινόμενα όπως μειωμένη ή απύσχα ακτοπλοϊκή αλλά και αεροπορική σύνδεση τους περισσότερους μήνες το χρόνο, εξάρτηση από τις ενισχύσεις του ΥΕΝ, μονοπωλιακά μεταφορικά καθεστώτα κ.ά. Επίσης, διαπιστώνεται μειωμένη ενδο-νησιωτική μεταφορική δικτύωση.

Κατά συνέπεια, η αντιμετώπιση του προβλήματος της προσβασιμότητας αποτελεί κεντρικό στόχο της αναπτυξιακής πολιτικής, χωρίς να υπάρχουν εύκολες λύσεις. Η προσβασιμότητα αναφέρεται όμως και σε άλλα δίκτυα όπως είναι τα ενεργειακά, οι τηλεπικοινωνίες και τα ευρυζωνικά δίκτυα.

Ενδεικτικά, οι ειδικοί στόχοι στο συγκεκριμένο ζήτημα θα μπορούσαν να είναι:

- Η αύξηση των ακτοπλοϊκών δρομολογίων κατά τους μήνες Οκτώβριος-Μάιος,
- Η αύξηση των αερομεταφορών με την ανάπτυξη του αεροδρομίου της Σκιάθου,
- Η δημιουργία υποδομών υδροπλάνων και η ανάπτυξη των σχετικών πτήσεων,
- Η ανάπτυξη των ακτοπλοϊκών συνδέσεων μεταξύ των τριών νησιών,
- Η βελτίωση και διεύρυνση των εσωτερικών οδικών δικτύων,
- Η βελτίωση των λιμενικών υποδομών,
- Η βελτίωση της ασφάλειας των οδικών μεταφορών, εξυπηρετήσεις μεταφορών,

¹⁴ Μέθοδοι Μέτρησης της Νησιωτικότητας, Σοφία Λυκούση, Πανεπιστήμιο Πειραιά, 2017

- Η βελτίωση και διεύρυνση των ενεργειακών, τηλεπικοινωνιακών και ευρυζωνικών δικτύων, και
- Η ενίσχυση της «εικονικής» προσβασιμότητας σε υπηρεσίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

5.2. Μεθολογικά ζητήματα για την Ταυτοποίηση και Διαχείριση Ροών Προσβασιμότητας / Επισκεψιμότητας

Η «διπλή νησιωτικότητα» των Σποράδων ασκεί ασύμμετρες πιέσεις στην φέρουσα ικανότητα των νησιών, λόγω των έντονων πιέσεων που δέχονται κατά τη θερινή (τουριστική) περίοδο σε σχέση με την αντίστοιχη χειμερινή. Σε αυτή την περίοδο καταγράφονται ανάγκες διαχείρισης των ροών επισκεψιμότητας, ενώ αποτελεί στρατηγική επιλογή η «αύξηση» της διάχυσης των ροών επισκεψιμότητας στα χρονικά σημεία «έναρξης» και «λήξης» της τουριστικής περιόδου της περιοχής αναφοράς, σε συνδυασμό με την σταδιακή «διεύρυνση» της τουριστικής περιόδου.

Η διεθνής σύγχρονη εμπειρία της διαχείρισης των ροών κινητικότητας και επισκεψιμότητας σε πόλεις, νησιωτικά συμπλέγματα ή/και σε προστατευόμενες περιοχές, χρησιμοποιεί και αξιοποιεί σύγχρονα εργαλεία, εφαρμογές και συστήματα διακυβέρνησης με επίκεντρο τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των κατοίκων και των εργαζομένων (καθημερινές αστικές ροές) των επισκεπτών (ροές επισκεψιμότητας) και όλων εκείνων που επιθυμούν να απολαύσουν υπηρεσίες αναψυχής και πολιτισμού σε μια πόλη. Κατά συνέπεια, ο ορισμός της «ροής επισκεψιμότητας» ποικίλλει ανάλογα με την ανάγκη που έχει να αντιμετωπίσει μια Αστική Αρχή και μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το σκοπό της μετακίνησης / επίσκεψης στις ώρες μια ημέρας (πρωί, μεσημέρι, βράδυ).

Ο σκοπός των μετακινήσεων αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό της επιλογής της μετακίνησης, παράμετρος που μπορεί να «καθοδηγηθεί» από μία Αστική Αρχή.

Η επικεψιμότητα αποτελεί ένα βασικό εργαλείο της διαχείρισης των αστικών ροών, γι' αυτό και πολλοί προορισμοί έχουν εδώ και 2 περίπου 10ετίες αναπτύξει μοντέλα βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Η διαχείριση των ροών επισκεψιμότητας αποτελεί πιο εξελιγμένο και πολυπαραμετρικό πρόβλημα, ιδιαίτερα εάν αφορά ένα τμήμα του προορισμού που αποτελεί εμπορικό, ιστορικό, διοικητικό και επιχειρηματικό κέντρο, ή ταυτόχρονα αποτελεί πύλη εισόδου των ροών επισκεψιμότητας στην περιοχή (Λιμάνι, Αεροδρόμιο) ή ενσωματώνει και δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής, με συνέπεια οι ροές επισκεψιμότητας να μην μπορούν να συστηματοποιηθούν και να ταυτοποιηθούν, αλλά και να «καθοδηγηθούν», όταν προβλέπονται φαινόμενα κορεσμού.

Οι ροές επισκεψιμότητας στον τουρισμό, βασίζονται αφενός στη μεγιστοποίηση της παρεχόμενης αξίας υπηρεσιών και απόλαυσης σε σχέση με τον δαπανώμενο χρόνο και χρήματα (Value for Time & Money -VFTM) και, αφετέρου, στη διασφάλιση της ελκυστικότητας και στη διαχείριση της βιωσιμότητας του τουριστικού προορισμού.

Πρακτικά, οι «ροές των επισκεπτών» περιγράφουν την χωροχρονική κατανομή των επισκεπτών σε προσδιορισμένες περιοχές. Η διαχείρισή τους (Visitors Flow Management) δεν «περιορίζει» τις δυνητικές μετακινήσεις των επισκεπτών, αλλά, τις διαχέει και τις εξορθολογίζει μέσα από «ενεργητικές πολιτικές» πληροφόρησης και καθοδήγησης. Πρακτικά, η διαχείριση των τουριστικών ροών μπορεί να περιλαμβάνει υλικές (θεματικές διαδρομές, σήματα και πινακίδες, οδηγοί και φυλλάδια κ.λπ.) και άυλες μεθόδους και εργαλεία (συστήματα και εφαρμογές πληροφόρησης, ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και καθοδήγηση).

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις περιλαμβάνουν συνδυασμό των ανωτέρω, με τάσεις «έξυπνων» μεθόδων πρόβλεψης των ροών, καθοδήγησης μέσω εξατομίκευσης των και πρόβλεψης των προτιμήσεων των επισκεπτών (τα τελευταία χρόνια ακόμα και πριν την άφιξή τους στον προορισμό), αξιοποίησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ανάδειξης της προσωπικής βιωματικής εμπειρίας.

Η πρόβλεψη, ο σχεδιασμός και η διασφάλιση της ασφαλούς και ορθολογικής προσέλευσης των ροών επισκεπτών συνδέεται με την ίδια τη διαχείριση των ροών τους σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο (visitor Monitoring), την επιτόπου παροχή θετικών βιωματικών εμπειριών (Visitor Management) και την αξιοποίηση της για την προβολή του τουριστικού προορισμού (Visitor Marketing).

Η διαχείριση τουριστικών ροών προγραμματίζεται και πραγματοποιείται κατά βάση σε φυσική μορφή, αλλά θα πρέπει να σχεδιάζεται και να εφαρμόζεται στο πλαίσιο της συνολικής διαχείρισης του «Τουριστικού Προορισμού».

Για παράδειγμα, στη διαχείριση των τουριστικών ροών στις Σποράδες, ως μια πρώτη προσέγγιση, παρεμβάλλεται η διαδικασία διευκόλυνσης της πρόσβασης, η δυνατότητα ελεύθερου χρόνου (ακόμα και για τις οργανωμένες ημερήσιες επισκέψεις) για περίπατο, αγορές, αναψυχή, φαγητό και στοχευμένες «ανακαλύψεις» και, εν τέλει η χωρίς προβλήματα διαδικασία αποχώρησης και επιστροφής στο κατάλυμα, στο μέσο μεταφοράς, σε άλλο νησί κ.ο.κ. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να διαχειρισθεί το σύστημα μεταφορών σε κάθε νησί, που περιορίζεται από ένα μικρής έκτασης και δυναμικότητας εξυπηρέτησης οδικό δίκτυο.

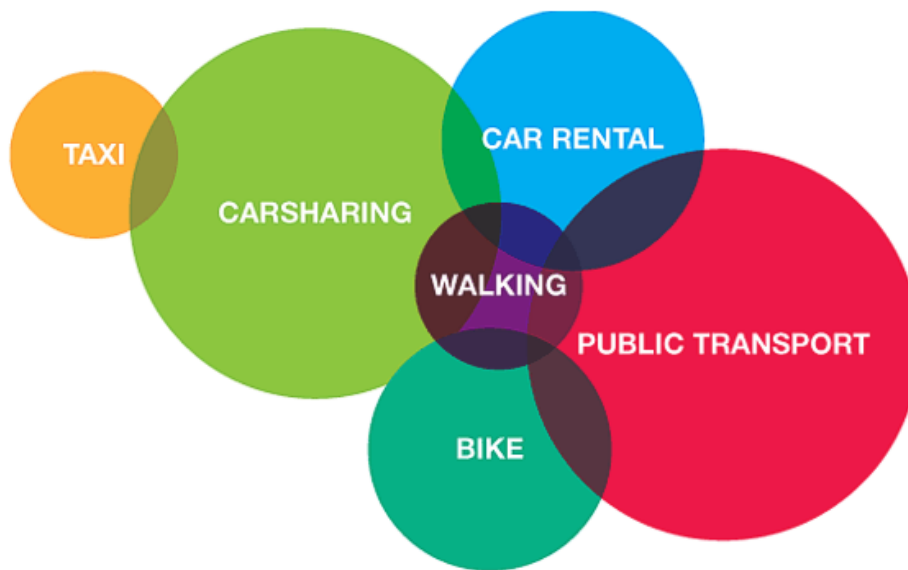
Οι επισκέπτες με ολιγόημερη (ελεύθερη ή οργανωμένη) παραμονή έχουν περισσότερους «βαθμούς ελευθερίας» για να περιηγηθούν, να αναζητήσουν, να ανακαλύψουν και να βιώσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες. Η διαχείριση των ροών σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να παρέχει διαφοροποιημένες υπηρεσίες και ευκαιρίες, ενισχύοντας το «εξατομικευμένο πακέτο» (Markets of One, Mass Customization), δηλαδή τη διαμόρφωση μιας ξεχωριστής τουριστικής εμπειρίας (Experiential Marketing) για κάθε επισκέπτη.

Και στις δύο παραπάνω κατηγορίες επισκεπτών, ο τουριστικός προορισμός παρέχει δυνατότητες υποκατάστασης της εμπειρίας είτε σε μη προσπελάσιμους χώρους, είτε σε θέλητρα και μνημεία των νησιών που ο χρόνος δεν ήταν αρκετός. Έτσι, στη διαχείριση των επισκεπτών περιλαμβάνονται εργαλεία αξιοποίησης και βίωσης εμπειριών μέσω trails, ανάπτυξης διαδρομών (πραγματικών και εικονικών), χρήσης συγκεκριμένων μέσων μετάβασης, χρήση πινακίδων πλοήγησης και ρυθμιστικών πινακίδων κ.λπ.

Περιλαμβάνονται επίσης η αποφόρτιση των θέλητρων μείζονος φήμης, επισκεψιμότητας και χρήσης, αλλά και η ανάδειξη αναδυόμενων θέλητρων, μικρο-προορισμών και ειδικών δραστηριοτήτων σε όλα τα νησιά.

Με βάση τα παραπάνω, η ανάπτυξη «Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου των Τουριστικών Ροών» στις Σποράδες, οφείλει να απαντήσει στα ζητήματα της πρόβλεψης και προσέλευσης / αποχώρησης των (οργανωμένων και μη) ροών επισκεπτών, αλλά και στην παροχή υπηρεσιών πολλαπλής πληροφόρησης για την καθοδήγηση των ροών των επισκεπτών τόσο στα αστικά κέντρα των νησιών, όσο και σε νέους «μικρο-προορισμούς» μέσα στο κάθε νησί, την αποκόμιση θετικών βιωματικών εμπειριών και τη διάχυσή τους σε φίλους και γνωστούς, αλλά και σε όλο τον κόσμο (eWOM).

Η διαχείριση των ροών επισκεψιμότητας οφείλει να αξιοποιεί «πολυτροπικά» τα συστήματα και τις εναλλακτικές επιλογές μετακίνησης και μεταφορών, ιδίως μετά την πραγματοποίηση στοχευμένων αναπλάσεων στα ιστορικά και εμπορικά κέντρα των νησιών των Βορείων Σποράδων, αλλά και ανάπτυξης στοχευμένων οδικών διασυνδέσεων που ευνοούν της δια-νησιωτικές μετακινήσεις (Soft Mobility Platforms):

Για να είναι επιτυχημένη η διαχείριση των τουριστικών ροών απαιτεί ποσοτική και ποιοτική γνώση του αριθμού των επισκεπτών και των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στον «προστατευόμενο προορισμό», καθώς και ακριβείς πληροφορίες για τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους. Ωστόσο, η κατάσταση στις περισσότερες ευρωπαϊκές προστατευόμενες περιοχές δείχνει ότι σπάνια διεξάγεται συστηματική συγκέντρωση προτιμήσεων και επιλογών για ψυχαγωγικές χρήσεις, τουριστικές ροές, ροές αναψυχής και πολιτισμού κ.λπ.

Επιπρόσθετα, η αναγκαία ποσοτική και ποιοτική γνώση του αριθμού των επισκεπτών και των δραστηριοτήτων οφείλει να γνωρίζει από νωρίς τις προτιμήσεις και εμπειρίες που πρόκειται να πραγματοποιηθούν στην «προστατευόμενη περιοχή», ώστε να είναι περισσότερο αποτελεσματικές.

Η γνώση αυτή προϋποθέτει έξυπνα συστήματα ανίχνευσης, προσδιορισμού και αξιοποίησης του «προφίλ» των επισκεπτών, αλλά και τη δυνατότητα προσφοράς μιας σειράς από πληροφορίες, κίνητρα και υπηρεσίες, πολλούς μήνες πριν αφιχθεί ο επισκέπτης στον «προστατευόμενο προορισμό». Είναι φανερό ότι πέρα από τα εργαλεία και τα συστήματα, αναδεικνύεται η ανάγκη ενός τοπικού Μηχανισμού Διακυβέρνησης της διαχείρισης του προορισμού, που υπερβαίνει τις συνήθεις αρμοδιότητες και λειτουργίες μιας Αστικής Αρχής.

Οι προστατευόμενοι προορισμοί προσελκύουν ανθρώπους και προσφέρουν «ταξιδιωτικές μνήμες» και βιωματικές εμπειρίες. Μερικές φορές η διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής παρέχει ευχαρίστηση στους ανθρώπους που ενδιαφέρονται για το έργο και τις δραστηριότητές τους, ορισμένες φορές οι προστατευόμενες περιοχές αναγκάζονται να ανοίξουν περισσότερο στο κοινό για να βελτιώσουν τον αριθμό των επισκεπτών, οπότε

συχνά η «πίεση της επισκεψιμότητας» είναι πολύ ισχυρή. Σε κάθε περίπτωση, η διαχείριση μιας προστατευόμενης περιοχής πρέπει να “ενδιαφέρεται για τους επισκέπτες” της. Οι πληροφορίες για τους επισκέπτες είναι σημαντικές σε διάφορα επίπεδα: το τοπικό είναι απαραίτητο, τόσο για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη όσο και σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Συμβάλει στην πολιτική, το σχεδιασμό και τις συγκρίσεις.

Ο αριθμός των "ενδιαφερομένων" εξαρτάται βεβαίως από τις δραστηριότητες της διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής, αλλά επηρεάζεται επίσης από τη συγκεκριμένη τοποθεσία μιας προστατευόμενης περιοχής: αν για παράδειγμα βρίσκεται κοντά σε μια μεγάλη πόλη ή κοντά σε έναν καλά ανεπτυγμένο τουριστικό προορισμό, προσελκύνονται "αυτόματα" περισσότεροι επισκέπτες στην συγκεκριμένη περιοχή, ενώ συγκεκριμένα θέλγητρα «που πρέπει οπωσδήποτε να δουν / βιώσουν», δημιουργούν φαινόμενα κορεσμού σε συγκεκριμένες ώρες της ημέρας.

Σήμερα, η διαχείριση των τουριστικών ροών είναι ένα σημαντικό εργαλείο, μερικές φορές ακόμη και μία από τις κύριες θέσεις εργασίας στη διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής. Η διαχείριση των τουριστικών ροών περιλαμβάνει πολλά διαφορετικά καθήκοντα - αφενός, δραστηριότητες για περαιτέρω πληροφορίες των επισκεπτών και, αφετέρου, υπηρεσίες για τους επισκέπτες ώστε να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες τους.

Η διαχείριση των τουριστικών ροών περιγράφει τη χωρική και χρονική κατανομή των επισκεπτών σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Η διαχείριση των ροών επισκεψιμότητας δεν περιορίζεται στις μεθόδους περιορισμού. Έχει αποδειχθεί διεθνώς ότι μια ενεργή πολιτική ενημέρωσης και τα εργαλεία καθοδήγησης είναι συχνά πολύ πιο αποτελεσματικά. Η καθοδήγηση επισκεπτών μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη από μεθόδους «hardware» (π.χ. σημαδεμένες διαδρομές, σημάνσεις κ.λπ.) ή από μεθόδους «software» (π.χ. ενημέρωση πριν την άφιξη, πληροφορίες, κίνητρα, καθοδήγηση) και, πιο συχνά, από μεθόδους «hard/soft», με μεθόδους και εργαλεία που συνδυάζουν τις προηγούμενες, αλλά και χρήση «έξυπνων» και διασυνδεδεμένων εφαρμογών, προσπελάσιμων από το διαδίκτυο, τα κινητά κ.λπ.

5.3. Διεθνής Εμπειρία για την Ταυτοποίηση και Διαχείριση Ροών Προσβασιμότητας / Επισκεψιμότητας – Οι περιπτώσεις της Βενετίας και της Φλωρεντίας

Ακολουθούν σχετικές καλές πρακτικές, κυρίως για τη Βενετία και την Φλωρεντία. Οι δύο συγκεκριμένες πόλεις επιλέγονται γιατί αντιμετωπίζουν ομοιογενή προβλήματα με εκείνα του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων, με ενδιαφέρον το στοιχείο της

έντονης εποχικότητας, δηλαδή την ανάγκη διαχείρισης αστικών ροών κινητικότητας και επισκεψιμότητας για 7-8 μήνες ανά έτος, με έμφαση κυρίως στους 2-3 μήνες της υψηλής τουριστικής περιόδου και, κυρίως, με την έλλειψη εργαλείων για την προσέλκυση ροών επισκεψιμότητας τους μήνες χαμηλής επισκεψιμότητας, αλλά και την ταυτόχρονη έλλειψη εργαλείων ικανοποίησης ειδικών ενδιαφερόντων των επισκεπτών.

Για παράδειγμα, κάθε χρόνο εκατομμύρια τουρίστες επισκέπτονται την πόλη της Βενετίας καθιστώντας την έναν από τους σημαντικότερους ευρωπαϊκούς, μεσογειακούς και διεθνείς τουριστικούς προορισμούς. Οι ροές επισκεψιμότητας εδώ είναι συνεχείς, με έντονες αυξήσεις σε «γεγονότα», όπως το καρναβάλι, διάφορες εκθέσεις και φεστιβάλ.

Το γεγονός αυτό προκαλεί ποικιλόμορφες συνέπειες στην καθημερινότητα των πολιτών της Βενετίας, στην ποιότητα και στη δομή του αστικού τοπίου και περιβάλλοντος και αναδεικνύει προβλήματα βιωσιμότητας στη λειτουργικότητα των αστικών δομών της. Έτσι, διάφοροι εμπλεκόμενοι φορείς με το ζήτημα της συνεχούς διογκούμενης τουριστικής δραστηριότητας της πόλης καλούνται να αντιμετωπίσουν τόσο τις προκληθείσες συνέπειες από αυτή, όσο και να προτείνουν συγκεκριμένα πρότυπα, προγράμματα, συστήματα και «εργαλεία» αποτελεσματικής, αποδοτικής και βιώσιμης διαχείρισης της τουριστικής «επισκεψιμότητας». Σε αυτή την κατεύθυνση, παρόλο που η τουριστική δραστηριότητα αυξάνει σημαντικά το εισόδημα της πόλης, οι προσπάθειες καταγραφής και πρόβλεψης των τουριστικών ροών αλλά και του περιορισμού των μονοήμερων επισκέψεων στηρίζονται σε διεθνείς «καλές πρακτικές» και πρότυπα δίνοντας έμφαση σε πολλούς παράγοντες και κριτήρια, όπως για παράδειγμα η «φέρουσα τουριστική ικανότητα». (Connor, Hanna, Rensselaer, & Wingerter, 2015)

Έχει γίνει αντιληπτό το γεγονός ότι η έννοια της τουριστικής «φέρουσας ικανότητας» διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση των τουριστικών προορισμών. Ο τουρισμός συνήθως θεωρείται τοπικός και περιφερειακός αναπτυξιακός παράγοντας, αλλά η ανάπτυξή του μπορεί να προκαλέσει υπερβολική πίεση στο περιβάλλον ή στην πολιτιστική κληρονομιά ενός προορισμού, μεταβάλλοντας τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, τροποποιώντας την ποιότητα ζωής για τον τοπικό πληθυσμό. Επιπλέον, οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ελκυστικότητα και την ανταγωνιστικότητα ενός προορισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η διαχείριση των τουριστικών ροών γίνεται πολιτικό κεντρικό ζήτημα και αντιμετωπίζεται συχνά με την έννοια της φέρουσας ικανότητας τουριστικών μετακινήσεων ή με τη «χωρητικότητα» που εκφράζει πόσοι επισκέπτες μπορούν να γίνουν αποδεκτοί σε έναν συγκεκριμένο προορισμό. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) έχει καθορίσει την ικανότητα τουριστικής

μετακίνησης ως το μέγιστο αριθμό ατόμων που μπορούν να επισκεφθούν ταυτόχρονα έναν τουριστικό προορισμό χωρίς να προκληθεί κάποια καταστροφή του φυσικού, οικονομικού, κοινωνικο-πολιτιστικού περιβάλλοντος και κάποια μη υποφερτή μείωση της τουριστικής ποιότητας και του βαθμού ικανοποίησης των επισκεπτών.

Συγκεκριμένα, οι τρεις πιο γνωστοί και χρησιμοποιούμενοι ορισμοί της φέρουσας ικανότητας είναι η «φυσική», η «οικονομική» και η «κοινωνική». Ωστόσο, ο Pearce πρότεινε την ύπαρξη δύο άλλων εννοιών της φέρουσας ικανότητας: την «περιβαλλοντική» και την «αντιληπτική ή ψυχολογική». Σχετικά με την έννοια της «φέρουσας ικανότητας», η διαδικασία του τουριστικού σχεδιασμού την χαρακτηρίζει ως το μέγιστο αποδεκτό επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης σε μια περιοχή.

Η φυσική διάσταση της «φέρουσας ικανότητας» περιλαμβάνει μια καθορισμένη χωρητικότητα ως προς τα όρια της πίεσης στα οποία μπορεί να ανταπεξέλθει μία περιοχή με τη συμμετοχή όλων των συνιστωσών του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και των συστημάτων υποδομής (για παράδειγμα, ο αριθμός των χρηστών ανά μονάδα χρόνου που μπορούν να επισκεφθούν ένα συγκεκριμένο πόρο).

Η οικονομική διάσταση της «φέρουσας ικανότητας» πρωταρχικώς αναφέρεται σε όλα τα οικονομικά μέτρα που χρησιμοποιούνται για την τόνωση ή τη διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης και καθορίζει την ικανότητα ενός πόρου - ή ενός συστήματος στο σύνολό του - αξιολογώντας ως παραμέτρους και κριτήρια μόνο το κόστος, τα οφέλη και το εισόδημα.

Από την άλλη, η κοινωνική διάσταση της «φέρουσας ικανότητας» στοχεύει στην ποσοτικοποίηση της βέλτιστης τουριστικής ροής μετρώντας τις επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική κοινότητα (ιδιώτες και δημόσιοι φορείς), λαμβάνοντας υπόψη διάφορες οπτικές γωνίες (για παράδειγμα το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό ή το εκπαιδευμένο προσωπικό, την αίσθηση ταυτότητας της τοπικής κοινότητας ή της τουριστικής εμπειρίας) και σχετίζεται με τις αρνητικές κοινωνικο-πολιτισμικές επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας μιας περιοχής.

Επιπλέον, το πλαίσιο της έννοιας της τουριστικής «φέρουσας ικανότητας» είναι τόσο σύνθετο που περιλαμβάνει τη μελέτη και την αξιολόγηση συνδυαστικών παραγόντων και κριτηρίων. Βάσει αυτών των σύνθετων κριτηρίων προσεγγίζεται, επιπροσθέτως, η «φυσική-οικολογική φέρουσα ικανότητα», η «κοινωνικο-δημογραφική φέρουσα ικανότητα» και η «πολιτικο-οικονομική φέρουσα ικανότητα». Αναλυτικότερα, στην επεξήγηση αυτών των διαφορετικών διαστάσεων της «φέρουσας ικανότητας», η «φυσική-οικολογική» διάσταση περιλαμβάνει τις σταθερές (ικανότητα των φυσικών συστημάτων που εκφράζονται

περιστασιακά ως οικολογική ικανότητα, αφομοιωτική ικανότητα κ.λπ.) και ευέλικτες (τα συστήματα υποδομών και τα χαρακτηριστικά τους, όπως η υδροδότηση, η αποχέτευση, ο ηλεκτρισμός, υπηρεσίες υγείας, τράπεζες, καταστήματα και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες) συνιστώσες του φυσικού και δομημένου πολιτισμικού περιβάλλοντος καθώς και των υποδομών. Η πολιτική-οικονομική διάσταση αναφέρεται στις επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική οικονομική δομή και στις δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου του ανταγωνισμού σε άλλους τομείς.

Το ζήτημα της αξιολόγησης της τουριστικής «φέρουσας ικανότητας» στην πόλη της Βενετίας έχει μελετηθεί επιστημονικά κατά κόρον από τα τέλη της δεκαετίας του '80, οπότε και πραγματοποιήθηκε η πρώτη ποσοτική μελέτη για τη μέτρηση της φέρουσας ικανότητας προτείνοντας στο γραμμικό προγραμματισμό μια μέθοδο ποσοτικοποίησης της φέρουσας ικανότητας της Βενετίας. Συγκεκριμένα, για να μελετηθεί η φέρουσα ικανότητα του ιστορικού κέντρου της Βενετίας, οι μελετητές Van der Borg (1988), Canestrelli και Costa (1991) ανέπτυξαν ένα μαθηματικό μοντέλο που περιλαμβάνει τις παραμέτρους ενός μελλοντικού σχεδίου διαχείρισης των τουριστικών επισκεπτών. Οι μελετητές αυτοί περιέλαβαν τη σύγκρουση μεταξύ τουρισμού και άλλων λειτουργιών σε ένα ασαφές γραμμικό μοντέλο προγραμματισμού που μεγιστοποιεί τα εισοδήματα από την τουριστική δραστηριότητα λαμβάνοντας υπόψη περιορισμούς σχετικούς με τη φέρουσα ικανότητα. Αυτοί οι περιορισμοί λαμβάνουν υπόψη, για παράδειγμα, τη διαθεσιμότητα σε καταλύματα, εγκαταστάσεις τροφοδοσίας, εγκαταστάσεις στάθμευσης, αστικές συγκοινωνίες, τις υπηρεσίες διάθεσης απορριμμάτων και τον διαθέσιμο χώρο στον καθεδρικό ναό του Αγίου Μάρκου.

Παρόλο που έχει αναπτυχθεί μεγάλη βιβλιογραφία σχετικά με το βιώσιμο τουρισμό, το μεγαλύτερο μέρος της αφορά τις αγροτικές και παράκτιες και όχι τις αστικές περιοχές. Οι Van den Berg, Van der Borg και Van der Meer (1995), στο πλαίσιο της συγκριτικής έρευνας σχετικά με το ρόλο και τη λειτουργία του τουρισμού σε οκτώ ευρωπαϊκές πόλεις προσέγγισαν την τουριστική αιφρορία υποδεικνύοντας την ύπαρξη ενός «ελάχιστου ορίου», ενώ οι Costa, Gotti και Van der Borg μελέτησαν τις επιπτώσεις των ροών τουριστών σε διάφορες μεσαίου μεγέθους πόλεις στην Ευρώπη (ερευνητικό πρόγραμμα 1990-1996, Ciset και UNESCO) και ανέδειξαν κατευθυντήριες αρχές για την αποτελεσματική παρέμβαση στη διαχείριση των τουριστικών ροών.

Επιπλέον, το ερευνητικό μοντέλο των Costa και Van der Borg κατέδειξε ότι το βέλτιστο μίγμα επισκεπτών διέφερε από αυτό που φιλοξενείται στη Βενετία και ότι η συνολική πίεση από τον τουρισμό ξεπέρασε την φέρουσα ικανότητα του συστήματος. Όπως οι Costa, Gotti

και Van der Borg (1996) παρατήρησαν ότι τα αρνητικά εξωτερικά φαινόμενα που συνδέονται με την υπερφόρτωση της φέρουσας ικανότητας αυξανόταν ταχύτατα και ο τουρισμός γινόταν ολοένα και πιο αναποτελεσματικός στη Βενετία. Με άλλα λόγια, οι εκδρομείς οι οποίοι συμβάλλουν λιγότερο στην τοπική τουριστική οικονομία ήταν διπλάσιοι από αυτούς που διανυκτερεύουν. Σε αυτή την κατεύθυνση αποτυπώθηκε το πρόβλημα της αναζήτησης των επισκεπτών και του αντίκτυπου τους στον περιβάλλον της Βενετίας: κάθε πόλη πρέπει να διατηρείται όσο το δυνατόν πιο προσιτή σε ορισμένες συγκεκριμένες κατηγορίες χρηστών της, όπως οι ντόπιοι κάτοικοι, οι εργαζόμενοι στα γραφεία και τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην πόλη, οι σπουδαστές κ.λπ.

Αντιμέτωποι με τις τουριστικές ροές που υπερβαίνουν τους διαφορετικούς ορισμούς δυνατοτήτων πρέπει να εξεταστεί το ερώτημα για το ποια εργαλεία διαχείρισης θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά ως προς την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων. Από το 2000, έχουν ληφθεί ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση του κορεσμού της ιστορικής πόλης της Βενετίας από τους ημερήσιους επισκέπτες, όπως για παράδειγμα περιορισμοί πρόσβασης στην πόλη από μη εξουσιοδοτημένα λεωφορεία περιοδείας μέσω περιορισμού στην πρόσβαση στο κύριο τερματικό σταθμό λεωφορείων.

Επιπρόσθετα εφαρμόστηκε μια διαφοροποιημένη τιμολόγηση στις δημόσιες συγκοινωνίες και στους χώρους στάθμευσης για να αποθαρρυνθούν οι εκδρομές. Επιπροσθέτως, η εισαγωγή της «Κάρτας της Βενετίας 2004» για να δοθεί προτεραιότητα στην πρόσβαση των επισκεπτών σε αξιοθέατα αποτελεί ένα ακόμη βήμα προς τη διαχείριση της τουριστικής ροής. Αυτή η κάρτα θα πρέπει να είναι δωρεάν και προαιρετική, παρέχοντας σημαντικές εκπτώσεις και προσφέροντας στους επισκέπτες πρόσβαση σε μουσεία και αξιοθέατα που διαφορετικά θα παρέμεναν κλειστά για αυτούς. Στην αρχική ιδέα, η κάρτα θα έπρεπε να έχει μετατραπεί σε ένα αρκετά ισχυρό κίνητρο για να σταματήσει ο κόσμος να κάνει ταξίδια της τελευταίας στιγμής και να αρχίσει να σχεδιάζει την επίσκεψή του στην πόλη. Ο αριθμός των διαθέσιμων καρτών θα έπρεπε να ήταν ίσος με τη χωρητικότητα και τη φέρουσα ικανότητα της πόλης και οι διανυκτερεύοντες τουρίστες θα έπρεπε αυτομάτως να λάβουν μια κάρτα με την κράτηση διαμονής στο ξενοδοχείο. Ωστόσο, για να λειτουργήσει ένα τέτοιο σύστημα, υπήρξε και εξακολουθεί να είναι αναγκαίος ένας υψηλός βαθμός συνεργασίας, συντονισμού και εταιρικής σχέσης μεταξύ των διαφόρων φορέων του όλου συστήματος.

Οι Massiani και Santoro έχουν προτείνει ένα μοντέλο διαχείρισης των τουριστικών ροών στη Βενετία το οποίο βασίζεται σε μια μονοσήμαντη ποσοτικοποίηση της ικανότητας, η οποία στηρίζεται στην έννοια της φυσικής διέλευσης των διαφόρων διαδρομών προς το

κέντρο της πόλης και τα κριτήρια ασφάλειας για τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται ταυτόχρονα στην πλατεία του Αγίου Μάρκου. Αυτή η προσέγγιση αντικατοπτρίζει την ιδιότυπη γεωγραφία του τουρισμού στη Βενετία που συνδυάζει μια ισχυρή έλξη προς την πλατεία του Αγίου Μάρκου και την περιορισμένη πρόσβαση μέσω ενός δικτύου (μερικές φορές στενών) προσβάσεων.

Συγκεκριμένα, η προσέγγιση βασίζεται στον ορισμό δύο παράλληλων συνθηκών: Πρώτον, η ροή επισκεπτών προς το κέντρο της πόλης δεν μπορεί να υπερβεί το άθροισμα της χωρητικότητας των διαφόρων δρομολογίων προς το κέντρο. Για να εφαρμοστεί αυτός ο όρος, έχουν συγκεντρωθεί και αξιοποιηθεί πληροφορίες σχετικά με τη γεωγραφική περιοχή του δικτύου και τη συμπεριφορά των τουριστών.

Ο δεύτερος περιορισμός βασίζεται στο ποσοστό πληρότητας της πλατείας του Αγίου Μάρκου. Τα σχετικά κριτήρια δεν μπορούν να βασιστούν σε απλούς φυσικούς περιορισμούς. Μια πιο λογική προσέγγιση είναι να «εμπνευστεί» από τους κανονισμούς ασφαλείας που χρησιμοποιούνται σε δημόσιους χώρους, οι οποίοι συνδέουν τη μέγιστη χωρητικότητα ενός δεδομένου χώρου με το μέγεθος και τον αριθμό των προσβάσεων.

Τελικά, σχετικά με το πλαίσιο διαχείρισης των τουριστικών ροών στη Βενετία, μόλις υπολογιστεί μια εκτίμηση της διαθέσιμης χωρητικότητας για τους τουρίστες, πρέπει να δημιουργηθούν επιχειρησιακά μέτρα για τη διαχείριση της τουριστικής ροής. Αυτό βασίζεται στη χρήση έκπτωσης για τους τουρίστες που κάνουν κράτηση εκτός των περιόδων αιχμής. Αναλυτικότερα, το μοντέλο περιλαμβάνει δύο τμήματα:

- κατά πρώτον, μια πρόβλεψη για τον αριθμό των τουριστών που θα επισκεφθούν τη Βενετία στην κατάσταση "χωρίς πολιτική".
- κατά δεύτερον, ένα εργαλείο κρατήσεων που προσφέρει έκπτωση για εκδρομές εκτός της πρόβλεψης.

Από την άλλη, οι μη κυκλοφοριακές πολιτικές προβλέπουν δύο παράγοντες: το ημερολόγιο έτος και τα ειδικά γεγονότα (όπως το Καρναβάλι, η Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής, η Μπιενάλε της Τέχνης). Με βάση ένα αρχείο 50 χρόνων τουριστικών ροών, μπορεί κανείς να ξεκαθαρίσει την επίδραση αυτών των δύο παραγόντων και να προτείνει έναν εκτιμώμενο αριθμό επισκεπτών για κάθε ημέρα.

Στη συνέχεια, μπορεί κανείς να ταξινομήσει τις ημέρες ανάλογα με το αν η ροή θα υπερβεί την τουριστική ικανότητα. Προκειμένου να δοθεί μεγαλύτερη ευελιξία, λαμβάνεται υπόψη

ένα άλλο όριο όπου δεν υπάρχει υπέρβαση της τουριστικής ικανότητας αλλά όπου προσεγγίζεται. Μαζί αυτά τα δύο κατώτατα όρια ορίζουν τρεις τιμολογιακές κατηγορίες.

Γενικότερα, η τιμολογιακή πολιτική υλοποιείται μέσω εκπτώσεων που προσφέρονται σε διάφορα προϊόντα που σχετίζονται κυρίως με τις δημόσιες υπηρεσίες και τις δημόσιες μεταφορές. Η προοπτική, σε μεταγενέστερο στάδιο, είναι να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής της πολιτικής κρατήσεων σε άλλους μη δημόσιους φορείς.

α) Το «Υβριδικό» μοντέλο διαχείρισης της τουριστικής επισκεψιμότητας στη Βενετία.

Οι Connor Jr., Hanna, William Van Rensselaer και Wingerter ανέπτυξαν ένα «υβριδικό» μοντέλο-πλαίσιο βιώσιμης διαχείρισης της τουριστικής δραστηριότητας και των τουριστικών ροών στην πόλη της Βενετίας. Η συγκεκριμένη ερευνητική Ομάδα περιέγραψε προτάσεις για μια στρατηγική βιώσιμης διαχείρισης του τουρισμού. Η πρόταση αυτή περιλαμβάνει πολλές από τις βασικότερες πτυχές των **πέντε λύσεων διαχείρισης των ροών επισκεψιμότητας** (παρουσιάζονται στο **Σχήμα 1** που ακολουθεί), τις οποίες ανέλυσε η Ομάδα, προσπαθώντας παράλληλα να αντιμετωπίσει ορισμένες από τις αδυναμίες που είναι εγγενείς σε αυτές τις άλλες προτάσεις. Το σχέδιό τους, λοιπόν, προτείνει ένα αρχικό σύστημα τουριστικής καταχώρησης για τις ημερήσιες εκδρομές, με ενσωματωμένα κίνητρα, όπως διατάξεις για τη χρήση του συστήματος δημόσιων συγκοινωνιών της πόλης, οι οποίες θα εφαρμόζονται αυτομάτως στους τουρίστες μιας ημέρας, αλλά όχι σε μη καταγεγραμμένες ημερήσιες μετακινήσεις.

Σε δεύτερη φάση, οι εγγραφές αυτές θα απαιτηθούν και θα παρακολουθούνται στενότερα, ενώ ο αριθμός των διαθέσιμων καταχωρήσεων θα περιοριζόταν στα 34.120 άτομα ανά ημέρα, καθώς αυτό αποδιδόταν στην ομάδα ως ο μέγιστος αριθμός τουριστών που μπορούν να επισκεφθούν με ασφάλεια στην Πόλη της Βενετίας.

Το σχέδιο περιλαμβάνει επίσης μια τρίτη φάση, η οποία, αν καταστεί αναγκαία, δημιουργεί ένα πιο αυστηρό σύστημα σημείων ελέγχου γύρω από την πόλη για να διασφαλίσει τη διατήρηση των 34.120 τουριστών ανά ημέρα. Η νέα υποδομή που απαιτείται για αυτά τα σημεία ελέγχου θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί, τουλάχιστον εν μέρει, με την εφαρμογή ενός δημοτικού φόρου ή ενός τέλους στις τουριστικές εγγραφές.

Ως σύντομη και γενική περιγραφή, θα μπορούσε κανείς να επισημάνει ότι η πρόταση αυτή προέκυψε από τις βασικές μελέτες που διατυπώθηκαν σε άλλες πέντε προτάσεις που κοινοποιήθηκαν στη Βενετία. Η ομάδα κατέλαβε αυτές τις προτάσεις σε μια «μήτρα», η οποία της επέτρεψε να συγκρίνει και να αξιολογήσει τους στόχους, τις στρατηγικές, τους μηχανισμούς επιβολής και τις υποθέσεις που έκαναν η καθεμία.

Συμπερασματικά, ενώ ο τουρισμός φέρνει έσοδα, ο συντριπτικός αριθμός τουριστών που εισέρχονται κάθε χρόνο στη Βενετία και η αυξανόμενη εμπορευματοποίηση που συμβαίνει για την εξυπηρέτησή τους, αποτελεί απειλή για τη συνεχή διατήρηση και προστασία της πόλης. Η ερευνητική ομάδα ελπίζει ότι η Βενετία θα είναι σε θέση να ρυθμίσει αποτελεσματικότερα τον αριθμό των τουριστών που έρχονται στην πόλη και να κρατήσει στην κατοχή της ένα ασφαλές και βιώσιμο επίπεδο με ένα σχέδιο όπως αυτό που προτάθηκε από την ίδια.

Αυτό θα βοηθήσει στην ανακούφιση του προβλήματος του υπερπληθυσμού και θα επιτρέψει στους μόνιμους κατοίκους της πόλης να ζήσουν μια καλύτερη καθημερινή ζωή και να απολαύσουν την όμορφη πόλη τους. Θα συμβάλει επίσης στη διατήρηση της ίδιας της πόλης, της πολύτιμης αρχιτεκτονικής και των πολιτιστικών θησαυρών της για τις επόμενες γενιές. (Connor, Hanna, Rensselaer, & Wingerter, 2015).

Σχήμα 1:

Οι στόχοι, οι μεθοδολογίες και τα ποικίλα ζητήματα των διαφορετικών προτάσεων βιώσιμης διαχείρισης της τουριστικής δραστηριότητας στην πόλη της Βενετίας

Proposal	S. Marco Pass	Venezia Libera	Pass4Venice	Ven-us (Italia Nostra)	ZTL Revolution
Contact	Marco Scurati	Roberta Bartoloni	Andrea Casadei	Paolo Lanapoppi	Cristiano Farina and Marco Bonaventura
Description					
Tourist Cap					
Targeted Tourists	 Daytrippers	 Daytrippers	 Daytrippers	 Groups of Daytrippers	 Daytrippers and Overnighters
Max Tourists Per Day	65,000 per day	Not yet determined. Based on safety.	33,000 per day	Quota on coaches. No cap on population.	No cap
Methods					
Area Covered					
Key Assumptions	<ul style="list-style-type: none"> All tourists want to go to Piazza San Marco. If access to Piazza San Marco is limited, fewer tourists will come to Venice. 	<ul style="list-style-type: none"> Tourists will be willing to register online before coming to Venice. 	<ul style="list-style-type: none"> Higher entrance costs will discourage tourists from visiting. 	<ul style="list-style-type: none"> Groups of daytrippers are the most problematic tourists and can be reduced by regulating tour companies. 	<ul style="list-style-type: none"> Tourists coming into the city can be subjected to new taxes and ZTL laws.
Requirements	<ul style="list-style-type: none"> Paid pass to enter S. Marco Square. 	<ul style="list-style-type: none"> Free reservation to enter the city. 	<ul style="list-style-type: none"> Dynamically priced pass to enter the city. 	<ul style="list-style-type: none"> Tourism companies can only bring a limited number of groups to the city. 	<ul style="list-style-type: none"> Daytrippers to pay ZTL tax.
Services	Give overnighters unlimited access to San Marco Square.	Automatic registration for overnighters.	Give reduced prices to overnighters.	Give tax incentive to land lords who rent to permanent residents.	Give overnighters vouchers to spend on craft goods.
Fee	€5	Free	~ €52	Free	€3
Documentation	 Ticket, Card	 Phone, Printout	 Physical Pass, Wristband	 Reservation	 City Tax

Πηγή: (Connor, Hanna, Rensselaer, & Wingarter, 2015)

Λαμβάνοντας αυτές τις πέντε προτάσεις ως έμπνευση, η Ομάδα δημιούργησε ένα υβριδικό σχέδιο διαχείρισης του τουρισμού, το οποίο δεν θα πρέπει να θεωρείται ως ένας πλήρης οδηγός για την εφαρμογή μιας λύσης, αλλά μάλλον ως ένα πλαίσιο ιδεών για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί με βιώσιμο τρόπο ο τουρισμός. Αυτές οι ιδέες παρουσιάζονται σταδιακά. Τα μέτρα που μπορούν να υλοποιηθούν στο εγγύς μέλλον εκτίθενται στο σύντομο στάδιο. Κυρίως περιγράφονται μεσοπρόθεσμες και

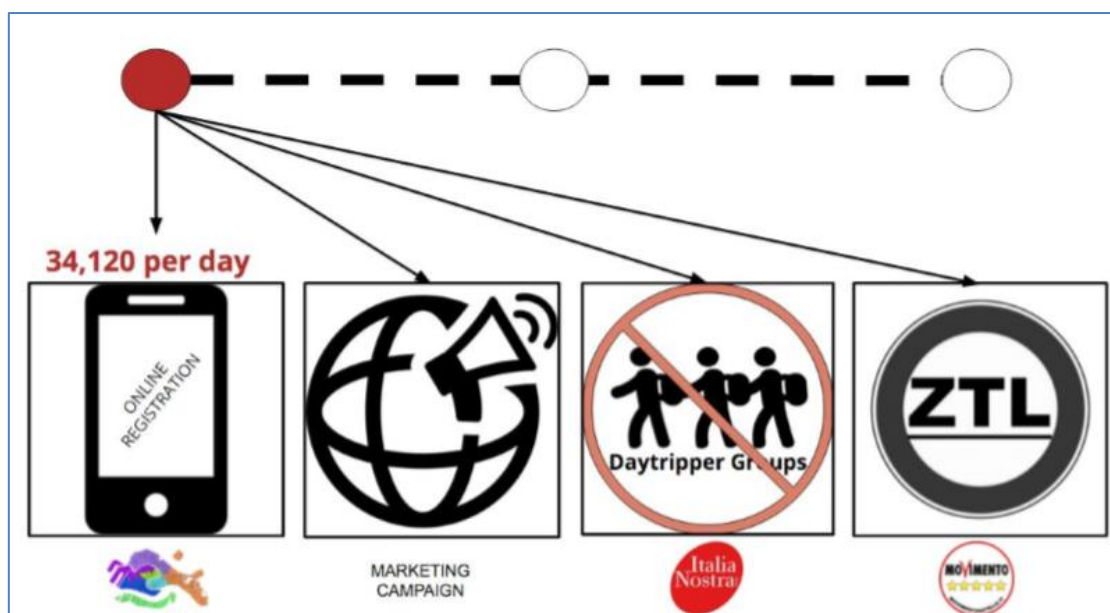
μακροπρόθεσμες ιδέες που αλληλεπιδρούν ή χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να υλοποιηθούν και με αυτόν τον τρόπο, όταν εφαρμοστούν πραγματικά, τα αποτελέσματα κάθε φάσης μπορούν να αξιολογηθούν πριν δαπανηθούν περισσότερος χρόνος και χρήματα για την ανάπτυξη των περαιτέρω σταδίων της λύσης. (Connor, Hanna, Rensselaer, & Wingerter, 2015)

α.1) Βραχυπρόθεσμο επίπεδο πρότασης (λιγότερο από ένα έτος)

Το πρώτο στάδιο αυτού του σχεδίου στηρίζεται στην επέκταση των ιδεών που τέθηκαν στο πρόγραμμα «**Venezia Libera**», όπου οι τουρίστες θα ενθαρρυνθούν να ολοκληρώσουν μια δωρεάν εγγραφή πριν έρθουν στην πόλη. Αυτή η κράτηση θα επιτρέπει την πρόσβαση τουριστών σε ορισμένες χρήσιμες υπηρεσίες στην πόλη οι οποίες έχουν ήδη διαχειριστεί, τουλάχιστον εν μέρει, από την πόλη, και περιλαμβάνουν τις ACTV (Alilaguna, μουσεία πολιτών και δημόσιες τουαλέτες).

Αυτοί που έχουν επιφυλάξεις θα μπορούν ακόμα να εισέλθουν στην πόλη, αλλά θα περιοριστούν στη χρήση αυτών των υπηρεσιών και έτσι θα υπάρξει ένας περιορισμένος αριθμός επισκέψεων ίσου με εκείνο της μέγιστης χρήσης που υπολογίζεται στις 34.120 κρατήσεις. Οι διανυκτερεύοντες θα λαμβάνουν δωρεάν κρατήσεις ξενοδοχείων και με αυτόν τον τρόπο, η πρόταση της ομάδας στοχεύει στη μείωση του αριθμού των ημερήσιων επισκεπτών. (Δείτε στο παρακάτω **Σχήμα 2**).

Σχήμα 2:
Παρουσίαση των βασικών δομικών συστατικών του βραχυπρόθεσμου σταδίου του Σχεδίου

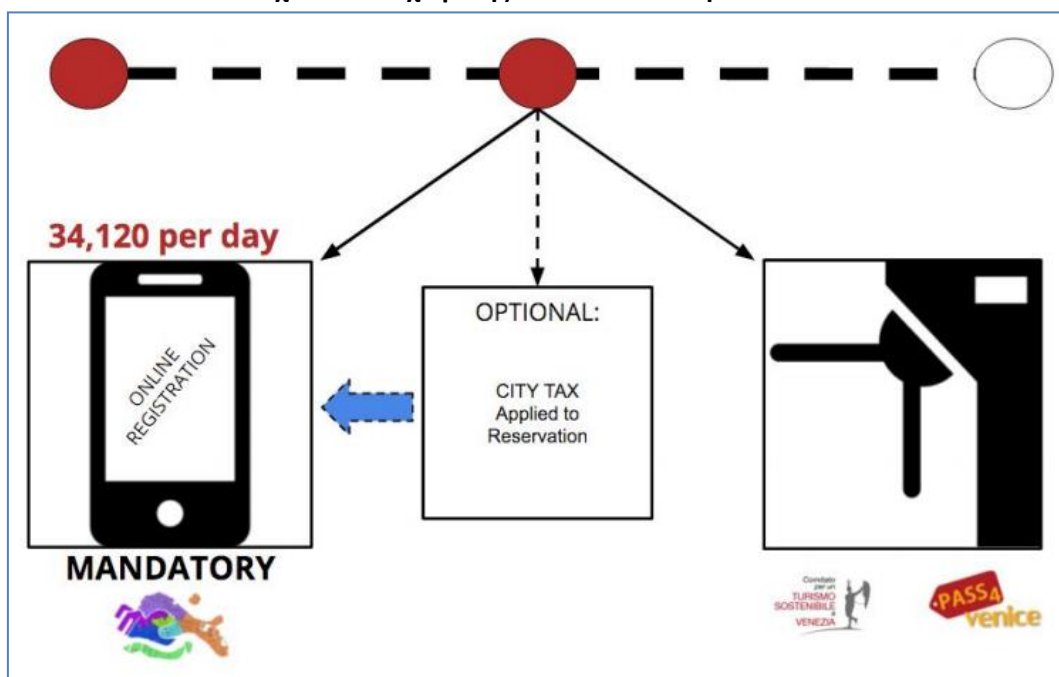
Πηγή: (Connor, Hanna, Rensselaer, & Wingerter, 2015)

α.2) Μεσοπρόθεσμο επίπεδο πρότασης (λιγότερο από πέντε έτη)

Το δεύτερο στάδιο αυτής της λύσης διαχείρισης του τουρισμού έχει σχεδιαστεί για να ενισχύσει και να αξιοποιήσει το πρώτο στάδιο. Σε αυτό το στάδιο, η διαδικασία εγγραφής στην πόλη δεν θα είναι πλέον προαιρετική, αλλά θα είναι υποχρεωτική. Οι αριθμοί κράτησης θα εξακολουθούν να περιορίζονται στους ίδιους (34.120 τουρίστες ανά ημέρα) και κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης εφαρμογής, η πόλη θα μπορεί επίσης να διερευνήσει την προσθήκη ενός μικρού αστικού φόρου σε αυτές τις καταχωρήσεις, προκειμένου να μετατοπίσει τη φορολογική επιβάρυνση από τους διανυκτερεύοντες στους ημερήσιους επισκέπτες.

Για να ελεγχθεί αποτελεσματικά ότι οι τουρίστες κάνουν κρατήσεις, η πόλη θα πρέπει να ελέγξει τους αριθμούς κράτησης των τουριστών που εισέρχονται στην πόλη. Παρομοίως, δηλαδή, με τις ιδέες που προτάθηκαν στα προγράμματα-προτάσεις «Pass4Venice» και «Pass San Marco» αναπτύσσοντας σταθμούς ελέγχου σε σημαντικές εισόδους στην πόλη, όπως οι Tronchetto, Piazzale Roma και Ferrovia. (Δείτε στο παρακάτω **Σχήμα 3**).

Σχήμα 3:
Παρουσίαση των βασικών δομικών συστατικών του μεσοπρόθεσμου σταδίου του Σχεδίου Διαχείρισης Επισκεπτών στη Βενετία

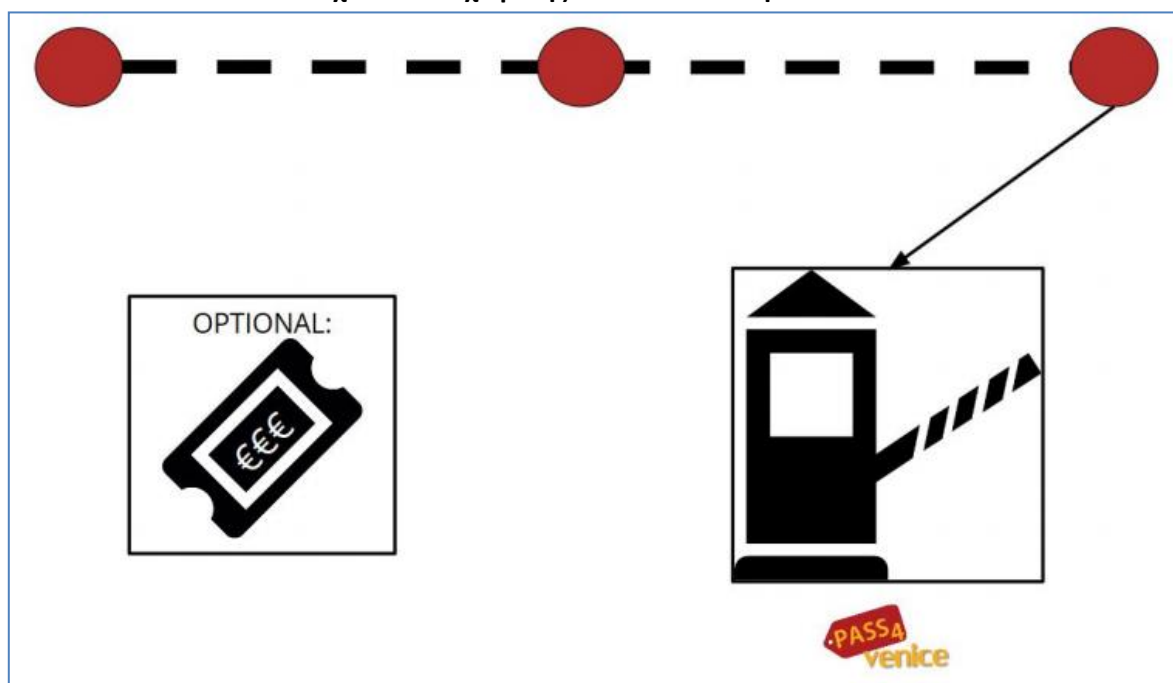
Πηγή: (Connor, Hanna, Rensselaer, & Wingerter, 2015)

α.3) Μακροπρόθεσμο επίπεδο βιώσιμης διαχείρισης του Τουρισμού (περισσότερο από πέντε έτη)

Το τρίτο και τελευταίο στάδιο της πολιτικής βιώσιμης διαχείρισης του τουρισμού περιλαμβάνει τα μεγαλύτερα ποσά χρόνου και χρημάτων. Εάν η μέθοδος ελέγχου περάσματος στη μεσοπρόθεσμη φάση δεν λειτούργησε σωστά, τότε θα ήταν απολύτως απαραίτητο να κατασκευαστούν μεγάλοι κόμβοι εισόδου, όπως πρότείνει το πρόγραμμα-πρόταση «Pass4Venice». Η πόλη θα απαιτούσε από όλους να εισέλθουν στη Βενετία μέσω ενός από αυτούς τους «κόμβους» και όσοι θα προσπαθούσαν να παρακάμψουν το σύστημα εισόδου μέσω των κόμβων θα τους επιβάλλονταν πρόστιμα ή κυρώσεις από την κεντρική διοίκηση.

Η θέση και η φύση αυτών των κόμβων δεν έχει καθοριστεί σε αυτό το σχέδιο αλλά, όπως υποδεικνύει η πρόταση «Pass4Venice», το δίκτυο αυτό θα μπορούσε να υλοποιηθεί χρησιμοποιώντας επτά κόμβους που θα τοποθετηθούν έξω από την πόλη στα σημεία «Mestre Rigi», «mestre stazione», «punta sabbioni», «chioggia», «fusina» και venezia "lagunare". (Δείτε στο παρακάτω **Σχήμα 4**).

Σχήμα 4:
Παρουσίαση των βασικών δομικών συστατικών του μακροπρόθεσμου σταδίου του Σχεδίου Διαχείρισης Επισκεπτών στη Βενετία

Πηγή: (Connor, Hanna, Rensselaer, & Wingarter, 2015)

β) Ρυθμιστικό πλαίσιο και ο ρόλος της Διακυβέρνησης των Τουριστικών Δραστηριοτήτων στη Βενετία

Από τη σκοπιά της διακυβέρνησης και των νομοθετικών ρυθμίσεων της τουριστικής δραστηριότητας είναι σκόπιμο να αναφέρει κανείς τη σημασία ζητημάτων που σχετίζονται με σημαντικά συνταγματικά δικαιώματα, τα οποία είναι: το δικαίωμα στην υγεία, η ελεύθερη οικονομική πρωτοβουλία και οι βασικές αρχές του νομικού συστήματος οι οποίες είναι αυτές της κοινωνικής ένταξης και της πολιτιστικής ανάπτυξης της κοινωνίας στο σύνολό της. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας του φαινομένου του τουρισμού, και δη στην ιδιαίτερη περίπτωση της Βενετίας, το οποιοδήποτε σχέδιο διαχείρισης του τουριστικού φαινομένου πρέπει να περιλαμβάνει διάφορους τομείς εδαφικών αρμοδιοτήτων, δηλαδή την ασφάλεια και τον έλεγχο της επικράτειας, τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τη διαμονή, το περιβάλλον, το εμπόριο, την κινητικότητα, τα πληροφοριακά συστήματα και marketing και τις επικοινωνίες.

Σε ακριβώς αυτή την κατεύθυνση η Δημοτική Αρχή και οι λοιπές τοπικές αρχές της πόλης της Βενετίας έχουν συν-διαμορφώσει μια **«Ολοκληρωμένη Αστική Στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Διακυβέρνηση του Τουριστικού Πόρου»**, σύμφωνα με την οποία *«ελέγχεται η εισροή τουριστών ώστε να γίνει συμβατή με την καθημερινή ζωή των κατοίκων, να αναδιαρθρώσει το φόρο του επισκέπτη, να επιτεθεί στη φοροδιαφυγή του και να οργανώσει υπηρεσίες και μεταφορές για να αποφευχθεί η συμφόρηση δημιουργώντας νέα δρομολόγια»*. Επομένως, η διαχείριση του τουριστικού πόρου αφορά τη συμβατότητα, τη βιωσιμότητα και την αξιοποίησή του με τον ιστορικό, κοινωνικό και οικονομικό ιστό της πόλης σεβόμενη το δικαίωμα διαμονής των πολιτών. Με τη συγκεκριμένη Στρατηγική, και δη με τη ρυθμιστική μελέτη για τη «χωρική διακυβέρνηση του τουρισμού στη Βενετία», η δημοτική διοίκηση της πόλης έθεσε τους γενικούς στόχους που αφορούν τη βιώσιμη διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας και σχετίζονται με:

- Τον έλεγχο των πόρων,
- Τη διασφάλιση του δομημένου περιβάλλοντος,
- Τον προϋπολογισμό για τα επιπλέον κόστη της περαιτέρω αξιοποίησης και ανάπτυξης του αστικού τοπίου και
- Την εισαγωγή καινοτομιών στη διάδοση και εμπορία των πληροφοριών.

Ως προς τη διαχείριση και τον έλεγχο των πόρων η Στρατηγική της Βενετίας προσανατολίζεται στην κατανόηση και το σχεδιασμό των υπαρχόντων επιλογών, στη

λειτουργία των «ευφυών χώρων ελέγχου» (Smart Control Rooms), στην παρακολούθηση και τον έλεγχο των σημείων εισόδου και μετακίνησης, καθώς και στην ευθυγράμμιση των λειτουργιών ελέγχου και ασφάλειας και στις νέες κατευθύνσεις μητροπολιτικών μεταφορών. Σχετικά με τις τελευταίες ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζουν τα εισιτήρια «Venezia Metropolitana 24», οι μη προγραμματισμένες δημόσιες συγκοινωνίες με διαφοροποίηση των σημείων αποβίβασης και η εφαρμογή «BUS – Quota». Επίσης, σημαντική καινοτομία αποτέλεσε η ανάπτυξη τουριστικών κόμβων, η διαμόρφωση ενός συστήματος υπηρεσιών πλοήγησης και κρατήσεων, (CITTA' DI VENEZIA, 2017), «οδηγοί» ενημέρωσης και καθοδήγησης του επισκέπτη κ.λπ.

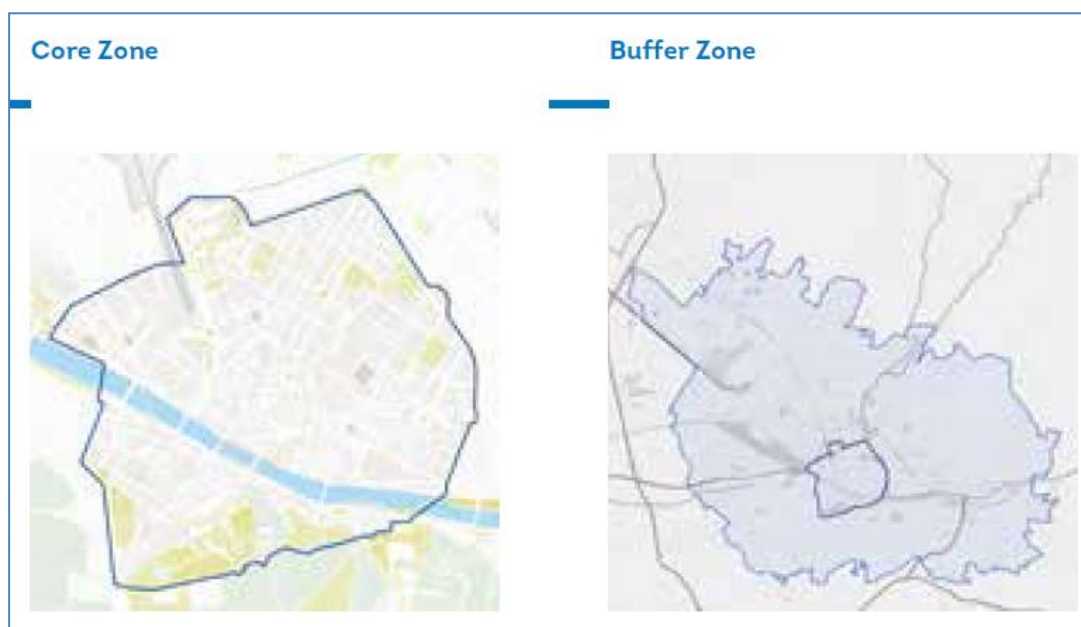
Από την άλλη πλευρά, η **Φλωρεντία** ήταν ανέκαθεν ένα έμβλημα της ιταλικής τέχνης και του πολιτισμού παγκοσμίως. Το 1982, σε αναγνώριση της εξαιρετικής του αξίας, το Ιστορικό Κέντρο της Φλωρεντίας κηρύχθηκε ως «Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς» της UNESCO. Εξάλλου, η Φλωρεντία θεωρείτο πάντοτε ένα μέρος που ανήκει σε όλη την ανθρωπότητα και αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ρόλο που διαδραμάτισε στην ιστορία του πολιτισμού και, ειδικότερα, στη φήμη της ως «γενέτειρα» του σύγχρονου ανθρωπισμού. Η εξαιρετική πολιτιστική σημασία της Φλωρεντίας ήταν, στην πραγματικότητα, ένα από τα κριτήρια για την ένταξή της στον κατάλογο παγκόσμιας κληρονομιάς. Στο πλαίσιο αυτό, το «Σχέδιο Διαχείρισης του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας» αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για τις Αρχές Διακυβέρνησης της πόλης ως προς τη διατήρηση και την προστασία του, αλλά και την ενίσχυση της γνώσης και της ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού σχετικά με τη συνολική πολιτιστική κληρονομιά της Φλωρεντίας.

Έτσι, Η Φλωρεντία ενέκρινε το πρώτο Σχέδιο Διαχείρισης το 2006 και το δεύτερο τον Ιανουάριο του 2017. Συγκεκριμένα, το νέο Σχέδιο Διαχείρισης είναι ένα επιχειρησιακό εργαλείο ικανό να συνδυάσει τις διαφορετικές πραγματικότητες και καταστάσεις που υπάρχουν στο ιστορικό κέντρο και την αντιμετώπιση των απειλών του. Επίσης, προσδιορίζει κοινούς στόχους και στρατηγικές δράσεις από τους ενδιαφερόμενους και τους πολίτες της Φλωρεντίας. Επιπλέον, οι κανονισμοί και οι ρυθμίσεις σχετικά με τις οικονομικές δραστηριότητες αποδεικνύουν τη μεγάλη προσπάθεια των Δημοτικών Αρχών να περιορίσει τις εμπορικές δραστηριότητες που δεν είναι συμβατές με τις αξίες της Παγκόσμιας Κληρονομιάς και να προστατεύσει τα παραδοσιακά καταστήματα και τις τοπικές δραστηριότητες χειροτεχνίας και, γενικά, την άυλη κληρονομιά της πόλης. Στοχεύοντας, συνολικά, στη διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας και της αξίας και της «εικόνας» του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας, το πρόσφατο Σχέδιο Διαχείρισης έχει λάβει υπόψη τη διατήρηση αλλά και την ενίσχυση της εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας του Ιστορικού

Κέντρου της Φλωρεντίας στηριζόμενο στις αρχές της «Γνώσης, της Ζωής και της Προστασίας».

Πολλές προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί όλα αυτά τα χρόνια και πολλές κοινές συσκέψεις και συνεδριάσεις έχουν λάβει χώρα με σκοπό τη διαμόρφωση κοινών και ολοκληρωμένων στόχων και πρακτικών προς την κατάρτιση Σχεδίων Διαχείρισης του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας. Η βασική περιοχή-στόχος των συνολικών παρεμβάσεων τοποθετείται στην Κεντρική Ζώνη (Buffer Zone) του Ιστορικού Κέντρου της πόλης (Core Zone) (Δείτε στο παρακάτω **Χάρτη 1**).

Χάρτης 1:
Παρουσίαση της περιοχής παρέμβασης του Σχεδίου Διαχείρισης στην πόλη της Φλωρεντίας

Πηγή: (Comune Di Firenze, 2016)

Για το Γραφείο της UNESCO που είναι αρμόδιο και υπεύθυνο για την πόλη της Φλωρεντίας, οι εργασίες για το Σχέδιο Διαχείρισης προσέφεραν την ευκαιρία για προβληματισμό σχετικά με το αστικό περιβάλλον και τους ανθρώπους που ζουν και κινούνται μέσα σε αυτό. Αρχικά, θα πρέπει να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι το Ιστορικό Κέντρο της Φλωρεντίας είναι ένα «κέντρο», ένα περιβάλλον διαβίωσης που μεταβάλλεται με την πάροδο του χρόνου, διατηρώντας παράλληλα τα ιστορικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά του που επέτρεψαν την καταγραφή του στον κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Θεωρώντας ότι ένα τέτοιο πλαίσιο απαιτεί πάντα μια βιώσιμη προσέγγιση και ισορροπία μεταξύ προστασίας, διατήρησης και ανάπτυξης, έχει καθοριστεί το ακόλουθο όραμα: «η αειφόρος ανάπτυξη που επικεντρώνεται στον άνθρωπο, στον αμοιβαίο σεβασμό και στον διαπολιτισμικό

διάλογο μπορεί να αποτελέσει το θεμέλιο για την οικοδόμηση ενός νέου και συνεπούς οράματος για μια ζωντανή, ευημερούσα και φιλόξενη πόλη».

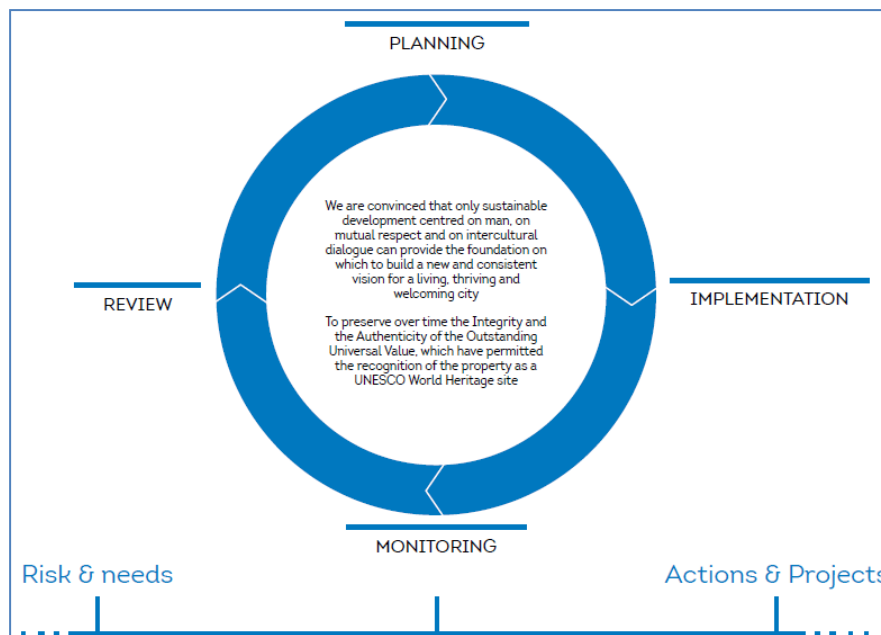
Το **νέο Σχέδιο Διαχείρισης** πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίζει και να διαφυλάσσει το σημαντικότερο χαρακτηριστικό κάθε τοποθεσίας της UNESCO, δηλαδή την εξαιρετική παγκόσμια αξία της. Συνεπώς, η αποστολή του Σχεδίου αυτού περιγράφεται από μια διάσταση: τη «διατήρηση» της εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας δίνοντας έμφαση σε τρεις βασικές έννοιες:

- Αποδοχή και αντίληψη της τοποθεσίας ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO
- Διαβίωση σε αυτή την τοποθεσία με ένα βιώσιμο τρόπο
- Διασφάλιση της εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας του Μνημείου αυτού

Με μια πιο συγκεκριμένη ματιά της διαδικασίας θα μπορούσε κανείς να υπογραμμίσει τη σύνθετη και σχολαστική συλλογή δεδομένων, την επίτευξη μιας Ανάλυσης S.W.O.T., την έμφαση σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς και την ευρεία διαβούλευση των πολιτών. Αυτή η διαδικασία – πρακτική απόκτησης της απαιτούμενης γνώσης σχετικά με τους τοπικούς τουριστικούς πόρους και τις απειλές που πλήττουν την εξαιρετική παγκόσμια αξία τους, οδηγεί προς τον καθορισμό συγκεκριμένων Σχεδίων Δράσης.

Η σύνταξη του νέου Σχεδίου Διαχείρισης του ιστορικού κέντρου της Φλωρεντίας άρχισε τον Φεβρουάριο του 2013, ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της Συμβουλευτικής Επιτροπής για τα Σχέδια Διαχείρισης των περιοχών της UNESCO, πραγματοποιώντας τις κατάλληλες αλλαγές στο μοντέλο προκειμένου να καταστεί το Σχέδιο Διαχείρισης ένα αποτελεσματικό εργαλείο προστασίας και ανάδειξης της εξαιρετικής παγκόσμιας αξίας του Ιστορικού Κέντρου της πόλης (Δείτε στο παρακάτω **Σχήμα 5**).

Σχήμα 5:
Τα διαφορετικά στάδια του Σχεδίου Διαχείρισης για το Ιστορικό Κέντρο της Φλωρεντίας

Πηγή: Comune Di Firenze, 2016

Αναπόσπαστο κομμάτι-μέρος του Σχεδίου Διαχείρισης είναι η φάση παρακολούθησης των μακρο-έκτακτων περιστατικών στο Μνημείο και των απαιτούμενων ενεργειών που προγραμματίζονται στα Σχέδια Δράσης. Ένα αποτελεσματικό σύστημα παρακολούθησης θα πρέπει να αναπτυχθεί κατά τρόπο ώστε να μετράται:

- η αποτελεσματικότητα των έργων. Είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν δείκτες αποτελεσμάτων (αριθμοί, εκτιμήσεις, ποσοστά, ρυθμοί αύξησης, τεκμηριωμένες εκτιμήσεις κ.λπ.) ώστε να παρακολουθείται κατά πόσο οι δράσεις που υλοποιούνται θα επιτύχουν τον στόχο σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
- η αποτελεσματικότητα των έργων. Αν τα αναμενόμενα ή ληφθέντα αποτελέσματα θεωρούνται ικανοποιητικά σε σχέση με τους πόρους που χρησιμοποιούνται.
- τα αποτελέσματα που απορρέουν από τις ενέργειες και τις λειτουργίες οι οποίες έχουν και χωρική αναφορά.

Συγκεκριμένα, ο σκοπός της στρατηγικής του Σχεδίου Δράσης και της παρακολούθησης των αποτελεσμάτων του σχετίζονται με την:

- Ενίσχυση της αξιοπιστίας των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Αξιοπιστία),
- Εξασφάλιση της αποτελεσματικής διατήρησης των ιδιοτήτων και των χαρακτηριστικών τους (Διατήρηση),

- Προώθηση της αποτελεσματικής διαμόρφωσης μέτρων προς την ανάπτυξη ικανοτήτων (Ανάπτυξη ικανοτήτων),
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και συμμετοχή του ευρύ κοινού (Επικοινωνία) και
- Ενίσχυση του ρόλου των Κοινοτήτων (Κοινότητες).

Κατά συνέπεια, το νέο σχέδιο δράσης βασίζεται σε δύο βασικούς άξονες:

- Αφενός, διασταυρώνεται με τους πέντε βασικούς στόχους της Στρατηγικής: την αξιοπιστία, τη διατήρηση, την οικοδόμηση ικανοτήτων, την επικοινωνία, τις κοινότητες.
- Από την άλλη, στοχεύει στην άμβλυση των παρακάτω κινδύνων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη διατήρηση της Εξαιρετικής Παγκόσμιας Αξίας του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας και συνεπώς την αυθεντικότητα του τοπίου:
 - Συμφόρηση του Ιστορικού Κέντρου εξαιτίας της μαζικής τουριστικής δραστηριότητας,
 - Διατήρηση της μνημειακής κληρονομιάς,
 - Σύστημα αστικών μεταφορών και ατμοσφαιρική ρύπανση,
 - Κίνδυνος πλημμύρας του ποταμού «Αρνο» και κίνδυνοι που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή,
 - Μείωση του αριθμού των κατοίκων στο Ιστορικό Κέντρο.

Το Σχέδιο Δράσης, η συγκεκριμένη και αποτελεσματική εφαρμογή του Σχεδίου Διαχείρισης, προσδιορίζουν τις επιχειρησιακές στρατηγικές που πρέπει να εφαρμοστούν και τα προγράμματα που πρέπει να υλοποιηθούν για την επίτευξη της διατήρησης της συνοχής, της αυθεντικότητας και την ανάπτυξη του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας. Οι θεματικοί τομείς στους οποίους στηρίζεται η δομή του σχεδίου δράσης είναι:

- Διαχείριση του τουριστικού συστήματος,
- Διατήρηση και Γνώση της Μνημειακής Κληρονομιάς,
- Σύστημα Μεταφορών,
- Το ποτάμι «Αρνο» και η κλιματική αλλαγή και
- Βιωσιμότητα, εμπορία και κατοίκηση του Ιστορικού Κέντρου.

Όπως έγινε ήδη αντιληπτό, η «διαχείριση του τουριστικού συστήματος» αποτελεί κρίσιμο ζήτημα στη συνολική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της διαχείρισης του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας. Από την άποψη αυτή, είναι θεμελιώδες να διεξάγονται αναλυτικές μελέτες σχετικά με τη φέρουσα χωρητικότητα του τόπου και τα κέντρα έλξης μέσα σε αυτό και, ως εκ τούτου, την ελεγχόμενη διαχείριση των τουριστικών ροών. Στρατηγικές όπως η ανάπτυξη καινοτόμων εργαλείων πληροφόρησης και τουριστικού προγραμματισμού (έξυπνη πόλη), η εφαρμογή έγκαιρων λύσεων για τη διαχείριση των ροών σε σημαντικά μουσειακά αξιοθέατα θα βοηθούσε στην ανακούφιση της συμφόρησης των "βεβαρυμμένων σημείων" του Ιστορικού Κέντρου. Δε θα διασφάλιζε μόνο την ενίσχυση της διατήρησης της τοποθεσίας αλλά θα βελτίωνε επίσης τη βιωσιμότητα και την ποιότητα της τουριστικής εμπειρίας.

Στην κατεύθυνση αυτού του οράματος, μπορεί κανείς να αναφέρει την πολύ γνωστή κάρτα «Firenze», η οποία ήταν εξαιρετικά επιτυχημένη, όχι μόνο όσον αφορά τον αριθμό των καρτών που πωλήθηκαν, αλλά και όσον αφορά την αύξηση των επισκέψεων στις λιγότερο γνωστές τοποθεσίες και μουσεία της Φλωρεντίας. Εκτός αυτού, υπάρχει και η αναδυόμενη πρωτοβουλία «Viva Firenze» του ιδρύματος «Romualdo del Bianco» (Life Beyond Tourism Foundation) προς διαμόρφωση μιας ελεύθερης πύλης ξενοδοχειακών κρατήσεων, όπου η κάθε κράτηση αντιστοιχεί σε μια συνεισφορά για ένα έργο σχετικό με την κληρονομιά και την περιοχή της Φλωρεντίας (VivaFirenze.it).

Είναι γεγονός ότι αν και η Φλωρεντία αποτελείται από τόπους, ιστορικά κτίρια και έργα τέχνης που είναι γνωστά και εκτιμώνται από όλο τον κόσμο, η καταχώρηση του Ιστορικού Κέντρου της Φλωρεντίας στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO οφείλεται επίσης στην παρουσία τόπων και αστικών σημείων που είναι λιγότερο γνωστά στους τουρίστες. Οι χώροι αυτοί έχουν εξίσου εξαιρετική αξία και αξίζει να τους επισκεφθεί κανείς και συνεπώς ο βασικός στόχος του Σχεδίου Διαχείρισης είναι να επιτύχει την επικοινωνία και την ενίσχυση του Ιστορικού Κέντρου στο σύνολό του επενδύοντας και σε σημεία έλξης, τα οποία δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί πλήρως και δεν είναι ευρέως γνωστά.

Έτσι, συνολικά μιλώντας, ο Στρατηγικός στόχος της «διαχείρισης του τουριστικού συστήματος» εξειδικεύεται και μετουσιώνεται μέσω των εξής θεματικών και ειδικών στόχων:

- Καθορισμός νέων μέσων και «εργαλείων» για τη διαχείριση των τουριστικών ροών,

- Προώθηση καινοτόμων δραστηριοτήτων για την ενημέρωση και υποδοχή των επισκεπτών,
- Ανάπτυξη σημαντικών χώρων εκτός του Ιστορικού Κέντρου και εφαρμογή στρατηγικών για την αποκέντρωση των προσφερόμενων πολιτιστικών πόρων.

Επιπλέον, τα έργα που σχετίζονται με τη Στρατηγική «διαχείρισης του τουριστικού συστήματος» έχουν να κάνουν με τα κάτωθι:

- **Κέντρο Παρακολούθησης Τουριστικού Προορισμού (OTD):** Το έργο στοχεύει στην ενδυνάμωση των τοπικών τουριστικών δικτύων ακολουθώντας το μοντέλο που προτείνεται από το «NECSTouR», το δίκτυο των ευρωπαϊκών περιφερειών για έναν αειφόρο και ανταγωνιστικό τουρισμό προωθώντας ενεργά τα κατάλληλα «εργαλεία» διαβούλευσης για τη διασφάλιση συμμετοχικών διαδικασιών που σχετίζονται με τα θέματα του βιώσιμου τουρισμού.
- **«FIRENZE GREENWAY»:** Σχεδιάστηκε για να αναπτύξει μια τουριστική-πολιτιστική διαδρομή 15 χλμ. στην περιοχή Oltrarno της Φλωρεντίας (περιοχή της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO)
- **Μελέτη σχετικά με την Χωρητικότητα του Ιστορικού Κέντρου:** Λαμβάνοντας υπόψη την πίεση των τουριστικών ροών είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μια μελέτη αξιολόγησης της χωρητικότητας του ιστορικού κέντρου της Φλωρεντίας και του μέγιστου αριθμού τουριστών που μπορεί να υποστηρίξει το συγκεκριμένο σημείο.
- **Η Οδηγία «Prince»:** Η ομάδα εργασίας υπέβαλε ένα Σχέδιο για την απόλαυση και την ενίσχυση της «μυστικής διαδρομής» που είναι γνωστή ως το "μονοπάτι του πρίγκιπα"
- **«Firenze Card» και «Firenze Card PLUS»:** Το «Firenze Card» είναι το επίσημο κάρτα για τα μουσεία της πόλης της Φλωρεντίας. Το έργο σχεδιάστηκε για να προσφέρει ένα ολοκληρωμένο σύστημα πολιτιστικών υπηρεσιών που επιτρέπει την επίσκεψη 72 μουσείων, πολιτιστικών μνημείων, ιστορικών κήπων, απολαμβάνοντας την προτεραιότητα πρόσβασης σε αυτά. (Comune Di Firenze, 2016).

Μεθοδολογικά, η διαχείριση των Τουριστικών Ροών συνδέεται και συνδυάζεται με την αστική κινητικότητα, η οποία θέτει τις προϋποθέσεις και ποσοτικοποιεί και ελέγχει τις επιπτώσεις, αποτελώντας πρακτικά το "back-office" των Ροών Επισκεψιμότητας. Η

σύγχρονη βιώσιμη αστική κινητικότητα αξιοποιεί με ταχύτατους ρυθμούς τη «διαμοιρασμένη οικονομία», «βάζοντας πολλούς παίχτες στο παιχνίδι»:

- Στη Φλωρεντία, χρησιμοποιούνται πιλοτικά ηλεκτρικά αυτοκίνητα «ελευθέρως χρήσης» στο ιστορικό Κέντρο (electric car sharing service free flow - eCSSFF), με τέλος εγγραφής και ημερήσια χρήση. Χρησιμοποιούνται επίσης αυτοκίνητα μικρού εύρους μετακίνησης στο Ιστορικό Κέντρο, όπου η είσοδος, η εκκίνηση και η χρέωση γίνονται με δύο ανέπαφες συναλλαγές ανά μετακίνηση (!).
- Στη Μελβούρνη, έχει επιλεγεί το σύστημα «By-the-day rental» και «By-the-hour car sharing» σε συνεργασία με εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων, αλλά και η διαθεσιμότητα στάθμευσης με «Peer-2-peer car parking platforms» ή/και η διαθεσιμότητα χώρων στάθμευσης την ώρα που ιδιόκτητες λείπουν στη δουλειά τους και οι συγκεκριμένες θέσεις παραμένουν κενές (Parkhound's platform).
- Στο San Francisco υιοθετούνται ευρέως μοντέλα κοινής χρήσης αυτοκινήτων (car sharing) είτε με τη μορφή CarShare και Zipcar, για «κυκλικές μετακινήσεις» (λ.χ. στο εμπορικό / ιστορικό κέντρο, όπως στην Φλωρεντία), είτε με τη μορφή peer-to-peer (Getaround και Turo), όπου οι πλατφόρμες αυτές επιτρέπουν στα μέλη να παραλάβουν ένα όχημα σταθμευμένο κοντά τους, να πραγματοποιήσουν μια προδιαγεγραμμένη διαδρομή και να αφήσουν το κοινόχρηστο όχημα σε διαφορετική θέση οπουδήποτε μέσα σε καθορισμένη περιοχή λειτουργίας, συνήθως σε χώρο στάθμευσης στο δρόμο. Η κοινή χρήση με ένα αυτοκίνητο απαιτεί άδεια που απαλλάσσει το κοινό όχημα από την πληρωμή του μετρητή στάθμευσης ή/και τις προθεσμίες (αν και εξακολουθούν να υπόκεινται σε κανονισμούς όπως ο καθαρισμός του δρόμου, η αποβίβαση αιχμής, οι ζώνες φόρτωσης επιβατών και εμπορικών χώρων κ.λπ.).
- Αντίστοιχα, στο Berkeley υιοθετείται η ελεύθερη άδεια χρήσης και στάθμευσης μέσω «Κυμαινόμενου Ελέγχου» (Free Floating Parking Permit / FFPP). Οι υπηρεσίες ελεύθερης χρήσης αυτοκινήτων για δηλούμενη διαδρομή και αντίστοιχου χρόνου χρήσης, εξαρτώνται από τις υπηρεσίες πληροφόρησης για να ενημερώσουν τους χρήστες τους σχετικά με τη σημερινή θέση των διαθέσιμων αυτοκινήτων. Οι πληροφορίες σχετικά με τη σημερινή θέση παρέχονται στον φορέα εκμετάλλευσης και είναι διαθέσιμες στο κοινό μέσω ιστοσελίδων ή/και εφαρμογών έξυπνων τηλεφώνων, τουλάχιστον όταν είναι σταθμευμένες και μη κρατημένες, για να μπορούν οι χρήστες να βρουν και να κάνουν κράτηση

διαθέσιμων οχημάτων. Η κράτηση ενός οχήματος προϋποθέτει ότι η εφαρμογή χρήστη γνωρίζει την ταυτότητα του οχήματος, γεγονός που καθιστά δυνατή την αναγνώριση των κινήσεων των επιμέρους οχημάτων. Η θέση εκκίνησης για κάθε μετακίνηση αποτυπώνεται με βάση αναζήτηση και ανταπόκριση διαθεσιμότητας, εκείνη την στιγμή ή προγραμματισμένη (λ.χ. μετά από 10' κοκ). αντιστοιχεί στο δείγμα πριν το όχημα δεν έχει πλέον επισημανθεί ως διαθέσιμο για τον χρήστη και η τελική του θέση αντιστοιχεί στο πρώτο δείγμα, όπου μπορεί να γίνει και πάλι κράτηση. Για να εμπλουτισθούν περισσότερο οι υπηρεσίες που συνάδουν με τις προτιμήσεις του χρήστη, οι πληροφορίες σχετικά με τον τύπο του οχήματος, το σύστημα μετάδοσης κίνησης, την καθαριότητα και το επίπεδο καυσίμου παρέχονται συχνά από τον φορέα εκμετάλλευσης μέσω των δικτυακών τόπων και των εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας.

- Αντίστοιχα, το Car2go και το ReachNow είναι οργανώσεις «μοιράσματος» αυτοκινήτων μονής κατεύθυνσης που λειτουργούν σε πολλές πόλεις των ΗΠΑ, του Καναδά και της Ευρώπης.

5.4. Δεδομένα Επισκεψιμότητας στις Σποράδες – Συστημική Αποτύπωση και Κατάταξη

Σύμφωνα με την πρόσφατη διεθνή πρακτική, η **οικονομία της επισκεψιμότητας** (visitors economy) είναι ευρύτερη από τον τουρισμό και τις μεταφορές (travel & tourism).

Οι προστατευόμενοι προορισμοί προσελκύουν ανθρώπους και προσφέρουν «ταξιδιωτικές μνήμες» και βιωματικές εμπειρίες. Ανάλογα με την ιδιαίτερη ταυτότητα της προστατευόμενης περιοχής – προορισμού, η «πίεση της επισκεψιμότητας» είναι πολύ ισχυρή.

Σε κάθε περίπτωση, η συγκρότηση της ταυτότητας και η διαχείριση ενός σύγχρονου «προορισμού» προβάλλουν “το ενδιαφέρον για τους επισκέπτες”. Οι πληροφορίες για τους επισκέπτες είναι σημαντικές σε διάφορα επίπεδα: το τοπικό είναι απαραίτητο, για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, ενώ συμβάλει στον αναπτυξιακό σχεδιασμό, την συγκριτική ανάλυση και την υποστήριξη αποφάσεων.

Ο αριθμός των "ενδιαφερομένων" δυνητικών επισκεπτών εξαρτάται βεβαίως από τις δυνητικές επιλογές αναψυχής και τις δραστηριότητες σε μια προστατευόμενη περιοχή, οι οποίες δημιουργούν φαινόμενα κορεσμού σε συγκεκριμένες ώρες της ημέρας.

Η διαχείριση των **ροών επισκεψιμότητας** αποτελεί διεθνώς ένα «καινούργιο», αλλά σημαντικό εργαλείο στο πλαίσιο των καινοτόμων και βιώσιμων στρατηγικών

ολοκληρωμένης ανάπτυξης και διαχείρισης ενός «προορισμού», όχι κατ' ανάγκη τουριστικού, με την κλασσική έννοια του όρου.

Η **διαχείριση των ροών επισκεψιμότητας** περιγράφει τη **χωρική και χρονική κατανομή** των επισκεπτών σε μια συγκεκριμένη περιοχή, άρα συνδέεται με την οικονομία της επισκεψιμότητας.

Η διαχείριση των ροών επισκεψιμότητας δεν περιορίζεται στις μεθόδους περιορισμού των επισκεπτών. Έχει αποδειχθεί διεθνώς ότι μια ενεργή πολιτική ενημέρωσης και τα εργαλεία καθοδήγησης είναι συχνά πολύ πιο αποτελεσματικά εργαλεία για την χωροχρονική κατανομή των επισκεπτών, όπου σημειώνονται φαινόμενα κορεσμού.

Η **προσέλκυση των επισκεπτών πριν την άφιξή τους** στον προορισμό, καθώς και οι ενέργειες επικοινωνίας **μετά την αναχώρησή τους**, αποτελούν κρίσιμες δραστηριότητες που εντάσσονται στη διαχείριση των ροών επισκεψιμότητας.

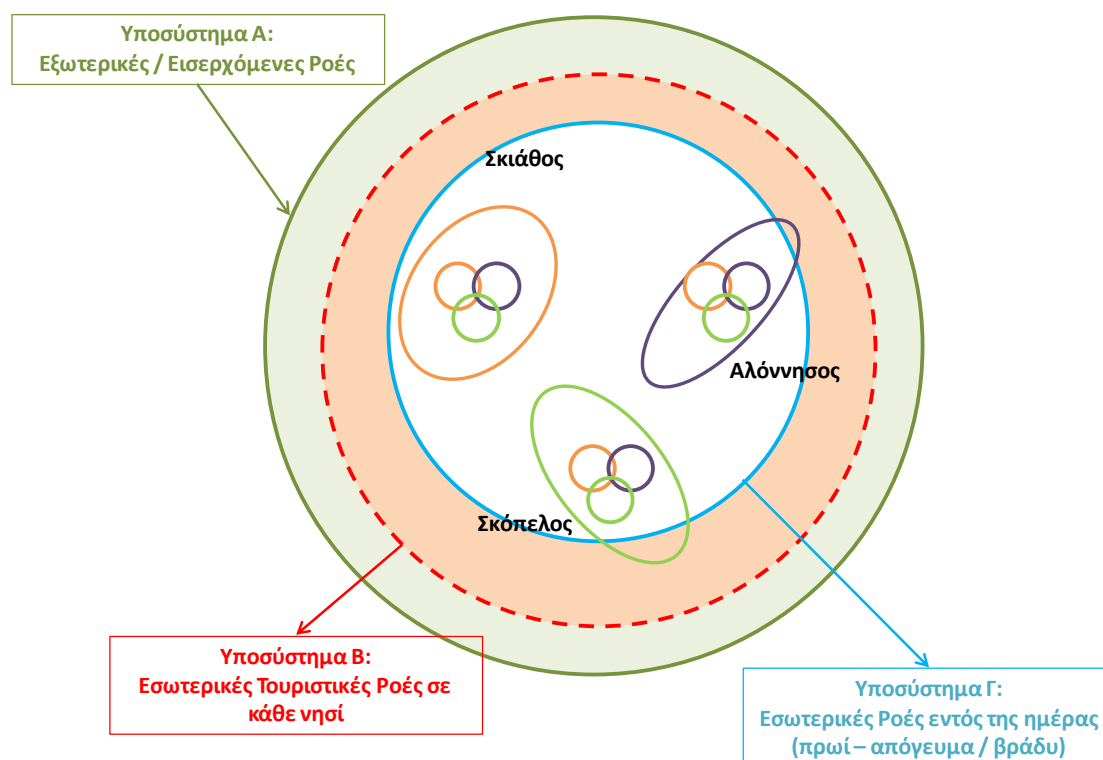
Με την εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Στρατηγικού Σχεδίου (ΟΣΣ) στην συγκεκριμένη περιοχή παρέμβασης η οποία θα συσχετίσει δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος & ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας με βελτίωσης της προσπελασιμότητας & της ποιότητας ζωής των κατοίκων αναμένεται να στηρίξει τα Νησιά των Βορείων Σποράδων, ώστε ταυτόχρονα να αποτελέσουν κινητήρες ανάπτυξης της Περιφέρειας.

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις περιλαμβάνουν συνδυασμό των συστημάτων προσέλκυσης και διαχείρισης των ροών επισκεψιμότητας, με τάσεις «έξυπνων» μεθόδων πρόβλεψης των ροών, καθοδήγησης μέσω εξατομίκευσης των και πρόβλεψης των προτιμήσεων των επισκεπτών (τα τελευταία χρόνια ακόμα και πριν την άφιξή τους στον προορισμό), αξιοποίησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ανάδειξης της προσωπικής βιωματικής εμπειρίας.

Η πρόβλεψη, ο σχεδιασμός και η διασφάλιση της ασφαλούς και ορθολογικής προσέλευσης των ροών επισκεπτών συνδέεται με την ίδια τη διαχείριση των ροών τους σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο (**visitor Monitoring**), την επιτόπου παροχή θετικών βιωματικών εμπειριών (**Visitor Management**) και την αξιοποίηση της για την προβολή του τουριστικού προορισμού (Visitor Marketing).

Η «**συστημική**» **κωδικοποίηση και κατάταξη** των Τουριστικών Ροών στο πλαίσιο της ΟΧΕ λαμβάνει το ακόλουθο μεθοδολογικό περιεχόμενο (**Σχήμα 6**):

Σχήμα 6:
Συστημική Αποτύπωση και Κατάταξη των Ροών Επισκεψιμότητας στις Σποράδες

Η εκτίμηση και ανάλυση των ροών επισκεψιμότητας στις Σποράδες ανά «Υποσύστημα» Α, Β, Γ, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα ανάλυσης των προηγούμενων κεφαλαίων έχει ως εξής:

- **Υποσύστημα Α**

«Εξωτερικές» / Εισερχόμενες Τουριστικές Ροές προς και από τα νησιά των Σποράδων, μεμονωμένα και συνολικά:

Πρόκειται για ροές επισκεπτών που πρωτογενώς αφικνούνται στις κύριες πύλες εισόδου (Λιμάνια Ακτοπλοΐας, Αεροδρόμιο Σκιάθου, Αεροδρόμιο Αγκιάλου) και οι οποίες θα πρέπει να μετακινηθούν είτε προς τους επιμέρους προορισμούς διαμονής στο κάθε νησί, είτε προς επιλεγμένους «οικισμούς» (**Υποσύστημα Ροών Επισκεψιμότητας Α**).

Οι «ροές» αυτές διακρίνονται σε «ειδικές κατηγορίες», είτε ανάλογα με τον χρόνο παραμονής τους, είτε με ειδικά χαρακτηριστικά τους, είτε συνδυασμούς αυτών.

- **Υποσύστημα Β**

«Εσωτερικές» Τουριστικές Ροές, αφενός μέσα σε κάθε νησί των Σποράδων (**Υποσυστήματα Ροών Επισκεψιμότητας Β1, Β2, Β3**) και, αφετέρου, συνολικά στις Σποράδες, λαμβανομένων υπόψη των εσωτερικών / ενδιάμεσων ροών (**Υποσύστημα Ροών Επισκεψιμότητας Β**).

Το Σύστημα Β και κυρίως τα Υποσυστήματα Β1 και Β2 κατηγοριοποιούνται στην συμπεριφορά των επισκεπτών κατά τις πρωινές ώρες (υφιστάμενες και νέες περιοχές επισκεψιμότητας, ή στον «ζωτικό χώρο» του τουριστικού και πολιτιστικού προορισμού) και κατά τις απογευματινές / βραδινές ώρες, όπου οι επισκέπτες «καταναλώνουν» διαφορετικά προϊόντα του προορισμού, με έμφαση στη διάκριση της επισκεψιμότητας μουσείων ή άλλων τοπόσημων, στην άντληση βιωματικών εμπειριών και στην παρακολούθηση / συμμετοχή σε εκδηλώσεις.

Η διάκριση αυτή «δημιουργεί» ένα νέο υποσύστημα ροών, η ένταση του οποίου διαμορφώνει την στοχοθέτηση της ΟΧΕ σε σχέση με τον εμπλουτισμό του «τυπικού» τουριστικού προϊόντος με πολιτιστικές, αθλητικές, δημιουργικές και βιωματικές δραστηριότητες, ο συνδυασμός των οποίων «παράγει» ένα διακριτό προϊόν πολλαπλής αναψυχής με εξατομικευμένες επιλογές.

Κρίσιμο χαρακτηριστικό (και ζητούμενο) αυτής της κατηγορίας είναι ο ακριβής προσδιορισμός (πρόβλεψη και διαχείριση) των «γενικών» και των «ειδικών» ροών που αποτυπώνονται αντίστοιχα από την επισκεψιμότητα των ήδη διαμενόντων στο νησί και από τις ροές θαλασσίων εκδρομών και, μελλοντικά, των ροών επισκεψιμότητας μέσω κρουαζιερόπλοιων.

- **Υποσύστημα Γ**

Οι «Εσωτερικές» ροές επισκεψιμότητας, κατά βάση αναψυχής και πολιτισμού, στην παρούσα φάση, μέσα στο κάθε νησί και, κυρίως μελλοντικά, όταν θα υπάρχει η δυνατότητα ευχερούς μετακίνησης από νησί σε νησί των Σποράδων, κατά τις απογευματινές / βραδινές ώρες (υφιστάμενες και νέες περιοχές επισκεψιμότητας, ή στον «ζωτικό χώρο» του τουριστικού και ενιαίου» πολιτιστικού προορισμού δημιουργεί το **Υποσύστημα Ροών Επισκεψιμότητας Γ**.

Κρίσιμο χαρακτηριστικό (και ζητούμενο) αυτής της κατηγορίας είναι η μέθοδος «μετατροπής» των ροών αυτών από δραστηριότητες «τουρισμού / αναψυχής» σε δραστηριότητες «αναψυχής / πολιτισμού», με έμφαση πολιτιστικές εκδηλώσεις και άλλες δημιουργικές δραστηριότητες, καθώς και στη διεύρυνση αυτών, ώστε να στηριχθεί άμεσα

το «νέο» συγκροτημένο πολιτιστικό προϊόν του προορισμού «Σποράδες» συνολικά και, έμμεσα, η τοπική και η περιφερειακή οικονομία («κινητήρας» και πρότυπο ανάπτυξης της Θεσσαλίας).

Η ανάπτυξη εναλλακτικών «πόλων» επισκεψιμότητας, η δημιουργία κινήτρων, η ανάπτυξη δράσεων και δραστηριοτήτων πολιτιστικής και δημιουργικής οικονομίας αντανακλά στην αναδιάταξη της επισκεψιμότητας αυτών των **«ειδικών ροών»**.

Αν και οι «ομάδες» επισκεπτών δεν διαφοροποιούνται ανάμεσα στα Υποσυστήματα, η «μεταχείρισή» τους ανά Υποσύστημα διαφέρει, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (ιδιότητες). Η διαφοροποίηση αυτή εντάσσεται στην πρόβλεψη, στον σχεδιασμό των ροών, στη διασφάλιση της άνετης και ασφαλούς προσέλευσης των ροών επισκεπτών και συνδέεται με την ίδια τη διαχείριση των ροών επισκεπτών σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο (**Sporades Visitor Monitoring**).

Η σταθερή αύξηση εισερχόμενου τουρισμού συνδέεται με τη δημιουργία φαινομένων κορεσμού ιδιαίτερα στις πύλες εισόδου (Αεροδρόμιο, Λιμάνι, Μαρίνα), κυρίως στη Σκιάθο, στις οδικές εισόδους στους οικισμούς των νησιών (Παραλία και buffer zone), με δυσμενείς επιπτώσεις στο κυκλοφοριακό και στην ποιότητα ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

Για την αποτίμηση των ροών επισκεψιμότητας κατά Υποσύστημα, είναι αναγκαία η χρονική κατανομή των ροών κατά Υποσύστημα Μεταφοράς.

Στην περίπτωση των εισερχόμενων ροών μέσω ακτοπλοΐας και, με βάση τα αναλυτικά στοιχεία των αποβιβασθέντων και των επιβιβασθέντων στα λιμάνια των Βόρειων Σποράδων (Αλόνησος, Σκιάθος, Σκόπελος) προκύπτει ότι κατά μέσο όρο από το σύνολο των επισκεπτών που κινούνται στα νησιά αυτά μέσω της ακτοπλοΐας το 55% καταλήγει στη Σκιάθο, το 27% στη Σκόπελο και το 17% στην Αλόνησο.

Στο νησιώτικό σύμπλεγμα των Βόρειων Σποράδων, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. δεν υπάρχουν σημαντικοί Αρχαιολογικοί Χώροι ή Μουσεία.

Όσον αφορά στα κρουαζιερόπλοια, οι επιβάτες που αποβιβάστηκαν από αυτά κατά τη διάρκεια των ετών 2014, 2015, 2016 είναι ελάχιστοι (λιγότεροι από 10 ανά έτος), προέρχονται από ναυλωμένα σκάφη και δεν κρίνεται αναγκαίο να καταγραφούν. Πάντως, εκτιμάται ότι το πλήθος επισκεψιμότητας είναι υποεκτιμημένο. Δεν καταγράφονται επίσης στατιστικά ροές από ημερόπλοια. (Δείτε τον Παρακάτω **Πίνακα 1** & τον **Πίνακα 2**)

Πίνακας 41: Ροές Επισκεψιμότητας ανά τρίμηνο στις Βόρειες Σποράδες

	1ο ΤΡΙΜΗΝΟ		2ο ΤΡΙΜΗΝΟ	
	Αεροπορική Κίνηση	Ακτοπλοϊκή Κίνηση	Αεροπορική Κίνηση	Ακτοπλοϊκή Κίνηση
2014	1.406	34.900	84.460	126.898
2015	1.463	32.302	91.991	137.249
2016	1716	35.226	97.476	136.877
2017	2.570	38.936	109.086	147.484
	3ο ΤΡΙΜΗΝΟ		4ο ΤΡΙΜΗΝΟ	
	Αεροπορική Κίνηση	Ακτοπλοϊκή Κίνηση	Αεροπορική Κίνηση	Ακτοπλοϊκή Κίνηση
2014	224.301	423.855	5.230	45.170
2015	254.562	395.095	5.067	42.862
2016	287.708	477.740	8.101	37.882
2017	286.549	522.133	10.113	49.471

*Η αεροπορική και η ακτοπλοϊκή κίνηση αφορά αφίξεις και αναχωρήσεις

**Η αεροπορική κίνηση αφορά το Αεροδρόμιο της Σκιάθου

Πίνακας 410: Διακινηθέντες επιβάτες ακτοπλοϊκής γραμμής Βόλου-Βορείων Σποράδων-Κύμης κατά 3μηνο

	2014	2015	2016	2017
1° Τρίμηνο	54.591	50.865	55.402	55.579
2° Τρίμηνο	153.791	154.811	157.175	165.536
3° Τρίμηνο	483.636	446.238	527.537	546.558
4° Τρίμηνο	64.599	62.794	55.705	65.968
ΣΥΝΟΛΑ	756.617	714.708	795.819	833.641

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2018, Επεξεργασία από την Ομάδα Μελέτης

Πίνακας 411: Ποσοστιαία Κατανομή Ροών Επισκεψιμότητας Ακτοπλοϊας και Αεροπορικών Μεταφορών στις Σποράδες 2014-2017

	1° 3μηνο	2° 3μηνο	3° 3μηνο	4° 3μηνο	Σύνολα Έτους
2014	3,8%	22,3%	68,5%	5,3%	100%
2015	3,5%	23,9%	67,6%	5,0%	100%
2016	3,4%	21,6%	70,7%	4,2%	100%
2017	3,6%	22,0%	69,3%	5,1%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2018, Επεξεργασία από την Ομάδα Μελέτης

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω **Πίνακα 3**, οι ροές επισκεψιμότητας στις Σποράδες κατά το 3ο 3μηνο του έτους διατηρούνται σταθερές γύρω στο 70%, ενώ στο 2ο 3μηνο του έτους κυμαίνονται στο 22%-24%. Ένα ποσοστό της τάξης του 10% καλύπτει τα υπόλοιπα 3μηνα, στα οποία η ακτοπλοΐα διαμορφώνει το 86% των συγκεκριμένων ροών.

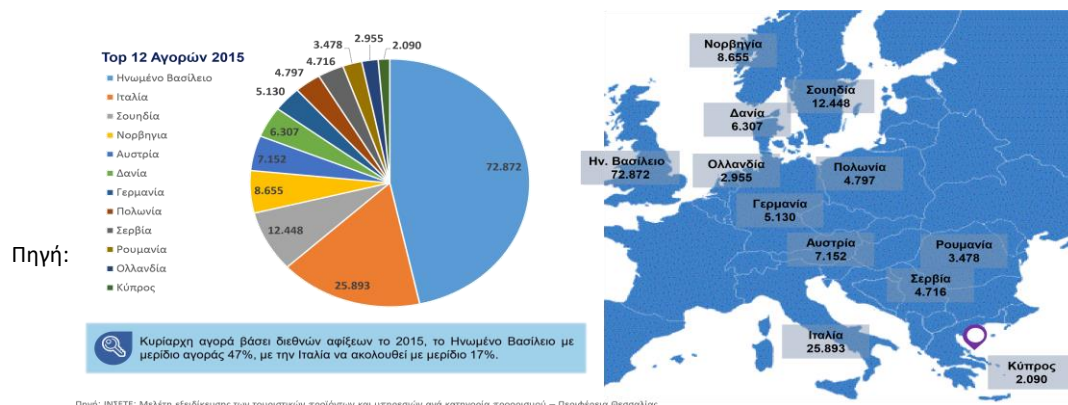
Πίνακας 412: Αφίξεις σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου

ΕΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Αφίξεις Ημεδαπών	Αφίξεις Αλλοδαπών	Αφίξεις Σύνολο
2014	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	36.507	74.157	110.664
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	19.784	55.924	75.708
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	3.921	5.953	9.874
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	12.802	12.280	25.082
2015	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	28.557	78.170	106.727
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	15.635	59.265	74.900
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	3.590	5.813	9.403
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	9.332	13.092	22.424
2016	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	36.818	77.376	114.194
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	20.128	58.821	78.949
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	4.744	5.288	10.032
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	11.946	13.267	25.213
2017	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	34.298	90.038	124.336
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	18.416	68.084	86.500
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	4.107	6.737	10.844
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	11.775	15.217	26.992

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2018, Επεξεργασία από την Ομάδα Μελέτης

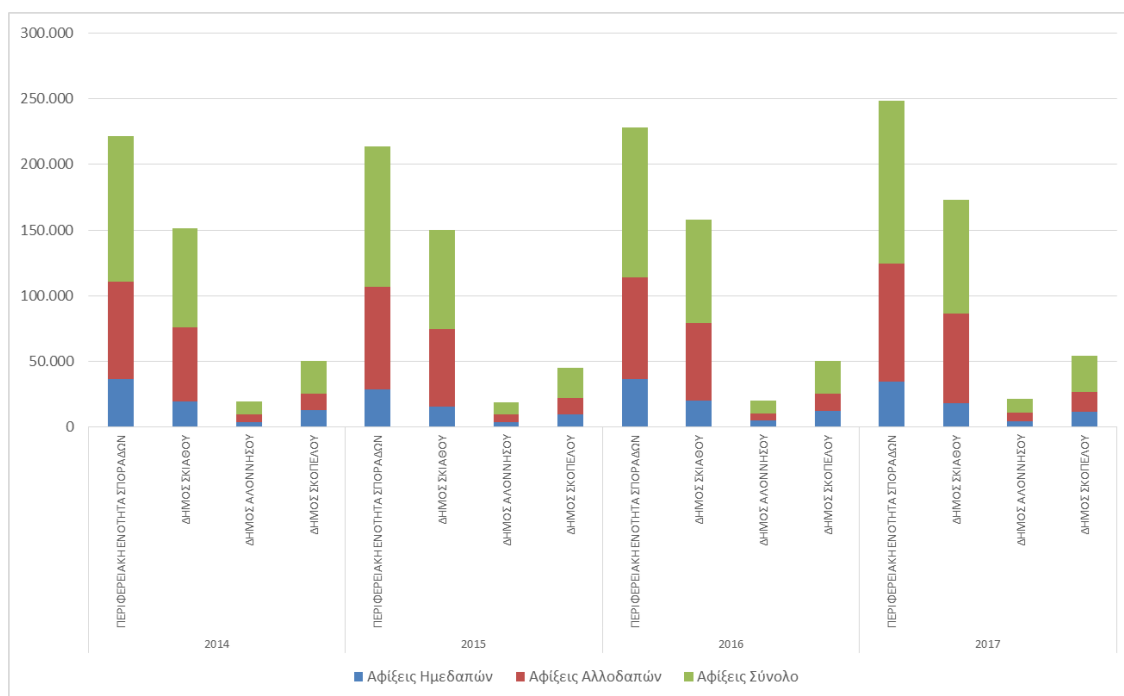
Σύμφωνα με την **Εικόνα 5** που ακολουθεί, Το 72,2% των διεθνών αφίξεων στο Αεροδρόμιο της Σκιάθου προέρχεται από δύο αγορές: το Ηνωμένο Βασίλειο (47%), την Ιταλία (17%) και τη Σουηδία (8,2%). Οι προερχόμενοι από την Ιταλία στις Σποράδες εκτιμάται ότι είναι πολύ περισσότεροι, καθόσον σημαντικές ροές έρχονται οδικώς με δικό τους αυτοκίνητο. Σημαντικές επίσης είναι οι ροές από τις χώρες της Σκανδιναβίας (18%), ενώ πολλές δυνατότητες εμφανίζουν οι αγορές της Κεντρικής Ευρώπης (Γερμανία, Αυστρία, Ολλανδία).

Εικόνα 5: Κατανομή των Αγορών Εισερχόμενου Τουρισμού στις Σποράδες, 2015

ΙΝΣΕΤΕ

Διάγραμμα 6: Αφίξεις σε Ξενοδοχεία στο Νησιωτικό Σύμπλεγμα των Σποράδων

Πίνακας 45: Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ)

ΕΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο
2014	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	143.919	546.182	690.101
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	79.074	426.334	505.408
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	14.646	39.639	54.285
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	50.199	80.209	130.408
2015	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	112.063	562.435	674.498

ΕΤΟΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ / ΔΗΜΟΣ	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο
	ΣΠΟΡΑΔΩΝ			
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	62.023	440.066	502.089
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	12.721	38.556	51.277
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	37.319	83.813	121.132
2016	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	137.051	559.778	696.829
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	73.864	439.232	513.096
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	15.983	35.023	51.006
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	47.204	85.523	132.727
2017	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	131.624	579.725	711.349
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	71.152	442.376	513.528
	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	13.828	41.768	55.596
	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	46.644	95.581	142.225

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2018, Επεξεργασία από την Ομάδα Μελέτης

Πίνακας 46: Πληρότητα κλινών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ)

ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ	2014	2015	2016	2017
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	47,4%	44,7%	45,6%	45,9%
ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	51,6%	49,2%	49,6%	49,2%
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	36,0%	33,4%	32,9%	34,5%
ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	40,0%	36,3%	39,2%	41,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2018, Επεξεργασία από την Ομάδα Μελέτης

Πίνακας 47: Ετήσια αεροπορική κίνηση επιβατών στον Αερολιμένα Σκιάθου

ΕΤΟΣ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ			ΣΥΝ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ		
	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	
	Αφ-Αν	Αφίξ.	Αναχ.	Αφ-Αν	Αφίξ.	Αναχ.
2014	758	15.575	16.522	2.236	141.609	141.691
2015	778	16.048	18.512	2.512	159.492	159.031
2016	1.102	20.768	23.406	2.728	175.866	174.961
2017	1.156	21.220	21.897	2.747	182.459	182.742

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2018, Επεξεργασία από την Ομάδα Μελέτης

Πίνακας 48: Πληθυσμός Περιφερειακής Ενότητας Σποράδων και Νήσων αυτής

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (De Facto, Αναθ. 2014)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	14.464
ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	6.619
ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	2.804
ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	5.041

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2014, Επεξεργασία από την Ομάδα Μελέτης

Οι εσωτερικές ροές σε κάθε νησί, υποστηρίζονται από τοπικά μέσα μεταφοράς (ταξί, λεωφορεία, ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα, μισθωμένα οχήματα 6-9 ατόμων και VIP, τουριστικά λεωφορεία). Στο σύνολο του νησιωτικού συμπλέγματος καταγράφονται περίπου 2.200-2.400 ενοικιαζόμενα οχήματα, με την ακόλουθη ενδεικτική κατανομή ανά νησί:

- Σκιάθος \approx 1000-1200 αυτοκίνητα
- Σκόπελος \approx 1000 αυτοκίνητα
- Αλόνησος \approx 200 αυτοκίνητα

Δεν ήταν δυνατή η καταγραφή των λοιπών μέσω μεταφοράς και των «προτιμήσεων» των επισκεπτών, ώστε να κωδικοποιηθούν οι «εσωτερικές ροές». Σε κάθε περίπτωση, τα στοιχεία αυτά θα συλλέγονται με τη μορφή «crowdsourcing» και μέσω δικτύου αισθητήρων, από την πλατφόρμα συνολικής διαχείρισης του τουριστικού προϊόντος των Σποράδων που θα προταθεί.

Στις «συντεταγμένες» ροές διαμονής στα νησιά των Σποράδων θα πρέπει να προστεθούν **πρόσθετες ροές μέσω AIRBnB** και άλλων αντίστοιχων μοντέλων διαμοιρασμένης οικονομίας, οι οποίες κατ'αρχήν δεν «συλλαμβάνονται» στατιστικά, δεν αποτιμώνται, αναμένεται να αυξάνονται συνεχώς, οπότε θα πρέπει να ενσωματωθούν στο σύστημα των ροών επισκεψιμότητας των Σποράδων.

Ειδικότερα, καταγράφονται στην περιοχή παρέμβασης συνολικά 1.263 καταλύματα AIRBnB, εκ των οποίων τα 428 είναι στη Σκιάθο, τα 610 στην Σκόπελο και τα 225 στην Αλόνησο. Στην Σκιάθο η μέση διανυκτέρευση αφορά 5,1 άτομα, ενώ στην Σκόπελο και στην Αλόνησο (που γενικά, εμφανίζουν την ίδια συμπεριφορά), η μέση διανυκτέρευση αφορά 4,4 άτομα.

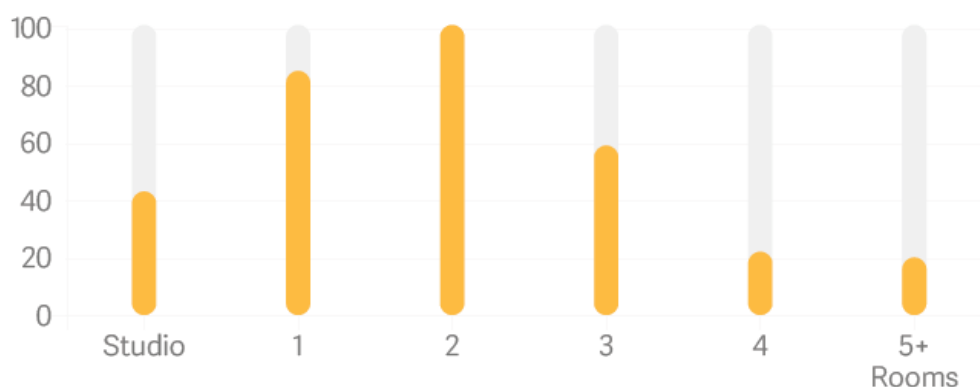
Τα καταλύματα αυτά παρουσιάζουν μέση πληρότητα της τάξης του 58%-67%, δέχονται δε επισκέπτες και εκτός της τυπικής τουριστικής περιόδου (από Μάρτιο μέχρι και Νοέμβριο), γεγονός που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Ακολουθεί η παράθεση σχετικών σχημάτων (**Σχήμα 11, 12 και 13**) για τις Νέου Τύπου «Ροές» και AIRBnB, την εξέλιξη της ζήτησης κατάλυσης μέσω AIRBnB και την τυπολογία της προσφοράς κατάλυσης μέσω AIRBnB στην Σκιάθο.

Σχήμα 11: Νέου Τύπου «Ροές» και AIRBnB στην Σκιάθο

Rental Size

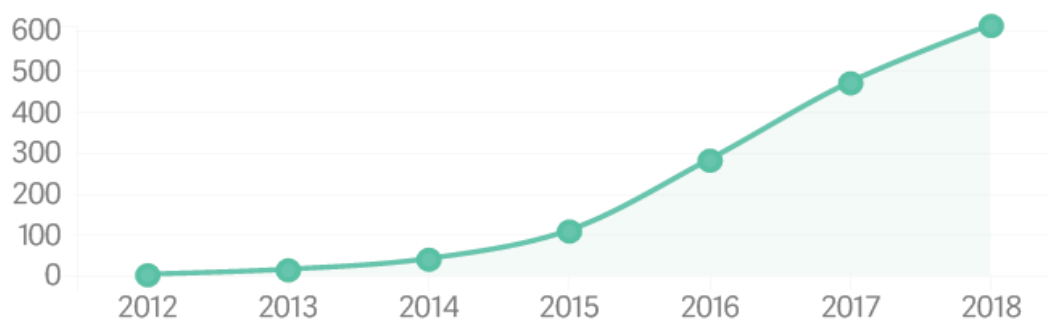
2 Bedrooms / 5.1 Guests on average

Σχήμα 12: Η Εξέλιξη της ζήτησης κατάλυσης μέσω AIRBnB στην Σκιάθο

Rental Growth

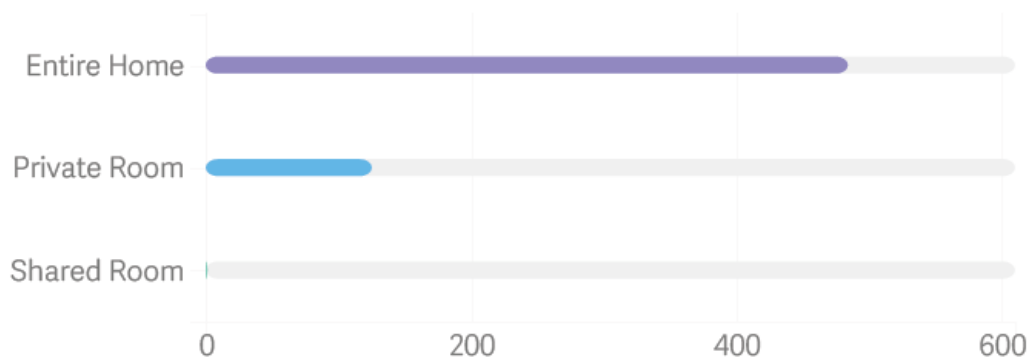
67% Annual Growth

Σχήμα 13: Τυπολογία της Προσφοράς κατάλυσης μέσω AIRBnB στην Σκιάθο

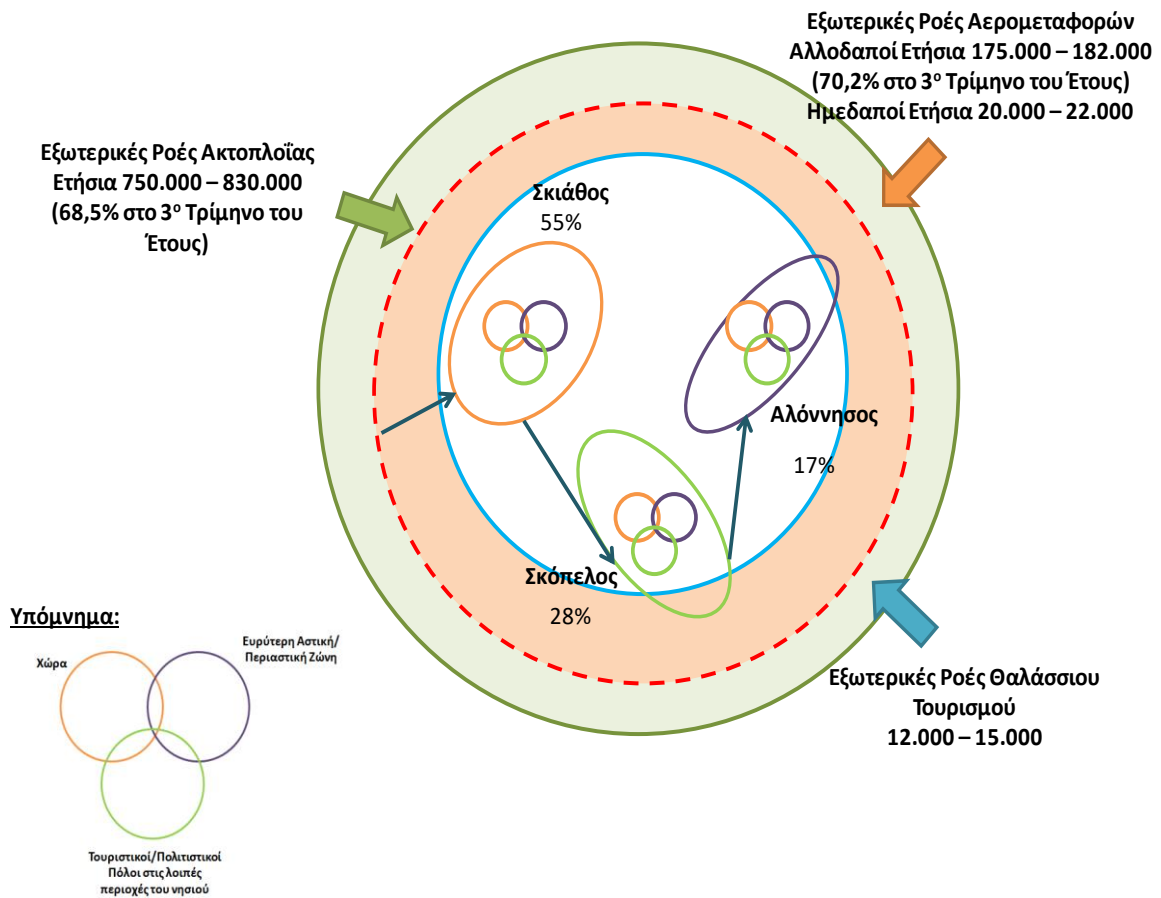
Rental Type

79% Entire Home rentals

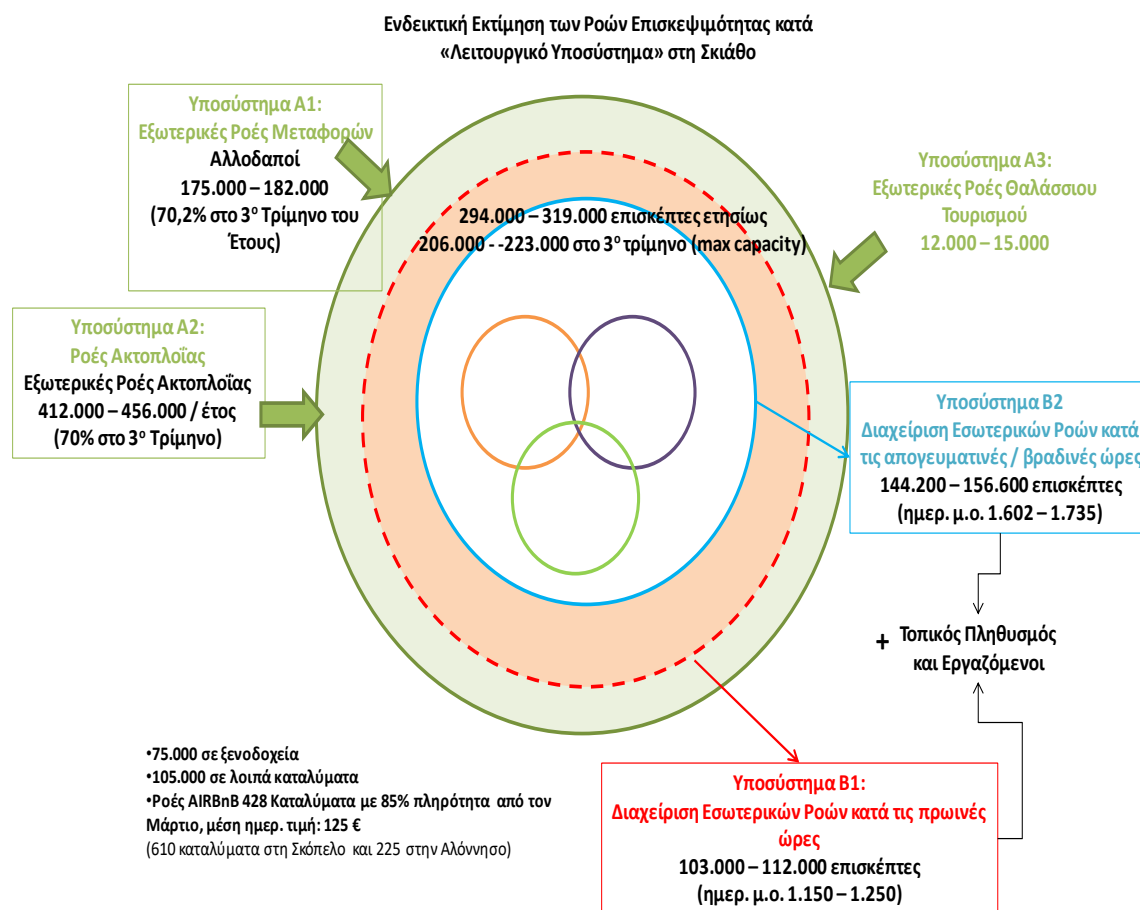
Η με βάση την ανωτέρω κατάταξη, εκτίμηση των ροών επισκεψιμότητας στις Σποράδες κατά «Υποσύστημα» ροών επισκεψιμότητας, φαίνεται στο **Σχήμα 14** που ακολουθεί:

Σχήμα 14: Ποσοτικοποίηση των Ροών Επισκεψιμότητας στις Σποράδες κατά Υποσύστημα (Α,Β,Γ)

Οι ροές επισκεψιμότητας στη Σκιάθο (πilotική εκτίμηση), αποτιμώνται κατά Υποσύστημα στο **Σχήμα 15** που ακολουθεί:

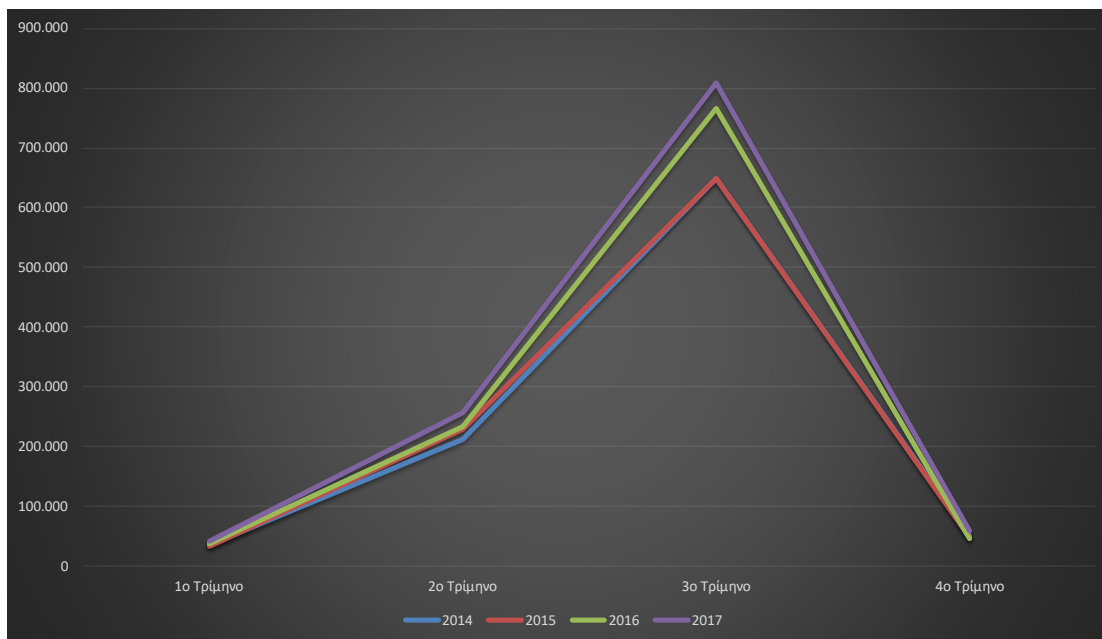
Σχήμα 15: Ποσοτικοποίηση των Ροών Επισκεψιμότητας στη Σκιάθο κατά Υποσύστημα (Α,Β,Γ) –Πιλοτική Εφαρμογή

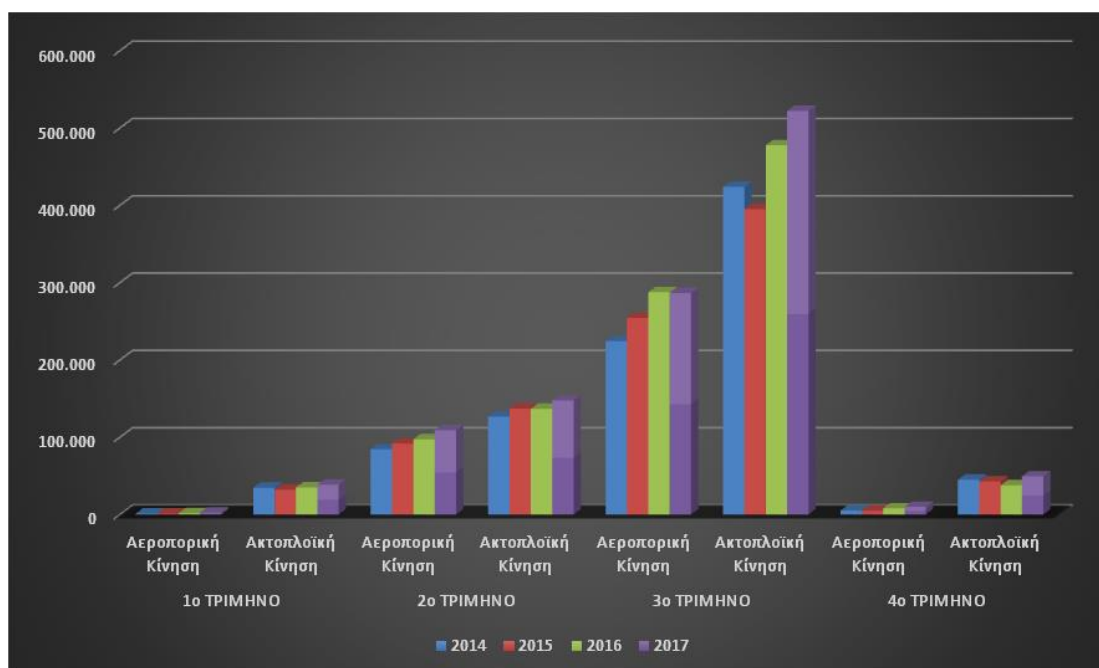
Παρακάτω:

- Στο **Σχήμα 16** φαίνεται η Max Δυναμικότητα του «συστήματος των Ροών Επισκεψιμότητας στην περιοχή παρέμβασης.
- Στο **Σχήμα 17** φαίνεται η Max Δυναμικότητα των Ροών Επισκεψιμότητας κατά Αεροπορική και Ακτοπλοϊκή κίνηση στην περιοχή παρέμβασης.
- Στο **Σχήμα 18** φαίνεται η Ποσόστωση της Max Δυναμικότητας των Ροών Επισκεψιμότητας κατά Αεροπορική και Ακτοπλοϊκή κίνηση στην περιοχή παρέμβασης.

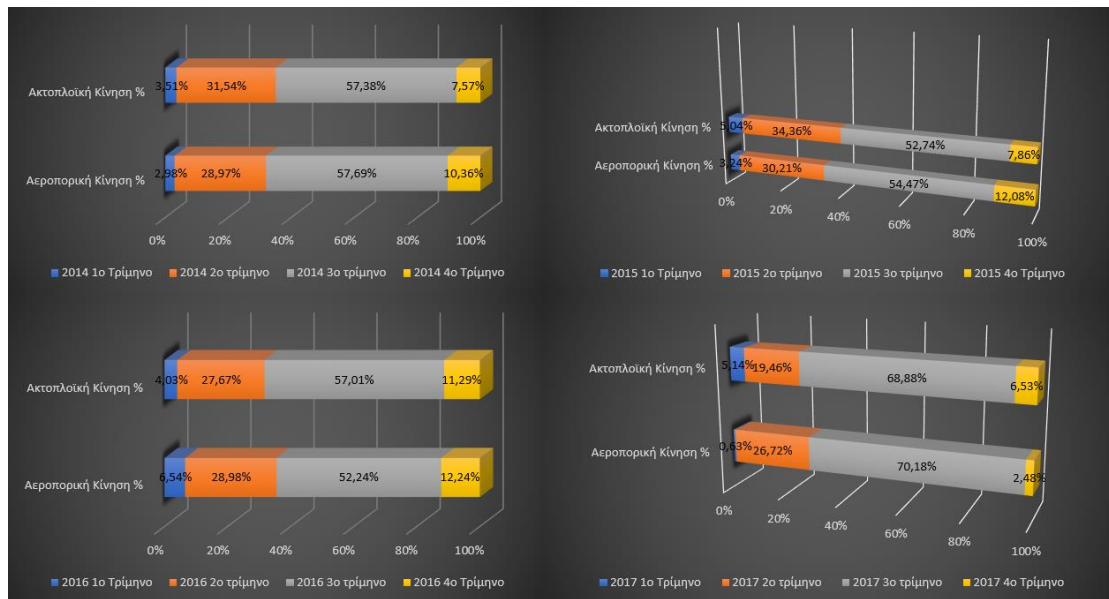
Σχήμα 16 Κατανομή συνολικής κίνησης (ακτοπλοϊκής & αεροπορικής) για τα Έτη 2014-2017 / Διακύμανση ανά τρίμηνο

Σχήμα 17 Κατανομή ανά τρίμηνο της αεροπορικής και ακτοπλοϊκής κίνησης στις Σποράδες

Σχήμα 18 Ποσοστιαία κατανομή ανά τρίμηνο της αεροπορικής και της ακτοπλοϊκής κίνησης

6. Ανάλυση των αναπτυξιακών αναγκών και του δυναμικού της περιοχής, συσχέτιση των τομέων στην περιοχή και με την υπόλοιπη Θεσσαλία (SWOT ανάλυση)

6.1. Συμπεράσματα της περιβαλλοντικής κατάστασης στα νησιά των Β. Σποράδων

Οι κυριότερες πιέσεις για τους περιβαλλοντικούς πόρους της περιοχής προέρχονται από την ανάπτυξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, πέρα από τα όρια από τα οποία οι φυσικοί μηχανισμοί μπορούν να απορροφήσουν. Τα νησιά των Β. Σποράδων κατοικούνται από τα προϊστορικά χρόνια και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διαθέτουν ανέγγιχτο φυσικό περιβάλλον. Η ανθρώπινη παρουσία έχει συνδιαμορφώσει διαχρονικά τα φυσικά οικοσυστήματα των νησιών και σε πολλές περιπτώσεις έχει δημιουργήσει πρακτικές που έχουν βοηθήσει την ανάπτυξη του φυσικού τους πλούτου. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται έντονη περιβαλλοντική υποβάθμιση, η οποία οφείλεται στον υπερμεγέθη ανταγωνισμό από μέρος του ανθρώπου για την χρήση φυσικών πόρων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για τις Β. Σποράδες αποτελεί η μείωση του πληθυσμού της μεσογειακής φώκιας, η οποία οφείλεται κυρίως στον άνισο ανταγωνισμό μεταξύ φώκιας και ανθρώπου για την χρήση των ίδιων πόρων, όπως των ψαριών και των παράλιων.

Καθώς η ανάπτυξη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα είναι περιορισμένη, εκτιμάται ότι αντίστοιχα μειωμένες είναι και οι πιέσεις που προκαλούν στο περιβάλλον των Β. Σποράδων. Σε κάθε περίπτωση επιπτώσεις από δραστηριότητες των οικονομικών αυτών τομέων μπορούν να θεωρηθούν δευτερεύουσες και σημειακές, καθώς και οι καλλιέργειες περιορίζονται ως επί το πλείστον σε είδη με μειωμένες απαιτήσεις άρδευσης.

Σημαντικές πιέσεις ασκεί η τουριστική – παραθεριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται έντονα στην περιοχή. Κύριες πιέσεις από αυτή είναι:

- Η υψηλή κατανάλωση νερού, με ενδεχόμενη επίπτωση την μη αειφορική κατανάλωση, η οποία οδηγεί σε υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτινων πόρων (υφαλμήρωση) ή στην εξάντλησή τους.
- Η παραγωγή υγρών και στερεών αποβλήτων, η οποία μπορεί μεν να αντιμετωπιστεί με την λειτουργία κατάλληλων υποδομών, ωστόσο η κατασκευή και λειτουργία τέτοιων υποδομών έχει δυσανάλογο κόστος σε σχέση με τις ανάγκες του μόνιμου πληθυσμού, και ενέχει υψηλότερους κινδύνους ατυχημάτων – αστοχιών, καθώς οι εποχιακές διακυμάνσεις είναι ιδιαίτερα μεγάλες και

επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας των βιο-αντιδραστήρων. Επιπλέον, δεσμεύουν μεγάλες εκτάσεις από τις ούτως ή άλλως περιορισμένες εκτάσεις των νησιών.

- Η υποβάθμιση και η όχληση στην ευαίσθητη παράκτια ζώνη από ηχορύπανση, αισθητική ρύπανση, κλπ., άλλα και η όχληση των έμβιων οργανισμών για τους οποίους οι παράκτιες περιοχές αποτελούν βασικό χώρο διαβίωσης (μεσογειακή φώκια, ιχθυοπανίδα που χρησιμοποιεί τις παράκτιες αβαθείς περιοχές ως «νηπιαγωγείο», παρυδάτια αρπακτικά πουλιά, κ.ά.).
- Η παραγωγή και διασπορά στο φυσικό περιβάλλον υλικών και απορριμμάτων, που αυξάνουν την πιθανότητα εκδήλωσης πυρκαγιών κατά τους επικίνδυνους – άνυδρους θερινούς μήνες.

Σημαντική πίεση για τα οικοσυστήματα των μικρών νησιών και νησίδων αποτελεί επίσης η υπερβόσκηση. Η ελεύθερη βόσκηση κατοικιών αποτελεί συνήθη πρακτική στα μικρά και ακατοίκητα νησιά του Αιγαίου και συνιστά απειλή, στο βαθμό που η διαχείριση των πληθυσμών τους δεν είναι αειφορική. Τα κατσίκια ελλείψει θηρευτών ή άλλων απειλών πολλαπλασιάζονται σε υπερβολικούς αριθμούς, υπερβοσκόντας την νεαρή βλάστηση. Η υπερβόσκηση στερεί την δυναμική ανανέωσης των οικοσυστημάτων στα νησιά με αποτελέσματα την αύξηση του κινδύνου ερημοποίησης τους και την μείωση της ικανότητας υποστήριξης των πληθυσμών άλλων ειδών άγριας πανίδας.

6.2. Συμπεράσματα της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης στα νησιά των Β. Σποράδων

Με βάση όσα προαναφέρθηκαν, το τουριστικό δυναμικό της περιοχής μελέτης χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένη κατηγορία μορφών τουρισμού, αλλά με σχετική ποικιλομορφία των τουριστικών πόρων. Τα τρία νησιά έχουν σχετικά καλή κατανομή στο χώρο και σχετικά συμμετρική αξιοποίηση των τουριστικών πόρων και της τουριστικής ανάπτυξης, σε σχέση με τη φέρουσα ικανότητα που διαθέτουν. Γενικότερα τα βασικά χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος της περιοχής εστιάζουν στα εξής:

- Ανάπτυξη κυρίως του θερινού – θαλάσσιου τουρισμού, με αποτέλεσμα και την εποχικότητα.
- Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον με προστατευόμενες περιοχές.
- Πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά.
- Εξαιρετικά φυσικά και οικιστικά τοπία και παραδοσιακούς οικισμούς με πλούσια πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά.

- Πλούσια θρησκευτική παράδοση και κληρονομιά.

Ο τουριστικός τομέας είναι αναμφισβήτητα ο πυρήνας του οικονομικού συστήματος των Θεσσαλικών νησιωτικών περιοχών. Ωστόσο, το γεγονός ότι η τουριστική δραστηριότητα εκδηλώνεται και στα τρία νησιά με την μορφή του μαζικού, θερινού – παραθεριστικού τουρισμού, έχει ως αποτέλεσμα:

- εποχικότητα της τουριστικής κίνησης κατά την περίοδο του καλοκαιριού με peak τον Αύγουστο, και σχεδόν μηδενική κίνηση κατά τον χειμώνα
- μεταφορά όλης της «έντασης» της τουριστικής δραστηριότητας στην παράκτια ζώνη
- υψηλή κατανάλωση περιβαλλοντικών πόρων (κυρίως νερό, παραλίες).

Από αυτή την άποψη, η προστιθέμενη αξία του τουριστικού τομέα χαρακτηρίζεται από στασιμότητα και τίθενται ζητήματα ως προς τη διάρκεια (αιεφορία) των δραστηριοτήτων του. Η προσφορά ενός διαφοροποιημένου τύπου τουρισμού, τόσο στο σύνολο του νησιώτικου συμπλέγματος, όσο και του καθενός από τα τρία νησιά κρίνεται απαραίτητη. Παράλληλα, τα νησιά αντιμετωπίζουν τα βασικά προβλήματα που συνεπάγεται η νησιωτικότητά τους: προβλήματα προσπελασιμότητας, ειδικά κατά τους μήνες με μειωμένη τουριστική κίνηση (π.χ. από Οκτώβριο μέχρι Απρίλιο), πολύ περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης της μεταποίησης και της γεωργίας καθώς και προβλήματα στην αλιεία που συνδέονται με τη μείωση των αλιευμάτων, την έλλειψη σύγχρονων μέσων αλιείας, αλλά και τη γήρανση του πληθυσμού των αλιέων.

6.3. Σύνοψη Συμπερασμάτων – Ανάλυση SWOT και Χάραξη Στρατηγικής

Κύρια κατεύθυνση για τις νησιωτικές περιοχές της Θεσσαλίας αποτελεί η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Ο όρος της βιωσιμότητας χρησιμοποιείται διττά τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος, όσο και με την σημασία της βιωσιμότητας των οικονομικών του αποδόσεων προς την τοπική κοινωνία. Ο όρος της τουριστικής ανάπτυξης δεν αναφέρεται στην δυναμική της περιοχής, καθώς οι Β. Σποράδες είναι ήδη ένας ανεπτυγμένος – ώριμος τουριστικός προορισμός, αλλά στην απαίτηση μιας ποιοτικής και λειτουργικής αναβάθμισης, που θα κινήσει και θα διατηρήσει τις Β. Σποράδες στην αιχμή της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών προορισμών της Μεσογείου.

Τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν για την επίτευξη αυτού του στόχου περιλαμβάνουν:

- Βελτίωση της προσπελασιμότητας μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης των υποδομών και των μεταφορικών δικτύων.
- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.
- Αειφορική διαχείριση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.
- Ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.
- Αξιοποίηση του τουρισμού και του πολιτισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η ανάλυση SWOT χρησιμοποιείται για την ενιαία και συγκριτική καταγραφή των παραμέτρων που διαμορφώνουν και τεκμηριώνουν το πλαίσιο της αναπτυξιακής στρατηγικής του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων, με χρήση του «εργαλείου» της Ο.Χ.Ε.

Συγκεκριμένα, η ανάλυση **SWOT** διαρθρώνεται σε τέσσερα «τεταρτημόρια», ως εξής:

1. Δυνατά Σημεία (S): ανάλυση των θετικών αναπτυξιακών, κοινωνικών και επιχειρηματικών χαρακτηριστικών για το σύνολο του του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων. Εξετάζονται επίσης ζητήματα ποιότητας ζωής, εξωστρεφείς, κυρίως, δραστηριότητες και λειτουργίες που χαρακτηρίζουν τα νησιά ως σύνολο και αναδεικνύουν κοινές μελλοντικές δυναμικές. Τα συγκεκριμένα «χαρακτηριστικά» λειτουργούν σε επόμενο επίπεδο υποστηρικτικά για την επίτευξη των στόχων που θα τεθούν.
2. Αδύνατα Σημεία (W): ανάλυση των αρνητικών αναπτυξιακών, κοινωνικών και επιχειρηματικών χαρακτηριστικών του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων. Εξετάζονται ζητήματα προσβασιμότητας, ποιότητας ζωής, εισοδηματικών ανισοτήτων, αστικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Τα συγκεκριμένα «χαρακτηριστικά» λειτουργούν σε επόμενο επίπεδο αρνητικά / ανασχετικά για την επίτευξη των στόχων που θα τεθούν.
3. Ευκαιρίες (O): ανάλυση εξωτερικών συνθηκών που λειτουργούν υποστηρικτικά για την επίτευξη των στόχων που θα τεθούν.
4. Απειλές (T): ανάλυση εξωτερικών συνθηκών που λειτουργούν αρνητικά / ανασχετικά για την επίτευξη των στόχων που θα τεθούν.

Το αποτέλεσμα της ανάλυσης SWOT συνθέτει το πλαίσιο διαμόρφωσης του οράματος της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και πολλαπλής Αναζωογόνησης του νησιωτικού συμπλέγματος

των Βορείων Σποράδων ως ενιαίο σύνολο, καθώς και της διαμόρφωσης των απαιτούμενων δια-δημοτικών τοπικών αστικών, επιχειρηματικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών πολιτικών που προσανατολίζονται στην κάλυψη των ενδογενών αναγκών, λαμβάνοντας υπόψη το υφιστάμενο εξωγενές δυναμικό (**alternative policy choices**).

Ειδικότερα, η σύγκριση των δύο πρώτων τεταρτημορίων (Δυνατά και Αδύνατα Σημεία), περιλαμβάνει τις εξελίξεις και τις τάσεις των αστικών και οικονομικών λειτουργιών του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων και αναδεικνύει τον συνδυασμό πλεονεκτημάτων / μειονεκτημάτων από τον οποίο εκφράζονται συγκεκριμένες ανάγκες.

Η σύγκριση των δύο τελευταίων τεταρτημορίων (Ευκαιρίες και Απειλές) προκύπτει από την αξιολόγηση των *εξωτερικών* παραγόντων που διαμορφώνουν το ευρύτερο κοινωνικό και αναπτυξιακό περιβάλλον του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων (ή διαμορφώνονται από την αλληλεπίδραση σημαντικών παραμέτρων του εξωτερικού περιβάλλοντος). Η αξιολόγηση του εξωτερικού περιβάλλοντος είναι κρίσιμη, δεδομένου ότι η εσωτερική αστική και περιβαλλοντική υποβάθμιση και η «διπλή» απομόνωση του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων, αλλά και η υστέρηση της αναπτυξιακής της δυναμικής, αξιολογείται ως προς τις ιδιαίτερες συνθήκες και προκλήσεις του ευρύτερου εξωτερικού περιβάλλοντος, μέσα από την οποία εκφράζονται επίσης αντίστοιχες ανάγκες.

Πρακτικά, η διαδικασία παραγωγής τοπικής χωρικής αναπτυξιακής πολιτικής διενεργείται μέσω της κατάλληλης ομαδοποίησης των τεταρτημορίων της ανάλυσης SWOT.

Στα τεταρτημόρια δυνητικών συνδυασμών που απεικονίζονται στη συνέχεια (**Πίνακας 1**), αναδεικνύονται εναλλακτικές αλλά ρεαλιστικές Στρατηγικές επιλογές, με βάση τον συνδυασμό των ενδογενών με τα εξωγενή χαρακτηριστικά, οι οποίες -σύμφωνα με τον χαρακτήρα τους- κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες:

Πίνακας 1: Η «παραγωγή» Στρατηγικής μέσω της Συσχέτισης των 4μορίων της SWOT με την «παραγωγή» Στρατηγικών Επιλογών για τη ΒΑΑ/ΟΧΕ των Βορείων Σποράδων

	Ισχυρά Σημεία	Αδυναμίες
Ευκαιρίες	«Επιταχυντικές» Αναπτυξιακές Πολιτικές του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων ως ενιαίου οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού χώρου και τουριστικού προορισμού	«Διαρθρωτικές» Αναπτυξιακές Πολιτικές του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων ως ενιαίου οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού χώρου και τουριστικού προορισμού

Απειλές	«Σταθεροποιητικές» Χωρικές Πολιτικές του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων ως ενιαίου οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού χώρου και τουριστικού προορισμού	«Προληπτικές» Χωρικές Πολιτικές του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων ως ενιαίου οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού χώρου και τουριστικού προορισμού
----------------	--	---

Η «**περιοχή παρέμβασης**» του ΟΣΣ/ΟΧΕ Βορείων Σποράδων αποτελεί την λεγόμενη «ζώνη της Ο.Χ.Ε.», η οποία προσδιορίζεται από τις **αλληλεξαρτήσεις** των τοπικών οικονομιών και κοινωνιών του Νησιωτικού Συμπλέγματος.

Οι **αλληλεξαρτήσεις** αυτές, όπως αναλύθηκε στις προηγούμενες Ενότητες, εκφράζονται πρακτικά με **ροές** ανθρώπων, **ροές** ειδών και αγαθών (εμπορευματικές και μη) και **ροές** ή ανταλλαγές παιδείας, πολιτισμού κ.λπ.

Η «**ένταση**» των ροών αυτών στον **χώρο** (ανάμεσα στα Νησιά και από και προς τα νησιά του συμπλέγματος προς τις βασικές πηγές προέλευσης αυτών των ροών) και τον **χρόνο** (στους μήνες του έτους) αναδεικνύει το ζωτικό χώρο, τις ελλείψεις, τις ανάγκες, αλλά και τις δυνατότητες παρεμβάσεων για την εφαρμογή μιας κοινής / ενιαίας αναπτυξιακής Στρατηγικής των Δήμων των Βορείων Σποράδων, καθώς και την προσέλκυση και αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτιστικών ροών στους τρεις **Δήμους-Εταίρους** του **ΟΣΣ/ΟΧΕ Βορείων Σποράδων**.

Το **Ολοκληρωμένο Στρατηγικό Σχέδιο (ΟΣΣ)** και ο Επιχειρησιακός Σχεδιασμός, με τη μορφή «Σχεδίου Δράσης» και με αξιοποίηση του «εργαλείου» της **Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (Ο.Χ.Ε.)** εφαρμόζονται σε συγκεκριμένη «περιοχή παρέμβασης» η οποία οριοθετείται από τους Δήμους Αλοννήσου, Σκιάθου και Σκοπέλου.

Ειδικότερα, οι δυνητικές επιλογές των κατευθύνσεων της περιφερειακής στρατηγικής κοινωνικής ενσωμάτωσης προσδιορίζονται σε τέσσερα ευδιάκριτα μεταξύ τους Σενάρια, ως εξής:

- **Σενάριο 1 (Σ-1):** Επιταχυντικές Αναπτυξιακές Πολιτικές (accelerating/expansionary spatial development policies). Αποβλέπουν κυρίως στην εφαρμογή έντονου χαρακτήρα αναπτυξιακών παρεμβάσεων, σε συνδυασμό με τη δραστική αντιμετώπιση των φαινομένων αστικής, επιχειρηματικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων ως ενιαίου οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού χώρου και τουριστικού προορισμού. Ο συνδυασμός αυτών των φαινομένων οδηγεί

στην μείωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής των κατοίκων, στην εμφάνιση φαινομένων απομόνωσης και πληθυσμιακής απογύμνωσης. Εκεί όπου τα τελευταία φαινόμενα είναι αυξημένα, απαιτείται άμεση και στοχευμένη εφαρμογή παρεμβάσεων άρσης της απομόνωσης και της «διπλής» νησιωτικότητας με έναν συνδυασμό παρεμβάσεων αστικής και κοινωνικής αναζωογόνησης, υποδομών και λειτουργιών ενίσχυσης της διασυνδεσιμότητας των νησιών με την ενδοχώρα της Περιφέρειας Θεσσαλίας και προσέλκυσης νέων δραστηριοτήτων και ροών επισκεψιμότητας.

- **Σενάριο 2 (Σ-2):** Διαρθρωτικές Αναπτυξιακές Πολιτικές (structural development spatial policies). Αντιμετωπίζουν άμεσα τις ελλείψεις αστικών και πολιτιστικών υποδομών και λειτουργιών, σε συνδυασμό με διαλειτουργικές υποδομές μεταφορών, ώστε στοχευμένα και συνθετικά να εφαρμοσθούν παρεμβάσεις αντιμετώπισης της «διπλής νησιωτικότητας», διεύρυνσης της τουριστικής περιόδου και εμπλουτισμού του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Η αναδιάρθρωση του τοπικού επιχειρηματικού ιστού γίνεται επίσης στοχευμένα, μέσω κινήτρων και κλίματος, ικανών να προσελκύσουν νέες επιχειρήσεις, να «ανοίξουν» νέες αγορές και να κινητοποιήσουν νέες επενδύσεις.
- **Σενάριο 3 (Σ-3):** Σταθεροποιητικές Χωρικές Πολιτικές (stabilisation spatial policies). Πρόκειται για στοχευμένες πολιτικές που εξουδετερώνουν ή αντισταθμίζουν συγκεκριμένα αρνητικά φαινόμενα ή τάσεις υποβάθμισης, εμφάνισης αρνητικών φαινομένων και αντιμετώπισης συγκεκριμένων προβλημάτων σε τοπική μικρο-κλίμακα σε κάθε νησί. Οι πολιτικές αυτές μπορεί να εφαρμοσθούν επιλεκτικά σε συγκεκριμένη χωρική ενότητα της περιοχής παρέμβασης, όταν σε αυτήν αναδεικνύονται έντονα προβλήματα έλλειψης βασικών υποδομών ή ύπαρξης περιβαλλοντικών κινδύνων.
- **Σενάριο 4 (Σ-4):** Προληπτικές Χωρικές Πολιτικές (preventive/discretionary spatial policies). Πρόκειται για επιλεκτικές πολιτικές που προλαμβάνουν και αμβλύνουν αρνητικές επιδράσεις από έντονα φαινόμενα αστικής υποβάθμισης, ελλειμματικής πρόσβασης σε Δημοτικές και Δημόσιες Υπηρεσίες κ.λπ.

Σημειώνεται ότι ανάλογα με το περιεχόμενο της ανάλυσης SWOT, την πιθανή «εγγύτητα» (ή/και τις μεγάλες διαφορές) ανάμεσα στις «επιδόσεις» των 4μορίων, μπορούν από τα παραπάνω «διακριτά» να προκύψουν «υβριδικά» σενάρια.

Στο παρακάτω πίνακα ακολουθεί σχετική ανάλυση:

Δυνάμεις	Αδυναμίες
<ul style="list-style-type: none"> • Μοναδικοί οικολογικοί πόροι, παρουσία σπάνιων και προστατευόμενων ειδών • Προγραμματισμός και λειτουργία υποδομών για την προστασία του περιβάλλοντος (ΧΥΤΑ, αποχετεύσεις, ΣΤεΛ) • Ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων και ευρεία διαθεσιμότητα υποδομών • Σημαντικό φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα και επάρκεια έμπειρων ανθρώπινων πόρων • Ώριμος τουριστικός προορισμός, ταυτότητα, διεθνής αναγνωσιμότητα • Ευρεία διαθεσιμότητα υποδομών δημόσιων (λιμάνια, αεροδρόμιο Σκιάθου, εγγύτητα στο αεροδρόμιο Αγχιάλου, ευρείες υποδομές ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, ύδρευσης) και ιδιωτικών ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, ύδρευσης) και ιδιωτικών • Φυσικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα (νησιωτικότητα, επάρκεια πόρων που μπορούν να αξιοποιηθούν για την εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, έντονο γεωγραφικό ανάγλυφο, θαλάσσιο πάρκο Αλοννήσου, πολλές παραλίες, εγγύτητα με τις χερσαίες περιοχές της Περιφέρειας της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας). • Σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα (τρεις αστικοί οικισμοί, ιστορικά αξιοθέατα, ενδιαφέρουσα ιστορία και αξιοποιήσιμη πολιτισμική παράδοση). • Πλήθος ανθρώπινων πόρων, με εμπειρία σε όλους τους τομείς οι οποίοι σχετίζονται με τον τουρισμό (ξενοδόχοι και κάτοχοι ενοικιαζόμενων δωματίων, φορείς και λειτουργοί του επισιτισμού, της διασκέδασης, των θαλάσσιων σπορ, των θαλάσσιων και χερσαίων περιηγήσεων, της ενοικίασης αυτοκινήτων, των τραπεζών και των ασφαλειών και εργαζόμενοι σε όλους τους ανωτέρω τομείς) και επαρκείς εργαζόμενοι στις επισκευές και τη συντήρηση. • Διαθέσιμο για εργασία ανθρώπινο δυναμικό, ιδίως αποτελούμενο από νέους • Δυνατότητες οικονομικής βελτίωσης, λόγω των προβλεπόμενων θετικών και σημαντικών ρυθμών της οικονομικής ανάπτυξης • Ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων και 	<ul style="list-style-type: none"> • Αδυναμίες στη διαχείριση των φυσικών πόρων, λόγω θεσμικών και επιχειρησιακών δυσλειτουργιών, που οφείλονται στην "αργή" εκκίνηση και την αδυναμία κατεύθυνσης και αξιοποίησης των οικονομικών πόρων για δράσεις φυσικού περιβάλλοντος • Προβλήματα λειτουργίας και βιωσιμότητας των περιβαλλοντικών υποδομών (ο νησιωτικός χαρακτήρας και η εποχικότητα του τουρισμού απαιτούν τη λειτουργία αποκεντρωμένων συστημάτων διαχείρισης, με υψηλό λειτουργικό κόστος στο οποίο οι Δήμοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν) • Καθολική εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον θερινό - μαζικό τουρισμό • Περιορισμένη καλλιέργεια δεξιοτήτων • Χαμηλές επιδόσεις στον αριθμό διανυκτερεύσεων και τη μέση δαπάνη σε σχέση με τις λοιπές ελληνικές Περιφέρειες • Αμφίβολης ποιότητας στατιστικά δεδομένα για τον τουρισμό, και ιδιαιτέρως τον μη μαζικό, σε επίπεδο Περιφέρειας • Το θεσσαλικό παράδοξο των Μετεώρων • Ευαισθησία σε ενδεχόμενες οικονομικές διακυμάνσεις στο προσεχές μέλλον λόγω της πρόσφατης εξόδου της χώρας από μια δεκαετή οικονομική περιπέτεια • Ευαισθησία του βασικού προϊόντος των νησιών, δηλαδή του τουρισμού, από τις ενδεχόμενες οικονομικές διακυμάνσεις στην ευρωπαϊκή ή την παγκόσμια οικονομία και τις αναδιατάξεις της ζήτησης στην Κεντρική και Ανατολική Μεσόγειο (π.χ. ανάκαμψη στην Τυνησία, Τουρκία, Αίγυπτο κ.ά). • Σχετικά χαμηλές επιδόσεις των δεικτών του τουριστικού τομέα (χαμηλός βαθμός πληρότητας και περιορισμένη τουριστική περίοδος, χαμηλές επιδόσεις στη μέση δαπάνη των τουριστών, σε σχέση με τους πρωτεύοντες ελληνικούς προορισμούς). • Σημαντική ανισοδυναμία μεταξύ των νησιών, ως προς τη συνεισφορά του τουριστικού προϊόντος και των λοιπών υπηρεσιών στον πλούτο των Σποράδων • Εποχικότητα και μονομερής προσανατολισμός στον θερινό-θαλάσσιο τουρισμό.

<p>ικανότητα εδραίωσης στην τουριστική κίνηση</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ευρύς αριθμός μικρών (και ευέλικτων) επιχειρηματιών με προσωπικό και αυτοαπασχολούμενων, σε όλες τις δραστηριότητες • Χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας από την αντίστοιχη αναλογία της χώρας, αλλά και της Περιφέρειας Θεσσαλίας • Πολιτική βούληση της Περιφέρειας, για τη στήριξη της περαιτέρω ανάπτυξης των Σποράδων. • Πρόθεση στήριξης των Σποράδων από τους μηχανισμούς υποστήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Στους μήνες, εκτός της τουριστικής περιόδου, ατονούν οι θαλάσσιες συνδέσεις των νησιών • Χρήζουν βελτίωσης οι υποδομές προσέγγισης (λιμάνια, αεροδρόμια) • Αναξιοποίητο το μείζον μέρος των φυσικών δυνατοτήτων, που διαθέτουν τα νησιά • Η πλειονότητα του πληθυσμού των νησιών ανήκει στον μη ενεργή πληθυσμό (συνταξιούχοι, νοικοκυρές, μαθητές). • Σημαντικό μέρος του εργατικού δυναμικού είναι, επισήμως, άνεργοι. • Η γυναικεία επιχειρηματικότητα είναι πολύ χαμηλότερη της ανδρικής. • Έλλειψη σύγχρονων μέσων αλιείας λόγω γήρανσης του πλήθους των αλιέων • Μεγάλη ενεργειακή εξάρτηση από υδρογονάνθρακες και παραγωγή ενέργειας εκτός των νησιών.
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση της ευαισθητοποίησης, αλλά και της γνώσης των πολιτών και των τουριστών, για το φυσικό περιβάλλον, που μπορεί να μετατρέψει την προστασία των φυσικών πόρων σε ευκαιρία ανάπτυξης • Η "πράσινη" επιχειρηματικότητα, που αποτελεί αναπτυξιακή επιλογή της Ε.Ε. • Η εθνική και η ευρωπαϊκή στρατηγική • Ύπαρξη κατάλληλων εργαλείων για το σχεδιασμό ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων προς υποστήριξη του "δημιουργικού" τουρισμού • Άνοιγμα τουριστικής αγοράς προς χώρες Ανατολικής Ευρώπης • Συνεχής αύξηση του ενδιαφέροντος των τουριστών για ποιότητα περιβάλλοντος - εναλλακτικές μορφές τουρισμού • Ευρωπαϊκή ατζέντα για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη • Βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος της χώρας μετά την περιπέτεια της οικονομικής κρίσης. Η μεταβολή υπόσχεται αύξηση των εισοδημάτων, των επενδύσεων και των εν γένει ευεργετικών δυνατοτήτων της σημερινής οικονομικής συγκυρίας. • Διαθεσιμότητα ευρωπαϊκών πόρων και επομένως συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, για την ολοκληρωμένη 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής εγκυμονούν κίνδυνο κατάρρευσης του φυσικού περιβάλλοντος στη Μεσόγειο • Η απρογραμμάτιστη στο χώρο οικιστική και τουριστική ανάπτυξη, αυξάνει τις πηγές ρύπανσης του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και το κόστος κατασκευής και σύνδεσης με τα συστήματα διαχείρισης • Ύπαρξη σημαντικού ανταγωνισμού για την ίδια κατηγορία πελατών • "Υπεράναπτυξη" – μη σχεδιασμένη εξάπλωση εις βάρος της ποιότητας του προϊόντος • Κλιματικές αλλαγές: υποβάθμιση περιβαλλοντικών πόρων • Παγκόσμια οικονομική κρίση που ενδέχεται να περιορίσει σημαντικά την τουριστική δραστηριότητα • Η μη επιβεβαίωση στο εγγύς μέλλον της θετικής οικονομικής πρόβλεψης για την παρούσα θέση της χώρας και την οικονομική κατάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Αδράνεια στο σχεδιασμό και μη έγκαιρη κατάθεση κατάλληλων προτάσεων για την άντληση ευρωπαϊκών πόρων και την πραγματοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. • Ύπαρξη σημαντικού ανταγωνισμού στο βασικό

<p>οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων των νησιών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση των περιγηγνικών δυνατοτήτων των μαθητών Λυκείου (την Άνοιξη) και των συνταξιούχων (το Φθινόπωρο), με στόχο την επέκταση της τουριστικής περιόδου, από την εσωτερική αγορά. Η διαδικασία αυτή πέραν της αυτονόητης αύξησης των εισοδημάτων και της απασχόλησης δημιουργεί το υπόβαθρο για τη βελτίωση της θαλάσσιας διασύνδεσης των νησιών με την ενδοχώρα. • Αξιοποίηση των φυσικών πόρων, με την εγκατάσταση συστημάτων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Η διαδικασία αυτή συμβάλλει στην οικολογική ανάπτυξη (συμβολή στη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου), με ενίσχυση της ενεργειακής (εικονικής) αυτοδυναμίας των νησιών, στο πλαίσιο της δευτερογενούς παραγωγής (εγκατάσταση των συστημάτων, παραγωγή ενέργειας). • Πρόθεση της διοίκησης της Περιφέρειας να χρηματοδοτήσει και με εθνικούς πόρους τις παραπάνω δράσεις. • Βελτίωση των επιδόσεων του τουριστικού τομέα (πληρότητα, διεύρυνση της περιόδου, αύξηση της μέσης κατανάλωσης). • Με βάση τις φυσικές δυνατότητες, προσφορά σε ευρύτερη έκταση του οικολογικού ή περιβαλλοντικού και του πολιτιστικού τουρισμού. Παράλληλη αξιοποίηση του ευρωπαϊκού σχεδιασμού για το «δημιουργικό» τουρισμό. • Δυνατότητα για τη σταδιακή εξισορρόπηση, μεταξύ της συνεισφοράς των νησιών, της αύξουσας τουριστικής ζήτησης. • Βελτίωση της συνεισφοράς του ανθρώπινου δυναμικού, με τη στοχευμένη κατάρτισή του. • Αύξηση των τιμών των ακινήτων, μετά την μακροχρόνια επενδυτική άπνοια. • Βελτίωση της επιχειρηματικότητας και των επιδόσεων της επιχειρηματικότητας (παράλληλα με την ενίσχυση των κερδοσκοπικών μονάδων), με την ανάπτυξη των συνεταιριστικών δράσεων (εκτός των Ενεργειακών Κοινοτήτων) και με τον αμοιβαίο συντονισμό των φορέων • Αξιοποίηση του πρόσφατου νόμου για τις Ενεργειακές Κοινότητες, για την παραγωγή ενέργειας (από ανανεώσιμες πηγές), από τη συνεταιριστική συνεργασία των ατομικών 	<p>προϊόν των νησιών, δηλαδή στον τουρισμό (στο εσωτερικό της χώρας).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη σημαντικών ανταγωνιστών, στο εξωτερικό, και ιδίως στην κεντρική και Ανατολική Μεσόγειο (παλαιών με πιθανή ανάκαμψη: π.χ. Τυνησία, Τουρκία, Αίγυπτος και νέων «φιλόδοξων» τουριστικών προορισμών: π.χ. Κροατία, Μαυροβούνιο), με δυνατότητες ανάπτυξης υπηρεσιών ανάλογων των νησιών σε πιο ελκυστικές τιμές. • «Κόπωση» των δημόσιων και των ιδιωτικών υποδομών, χωρίς την απαραίτητη διαδικασία εκσυγχρονισμού, αντικατάστασης και της ποιοτικής αναβάθμισης. • «Γήρανση» του τουριστικού προϊόντος και μείωση του ενδιαφέροντος της παγκόσμιας αγοράς. • Μεγάλες ή και δυσανάλογες, έναντι των ωφελειών, περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις. • Διατήρηση της οικονομικής ανισότητας μεταξύ των νησιών. • Μη αξιοποίηση των ενεργειακών δυνατοτήτων από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με συνέπεια την σπατάλη οικονομικών και φυσικών πόρων. • Ελλιπής απορρόφηση του ανθρώπινου δυναμικού (των ανέργων και των υποαπασχολούμενων) των νησιών. Σε συνδυασμό με την αναλογία των συνταξιούχων και των λοιπών ανενεργών, η ελλειπτική απορρόφηση επισημαίνει μια δύσκολη κοινωνική προοπτική στις Σποράδες.
--	--

παραγωγών (κατόχων ακινήτων). Η διαδικασία αυτή είναι αποκεντρωμένη, ενδυναμώνει τη συνεταιριστική και κοινοτική συνεργασία και μειώνει το κόστος της ενέργειας, με συνέπεια την αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων.	
---	--

Με βάση την παραπάνω swot ανάλυση προκύπτει ότι τόσο η περιφέρεια Θεσσαλίας όσο και ειδικότερα η περιοχή των Βορείων Σποράδων παρουσιάζουν δυνατότητες ανάπτυξης και ευκαιρίες οι οποίες πρέπει να αξιοποιηθούν περαιτέρω. Υπάρχουν ωστόσο και αδυναμίες και απειλές που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη και να αντιμετωπιστούν.

Η ευρεία διαθεσιμότητα υποδομών (λιμάνια, αεροδρόμιο Σκιάθου, αεροδρόμιο Ν. Αγχιάλου) και τα φυσικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα (νησιωτικότητα, πόροι που μπορούν να αξιοποιηθούν για εκμετάλλευση, το έντονο γεωγραφικό ανάγλυφο, θαλάσσιο πάρκο, παραλίες) καθώς και η εγγύτητα τους με την περιφέρεια της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας την κάνουν έναν προσιτό προορισμό. Επίσης η περιοχή των βορείων Σποράδων έχει σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα, ιστορικά αξιοθέατα και αξιοποιήσιμη πολιτιστική παράδοση.

Υπάρχουν δυνατότητες οικονομικής βελτίωσης λόγω των προβλεπόμενων θετικών και σημαντικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης. Η διαθεσιμότητα ανθρωπινων πόρων με εμπειρία σε όλους τους τομείς οι οποίοι σχετίζονται με τον τουρισμό και οι νέοι που αποτελούν ανθρώπινο δυναμικό.

Η ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων και ο ευρύς αριθμός μικρών και ευέλικτων επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων σε πολλές δραστηριότητες συμβάλουν θετικά στην εδραίωση της τουριστικής κίνησης.

Τέλος, σημαντική στην ανάπτυξη είναι η πολιτική βούληση της Περιφέρειας για την περαιτέρω ανάπτυξη των Σποράδων καθώς και οι μηχανισμοί στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η περιοχή ωστόσο παρουσιάζει και αδυναμίες οι οποίες αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξή της. Η έξοδος από τη δεκαετή οικονομική περιπέτεια της χώρας και οι ενδεχόμενες οικονομικές διακυμάνσεις στην ευρωπαϊκή ή την παγκόσμια οικονομία, δημιουργούν ευαισθησία σε ενδεχόμενες οικονομικές διακυμάνσεις στον τομέα του τουρισμού, και ειδικότερα των νησιών καθώς μπορεί να γίνουν αναδιατάξεις της τουριστικής ζήτησης στην Κεντρική και Ανατολική Μεσόγειο.

Οι σχετικά χαμηλές επιδόσεις των δεικτών του τουριστικού τομέα , ο χαμηλός αριθμός πληρότητας και η περιορισμένη τουριστική περίοδος όπως και οι χαμηλές επιδόσεις στη μέση δαπάνη σχετικά με τους άλλους πρωτεύοντες ελληνικούς προορισμούς, είναι σημεία που πρέπει να διερευνηθούν. Όπως επίσης και η εποχικότητα και ο μονομερής προσανατολισμός στον θερινό-θαλάσσιο τουρισμό.

Η περιοχή των Σποράδων παρουσιάζει ανισοδυναμία μεταξύ των νησιών ως προς τη συνεισφορά τουριστικών προϊόντων και των υπηρεσιών. Επίσης αναξιοποίητο παραμένει και το μεγαλύτερο μέρος των φυσικών δυνατοτήτων των νησιών.

Στους μήνες εκτός τουριστικής περιόδου, ατονούν οι θαλάσσιες συνδέσεις των νησιών και υπάρχει πρόβλημα προσβασιμότητας αναδεικνύοντας το θέμα της βελτίωσης των συνδέσεων των νησιών του μήνες εκτός τουριστικής περιόδου.

Μείζον θέμα στην περιοχή αποτελεί η ανεργία στους νέους και στην γυναικεία επιχειρηματικότητα, όπως και το γεγονός ότι η πλειονότητα των πληθυσμών τους ανήκει στον μη ενεργό πληθυσμό (συνταξιούχοι, νοικοκυρές). Παρατηρείται γήρανση του πλήθους των αλιέων με αποτέλεσμα να μην χρησιμοποιούνται σύγχρονα μέσα αλιείας.

Τέλος, στο θέμα της ενέργειας , έχουμε μεγάλη εξάρτηση από υδρογονάνθρακες και ενεργειακή εξάρτηση από παραγωγή ενέργειας εκτός των νησιών.

Ωστόσο στην περιοχή των Σποράδων υπάρχει πλήθος ευκαιριών αξιοποιήσιμων προκειμένου να υπάρξει περαιτέρω ανάπτυξη και ενίσχυση των νησιών. Αρχικά θετική είναι βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος της χώρας μετά την οικονομική κρίση. Η μεταβολή υπόσχεται αύξηση των εισοδημάτων, των επενδύσεων και εν γένει ευεργετικών δυνατοτήτων από τις σημερινές συγκυρίες. Αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων και συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για την οικονομική βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων των νησιών.

Αξιοποίηση των περιηγητικών δυνατοτήτων σε μαθητές της την άνοιξη και των συνταξιούχων το φθινόπωρο με στόχο την επέκταση της τουριστικής περιόδου από την εσωτερική αγορά. Η διαδικασία αυτή πέραν και της αύξησης των τουριστικών εισοδημάτων και της απασχόλησης αποτελεί και υπόβαθρο για την βελτίωση της θαλάσσιας διασύνδεσης των νησιών με την ενδοχώρα.

Ευκαιρία ανάπτυξης θα αποτελέσει η αξιοποίηση του ευρωπαϊκού τουρισμού για το «δημιουργικό τουρισμό». Παράλληλα με βάση τις φυσικές δυνατότητες, προσφορά σε ευρύτερη έκταση του οικολογικού ή περιβαλλοντικού και πολιτιστικού τουρισμού.

Η βελτίωση της επιχειρηματικότητας και των επιδόσεων της, με παράλληλη ενίσχυση της κερδοσκοπικής επιχειρηματικότητας, την ανάπτυξη των συνεταιριστικών δικτύων και τον μεταξύ τους συντονισμό της οικονομικής δράσης θα αποτελέσει ευκαιρία ανάπτυξης.

Σημαντική είναι και η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού προκειμένου να βελτιωθεί και να συνεισφέρει στην αύξηση των σωστών υπηρεσιών που θα φέρουν και αύξηση της τουριστικής ζήτησης.

Τέλος, η αξιοποίηση των φυσικών πόρων με εγκατάσταση συστημάτων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές θα συμβάλει στην οικολογική ανάπτυξη (συμβολή στην μείωση των αερίων του θερμοκηπίου), με ενίσχυση της ενεργειακής (εικονικής) αυτοδυναμίας των νησιών στο πλαίσιο της δευτερογενούς παραγωγής (εγκατάσταση των συστημάτων, παραγωγή ενέργειας). Η αξιοποίηση του πρόσφατου νόμου για τις Ενεργειακές Κοινότητες για την παραγωγή ενέργειας (από ανανεώσιμες πηγές), από τη συνεταιριστική συνεργασία των ατομικών παραγωγών (κατόχων ακινήτων) είναι διαδικασία αποκεντρωμένη, ενδυναμώνει τη συνεταιριστική και κοινοτική συνεργασία και μειώνει το κόστος της ενέργειας με συνέπεια την αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων.

Για την ανάπτυξη και την ενίσχυση των νησιών υπάρχουν σημεία που πιθανόν να συμβάλουν αρνητικά. Η μη επιβεβαίωση στο εγγύς μέλλον της θετικής οικονομικής πρόβλεψης για την παρούσα θέση της χώρας και την οικονομική κατάσταση της ευρωπαϊκής ένωσης προκαλεί αδράνεια στο σχεδιασμό και μη έγκαιρη κατάθεση κατάλληλων προτάσεων για την άντληση ευρωπαϊκών πόρων και την πραγματοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων.

Ο ανταγωνισμός από το εξωτερικό και ιδίως στη κεντρική και Ανατολική Μεσόγειο καθώς και παλαιών με ανάκαμψη (π.χ. Τουρκία, Τυνησία) και νέων «φιλόδοξων» τουριστικών προορισμών (π.χ. Κροατία, Μαυροβούνιο) με δυνατότητες ανάπτυξης υπηρεσιών ανάλογων των νησιών σε πιο ελκυστικές τιμές.

Απειλή αποτελεί η «γήρανση» του τουριστικού προϊόντος, η μη απαραίτητη διαδικασία εκσυγχρονισμού, αντικατάστασης και της ποιοτικής αναβάθμισης των υποδομών και η κακώς σχεδιασμένη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη.

Στα νησιά παρατηρείται χαμηλή απορρόφηση του ανθρώπινου δυναμικού (των ανέργων και των υποαπασχολούμενων) των νησιών και σε συνδυασμό με την αναλογία των συνταξιούχων και των λοιπών ανενεργών, η ελλειπτική απορρόφηση επισημαίνει μια δύσκολη κοινωνική προοπτική στις Σποράδες.

Τέλος, η μη αξιοποίηση των ενεργειακών δυνατοτήτων από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχει συνέπεια τη σπατάλη οικονομικών και φυσικών πόρων.

Βασικό συμπέρασμα της ανάλυσης είναι ότι οι νησιωτικές περιοχές της Θεσσαλίας αποτελούν έναν χώρο ορισμένων επιτυχών αναπτυξιακών πολιτικών και παρεμβάσεων, οι οποίες ωστόσο απαιτούν στοχευόμενη συνέχεια προκειμένου να παγιώσουν τα αποτελέσματά τους, να λύσουν διαρθρωτικά προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν και να διαχειριστούν απειλές – ευκαιρίες οι οποίες σε μεγάλο βαθμό καθορίζονται από τις ιδιότυπες συνθήκες του νησιωτικού χώρου.

Οι γενικοί στόχοι για την Περιφέρεια και ειδικότερα, για την περιοχή των Σποράδων αφορούν δράσεις για την καλύτερη ποιότητα ζωής τόσο για την ευημερία του μόνιμου πληθυσμού, όσο και για την προσέλκυση νέων κατοίκων, εξισορροπώντας τα μειονεκτήματα της προσβασιμότητας και αναπτύσσοντας τα πλεονεκτήματα της ποιότητας αστικού και φυσικού περιβάλλοντος. Τουριστική ανάπτυξη έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού, με κύριο μέσο την ποιότητα και την ποικιλότητα των υπηρεσιών, σε αρμονία με την προστασία του περιβάλλοντος και τη δημιουργία συνθηκών βιωσιμότητας. Επίσης, διατήρηση της αναπτυξιακής πορείας των Β. Σποράδων, αυξάνοντας το φάσμα των δραστηριοτήτων και εκμεταλλευόμενες την τουριστική ανάπτυξη να ενισχύσουν και άλλους τομείς της οικονομίας. Τέλος, δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος προστασίας και διαχείρισης του χώρου και του περιβάλλοντος, ικανό να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης και διατήρησης της βιοποικιλότητας και το οποίο θα αναπτύξει στο μέτρο του δυνατού αμυντικές ικανότητες έναντι ενδεχόμενων επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή.

Ειδικότερα, για τις Βόρειες Σποράδες ζητούμενο είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Για αυτό τον λόγο είναι απαραίτητη η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και ο εμπλουτισμός αυτού με την ανάδειξη νέων μορφών τουρισμού όπως π.χ. του ναυταθλητισμού, των καταδύσεων, του θρησκευτικού τουρισμού ειδικά στην Σκόπελο, του οικοτουρισμού ειδικά στην Αλόνησο, του συνεδριακού τουρισμού ειδικά στη Σκιάθο, τουρισμό υγείας κ.ά.

Επίσης, σημαντική είναι η συνεχής αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών και καταλυμάτων και η δημιουργία νέων με έμφαση στα τοπικά χαρακτηριστικά, στην ποιότητα και στην αειφορία. Στόχος είναι επιπλέον η πιστοποίηση των τουριστικών επιχειρήσεων περιβαλλοντικά και ποιοτικά. Ταυτόχρονα, απαραίτητη κρίνεται η εκπαίδευση και

κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται στο τουριστικό κύκλωμα , η σύνδεση του τουρισμού με τον πολιτισμό και την τοπική παραγωγή.

Σημαντική είναι και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την προβολή και διαχείριση των τουριστικών υπηρεσιών, η αναβάθμιση των συστημάτων μεταφοράς με στόχο την ασφάλεια, την ταχύτητα και το μειωμένο κόστος και η διαφοροποίηση και ως ένα βαθμό διατήρηση της συμπληρωματικότητας της τουριστικής προσφοράς μεταξύ των νησιών.

Είναι σαφές ότι στον «αναπτυξιακό χάρτη» της Περιφέρειας Θεσσαλίας, οι νησιωτικές περιοχές παρουσιάζουν μια «καλή» επίδοση, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως θύλακες καθυστέρησης, ενώ σε ορισμένους τομείς διατηρούν αξιοσημείωτες επιδόσεις. Προφανώς η - στα μέτρα της περιφέρειας - καλή αναπτυξιακή εικόνα δεν αποτελεί σημείο εφησυχασμού, καθώς η Περιφέρεια Θεσσαλίας εντάσσεται ακόμα στις Περιφέρειες του Στόχου Σύγκλισης των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ. Η ίδια μάλιστα η έννοια της σύγκλισης, όπως ορίζεται στην Συνθήκη, αποτελεί μια ευρύτερη έννοια που δεν περιορίζεται μόνο στις οικονομικές επιδόσεις, άλλα σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων που καθορίζουν το επίπεδο ζωής και ευημερίας των κατοίκων μιας περιοχής και επεκτείνεται σε τομείς όπως κάλυψη κοινωνικών αναγκών και εξυπηρέτησεων, η ύπαρξη ενός ελκυστικού περιβάλλοντος διαβίωσης, η δημιουργία ενός αισθήματος ασφάλειας και η συνεχής κοινωνική πρόοδος, στοιχεία στα οποία οι νησιωτικές περιοχές παρουσιάζουν σημαντικές και ιδιάζουσες αδυναμίες και ελλείψεις.

Κύριο μοχλό της ανάπτυξης των Β. Σποράδων αποτελεί ο τουρισμός, ο οποίος οδήγησε στην αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες. Οι θετικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης είναι σημαντικές στην οικονομία και την κοινωνία. Η τουριστική ανάπτυξη εξελίχθηκε σταδιακά, επεκτάθηκε στο χώρο, συνεχίζει να επεκτείνεται σε όλη την περιοχή και είναι αναμφισβήτητο το κεντρικό σημείο των αναπτυξιακών επιλογών και εξελίξεων. Αποτέλεσμα αυτών στην παρούσα χρονική συγκυρία είναι το ότι οι Β. Σποράδες, παρά τις επιμέρους χωρικές διαφοροποιήσεις, χαρακτηρίζονται ως ένας ώριμος τουριστικός προορισμός. Η ωριμότητα αυτή θέτει νέες αναπτυξιακές προκλήσεις, οι οποίες δεν θα πρέπει να εστιάσουν μόνο στην περαιτέρω ενίσχυση της επιπλέον τουριστικής ανάπτυξης, άλλα και στον τρόπο με τον οποίο ο τουρισμός δεν θα πέσει θύμα της ίδιας του της επιτυχίας. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη αποτελεί μια πρώτη προτεραιότητα προκειμένου να αποφευχθεί μια ενδεχόμενη παρακμή της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή. Μπορεί να επιτευχθεί με την θέσπιση κανόνων και μέτρων και θα πρέπει να συμβαδίζει με αρχές φέρουσας ικανότητας, άλλα και να υποστηριχθεί από υποδομές, επενδύσεις και υπηρεσίες που θα εξελίσσουν την ικανότητα αυτή. Ένα ακόμα κρίσιμο

ζητούμενο είναι η «κεφαλαιοποίηση» των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων του τουρισμού. Η «μονοκαλλιέργεια» αποτελεί πάντοτε μια απειλή για κάθε οικονομία. Στο βαθμό που η τουριστική ανάπτυξη δεν διαχέει τα αναπτυξιακά αποτελέσματα σε όλο το φάσμα της τοπικής οικονομίας, κίνδυνοι ύφεσης του τουρισμού θα ελλοχεύουν σοβαρούς κινδύνους για την οικονομική και κοινωνική ευημερία. Ζητούμενο λοιπόν είναι η αναζήτηση μιας ικανοποιητικής φόρμουλας που θα υποστηρίξει τη παράλληλη – σε αρμονία- ανάπτυξη άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας, ενδυναμώνοντας την τοπική παραγωγική βάση και διαμορφώνοντας ένα οικονομικό σύστημα ικανό να προβάλλει αντιστάσεις σε ενδεχόμενες αρνητικές εξελίξεις στον παγκόσμιο τουρισμό.

Η αναδιάρθρωση του παραδοσιακού πρωτογενή τομέα, ο οποίος αποτελούσε ως και πριν 30 χρόνια την κύρια δραστηριότητα στα νησιά, μπορεί να βοηθήσει προς το σκοπό αυτό. Η παραγωγή (και αρχική μεταποίηση) δαμάσκηνου στην Σκόπελο, η αλιεία και η κτηνοτροφία στην Αλόνησο διαθέτουν προοπτικές και με ορθή διαχείριση, έμφαση στην ποιότητα και την σήμανση δύνανται να αναζωογονήσουν την πρωτογενή παραγωγή. Παράλληλα, η αναβάθμιση του συστήματος παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες και η εγκατάσταση σύγχρονων τηλεπικοινωνιακών συστημάτων που θα επιτρέψουν την τηλε-εργασία απαιτείται για να αυξηθεί η ελκυστικότητα των Β. Σποράδων ως τόπου κατοικίας και για τον εμπλουτισμό των επιχειρηματικών ευκαιριών. Τα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος είναι ίσως τα πλέον σημαντικά, καθώς αφενός οι Β. Σποράδες διαθέτουν έναν σημαντικό σε ευρωπαϊκό επίπεδο οικολογικό πλούτο και αφετέρου γιατί συνδέονται και επηρεάζουν το σύνολο των αναπτυξιακών παραμέτρων της περιοχής.

Η υψηλή ποιότητα και προστασία του περιβάλλοντος συνδέεται άμεσα με την ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών, με την τουριστική φήμη και την εικόνα των Β. Σποράδων, με την ποιότητα ζωής των κατοίκων, με τις δυνατότητες του πρωτογενή τομέα, με το εύρος των δυνατοτήτων για ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, με την ελκυστικότητα για κατοικία και άλλες παραμέτρους. Κύριες απειλές είναι η υπέρμετρη ή κακώς σχεδιασμένη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη, η οποία θα στερήσει τον ζωτικό χώρο που χρειάζονται τα οικοσυστήματα και οι ζώντες οργανισμοί για να διατηρηθούν και να επιζήσουν και η κλιματική αλλαγή, σενάρια της οποίας προβλέπουν ακόμα και ολική κατάρρευση των περιβαλλοντικών συνθηκών στα μεσογειακά νησιωτικά οικοσυστήματα με ανυπολόγιστες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Στην πρώτη περίπτωση η εξέλιξη των πραγμάτων εξαρτάται αποκλειστικά από τις αναπτυξιακές επιλογές στην περιοχή. Κάτι το οποίο δεν ισχύει στο θέμα των κλιματικών αλλαγών, η εξέλιξη των οποίων ούτε ελέγχεται ούτε επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από τις επιλογές για την περιοχή. Ωστόσο αυτό το οποίο

είναι σημαντικό και ικανό για την περιοχή είναι ο τρόπος αντιμετώπισης και η διαχείριση των επιπτώσεων των κλιματικών αλλαγών, προκειμένου είτε να αντιμετωπισθούν οι αρνητικές εξελίξεις, είτε τα αρνητικά αποτελέσματα να περιοριστούν σημαντικά. Η αντιμετώπιση αυτή απαιτεί εστίαση του σχεδιασμού στην πρόληψη και την ενίσχυση της ετοιμότητας στην αντιμετώπιση.

Το ζήτημα της προσβασιμότητας αποτελεί επίσης «σφαιρικό» ζητούμενο. Η έννοια της νησιωτικότητας είναι σχεδόν ταυτόσημη με αυτή της περιορισμένης προσβασιμότητας και κάθε αναφορά στην νησιωτική ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα εξετάζει την προσβασιμότητα ως κύρια παράμετρο σχεδιασμού. Το πρόβλημα της προσβασιμότητας ορίζεται κυρίως στο πλαίσιο και τις ισορροπίες μεταξύ οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος μεταφορών και κρατικών επιχορηγήσεων για την στήριξή τους. Η ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα αυτό είναι συγκεκριμένη και σαφώς ορισμένη: λειτουργία του ανταγωνισμού και υποστήριξη στις περιπτώσεις όπου η αγορά δεν μπορεί να λειτουργήσει. Το θέμα λειτουργικής βελτίωσης των υποδομών προσέγγισης (Λιμάνια, αεροδρόμιο) είναι σημαντικό, ωστόσο έχει μικρή σημασία για την βελτίωση της προσβασιμότητας. Ο εκσυγχρονισμός για παράδειγμα των λιμανιών, αν και θα δημιουργήσει σημαντικά οφέλη ως προς την βελτίωση της παροχής των υπηρεσιών και των χρόνων μετάβασης, δεν πρόκειται να επηρεάσει τον αριθμό των πλοίων που προσεγγίζουν τα λιμάνια των βόρειων Σποράδων. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της προσβασιμότητας είναι ανάγκη να διερευνηθούν νέες καινοτόμες λύσεις, οι οποίες βάση της γνώσης και της τεχνολογίας θα προτείνουν έξυπνες και ευέλικτες λύσεις σύνδεσης, συνδυάζοντας τεχνικές μείωσης του κόστους και καλύτερης εξυπηρέτησης των νησιωτών και των επισκεπτών και οι οποίες ενδεχομένως θα οδηγήσουν σε νέες ευκαιρίες για ανάπτυξη.

Βάσει των παραπάνω ορίζονται τέσσερις στρατηγικοί στόχοι για τις Σποράδες, βάση των οποίων θα δομηθούν οι κεντρικές και συνοδευτικές παρεμβάσεις του σχεδίου, οι οποίες αποσκοπούν στο:

- Να προσφέρουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής τόσο για την ευημερία του μόνιμου πληθυσμού, όσο και για την προσέλκυση νέων κατοίκων, εξισορροπώντας τα μειονεκτήματα της προσβασιμότητας και αναπτύσσοντας τα πλεονεκτήματα της ποιότητας αστικού και φυσικού περιβάλλοντος.
- Να θωρακίσουν την τουριστική ανάπτυξη έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού, με κύριο μέσο την ποιότητα και την ποικιλότητα των υπηρεσιών, σε αρμονία με την προστασία του περιβάλλοντος και τη δημιουργία συνθηκών βιωσιμότητας.

- Να διατηρήσουν την αναπτυξιακή πορεία των Β. Σποράδων, αυξάνοντας το φάσμα των δραστηριοτήτων και εκμεταλλευόμενες την τουριστική ανάπτυξη να ενισχύσουν και άλλους τομείς της οικονομίας.
- Να δημιουργήσουν ένα αποτελεσματικό σύστημα προστασίας και διαχείρισης του χώρου και του περιβάλλοντος, ικανό να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης και διατήρησης της βιοποικιλότητας και το οποίο θα αναπτύξει στο μέτρο του δυνατού αμυντικές ικανότητες έναντι ενδεχόμενων επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή.

Όπως έδειξε η ανάλυση της πρώτης ενότητας ο τουρισμός αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή αναφοράς. Είναι βέβαιο ότι θα συνεχίσει να προσδιορίζει την ανάπτυξη και την ευημερία της περιοχής, παρά τις όποιες επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει η τρέχουσα οικονομική κρίση. Η τουριστική δραστηριότητα, όμως, στην περιοχή, αφενός εμφανίζει έντονη εποχικότητα και σχεδόν μονομερή προσανατολισμό στον θερινό-θαλάσσιο τουρισμό και αφετέρου, με βάση τον πλουραλισμό και την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος, διαπιστώνεται πως δεν έχει εξαντλήσει τα περιθώρια πλήρους αξιοποίησής του. Συνεπώς, οι βασικοί ειδικοί στόχοι και πρωτοβουλίες για την μελλοντική ανάπτυξη του τουρισμού οφείλουν να περιλαμβάνουν:

- Την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου καθ' όλη τη διάρκεια του έτους
- Τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και τον εμπλουτισμό αυτού με την ανάδειξη νέων μορφών τουρισμού (όπως π.χ. του ναυταθλητισμού, των καταδύσεων, του θρησκευτικού τουρισμού ειδικά στην Σκόπελο, του οικοτουρισμού ειδικά στην Αλόνησο, του συνεδριακού τουρισμού ειδικά στη Σκιάθο, τουρισμό υγείας κ.α.)
- Τη συνεχή αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών και καταλυμάτων και τη δημιουργία νέων με έμφαση στα τοπικά χαρακτηριστικά, στην ποιότητα και στην αειφορία
- Την πιστοποίηση των τουριστικών επιχειρήσεων (περιβαλλοντική, ποιοτική)
- Την εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται στο τουριστικό κύκλωμα
- Τη σύνδεση του τουρισμού με τον πολιτισμό και την τοπική παραγωγή
- Την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για την προβολή και διαχείριση των τουριστικών υπηρεσιών

- Την αναβάθμιση των συστημάτων μεταφοράς με στόχο την ασφάλεια, την ταχύτητα και το μειωμένο κόστος
- Τη διαφοροποίηση και ως ένα βαθμό διατήρηση της συμπληρωματικότητας της τουριστικής προσφοράς μεταξύ των νησιών

Από την αξιολόγηση και βαθμονόμηση του παραπάνω Πίνακα SWOT, προκύπτει ότι υπερτερεί ο συνδυασμό «Ισχυρά σημεία και οι Ευκαιρίες» και ακολουθεί ο συνδυασμός «Αδυναμίες-Ευκαιρίες», αποτέλεσμα που «προκρίνει» τις Επιταχυντικές Τοπικές Αναπτυξιακές Πολιτικές, με δυνατότητα αξιοποίησης και των Διαρθρωτικών Τοπικών Αναπτυξιακών Πολιτικών, δηλαδή οι στρατηγικές επιλογές κατά πρώτον του Σεναρίου **Σ-1** και κατά δεύτερον του **Σ-2**.

Με τις **«Επιταχυντικές Χωρικές Αναπτυξιακές Πολιτικές»** (accelerating/expansionary spatial development policies), θα επιδιωχθεί η εφαρμογή δυναμικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων στην περιοχή παρέμβασης, σε συνδυασμό με τη δραστική αντιμετώπιση των φαινομένων της «διπλής νησιωτικότητας», σε συνδυασμό με τη δραστική αντιμετώπιση των φαινομένων αστικής, επιχειρηματικής κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων ως ενιαίου οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού, περιβαλλοντικού χώρου και τουριστικού προορισμού.

Προκρίνεται η εφαρμογή «μίγματος» παρεμβάσεων αστικής και κοινωνικής αναζωογόνησης, υποδομών και λειτουργιών ενίσχυσης της διασυνδεσιμότητας των νησιών με την ενδοχώρα της Περιφέρειας Θεσσαλίας και προσέλκυσης νέων δραστηριοτήτων και ροών επισκεψιμότητας.

Συνδυαστικά, προκρίνεται η εφαρμογή στοχευμένων «διαρθρωτικού» χαρακτήρα Αναπτυξιακών Πολιτικών (structural development spatial policies), με στόχο την άμεση κάλυψη αναγκών και την αντιμετώπιση προβλημάτων ελλείψεων αστικών και πολιτιστικών υποδομών και λειτουργιών, σε συνδυασμό με διαλειτουργικές υποδομές μεταφορών, ώστε στοχευμένα και συνθετικά να εφαρμοσθούν παρεμβάσεις αντιμετώπισης της «διπλής νησιωτικότητας», διεύρυνσης της τουριστικής περιόδου και εμπλουτισμού του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος.

Η διασφάλιση της συχνότητας των δρομολογίων πορθμείων στο υφιστάμενο πλαίσιο των συστημάτων μεταφορών και την χειμερινή περίοδο, με αντίστοιχες δραστηριότητες ώστε να προσελκύονται ροές επισκεψιμότητας, αποτελεί στρατηγική επιλογή, η οποία προϋποθέτει συλλογικές πρωτοβουλίες και ενιαία διαχείριση του νησιωτικού συμπλέγματος, ως ενιαίου προορισμού.

Η αναδιάρθρωση του τοπικού επιχειρηματικού ιστού γίνεται επίσης στοχευμένα, μέσω κινήτρων και κλίματος, ικανών να προσελκύσουν νέες επιχειρήσεις, να «ανοίξουν» νέες αγορές και να κινητοποιήσουν νέες επενδύσεις, με έμφαση στο τρίπτυχο «μεταποίηση-τουρισμός-πολιτισμός».

Οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες, με βάση και το Τοπικό Πρόγραμμα LEADER Μαγνησίας & Σποράδων (2016), καλύπτουν ειδικά για τις Σποράδες, τα ακόλουθα πεδία Δράσης:

- Ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα και ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας, ως προς τη βελτίωση του τομέα παραγωγής τοπικών προϊόντων,
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των τοπικών ΠΜΕ (μηχανολογικός εκσυγχρονισμός βιοτεχνικών επιχειρήσεων),
- ποιοτικός εκσυγχρονισμός των τουριστικών καταλυμάτων,
- δημιουργία επιχειρήσεων θαλάσσιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- δημιουργία νέων μεταποιητικών μονάδων ποιοτικών αγροτικών προϊόντων,
- δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων για την παροχή σύγχρονης μορφής υπηρεσιών,
- συνεργασία -δικτύωση και υποστήριξη της ανάδειξης της τοπικής ταυτότητας στους τομείς δημιουργικής οικονομίας.

Οι επενδύσεις από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα, θα κληθούν μεσοπρόθεσμα να υποστηρίξουν και να αξιοποιήσουν τις δημόσιες υποδομές οδικών συνδέσεων και λιμενικών υποδομών που θα δημιουργούν τις προϋποθέσεις ευέλικτης και ασφαλούς διασυνδεσιμότητας των νησιών με εναλλακτικούς τρόπους, ικανούς να άρουν τη «διπλή νησιωτικότητα» των Σποράδων.

Σε σχέση με την ανάλυση του κεφαλαίου 5 και την συστηματοποίηση και αποτίμηση των ροών επισκεψιμότητας. συμπερασματικά, προκύπτουν οι ακόλουθες Στρατηγικές Προκλήσεις:

- Μέτρηση, πρόβλεψη, προσέλκυση υποδοχή και διαχείριση των τουριστικών ροών στις πύλες εισόδου (εξωτερικές ροές). Πρόκειται για τις ροές που ουσιαστικά διαμορφώνουν τον εισερχόμενο τουρισμό και αποτελούν τον υπό διαχείριση «πληθυσμό-στόχο» στην περιοχή παρέμβασης. Προφανώς απαιτούνται «πολιτικές προβολής και διαχείρισης» των Σποράδων ως ενιαίου προορισμού, με τη δημιουργία, αξιοποίηση και διαχείριση των κατάλληλων εργαλείων και μηχανισμών (DMS, DMO).
- Υποδοχή και διαχείριση των τουριστικών ροών στους κύριους παραδοσιακούς οικισμούς των Νησιών (οικισμοί και «buffer zone» αυτών, παραλίες εσωτερικές

ροές), με στόχο τον εξορθολογισμό των αρνητικών επιπτώσεων στην προσβασιμότητα προς και από την Αστική Ζώνη του κάθε νησιού και τους επιμέρους «πολιτιστικούς πόλους» ή τοπόσημα που υπάρχουν ή στοχεύεται να αναδειχθούν, στο κυκλοφοριακό και στη στάθμευση, καθώς και στις πεζή μετακινήσεις,

- Εμπλουτισμός, κίνητρα και «χρονοπρογραμματισμός» της προσέλκυσης επισκεπτών σε χαμηλής έντασης επισκεψιμότητας «χρονικές περιόδους», είτε αυτές αφορούν τουριστικές περιόδους, είτε «ημερήσιες ροές».
- Κρίσιμες παράμετροι: η διαλειτουργικότητα και συνέπεια των συστημάτων μεταφορών (Υποσυστήματα B1, B2, B3) και ο εμπλουτισμός των βιωματικών δραστηριοτήτων και εμπειριών με διαφοροποίηση κατά τις πρωινές και βραδινές ώρες (Υποσύστημα Γ). Κάλυψη του σημαντικού ελλείμματος πολιτιστικών εκδηλώσεων, δρώμενων και άλλων δραστηριοτήτων που εμπλουτίζει και διαφοροποιεί το τουριστικό προϊόν των Σποράδων.

Η «διάχυση» των τουριστικών ροών σε εναλλακτικούς «νέους» προορισμούς στο κάθε νησί (οικισμοί, πόλοι πολιτισμού, εκδηλώσεις, δραστηριότητες και βιωματικές εμπειρίες κ.λπ.), αναμένεται να δημιουργήσει νέες θέσεις απασχόλησης και να προσελκύσει νέες επιχειρηματικές ιδέες.

Επισημαίνεται και πάλι, ότι με βάση τη διεθνή εμπειρία, η διαχείριση των ροών επισκεψιμότητας απασχολεί πολλές Πόλεις ανά την υφήλιο, ανεξαρτήτως μεγέθους και όγκου επισκεπτών, επιλύεται δε με την συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων (stakeholders) σε κοινά αποδεκτά «σχήματα διαχείρισης της «μικρο-αστικής» αναζωογόνησης και βιώσιμης κινητικότητας.

Στο πλαίσιο του ΟΣΣ/ΟΧΕ Βορείων Σποράδων, θα πρέπει να αναληφθούν κοινές / οριζόντιες (δια-δημοτικές) δράσεις προσέλκυσης και διαχείρισης των ροών επισκεψιμότητας, αξιοποίησης της οικονομίας της φήμης» (Reputation Economy), σε συνδυασμό με την προστασία και διαχείριση περιβαλλοντικών πόρων, υποδομών και δράσεων προσβασιμότητας και αστικής αναζωογόνησης και βιώσιμης αστικής κινητικότητας, στήριξης της επιχειρηματικότητας, καθώς και άλλων παρεμβάσεων που θα προκύψουν από την ανοιχτή διαβούλευση για την προετοιμασία του και θα είναι συμβατές με τις παρεμβάσεις, τη «λογική της παρέμβασης» και τις δεσμεύσεις / οδηγίες επιλεξιμότητας, κατ'αρχήν του ΠΕΠ Θεσσαλίας 2014-2020 (που θα αποτελέσει τη βασική πηγή χρηματοδότησης του ΟΣΣ/ΟΧΕ), αλλά και των λοιπών Επιχειρησιακών του ΕΣΠΑ 2014-2020.

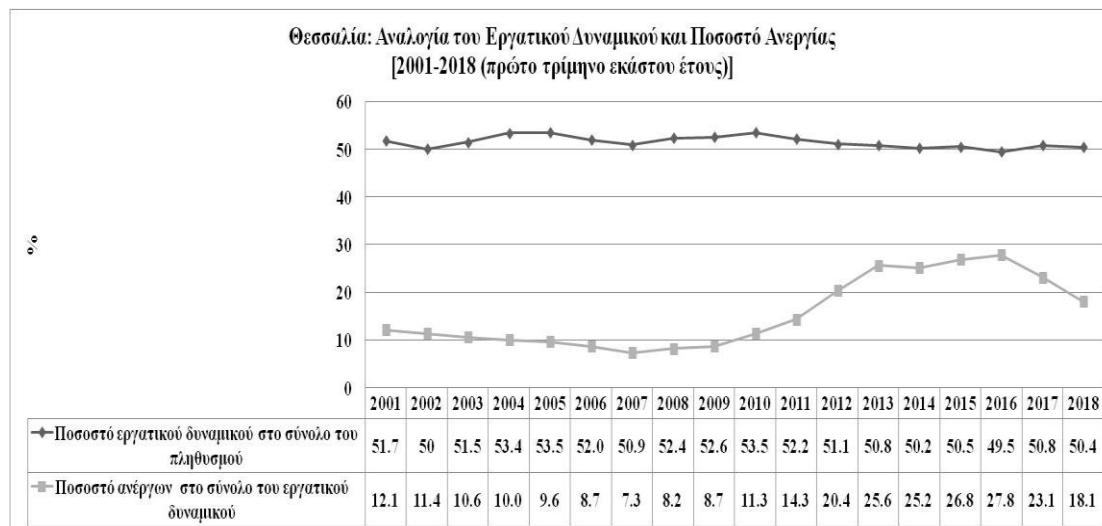
Συνακόλουθα, προκύπτουν οι ακόλουθοι Στρατηγικοί Στόχοι (Σ.Σ.):

- **ΣΣ-1:** Ενίσχυση της εξωτερικής «διασυνδεσιμότητας» και των Προσβάσεων στα Νησιά των Βορείων Σποράδων
- **ΣΣ-2:** Ενίσχυση της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας, Ανάπτυξη και Διασφάλιση της εσωτερικής «διασυνδεσιμότητας» και Προσβασιμότητας στους Αστικούς, Ιστορικούς, Πολιτιστικούς και Περιβαλλοντικούς Πόρους της Περιοχής Παρέμβασης του ΟΣΣ/ΟΧΕ Βορείων Σποράδων
- **ΣΣ-3:** Πρόληψη και Διαχείριση Κινδύνων και Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής των Κατοίκων και των Επισκεπτών στα Νησιά των Βορείων Σποράδων
- **ΣΣ-4:** Εμπλουτισμός και Βελτίωση της Ελκυστικότητας του ενιαίου Τουριστικού και Πολιτιστικού Προϊόντος στα Νησιά των Βορείων Σποράδων
- **ΣΣ-5:** Προσέλκυση Επενδύσεων, στους τομείς των μεταφορών, του περιβάλλοντος, της ενεργειακής απόδοσης, του τουρισμού, της δημιουργικής βιομηχανίας κ.λπ. και διαμόρφωση / προώθηση συνεργιών μεταξύ των ΟΤΑ και του ιδιωτικού τομέα
- **ΣΣ-6:** Προσέλκυση Επενδύσεων, στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, πρώτη μεταποίηση και αγροδιατροφή, αλιεία) και διαμόρφωση / προώθηση συνεργιών για τη δημιουργία και προώθηση τοπικών προϊόντων ΠΟΠ, συνεργασιών τοπικών επιχειρήσεων, δημιουργία ΚΟΙΝΣΕΠ κ.ο.κ.
- **ΣΣ-7:** Προσέλκυση, Προβολή και Βιώσιμη Διαχείριση του Τουριστικού και Πολιτιστικού Προϊόντος και των Πολιτιστικών / Τουριστικών Ροών στο Νησιωτικό Σύμπλεγμα των Βορείων Σποράδων μέσω εφαρμογής καινοτόμων και «έξυπνων» λύσεων.
- **ΣΣ-8:** Βελτίωση της Ποιότητας και Αποτελεσματικότητας της Κοινωνικής Ένταξης και της Απασχολησιμότητας στα Νησιά των Βορείων Σποράδων
- **ΣΣ-9:** Στήριξη, ανάδειξη και προσέλκυση Επιχειρηματικών Πρωτοβουλιών στα Νησιά των Βορείων Σποράδων
- **ΣΣ-10:** Μηχανισμοί και Εργαλεία Υποστήριξης και Προώθησης της Δια-δημοτικής Συνεργασίας και της «Διακυβέρνησης» του ΟΣΣ/ΟΧΕ Βορείων Σποράδων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

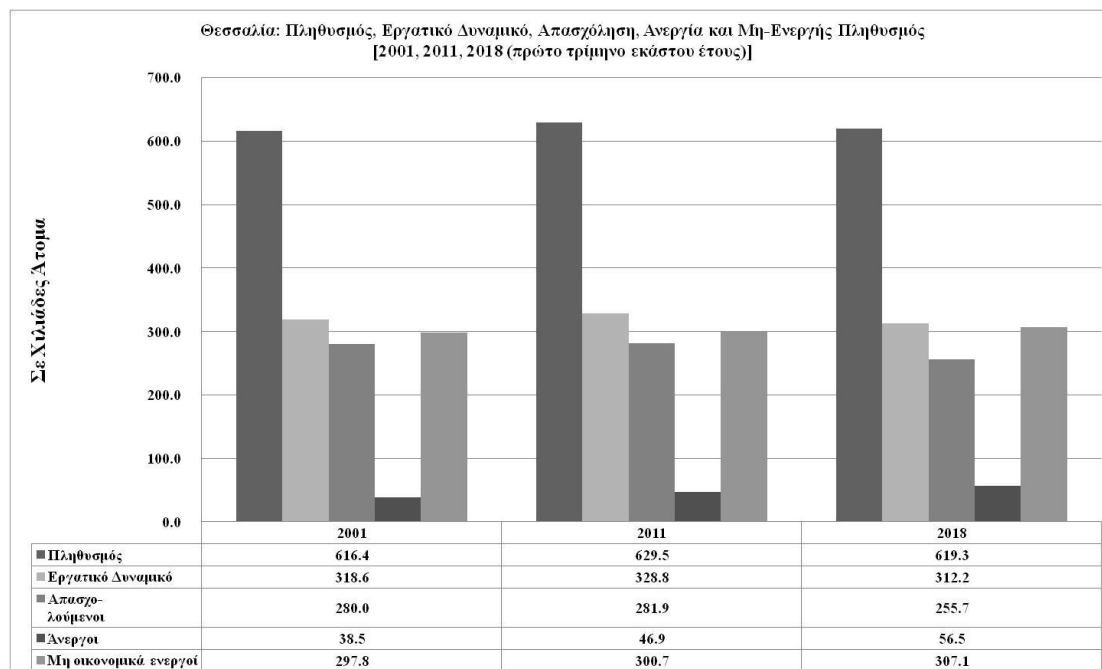
Δεδομένα για το Ανθρώπινο Δυναμικό στη Θεσσαλία

Διάγραμμα ΠΙ.1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Έρευνες Εργατικού Δυναμικού, 2001-2018 (πρώτο τρίμηνο εκάστου έτους).

Διάγραμμα ΠΙ.2

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Έρευνες Εργατικού Δυναμικού, 2001-2018 (πρώτο τρίμηνο εκάστου έτους).

Υπόμνημα: 1) Ο πληθυσμός που αναφέρεται, περιλαμβάνει τους δυνάμενους να εργαστούν (15-68 ετών)· 2) Οι μη ενεργείς οικονομικά επίσης περιλαμβάνουν, όσους είναι στις παραγωγικές ηλικίες (15-68 ετών).

Διάγραμμα ΠΙ.3

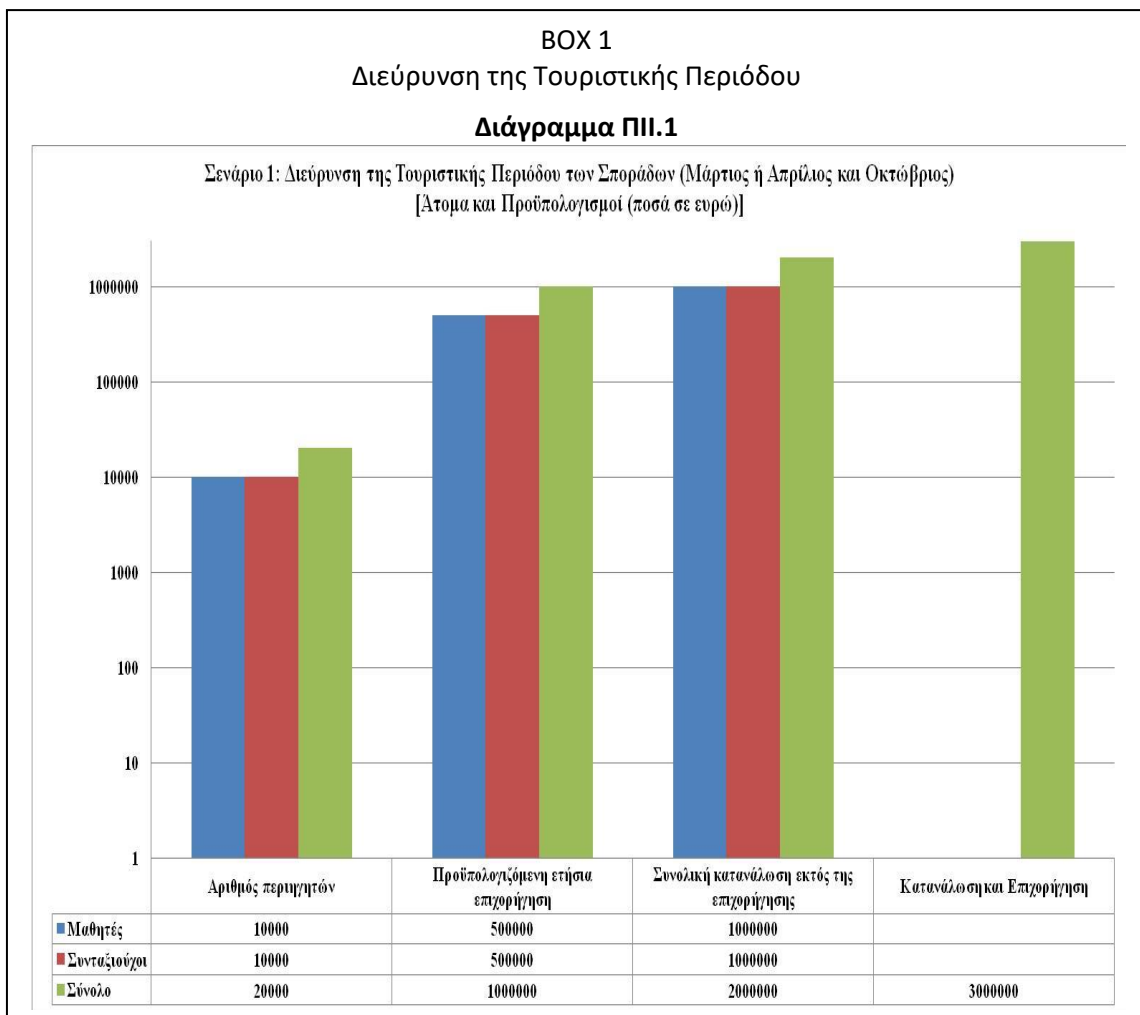

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Υπόμνημα: 1) Η αναφορά στον πληθυσμό αφορά στο σύνολο του καταγεγραμμένου πληθυσμού τη στιγμή της απογραφής· 2) Η αναφορά στους μη ενεργείς οικονομικά αφορά στο σύνολο των μη ενεργών, ανεξαρτήτως της ηλικίας τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Η Ενίσχυση του Τουρισμού από την Αγορά της Περιφέρειας

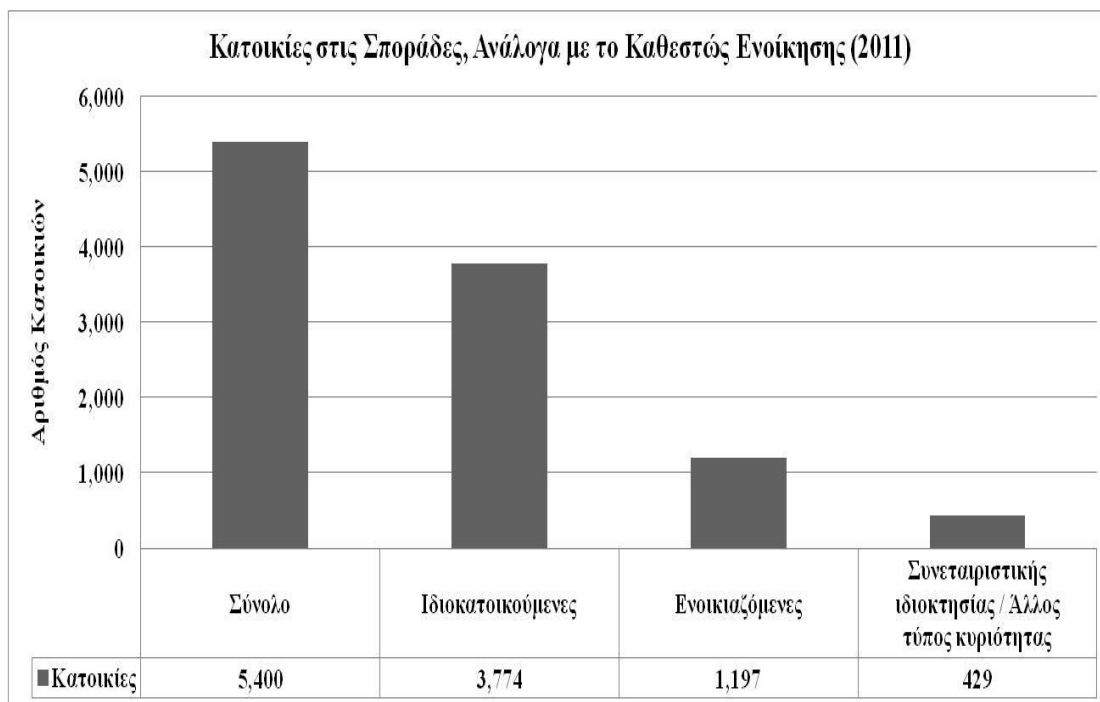
επαναλαμβανόμενο κατ' έτος σενάριο, με σκοπό τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου στις Σποράδες για τουλάχιστον δύο μήνες, πριν τη συνηθισμένη έναρξη και μετά τη λήξη της, δηλαδή (αναλόγως με το έτος) τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο και τον Οκτώβριο.

Το Σενάριο αυτό αυξάνει την κατανάλωση των υπηρεσιών, που συσχετίζονται με το εν γένει τουριστικό προϊόν στην τοπική οικονομία (διανυκτέρευση, μεταφορές, επισιτισμός, τραπεζικές διαμεσολαβήσεις, ασφάλισεις, διασκέδαση, πολιτισμικά αγαθά κ.ά). Διαμορφώνει ευσταθείς συνθήκες, για τακτικές θαλάσσιες συγκοινωνίες προς και από τα νησιά. Ενισχύει την επιχειρηματική δραστηριότητα των νησιών και το εισόδημα όσων πρόκειται να κινητοποιηθούν για την παροχή υπηρεσιών (υπολογίζονται περίπου στο ένα τρίτο των ασκούντων επιχειρηματική δραστηριότητα, δηλαδή των επιχειρηματιών με προσωπικό). Η αύξηση της κυκλοφορίας των εισοδημάτων θα δημιουργήσει επιπλέον εισόδημα σε μια σειρά από απασχολούμενους (μισθωτούς και αυτοαπασχολούμενους).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

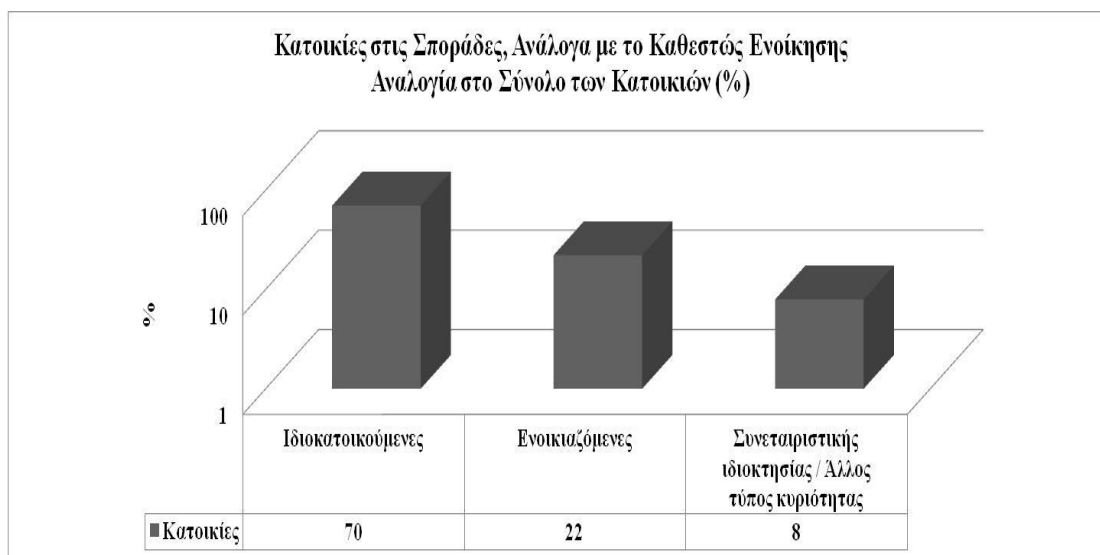
Κατοικίες και Ενεργειακές Κοινότητες στις Σποράδες

Διάγραμμα ΠΙΙΙ.1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

Διάγραμμα ΠΙΙΙ.2

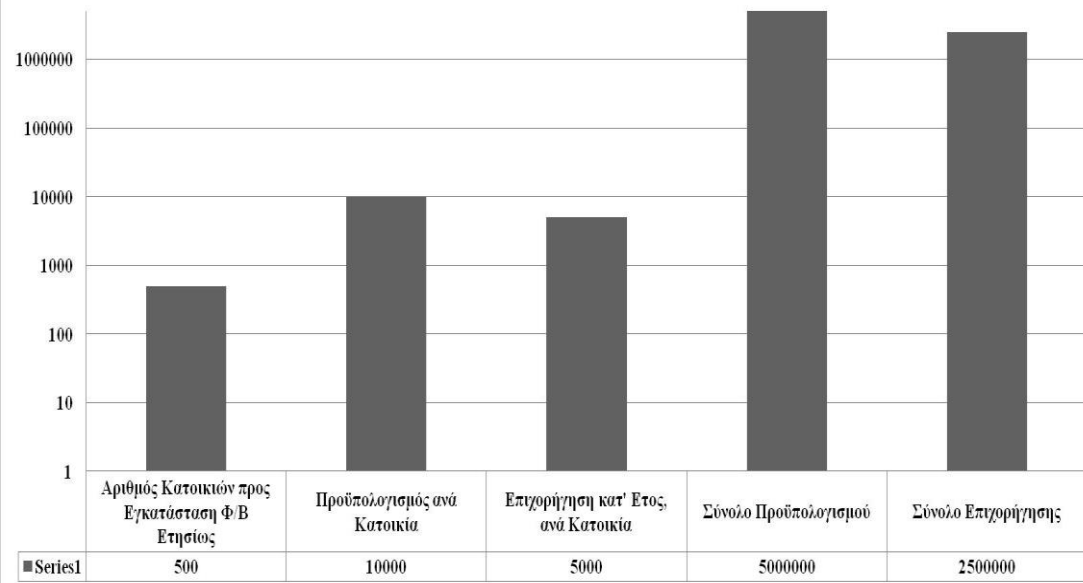

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Απογραφή Πληθυσμού και Κατοικιών του 2011.

BOX 2 :
Εγκατάσταση Φωτοβολταϊκών Συστημάτων,
με την Αξιοποίηση των Ενεργειακών Κοινοτήτων

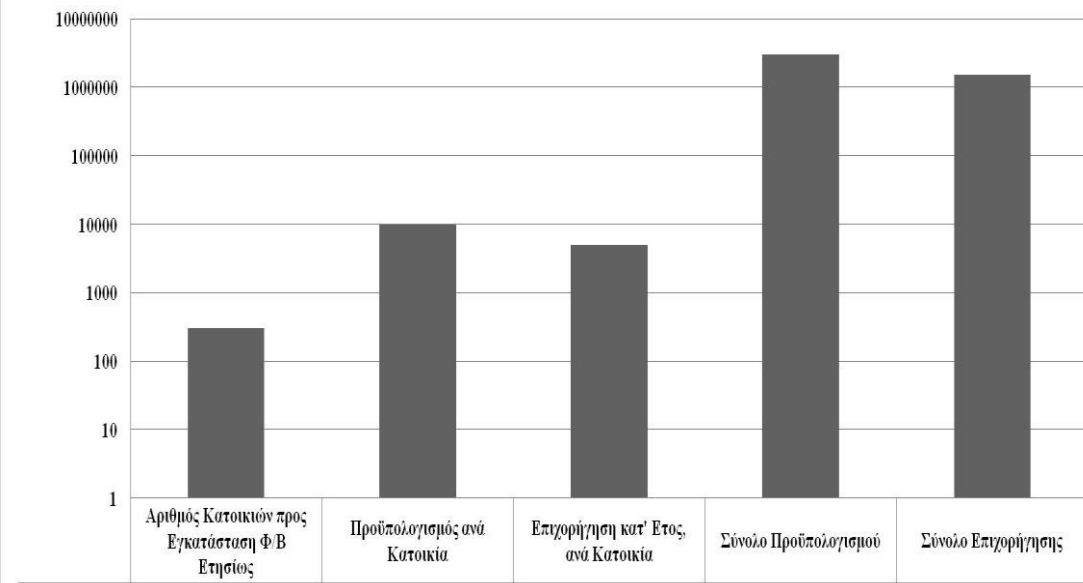
Διάγραμμα ΠΙΙΙ.3

Σενάριο 2: Εγκατάσταση Φ/Β σε 500 Κατοικίες των Σποράδων, κατ' Έτος Κατοικίες και Προϋπολογισμοί (ποσά σε ευρώ)

Διάγραμμα ΠΙΙΙ.4

Σενάριο 3: Εγκατάσταση Φ/Β σε 300 Κατοικίες των Σποράδων, κατ' Έτος Κατοικίες και Προϋπολογισμοί (ποσά σε ευρώ)

BOX 3: Ενεργειακές Κοινότητες (Εν.Κοιν.)
Δυνατότητες Συμμετοχής και Παραδείγματα εφαρμογής

A. Δικαίωμα Συμμετοχής, σύμφωνα με το Ν. 4513/2018

Άρθρο 2.Μέλη Ενεργειακής Κοινότητας

1. Μέλη μιας Ε.Κοιν. μπορεί να είναι:

- α) Φυσικά πρόσωπα με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα,
- β) νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου εκτός των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' και β' βαθμού ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου,
- γ) Ο.Τ.Α. α' βαθμού της ίδιας Περιφέρειας εντός της οποίας βρίσκεται η έδρα της Ε.Κοιν. ή επιχειρήσεις αυτών, κατ' εξαίρεση του άρθρου 107 του ν. 3852/2010 (Α' 87),

δ) Ο.Τ.Α. β' βαθμού της έδρας της Ε.Κοιν., κατ' εξαίρεση του άρθρου 107 του ν. 3852/2010.

2. Ο ελάχιστος αριθμός μελών της Ε.Κοιν. είναι:

- α) Πέντε (5), αν τα μέλη είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου εκτός των Ο.Τ.Α. ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή φυσικά πρόσωπα,
- β) τρία (3), αν τα μέλη είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή φυσικά πρόσωπα, από τα οποία τα δύο (2) τουλάχιστον είναι Ο.Τ.Α.,
- γ) δύο (2), αν τα μέλη είναι μόνο Ο.Τ.Α. α' βαθμού νησιωτικών περιοχών με πληθυσμό κάτω από τρεις χιλιάδες εκατό (3.100) κατοίκους σύμφωνα με την τελευταία απογραφή.

3. Τουλάχιστον το πενήντα τοις εκατό (50%) συν ένα των μελών πρέπει να σχετίζονται με τον τόπο στον οποίο βρίσκεται η έδρα της Ε.Κοιν. και συγκεκριμένα τα φυσικά πρόσωπα-μέλη να έχουν πλήρη ή ψιλή κυριότητα ή επικαρπία σε ακίνητο το οποίο βρίσκεται εντός της Περιφέρειας της έδρας της Ε.Κοιν. ή να είναι δημότες δήμου της Περιφέρειας αυτής, ενώ τα νομικά πρόσωπα μέλη να έχουν την έδρα τους εντός της Περιφέρειας της έδρας της Ε.Κοιν..

4. Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού μπορούν να συμμετέχουν σε περισσότερες από μία Ε.Κοιν. ως μέλη κατά παρέκκλιση της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 1667/1986.

Πβ., <https://www.forin.gr/laws/law/3633/n-4513-2018#!/?article=29801,29802>).

Β. Παραδείγματα Εφαρμογής

1.	ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑ	Φ/Β NET METERING	ΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ
<p>Οι ιδιοκτήτες ή χρήστες των διαμερισμάτων μιας πολυκατοικίας δημιουργούν μία Ενεργειακή Κοινότητα προκειμένου να εγκαταστήσουν ένα φ/β σύστημα ή και μία ανεμογεννήτρια σε ένα ακίνητο που μπορεί να βρίσκεται ακόμη και σε κάποια άλλη περιοχή και εφαρμόζουν εικονικό ενεργειακό συμψηφισμό της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας με τις καταναλώσεις των διαμερισμάτων της πολυκατοικίας. Με αυτόν τον τρόπο οι ιδιοκτήτες ή χρήστες των διαμερισμάτων/μέλη της ΕΚΟΙΝ θα λαμβάνουν μειωμένο λογαριασμό ηλεκτρικής ενέργειας.</p> <p>Ενδεικτική Ισχύς: 50kW Ενδεικτικός Προϋπολογισμός: 60.000€</p> <p>Κίνητρα: εικονικός ενεργειακός συμψηφισμός με καταναλώσεις μελών της ΕΚΟΙΝ. Χαρακτήρας ΕΚΟΙΝ: ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΣ</p>			
1.	ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ	ΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ
<p>Οι ιδιοκτήτες ή χρήστες των διαμερισμάτων μιας πολυκατοικίας δημιουργούν μία Ενεργειακή Κοινότητα προκειμένου να συμμετάσχουν σε πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης της πολυκατοικίας.</p> <p>Ενδεικτικός Προϋπολογισμός: 100.000€ Ενδεικτική επιδότηση: 50%</p> <p>Κίνητρα: συμμετοχή ΕΚΟΙΝ σε προγράμματα Χαρακτήρας ΕΚΟΙΝ: ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΣ</p>			
1	ΕΚΟΙΝ-Επιχειρήσεις	ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΟ – VIRTUAL NET METERING	Τουριστική Περιοχή - Νησί
<p>Πέντε επιχειρήσεις (ξενοδοχεία, κλπ) δημιουργούν μία Ενεργειακή Κοινότητα προκειμένου να εγκαταστήσουν ένα φ/β σύστημα ή και μία ανεμογεννήτρια σε ένα ακίνητο που μπορεί να βρίσκεται ακόμη και σε κάποια άλλη περιοχή και εφαρμόζουν εικονικό ενεργειακό συμψηφισμό της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από το φ/β σύστημα ή την ανεμογεννήτρια με τις καταναλώσεις των επιχειρήσεων, για να μειώσουν το ενεργειακό τους κόστος.</p> <p>Ενδεικτική Ισχύς: 500kW Ενδεικτικός Προϋπολογισμός: 500.000€</p> <p>Κίνητρα: εικονικός ενεργειακός συμψηφισμός με καταναλώσεις μελών της ΕΚΟΙΝ. Χαρακτήρας ΕΚΟΙΝ: ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΣ</p>			
1.	ΕΚΟΙΝ-ΟΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ	ΑΣΤΙΚΟΣ/ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΣ ΔΗΜΟΣ
<p>Τρεις ΟΤΑ, δημιουργούν μία Ενεργειακή Κοινότητα, προκειμένου να εγκαταστήσουν ένα φ/β σύστημα ή και μία ανεμογεννήτρια και να εφαρμόσουν εικονικό ενεργειακό συμψηφισμό της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από το φ/β σύστημα ή την ανεμογεννήτρια με τις καταναλώσεις τους και καταναλώσεις ευάλωτων καταναλωτών ή πολιτών που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.</p> <p>Κίνητρα: Ευνοϊκές προβλέψεις του νόμου για συμμετοχή ΟΤΑ, για δράσεις σε ευάλωτους καταναλωτές και εικονικό ενεργειακό συμψηφισμό. Χαρακτήρας ΕΚΟΙΝ: ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΣ</p>			

πβ., https://government.gov.gr/wp-content/uploads/.../Ενεργειακές-Κοινότητες_info-1.doc.

Βιβλιογραφία

- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 2014-2020 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα βάσει του στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση»
- Παράρτημα Ι Κυριότερα Αναπτυξιακά Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Θεσσαλίας από ΠΕΠ.Θ 2014-2020
- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα βάσει του στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση»
- Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Θεσσαλίας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 RIS3 THESSALY
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2015-2020
- Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης Νησιωτικών Περιοχών Περιφέρειας Θεσσαλίας 2007-2013 α΄ φάση
- Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης Νησιωτικών Περιοχών Περιφέρειας Θεσσαλίας 2007-2013 Β. και Γ. ΦΑΣΗ
- Τομεακά προγράμματα
- Οδηγίες για την Διαχείριση και Εφαρμογή των Στρατηγικών ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης , 2016
- Ολοκληρωμένο Σχέδιο Ανάπτυξης της Νήσου Σκιάθου , Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Χωρικής Ενότητας «Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας- Ηπείρου » 2007 – 2013
- Ολοκληρωμένο Σχέδιο Ανάπτυξης της Νήσου Αλοννήσου , Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Χωρικής Ενότητας «Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας- Ηπείρου » 2007 – 2013
- Ολοκληρωμένο Σχέδιο Ανάπτυξης της Νήσου Σκοπέλου, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Χωρικής Ενότητας «Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας- Ηπείρου » 2007 – 2013
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ν.Α. Μαγνησίας για την περίοδο 2007-2013
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σκιάθου, 2011
- Προστασία και ανάδειξη του παραδοσιακού οικισμού Χώρας Αλοννήσου , διπλωματική εργασία Ηλιάννα Παπαμίχου, μεταπτυχιακή 2012

- Κεφάλαιο περιβάλλον_Αλόνησος
- Δ Ι Κ Τ Υ Ο Α Ε Ι Φ Ο Ρ Ω Ν Ν Η Σ Ω Ν ΔΑΦΝΗ σκοπελος Ερευνητής: Μενέλαος Λεμονής, 2006
- Στατιστικό Δελτίο αφίξεις μετακινήσεις 2018 από Ινστιτούτο ΣΕΤΕ
- Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Περιφερειακού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας , β φάση, 2014
- Ναυτιλιακή κίνηση 2017, κρουαζιέρες 2016
- Στατιστικά στοιχεία αφίξεων λιμένων Σκιάθου, Σκοπέλου, Αλοννήσου 2017-2018
- Στατιστικά στοιχεία από ΟΛΒ 2018
- ΟΧΕ νήσων _ενδεικτικοί πόροι_8-2018
- «Επιχειρησιακό Σχέδιο για την Κατασκευή Υποβρύχιων Μουσείων και Καταδυτικών πάρκων στις Νήσους Σποράδες και στον Δυτικό Παγασητικό», Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Θεσσαλίας 2007-2013
- ΟΧΕ_λιμνων_δυτικής_μακεδονίας_2017
- Curriculum inmatour
- Ελληνικός Τουρισμός, εξελίξεις και προοπτικές Ιούλιος 2016 Ινστιτούτο sete
- Η εποχικότητα του τουρισμού στην Ελλάδα από Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων
- 1-Τουριστική Προβολή 2018-Αναλυση στοιχείων
- 2-Τουριστική Προβολή 2018 - Στρατηγική Marketing
- 4-Τουριστική Προβολή 2018-Στρατηγική Ανταγωνιστικής Ταυτότητας
- Σχεδιασμός Στρατηγικής Επικοινωνίας & Πλάνο Τουριστικής Προβολής Θεσσαλίας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας α φάση, 2011
- Σκόπελος_Υποδομη φιλοξενιας_Τουριστική κίνηση (2)_Διορθωμένο
- ΓΠΣ Δήμου ΣΚΟΠΕΛΟΥ Α' Φάση
- ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΓΣΠ – ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

- eisighsh-oikonomou_Σκιάθος και Σποράδες προοπτικές μη συμβατικής τουριστικής ανάπτυξης
- eisighsh-soklis (1)_Φέρουσα Ικανότητα Τουριστικής Ανάπτυξης Η Σημασία της Έννοιας και η Περίπτωση των Βορείων Σποράδων
- Αναθεωρημένο-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΠΟΡΑΔΩΝ
- Αλόννησος_Υποδομη φιλοξενίας_τουριστική κίνηση_διορθωμένο
- ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΥπΠΟ μελέτη Πολιτιστικής Βιομηχανίας 2017 ΚΑΙ αποτίμηση έργων πολιτισμού 2014
- ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ_2015
- Ναυτιλ. κίνηση 2017, Κρουαζιερ. 2016
- Ετήσια έκθεση επιχειρηματικότητας 2016-2017
- επιχειρησιακό πρόγραμμα αττικής
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σκιάθου
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σκοπέλου
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αλοννήσου
- ΣΧΟΑΠ νήσων βορείων Σποράδων
- Περιβαλλοντική κατάσταση νήσων Σποράδων
- Αποτύπωση Θεσσαλίας 2017
- ΠΠΧΣΑΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Παρουσίαση 2012
- Χωροταξικό Θεσσαλίας Στρατηγική Οκτώβριος 2014
- Ξενοδοχειακό Δυναμικό ανά Περιφέρεια (ΕΣΥΕ-2017)
- Εξελίξεις στα Βασικά Μεγέθη της Ελληνικής Ξενοδοχίας (ΙΤΕΠ-2017)
- Διάρθρωση και Χαρακτηριστικά του Ξενοδοχειακού Κλάδου στην Ελλάδα (ΙΤΕΠ-2016)
- Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο
- Ετήσια Έκθεση 2018 του Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας

- ΦΕΚ Έγκρισης Αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου της Περιφέρειας Θεσσαλίας
- ΣΧΕΔΙΟ Π.Δ.2 - ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ
- ΣΜΠΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΞΕΝΙΑ ΣΚΙΑΘΟΥ
- Προστασία και ανάδειξη του μεσογειακού τοπίου_Το παράδειγμα της Σκιάθου
- ΠΕΣΔΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2016
- ΚΥΑ Καταδυτικά Πάρκα
- ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΩΝ ΧΥΤΑ_ΑΣΤΙΚΩΝ_12_1_12
- ΘΕΣΣΑΛΙΑ - ΣΧΟΟΑΠ & ΓΠΣ
- ΘΕΜΑ 13 ΜΠΕ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΙΕΣ ΣΚΙΑΘΟΥ
- Δ Ι Κ Τ Υ Ο Α Ε Ι Φ Ο Ρ Ω Ν Ν Η Σ Ω Ν ΔΑΦΝΗ Αλόνησος
- Γνωμοδότηση επί του Β1 Σταδίου της Β΄ Φάσης του ΓΠΣ Σκιάθου
- Στρατηγικός Σχεδιασμός Δήμου Σκιάθου
- Marketing Plan Τουριστικού Προϊόντος Περιφέρειας Θεσσαλίας
- Εκτίμηση περιβαλλοντικής κατάστασης ΕΘΠΑΒΣ
- Π1._ΔΟΜΙΚΟ_ΣΧΕΔΙΟ_ΧΩΡΙΚΗΣ_ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
- Π_3.1.2_Στενή_Βάλα_-_Καλαμάκια
- Π_3.1.1_Πατητήρι-Βότση
- Π.2._ΧΡΗΣΕΙΣ_ΓΗΣ_ΚΑΙ_ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ_ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
- Β1_ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ_2015_06_30_Για_διαβούλευση